

STRATEGIA ROZWOJU GMINY BIAŁOŚLIWIE NA LATA 2016-2025

Białośliwie, 2016 r.

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP	4
METODOLOGIA OPRACOWANIA STRATEGII.....	6
II. RAPORT STANU ANALIZA I DIAGNOZA STRATEGICZNA.....	8
II.1. Przestrzeń i środowisko	8
II.1.1. Położenie administracyjne i geograficzno-komunikacyjne.....	8
II.1.2. Walory przyrodnicze.....	12
II.1.3. Walory kulturowe	18
II.2. Sfera społeczna	23
II.2.1. Społeczeństwo	23
II.2.1.1. Demografia	23
II.2.1.2. Struktura zatrudnienia i rynek pracy.....	36
II.2.1.3. Bezrobocie	38
II.2.1.4. Aktywność społeczna	42
II.2.2. Infrastruktura społeczna	45
II.2.2.1. Infrastruktura edukacyjna.....	45
II.2.2.2. Infrastruktura sportowa.....	54
II.2.2.3. Infrastruktura kultury.....	55
II.2.2.4. Infrastruktura ochrony zdrowia i opieki społecznej.....	58
II.2.2.5. Infrastruktura bezpieczeństwa publicznego	62
II.3. Sfera gospodarcza	63
II.3.1. Rolnictwo.....	63
II.3.2. Przedsiębiorczość.....	70
II.3.3. Turystyka i rekreacja	76
II.4. Infrastruktura techniczna.....	80
II.4.1. Infrastruktura transportowa i komunikacyjna.....	80
II.4.2. Gospodarka wodno-ściekowa.....	81
II.4.3. Gospodarka odpadami.....	84
II.4.4. Zaopatrzenie w prąd i gaz	85
II.4.5. Gospodarka mieszkaniowa	87
II.5. Podsumowanie analizy i diagnozy strategicznej	91
III. ANALIZA SWOT	97
IV. ROZWÓJ STRATEGICZNY W LATACH 2016-2025	106
IV.1. Wizja i misja rozwoju.....	106
IV.2. Cele rozwojowe	108
IV.2.1. Cele strategiczne.....	110
IV.2.2. Cele operacyjne	111

V. PROCEDURY WDRAŻANIA MONITORINGU, EWALUACJI I AKTUALIZACJI STRATEGII	133
VI. ZGODNOŚĆ ZE STRATEGICZNYMI DOKUMENTAMI WYŻSZEGO RZĘDU	143
VII. OPIS KONSULTACJI SPOŁECZNYCH	156
VIII. ZAKOŃCZENIE.....	158
Spis rycin.....	159
Spis tabel	160
ZAŁĄCZNIK NR 1. Wykaz kluczowych inwestycji	162
ZAŁĄCZNIK NR 2. Raport z przeprowadzonych badań społecznych	164

I. WSTĘP

Strategiczne zarządzanie gminą jest niezbędne do utrzymania jednostki administracyjnej w warunkach konkurencyjnego otoczenia właściwego dla gospodarki działającej na zasadach rynkowych. Z kolei strategiczne planowanie wpływa na sprawność działania jednostek samorządu terytorialnego, na tempo procesów lokalnego rozwoju, a w konsekwencji na jakość życia wszystkich mieszkańców danej jednostki. Niezbędne do sprawnego zarządzania i planowania rozwoju jest posiadanie odpowiedniego instrumentarium i nowoczesnych narzędzi zarządzania umożliwiających racjonalizację wydatków budżetowych, redukcję kosztów świadczenia usług publicznych, czy ubieganie się o środki zewnętrzne poprzez które realizowane i finansowane są działania na rzecz rozwoju gminy. Jedynym z takich narzędzi jest strategia rozwoju, która zalicza się do powszechnych i zarazem najważniejszych dokumentów samorządu gminy, określającym obszary, cele i kierunki interwencji polityki rozwoju, w przestrzeni prowadzonej przez władze gminy.

Respektując spójność polityk prowadzonych od szczybla Unii Europejskiej (UE), przez politykę krajową aż do obowiązujących zasad rozwoju lokalnego i regionalnego (tzw. nowy paradygmat rozwoju regionalnego) oraz wyzwania, przed jakimi stoi gmina Białośliwie, strategia jest odpowiedzią i zarazem wyzwaniem uwzględniającym potrzeby i oczekiwania całej wspólnoty samorządowej i jej mieszkańców. Dlatego od początku prac nad strategią rozwoju gminy Białośliwie, zostały połączone wysiłki przedstawicieli różnorodnych grup społecznych i środowisk zawodowych do partnerskiego współdziałania, pod kierunkiem doświadczonych w zakresie strategicznego planowania rozwoju jednostek różnych szczebli administracyjnych pracowników Dolnośląskiego Centrum Rozwoju Lokalnego. Przyjęty partycypacyjno-ekspercki model konstrukcji niniejszego dokumentu, wydaje się być najbardziej optymalnym rozwiązaniem dla tego typu opracowań. Łączy wiedzę ze społecznym zaangażowaniem i odpowiada na autentyczne potrzeby. Autorzy *Strategii Rozwoju Gminy Białośliwie* i samorząd Białośliwia uznali bowiem, że rola społeczności lokalnej jest niezmiernie istotna na każdym etapie konstruowania strategii rozwoju gminy, poprzez dzielenie się wiedzą i doświadczeniem, zbieranie informacji o gminie, dzielenie się własnymi pomysłami. W ten sposób wytwarza się integracja społeczeństwa lokalnego wokół wspólnych problemów, interesów i dalekosiężnych celów. Finalna wersja dokumentu uwzględnia wnioski i rekomendacje sformułowane w ramach szerokiej debaty publicznej, której elementem były spotkania konsultacyjne z udziałem władz, mieszkańców, przedsiębiorców,

przedstawicieli lokalnych instytucji, a także ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców gminy Białośliwie.

Wszyscy uczestnicy opracowanej strategii rozwoju gminy Białośliwie od początku partnerskiego współdziałania mają świadomość, że sukces realizacyjny planu strategicznego będzie zależny od dostępności lokalnych zasobów, sklasyfikowanych w trzech podstawowych kategoriach: pieniądze, jakość zarządzania oraz poparcie społeczności. Te trzy wartości będą stymulatorami rozwoju gminy w aspekcie rozwoju społecznego, gospodarczego i ekologiczno-przestrzennego. Dobry plan strategicznego rozwoju gminy powinien być jednym z podstawowych narzędzi pozyskiwania środków dla rozwiązywania kluczowych problemów warunkujących dalszy optymalny tj. zrównoważony rozwój gminy.

Wypracowany w efekcie końcowym niniejszy dokument „*Strategii Rozwoju Gminy Białośliwie na lata 2016-2025*” (dalej zwanym „Strategią”) ma o tyle doniosłe znaczenie, iż jest pierwszym tego typu kompleksowym dokumentem w gminie, która nie posiadała dotychczas dokumentu w tak wypracowanej formule.

Drugą ważną przesłanką związaną z koniecznością powstania Strategii jest możliwość i zarazem konieczność aplikowania o środki UE w ramach wdrażanej perspektywy finansowej 2014-2020, co powoduje, iż konieczne stało się opracowanie strategii rozwoju dla gminy Białośliwie.

Przystępując do opracowania „*Strategii Rozwoju Gminy Białośliwie na lata 2016-2025*”, jej autorzy postawili sobie następujące cele i zadania, które ta strategia powinna zrealizować lub co najmniej ułatwić ich realizację:

- 1 – Pobudzenie aktywności społecznej i gospodarczej,
- 2 – Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki lokalnej,
- 3 – Zachowanie i rozwinięcie walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego,
- 4 – Zwiększenie instrumentarium narzędzi zarządzania gminą i umożliwiających finansowanie jej dalszego rozwoju.

METODOLOGIA OPRACOWANIA STRATEGII

Metodologia opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Białośliwie na lata 2016 - 2025” opierała się na szerokim udziale mieszkańców i lokalnych liderów oraz pracach eksperckich w celu wypracowania dokumentu z uwzględnieniem potrzeb i aspiracji społeczności gminy. Stąd też w ramach przyjętego partycypacyjno-eksperskiego modelu realizacji Strategii wykorzystano szereg metod, wśród których można wskazać: przeprowadzenie szeregu warsztatów strategicznych, w których uczestniczyli mieszkańcy, lokalni liderzy i przedsiębiorcy, przedstawiciele instytucji publicznych oraz władz gminy. W celu maksymalnego upowszechnienia procesu tworzenia Strategii wykorzystano również procedurę ankietyzacji przeprowadzoną wśród mieszkańców gminy Białośliwie, której wyniki zostały uwzględnione na etapie formułowania celów oraz kierunków działań. Oprócz badań społecznych wykorzystywano szeroko dane o charakterze statystyczno-informacyjnym pozyskane w wielu jednostek publicznych.

W ramach prac nad dokumentem w okresie między lutym i kwietniem 2016 roku odbyła się seria spotkań otwartych z mieszkańcami gminy. Miały one na celu wspólne opracowanie części analizy strategicznej SWOT – słabych i mocnych stron gminy, wypracowanie wizji i misji gminy na najbliższe lata oraz wytyczenie głównych, preferowanych kierunków rozwoju. Zaproszenia do udziału w warsztatach strategicznych były dystrybuowane na stronie internetowej gminy, na tablicach ogłoszeń Urzędu Gminy znajdujących się w poszczególnych miejscowościach oraz poprzez bezpośrednie zaproszenia, które Zamawiający wysyłał liderom lokalnym (np. sołtysom, radnym, szefom jednostek organizacyjnych, itp.).

Dokument „Strategii Rozwoju Gminy Białośliwie 2016 - 2025” składa się z dwóch zasadniczych części – diagnostycznej oraz strategicznej. Pierwsza część prezentuje stan gminy w obszarach: środowiskowo-przestrzennym, społecznym, gospodarczym oraz infrastrukturalnym. Swoiste podsumowanie prac diagnostycznych, a jednocześnie punkt wyjścia do planowania kierunków rozwoju stanowi analiza SWOT przeprowadzona dla diagnozowanych obszarów.

Druga część Strategii to określenie wizji i misji rozwoju oraz zbiór celów strategicznych jakie stawia przed sobą lokalna społeczność. W ramach przeprowadzonej operacjonalizacji cele te rozpisane zostały na szereg celów operacyjnych i podporządkowanych im kierunków działań. Dopelnieniem i uszczegółowieniem działań, wraz ze wskazaniem działań priorytetowych, jest lista zadań kluczowych, które zostały zawarte w załączniku do niniejszej Strategii.

Uzupełnieniem dla tej części opracowania jest rozdział dotyczący wytycznych w zakresie monitorowania strategii i jej ewaluacji oraz wskazanie spójności pomiędzy założeniami niniejszej Strategii a dokumentami wyższego rzędu.

Na etapie prac końcowych mieszkańcy mieli okazję wnieść swoje uwagi do pełnej wersji dokumentu Strategii. Celem przedsięwzięcia było stworzenie

mieszkańcom okazji do kształtowania polityki rozwoju własnej gminy oraz artykulacji wspólnych potrzeb i interesów.

Źródłami informacji statystycznych, na podstawie których powstało niniejsze opracowanie, były materiały uzyskane w Urzędzie Gminy w Białośliwiu, Głównym Urzędzie Statystycznym (Bank Danych Lokalnych) oraz z szeregu instytucji publicznych i branżowych, zarówno szczebla lokalnego (np. instytucje dbające o bezpieczeństwo publiczne, ośrodek pomocy społecznej itp.), powiatowego (np. Powiatowy Urząd Pracy), regionalnego (RDOŚ), jak i krajowego (np. GDDKiA, GDOŚ).

W trakcie wdrażania Strategii w życie, pamiętać należy o zasadniczym fakcie. Otóż każda strategia jest dokumentem „żywym” i dynamicznym. Oznacza to, że jednostki samorządu terytorialnego funkcjonują w określonych warunkach wewnętrznych, a przede wszystkim zewnętrznych, które ulegają ciągłym zmianom. Uzasadnionym może się zatem okazać w trakcie obowiązywania Strategii, dokonywanie korekt i aktualizacji zawartych w niej zadań, a w dalszej kolejności również kierunków działań. Również realizacja jednych zadań może rodzić konieczność wytyczania sobie nowych. Strategia została opracowana zatem w taki sposób, aby nie stanowić sztywnego gorsetu uniemożliwiającego władzom korekty prowadzonej polityki rozwojowej gminy Białośliwie. Jej elastyczność jest zatem dodatkowym atutem i stwarza większe szanse na realizację zawartych w niej celów, co w efekcie przybliży gminę do wizji i misji zdefiniowanej w Strategii, a tym samym wpłynie pozytywnie na rozwój całej lokalnej społeczności.

II. RAPORT STANU ANALIZA I DIAGNOZA STRATEGICZNA

II.1. PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO

II.1.1. Położenie administracyjne i geograficzno-komunikacyjne

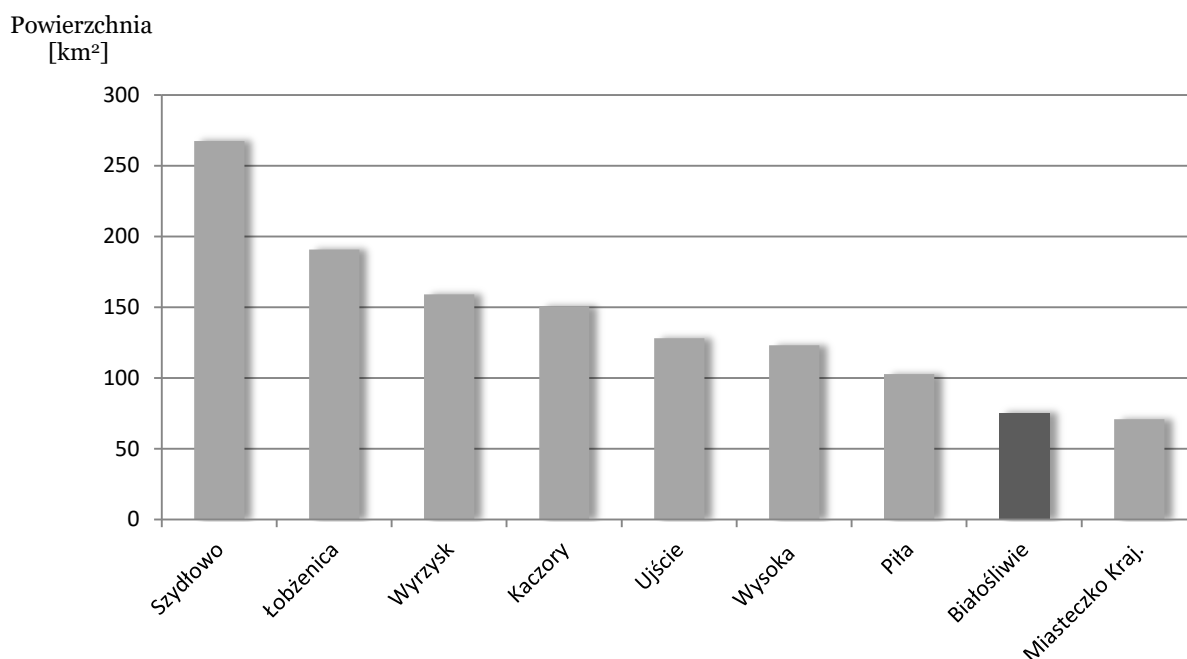
Gmina wiejska Białośliwie położona jest w północno-wschodniej części województwa wielkopolskiego, w powiecie pilskim nad rzeką Noteć, która wyznacza jej południową granicę. Siedzibą gminy jest wieś Białośliwie, która oddalona jest od miasta powiatowego - Piły ok. 30 km. Gminę tworzy w sumie 9 sołectw (Białośliwie, Dębówko Nowe, Dębówko Stare, Dworzakowo, Krostkowo, Niezychowo, Pobórka Mała, Pobórka Wielka, Tomaszewo) o łącznej powierzchni 75,57 km² (Urząd Gminy Białośliwie oraz BDL; 2015 r.), co stanowi blisko 6% powierzchni ogólnej powiatu i klasyfikuje gminę na ósmym miejscu (na 9 gmin) w powiecie pilskim.

Ryc.1. Położenie gminy Białośliwie na tle Polski oraz województwa wielkopolskiego

Źródło: www.labiryntarium.pl, <http://pogoda.agrosimex.pl>, <http://www.eszkola-wielkopolska.pl>

Ryc.2. Powierzchnia gminy Białośliwie na tle pozostałych jednostek powiatu pilskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Gmina Białośliwie sąsiaduje z czterema gminami: Miasteczko Krajeńskie (od zachodu), Wysoka (od północy), Wyrzysk (od wschodu) oraz Szamocin w powiecie chodzieskim (od południa).

Tab.1 Podział administracyjny gminy Białośliwie

Lp.	Sołectwo	Powierzchnia (km) ²	Miejscowości (w tym wchodzące dodatkowo w skład sołectwa)
1	Białośliwie	27,85	Otylin, Kocik Młyn, Jańczyn, Wymysłowo
2	Dębówko Nowe	8,67	-
3	Dębówko Stare	1,66	-
4	Dworzakowo	2,47	-
5	Krostkowo	10,85	-
6	Niezychowo	10,53	-
7	Pobórka Mała	1,47	-
8	Pobórka Wielka	7,54	-
9	Tomaszewo	4,53	Niezychówko

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Białośliwiu

Struktura użytkowania ziemi

W strukturze powierzchni dominują użytki rolne, które zajmują 76,2% powierzchni gminy, podczas gdy druga kolejna grupa użytków – lasy oraz tereny zalesione i zadrzewione jedynie 15,7% (w tym lasy 12,2%). Tereny zajęte pod budownictwo oraz inne obiekty antropogeniczne (zurbanizowane) zajmują w gminie 32 ha, tj. 0,42% całkowitej powierzchni. Porównując strukturę użytkowania ziemi warto zwrócić uwagę na niski wskaźnik lesistości gminy w porównaniu z innymi jednostkami. Dla porównania średnia dla powiatu pilskiego wynosi 29,4%, dla województwa wielkopolskiego 26,4%, zaś dla Polski 30%. Wysoki jest z kolei udział

użytków rolnych, który wynosi analogicznie dla w/w jednostek: 60,6%, 64,7% i 59,9%.

Tab. 2. Struktura użytkowania ziemi w Gminie Białośliwie

Powierzchnia gminy łącznie	7557 ha	
Tereny	Istniejące	Planowane
Tereny użytkowane rolniczo łącznie	5757 ha	-
w tym:		
-grunty orne	3032 ha	-
-użytki zielone	1673 ha	-
Tereny pod budownictwo mieszkaniowe	14 ha	15 ha
- indywidualne	-	
- wielorodzinne	-	
Tereny pod inwestycje	18 ha	29 ha
Tereny lasów	924 ha	-
Tereny wód otwartych	143 ha	-
Pozostałe (nieużytki inne)	751 ha	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Białośliwiu

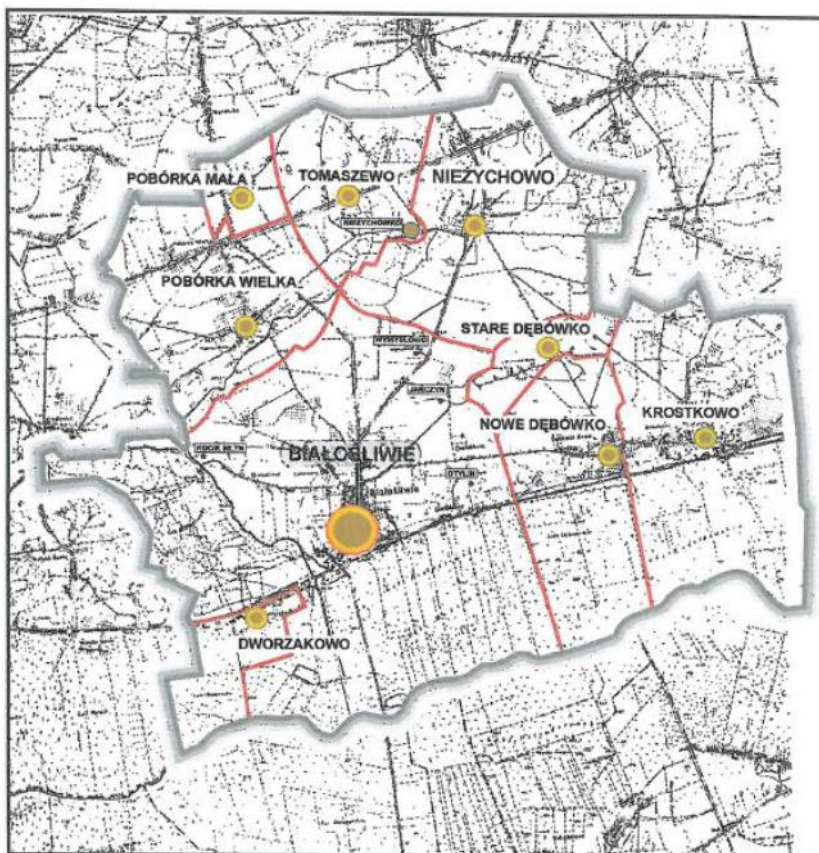
Układ transportowo-komunikacyjny

Najważniejszą rolę w drogowym systemie transportowo-komunikacyjnym pełni droga krajowa nr 10 (DK10) łącząca ze sobą aglomeracje warszawską, bydgosko-toruńską oraz szczecińską i która przebiega przez gminę Białośliwie w jej północnej części. Jest to główny szlak komunikacyjny przebiegający przez teren gminy i równocześnie łączący ją ze stolicą powiatu – Piłą (ok. 30 km). Istotne znaczenie ma fakt, iż droga ta przewidziana jest do modernizacji dostosowujących ją do parametrów drogi ekspresowej S10 (poszczególne odcinki drogi są sukcesywnie modernizowane, jak np. w sąsiedniej gminie Wyrzysk, gdzie funkcjonuje odcinek S10 stanowiący obwodnicę miejscowości).

W kierunku wschodnim droga DK10 prowadzi do Nakła nad Notecią (ok. 35 km) oraz Bydgoszczy (ok. 65 km). Z siedziby gminy – Białośliwia do stolicy Wielkopolski (Poznania) jest ok. 100 km kierując się odpowiednio drogą wojewódzką nr 190 (w kierunku Chodzieży) oraz dalej na południe DK11. Przebiegającą przez teren gminy drogą wojewódzką nr 190, relacji Margonin-Szamocin-Krajenka, można dojechać do historycznej stolicy Polski – Gniezna (ok. 80 km od Białośliwia). Funkcje komplementarną i uzupełniającą względem podstawowej sieci pełnią cztery drogi powiatowe nr: 1180P, 1185P, 1186P i 1187P. Strukturę wewnętrzną gminy uzupełniają drogi lokalne, łączące ze sobą poszczególne sołectwa i które obejmują łącznie ok. 40% całkowitej długości dróg w gminie. Wskaźnik gęstości gminnej sieci drogowej jest stosunkowo wysoki i wynosi 85 km/100 km².

Ważnym elementem układu komunikacyjnego, oprócz wspomnianych dróg, jest przebiegająca przez gminę sieć kolejowa. Jest to linia nr 18 I klasy, zelektryfikowana dwutorowa relacji Piła - Bydgoszcz. Zlokalizowane są tu dwie stacje kolejowe w miejscowościach: Białośliwie i Krostkowo. Bezpośrednio można dotrzeć do Piły oraz Bydgoszczy, natomiast z jedną przesiadką można dotrzeć do większych ośrodków miejskich np. do Poznania, czy Warszawy. Linia kolejowa pełni istotną rolę

w systemie transportowo-komunikacyjnym m.in. z uwagi na cenę oraz czas podróży. Droga do Poznania z jedną przesiadką zajmie ok. 2-2,5 godz., do Bydgoszczy ok. 1 godz., natomiast do Piły ok. 20 min.¹, korzystając z usług przewoźnika Przewozy Regionalne (głównie pociągi Regio).

Ryc. 3. Sieć osadnicza gminy Białośliwie

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Białośliwie przyjęte uchwałą Nr XX/122/2000 Rady Gminy w Białośliwiu z dn. 7 czerwca 2000 r.

Ponadto zachowana została linia i tabor kolejki wąskotorowej Białośliwie - Niezychowo – Łobzenica, która jest częścią Wyrzyckiej Kolei Powiatowej (WKP). Ze względu na swoje walory historyczne, techniczne i krajobrazowe jest docelowo ważnym obiektem mogącym pełnić istotną rolę przy budowaniu potencjału turystycznego gminy. Obiekty zaplecza kolejki wpisane są do rejestru zabytków. Warto podkreślić, że w Białośliwiu znajduje się zaplecze w postaci wagonowni, lokomotywni oraz warsztatów naprawczych i są one w całości udostępniane dla turystów. Ponadto w miejscowości tej odbywają się Złoty Miłośników Kolejek Wąskotorowych 600 mm, w trakcie których następuje m.in. prezentacja taboru².

Alternatywę dla połączeń kolejowych stanowi komunikacja autobusowa, która obsługiwana jest przez PKS w Pile. Orientacyjne czasy przejazdu z Białośliwia do Piły (przez Pobórkę Wielką/Wyrzysk lub bezpośrednio, PKS Piła) wynoszą ok. 45 min do

¹ Przykładowe obecne ceny biletów kolejowych (ceny za bilet normalny): do Bydgoszczy 15,60 zł, do Piły 8,20 zł

² Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Białośliwie, 2015

ok. 1 godziny, do Bydgoszczy (przez Pobórkę Wielką/Wyrzysk/Nakło n. Notecią, PKS Piła, PKS Bydgoszcz) ok. 2-3 godzin³. Ponadto usługi transportowe zapewnia prywatna firma RAFBUS, która wykonuje przewozy regularne w krajowym transporcie drogowym osób na linii komunikacyjnej relacji: Białośliwie - Miasteczko Krajeńskie - Śmiłowo – Piła. Zestawiając powyższe możliwości połączeń komunikacyjnych, korzystniejszą opcją na stan obecny jest skorzystanie z usług przewoźników kolejowych.

Sieć powiązań uzupełnia Międzynarodowa Trasa Rowerowa Euro-Route R-1, która łączy szereg państw europejskich. Swój początek bierze nad Kanałem La Manche (Francji), a następnie prowadzi przez Niderlandy, Niemcy, Polskę, Obwód Kaliningradzki, Litwę, Łotwę i Estonię aż do Sankt Petersburga w Rosji.

Położenie fizycznogeograficzne

W podziale Polski na jednostki fizycznogeograficzne wg. J. Kondrackiego gmina Białośliwie zaliczana jest do mezoregionu Pojezierza Krajeńskiego (północna część), który z kolei jest częścią większej jednostki – makroregionu Pojezierza Południowopomorskiego oraz mezoregionu Doliny Środkowej Noteci (część południowa), który jest częścią makroregionu Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej.

Pod względem morfogenetycznym jest to obszar o cechach rzeźby młodoglacjalnej, na którym najintensywniejsze procesy rzeźbotwórcze związane są z okresem ostatniego zlodowacenia Wisły. Jednym z wielu efektów działalności lądolodu plejstoceniowego, który widnieje obecnie w krajobrazie jest obecność rozległej pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej, którą transportowane były olbrzymie masy wody roztopowej podczas fazy regresji lądolodu.

Opisane powyżej jednostki fizycznogeograficzne wchodzą w skład podprovincji Pojezierzy Południowobałtyckich oraz prowincji Niziny Środkowoeuropejskiej.

II.1.2. Walory przyrodnicze

Obszary prawnie chronione stanowią szczególnie cenny zasób środowiska naturalnego dla danej jednostki samorządowej. Obecność różnorodnych form ochrony przyrody z jednej strony kształtuje krajobraz z drugiej stwarza konieczność podjęcia działań ochronnych wobec form, które nie zostały jeszcze zniszczone ani przekształcone pod wpływem antropopresji. Do form tych zaliczamy przede wszystkim siedliska roślin, drzewostanów oraz zwierząt, wpływających na zachowanie bioróżnorodności środowiska przyrodniczego. Pod działania ochronne podlegają także elementy środowiska abiotycznego, które związane są z przyrodą nieożywioną i

---

³ Przykładowe obecne ceny biletów PKS: do Piły (przez Pobórkę Wielką/Wyrzysk lub bezpośrednio, PKS Piła) 4,50-15 zł, do Bydgoszczy (przez Pobórkę Wielką/Wyrzysk/Nakło n. Notecią, PKS Piła, PKS Bydgoszcz) 17,60-25,60 zł.

mogą to być np. głazy narzutowe pozostawione przez lądolód, różnorodne formy geomorfologiczne, czy też lokalne gleby (pokrywa glebowa).

Na obszary prawnie chronione składa się kilka rodzajów form ochrony przyrody. Zaliczamy do nich: parki narodowe, parki krajobrazowe, rezerваты przyrody, obszary chronionego krajobrazu, użytki ekologiczne, stanowiska dokumentacyjne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe oraz pomniki przyrody. Na obszarze gminy Białośliwie wyróżnia się trzy spośród wymienionych powyżej form ochrony przyrody i są to: obszary chronionego krajobrazu, użytki ekologiczne oraz pomniki przyrody.

Tab.3. Formy ochrony przyrody w gminie Białośliwie na tle powiatu i województwa

Jednostka	Obszary Chronionego Krajobrazu [ha]	Użytki ekologiczne [ha]	Pomniki przyrody [szt.]
woj. Wielkopolskie	747 567,96	3 479	3 037
pow. Pilski	53 239,57	74,7	126
gm. Białośliwie	3 517,09	2,3	5
Udział gminy w powiecie (%)	6,6	3,1	4

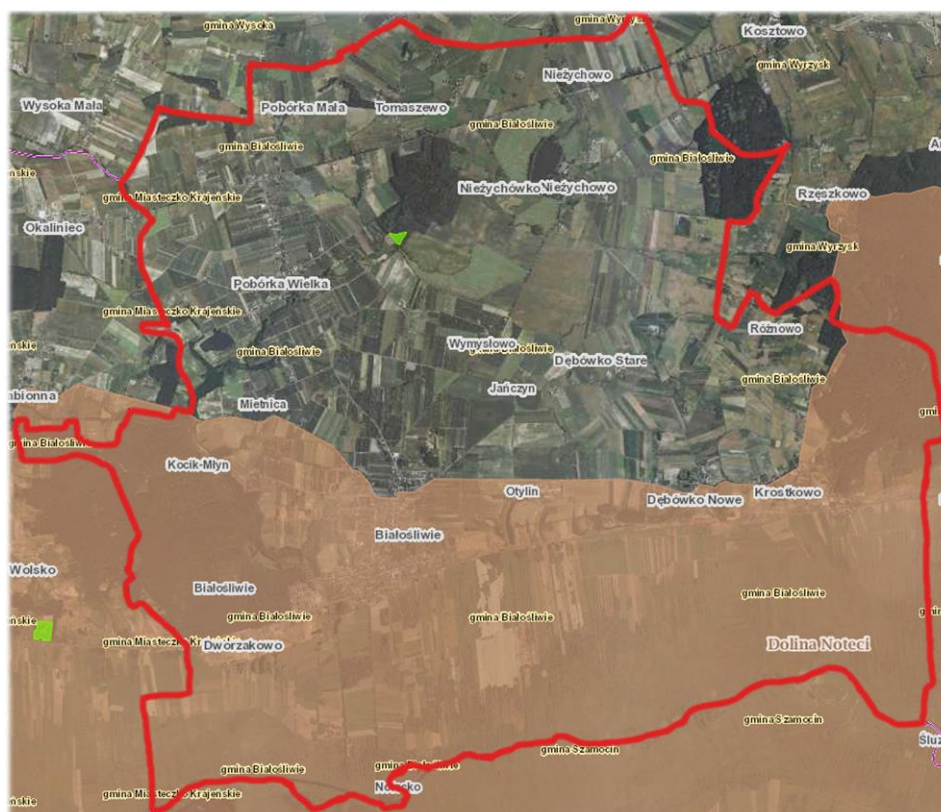
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS oraz GDOŚ

W południowej części gminy Białośliwie rozciąga się Obszar Chronionego Krajobrazu (OChK) – Dolina Noteci. Utworzony został w roku 1989 i jest ujęty obecnie w Centralnym Rejestrze Form Ochrony Przyrody (CRFOP) Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska. Obszar obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem, a także pełnią funkcję korytarzy ekologicznych (CRFOP.GDOS). Obszar ten pokrywa ok. 46,5% ogólnej powierzchni gminy.

Obok OChK – Dolina Noteci na terenie dwóch wsi występują użytki ekologiczne. W północnej części, we wsi Niezychowo znajduje się użytek „Niezychowo przy kolejce” o powierzchni 1,74 ha. Jest to bujnie porośnięty roślinnością głównie trawiastą (turzyce) podmokły teren, który stanowi strefę żerowania rzadkich gatunków: żurawia, orlika krzykliwego oraz gęsi gęgawy. Utworzony został w celu zabezpieczenia atrakcyjnego ekosystemu o szczególnych walorach krajobrazowych, zachowanie w nienaruszalnej formie szaty roślinnej oraz bytujących tam zwierząt⁴. Drugi użytek ekologiczny, zlokalizowany na terenie wsi Białośliwie to „Ostoja za figurą”, o powierzchni 0,57 ha. Jest to pastwisko, teren porośnięty jest cennymi

⁴ wg opisu Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (CRFOP)

roślinami miododajnymi pośród zwartego drzewostanu. Naturalnie zakrzaczona remiza przez dziką różę, głóg, tarninę, jarzębinę, dziką gruszę, jabłoń i czereśnię. Stanowi teren gniazdowania pokrzewki, rudzika, kosów⁵. Oba powyższe użytki ekologiczne utworzone zostały w roku 2007.

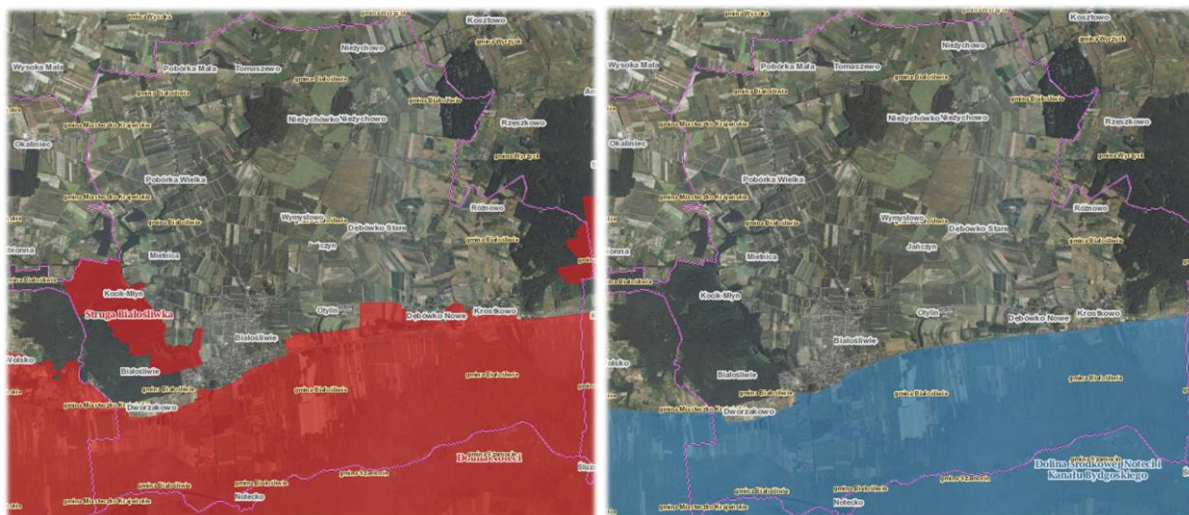
Ryc.4. Obszary Chronionego Krajobrazu (pomarańczowy) oraz użytki ekologiczne (zielony) na terenie gminy Białośliwie

Źródło: opracowanie własne na podstawie mapy www.geoserwis.gdos.gov.pl

Na obszarze gminy znajduje się ponadto 5 pomników przyrody, co stanowi ok. 4% ogółu pomników w powiecie pilskim, które wpisane są do Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody prowadzonego przez Generalną Dyрекcję Ochrony Środowiska. Znajdują się na terenie sołectwa Białośliwie oraz Niezychowo i zasadniczo wyróżnić można ich dwa skupiska. Pierwsze z nich zlokalizowane jest w centrum Białośliwia i obejmuje 2 pomniki. Jeden pomnik to głaz narzutowy pozostawiony przez ładolód (rok utworzenia – 1970r.), zaś w skład drugiego wchodzi 15 cisów rosnących obok siebie (rok utworzenia – 1982r.). Drugie skupisko obejmuje 3 obiekty uznane za pomniki przyrody i zlokalizowane one są w zachodniej części wsi. Pierwsze stanowisko tworzą ok. 200-letnie dęby (pomnik utworzony w 1998r.), natomiast pozostałe to bluszcz pospolity rosnący wzdłuż linii kolejki wąskotorowej na terenie Lasów Państwowych. Ostatnie skupisko tworzą drzewa lipy oraz dęby rosnące przy drodze krajowej nr 10 w Niezychowie.

⁵ wg opisu Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (CRFOP)

Ryc.6. Obszary sieci Natura 2000 (dyr. siedliskowa-czerwony, dyr. ptasia-niebieski) w gminie Białośliwie

Źródło: opracowanie własne na podstawie mapy www.geoserwis.gdos.gov.pl

Największym pod względem powierzchni obszarem sieci Natura 2000 jest **Dolina Noteci** i zajmuje powierzchnię ponad 50 tys. ha. W obrębie ostoi największy udział powierzchniowy zajmują siedliska łąkowe i zaroślowe (około 80% wszystkich siedlisk w obszarze). Są to trwałe użytki zielone, głównie łąki kośne, torfowiska niskie z fragmentami zalewowych łąk i trzcinowisk, z enklawami zakrzewień i zadrzewień.

Na zboczach doliny znajdują się płaty muraw kserotermicznych i suche wrzosowiska (okolice Białej, Mikołajewa, Gulcza). Lasy, głównie liściaste, pokrywają około 7% ostoi. Dolina Noteci odgrywa bardzo duże znaczenie, jako jeden z głównych w Polsce obszarów migracji ptaków, a także jako cenna ostoja awifauny lęgowej, wśród której na szczególną uwagę zasługują gatunki wodne i błotne. Jest to także jedna z najważniejszych w zachodniej Polsce ostoi bobra i wydry. W wodach Noteci stwierdzono rzadkie gatunki ryb m.in.: bolenia, piskorza, głowacza białopłetwego, łososia, świnkę i certę, a w starorzeczach i torfiankach występuje kumak nizinny. W dolinie znajdują się także stanowiska roślin rzadkich i ginących w Wielkopolsce, m.in.: czyścica prostego, główienki wielkokwiatowej, groszku błotnego, kukulki krwistej i szerokolistnej, marzanki barwierskiej (poznajnature.pl). Drugim pod względem wielkości obszarem sieci Natura 2000 jest **Dolina Środkowej Noteci i Kanalu Bydgoskiego**, o powierzchni blisko 33 tys. ha.⁶ Od południa pradolina jest ograniczona piaszczystym, zalesionym Tarasem Szamocińskim sięgającym krawędzi Pojezierza Chodzieskiego. W zachodniej części pradoliny płynie Noteć. Część wschodnia jest odwadniana żeglownym Kanalem Bydgoskim, wybudowanym w końcu XVIII w., łączącym dorzecza Odry i Wisły. Wody śródlądowe (stojące i płynące) zajmują 3% obszaru, siedliska łąkowe i zaroślowe 86%, a siedliska leśne 6%. Na obszarze pradoliny, w większości zmeliorowanym, prowadzona jest gospodarka

⁶ na podstawie strony internetowej www.obszary.natura2000.org.pl

łąkowa (ok. 5% pow.). Występuje tu wiele ważnych gatunków ptaków m.in.: orlik krzykliwy, bielik, żuraw, rybitwa czarna, gąsiorek, derkacz, zimorodek, bocian biały oraz podróżniczek. Kolejnym co do wielkości obszarem sieci Natura 2000 jest **Dębowa Góra**. Zajmuje on obszar o powierzchni blisko 590 ha i obejmuje wzniesienia morenowe, zbiorniki wodne i torfowisko przejściowe na północnym skraju doliny Noteci, pokryte lasami grądowymi i dąbrowami o doskonałym stanie zachowania. Występuje tu dwanaście typów siedlisk, z czego największą powierzchnię zajmuje grąd środkowoeuropejski (o bardzo wysokiej reprezentatywności dla tego typu siedliska i doskonałym stanie zachowania, zajmujący ponad 80% obszaru) oraz dobrze zachowana świetlista dąbrowa subkontynentalna (5% pokrycia). W obrębie rolniczego krajobrazu Pojezierza Krajeńskiego jest to jeden z większych, w dużym stopniu naturalnych, kompleksów lasów liściastych. Na planowanym obszarze stwierdzono jak dotąd stanowiska 28 gatunków roślin naczyniowych objętych ochroną prawną, bądź zagrożonych w skali regionalnej lub kraju⁷. Występuje tu kilka ważnych gatunków zwierząt m.in.: jelonek rogacz, zalotka większa, traszka grzebieniasta oraz pachnica dębowa. Ostatnim obszarem sieci Natura 2000, a jednocześnie jedynym w całości położonym na terenie gminy Białośliwie jest **Struga Białośliwka**. Obszar ten zajmuje powierzchnię ponad 250 ha i obejmuje swym zasięgiem dolinę rzeki Białośliwka (prawy dopływ Noteci). Na zboczach doliny są źródłiska (zespoły źródeł), w których przed wojną obficie wytrącały się trawertyny (skała osadowa powstająca wskutek ubytku dwutlenku węgla z roztworu), na przykład na skutek wypływu wód podziemnych na powierzchnię. Dno rzeczki jest miejscami pokryte takimi skałami⁸.

Najniższy punkt w gminie Białośliwie (47,9 m n.p.m.) położony jest na brzegu rzeki Noteci na południe od wsi Dworzakowo, co oznacza że deniwelacja terenu wynosi 144,1 m.

Przez teren gminy przepływa rzeka Noteć, stanowiąca śródlądową drogę wodną łączącą Wisłę z Odrą. Została ona określona w punkcie 15 lit. b załącznika nr 2 do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 maja 2002 r. w sprawie klasyfikacji śródlądowych dróg wodnych (*Dz. U. 2002 nr 77 poz. 695*) jako rzeka Noteć-Dolna – od połączenia z Kanałem Bydgoskim od ujścia rzeki Drawy, o długości odcinka 138,4 km i klasie drogi wodnej Ib.

Stan warunków hydrologicznych w ujęciu wód powierzchniowych wskazuje, iż gmina posiada stosunkowo niewielkie zasoby. Świadczy o tym fakt, iż powierzchnia gruntów pod wodami to jedynie 57 ha, tj. 0,75% ogólnej powierzchni gminy (wg zestawienia zbiorczego powierzchni geodezyjnej). Główną osią hydrograficzną gminy jest rzeka Noteć, która jest główną zlewnią dla wód z gminy Białośliwie. Poza bezpośrednią zlewnią Noteci (która obejmuje ok. 50% pow. gminy), pozostałe tereny

---

⁷ na podstawie strony internetowej www.obszary.natura2000.org.pl
⁸ j.w.

są odwadniane przez zlewnię Białośliwki (Strugi Niezychowskiej), zaś niewielki fragment gminy (w rejonie Niezychowa) pozostaje w zasięgu zlewni Łobzonki.

W rejonie Krostkowa zlokalizowane są zasoby surowców ilastych i piasków. W Białośliwiu istnieje złoża kruszywa, jednak nie jest dokładnie określone pod względem wielkości eksploatacyjnej. Poza tymi złożami pozostałe surowce występują w niewielkich ilościach, a niektóre złoża jak np. torfu, gytii, kredy rozpoznane są w sposób mało precyzyjny i niepełny jeśli chodzi o zasoby i ustalenie granic złóż.

Podsumowując, pod względem walorów przyrodniczych obszar gminy Białośliwie (w szczególności południowa jej część) jest obszarem o zróżnicowanych walorach środowiska przyrodniczego i zasobnym w formy ochrony przyrody wraz z występującą tu bogatą szatą roślinną oraz fauną. Walory środowiska naturalnego stanowią unikalną wizytówkę tego miejsca, co przekłada się na podwyższenie „rangi” przyrodniczej tego rejonu z punktu widzenia możliwości form uprawiania aktywnej turystyki.

Aspekt środowiskowy, zarówno dla mieszkańców jak i lokalnych władz, pełni istotną rolę, co zauważalne jest nie tylko w opiniach wyrażanych w trakcie prac nad strategią rozwoju, ale również w podejmowanych działaniach (np. systematyczny rozwój sieci kanalizacyjnej). Odpowiednia polityka prowadzona względem możliwości użytkowania pozwoliła na zachowaniu unikatowego, naturalnego charakteru doliny Noteci, co pozwoliło na uznanie go za obszar Natury 2000 (dyrektywy ptasia oraz siedliskowa). Jednocześnie rejon ten narażony jest na lokalne podtopienia, przed czym chroniona jest pozostała (wysoczyznowa) część gminy.

II.1.3. Walory kulturowe

Tereny położone wokół Białośliwia cechują się długą historią, co pozostaje nie bez znaczenia na istniejące tu walory kulturowe. Sama nazwa „Białośliwie” jest wzmiankowana już od początku XIII w, kiedy to po raz pierwszy pojawia się w źródle historycznym w testamencie Świętosława I z rodu Pałuków, sygnowanym datą 1216 roku. Dokument ten, pisany w języku łacińskim, podaje nazwę wsi pisanej jako - Balosliw. Testament został sporządzony w klasztorze Cystersów w Łeknie i tam też był zdeponowany przez wystawcę i przechowywany. Gdy w 1396 roku nastąpiło przeniesienie klasztoru oraz jego zasobów archiwalnych i bibliotecznych, dokument znalazł się w Wągrowcu. Ostatnie dowody istnienia pergaminowego oryginału testamentu pochodzą z XVIII wieku, kiedy sporządzono jego dokładną treściowo kopię.

Na obszarze gminy Białośliwie zlokalizowanych jest sporo obiektów, które posiadają wartość kulturowo-historyczną i które objęte są ochroną konserwatorską. Ponadto 7 z nich wpisanych do rejestru zabytków, w tym cenny Zespół Wyrzyskiej Kolei Powiatowej, która z uwagi na wartości związane z historią Białośliwia i rejonu oraz rozwiązania inżyniersko-techniczne (rozstaw torów 600 mm), jak i stosunkowo dobry stan zachowania jest dużą atrakcją turystyczną.

Oprócz samych obiektów niemniej cenne są dobrze zachowane historyczne układy urbanistyczne wsi z terenu gminy. Szczególnie cenny i dobrze zachowany jest układ wsi Białośliwie wraz z historyczną zabudową oraz zielenią (park, cmentarze). Tym niemniej można wskazać kilka dalszych wsi, w których należy dążyć do zachowania historycznych układów urbanistycznych, m.in.: Dębówka Nowego, Dworzakowa, Krostkowa, Pobórki Wielkiej i Małej oraz Niezychowa.

Dane Narodowego Instytutu Dziedzictwa na terenie gminy Białośliwie wymieniają następujące obiekty kulturowe o cennych walorach historyczno-turystycznych:

a) Białośliwie

- cmentarz kat., nr rej.: A-708 z 1.10.1990
- park dworski, poł. XVIII, XIX, nr rej.: A-310/10 z 19.08.1977
- zespół stacji kolejowych, ul. Dworcowa, nr rej.: 41/Wlkp/A z 24.01.2007:
- stacja kolei szerokotorowej na linii Berlin – Królewiec :
- dworzec, 1851
- poczta, 1861
- magazyn spedycyjny, 1880
- 2 nastawnie, 1910
- stacja Wyrzyskiej Kolei Dojazdowej, wąskotorowej:
- dworzec, ob. dom mieszk., 1895
- parowozownia, 1921-23
- hala napraw wagonów, po 1923
- stolarnia, ob. świetlica, po 1923
- budynek warsztatowo-garażowy, po 1923
- kuźnia, po 1923
- budynek zaplecza technicznego, 1921-23

b) Krostkowo

- kościół par. pw. św. Mikołaja Biskupa, 1865, nr rej.: A-513 z 15.02.1985
- plebania, 1892, nr rej.: A-724 z 27.05.1992
- cmentarz katolicki, nr rej.: A-710 z 5.10.1990

c) Niezychowo

- park dworski, 2 poł. XIX, nr rej.: A-312 z 19.08.1977

Znacznie szerszy jest rejestr gminnej ewidencji zabytków, który zawiera 136 pozycji i wymienia (*wg Studium uwarunkowań...*):

a) we wsi Białośliwie:

- zespół kościoła par. p.w. Naj. Serca Pana Jezusa (w tym: kościół, mur., 1927-28, wg. proj. Ulatowskiego, hełm 1.70-te XX; plebania, ul. Kościuszki 14, mur., 1920-30),
- pastorówka, ob. dom ul. Podgórna 48, mur., 1860,
- szkoła ob. Gimnazjum im. Biskupa Michała Kozala, ul. 4 Stycznia 8, mur., 1.20-te XX,
- szkoła ob. dom, ul. 4 Stycznia 56, mur., 1903,
- zespół dworca PKP, ul. Dworcowa (w tym: dworzec PKP, mur., ok. 1851; magazyn spedycji kolejowej, mur., 2 poł. XIX; poczta, mur., 3 ćw. XIX; nastawnia wsch., mur pocz. XX; nastawnia zach., mur pocz. XX),
- zespół Wyrzyskiej Kolei Dojazdowej (w tym: dworzec kolei wąskotorowej, ob. Dom, ul. Podgórna 3, mur., ok. 1900; parowozownia, mur., 1895 -1923; budynek warsztatowo - garażowy, ul. Strzelecka, 1930; hala napraw wagonów, ul. Strzelecka, mur., 1921 -23; kuźnia, ul. Strzelecka, mur., 1932; stolarnia, mur., 1935; budynek zaplecza technicznego, mur., XIX/XX),
- roгатka, ob. Dom na pn. krańcu ul. 4 Stycznia 38, mur., k. XIX,
- zajazd pocztowy, ob. dom ul. Podgórna 1, mur., ok. poł. XIX, przebud.,
- zespół dworsko – parkowo – folwarczny (w tym: dom administratora folwarku ob. Przedszkole, ul. Podgórna 45, mur., ok. 1900; dom kowala i kołodzieja, ob. dom, ul. Podgórna 46, mur., 2 poł. XIX; park, ok. poł. XVIII, XIX),
- cmentarz ewangelicko - augsburski, ul. 4 Stycznia, nieczynny, 2 poł. XIX,
- cmentarz katolicki, czynny, ul. Gajowa, pocz. XX,
- miejsce po cmentarzu ewangelicko - augsburskim, w pd. części wsi, za wzgórzem pocztowym, ul. Podgórna, poł. XIX,
- - miejsce po cmentarzu ewangelicko - augsburskim, w pn. części wsi, ul. Polna, poł. XIX,
- ul. Dworcowa - domy nr: 4, mur., pocz. XX; 5, mur., pocz. XX; 6, mur., 1920-30; 9, mur., pocz. XX; 10, mur., pocz. XX,
- ul. Kolejowa – dom dróżnika nr 7 wraz z budynkiem gospodarczym, mur., k. XIX,
- ul. Kordeckiego – dom nr 7, mur., pocz. XX,
- ul. Lecha – dom nr 1., mur., k. XIX,
- ul. Lipowa – domy nr: 2, mur., pocz. XX; 3, mur., 1900-10; 4, mur., 1910-20; 5, mur./szach., ok. 1900; 6, mur., pocz. XX,
- ul. Ogrodowa – domy nr: 9., mur., ok. 1860; 46., mur., 2 poł. XIX,
- ul. Podgórna – domy nr: 4, mur., XIX/XX; 7, mur., ok. 1900; 10, mur., k. XIX; 15, mur., 1 ćw. XX; 16, mur., pocz. XX; 18, mur., pocz. XX; 19, mur., pocz. XX; 21, mur., 4 ćw. XIX; 28, ob. Restauracja Maj's, mur., XIX/XX; 29, mur., XIX/XX; 30, mur., k. XIX; 40, mur., k. XIX; 42, mur, k. XIX; 50, mur., pocz. XX; 51, mur., ok. 1890; 53., mur., poł. XIX; 56, mur., pocz. XX; 57, mur., 2 poł. XIX; 60, mur., pocz. XX; 62, mur., 2 poł. XIX; 63, mur., pocz. XX; 65, mur., pocz. XX; 70, ob. Pensjonat i restauracja Rosa, mur., 2 poł. XIX.; 73, mur., pocz. XX; budynek gospodarczy nr 35, mur., pocz. XX;
- ul. Rusa – domy nr: 1, mur., 2 poł. XIX; 15., mur., k. XIX,
- ul. Strzelecka – domy nr 7, mur., k. XIX; 28, mur., k. XIX,
- ul. 4. Stycznia – domy nr: 1, mur., 4 ćw. XIX; 2., mur., 2 poł. XIX; 3, mur., 4 ćw. XIX; 6, mur., pocz. XX; 9, mur., 4 ćw. XIX; zespół domu nr 20 (dom, mur., 4 ćw. XIX, chlew, mur., 4 ćw. XIX, budynek gospodarczy, mur., 4 ćw. XIX); zespół domu nr 25-26 (dom, mur., pocz. XX, budynek gospodarczy nr 25, mur., 4 ćw. XIX); zespół domu nr 57 (dom, mur., XIX/XX, budynek gospodarczy, mur., XIX/XX); dom nr 58 - 59, mur.,

- XIX/XX; dom nr 68, mur., XIX/XX; zagroda nr 71 (dom, mur., k. XIX, obora, mur., 189), dom nr 73, mur., k. XIX; dom nr 74, mur./szach., poł. XIX,
- ul. Witosa (Cielechówko) – dom nr 4, mur., k. XIX; stodoła nr 2, mur., k. XIX; stodoła nr 13, mur., k. XIX,
  - ul. Zielona – dom nr 2, mur., 1920-30;
  - zespół domu dozorczy mostu na rzece Noteci /przy drodze do Szamocina/ (dom, mur./szach., 2 poł. XIX, budynek gospodarczy, mur., k.),
  - młyn, ul. Kordeckiego 18, mur., 1927,
  - spichlerz, ul. Kolejowa przy dworcu PKP, mur./szach., 2 poł. XIX, pocz. XX,
  - spichlerz „Wacek”, ul. Podgórna 69, mur./szach., XIX/XX.

b) we wsi Dębówko Nowe:

- zespół dworsko – parkowo – folwarczny (dwór nr 40, ob. Szkoła Podstawowa, mur., ok. 1850., przebud., owczarnia ob.dom nr 1, mur., ok. 1860, dom 2, mur., ok. 1860, dom nr 3, mur., k. XIX, stodoła nr 3, mur., ok. 1860, stodoła nr 4, mur., ok. 1860, obora nr 8, mur., ok. 1860, przebud., stajnia z wozownią i spichlerzem nr 9-10, mur., ok. 1866, dom pracowników folwarcznych ob. Nr 14, mur., 2 poł., XIX, dom pracowników folwarcznych ob. Nr 15, mur., 2 poł. XIX, rządówka nr 17, mur., 2 poł. XIX, budynek gospodarczy przy dworze nr 40, mur., 2 poł. XIX, park dworski, 2 poł. XIX),
- budynek gospodarczy nr. 38, mur, drewno, 1. 20 – XX,
- cmentarz ewangelicko-augsburski, nieczynny, 4 ćw. XIX,

c) we wsi Dębówko Stare:

- szkoła nr 11, mur, pocz. XX,
- zagroda nr 1 (dom, mur, 1901, obora, mur, 1916),
- dom nr 6, mur, 1908 -10,

d) we wsi Dworzakowo:

- szkoła ob. świetlica wiejska, dom nr 35, mur, 1903,
- kapliczka, mur, XIX/XX,
- dom dróżnika nr 1, mur, k. XIX,
- domy nr: 2, mur, k. XIX; 4, mur, k. XIX; 23, mur, k. XIX; 28, mur, 1899; 45, mur./szach, poł. XIX,
- dom dróżnika nr 24, mur, k. XIX,
- cmentarz ewangelicko-augsburski, nieczynny, k. XIX,

e) we wsi Janczyn:

- dom nr 3 mur, 1899,

f) we wsi Krostkowo:

- zespół kościoła par. p.w. Św. Mikołaja bpa (kościół, mur., 1865, budowniczy Ernst Opitz z Wyrzyska, plebania, mur., 1892, dzwonnica, drewno, 1925, cmentarz przykościelny, nieczynny, ok. 1860, kostnica ob. kaplica grobowa ob. ks. K. Glatzela, mur., pocz. XX),
- kapliczka z figurą Matki Boskiej, mur., pocz. XX.
- zespół dworca PKP (dworzec, mur., XIX/XX, dom nr 49, mur., pocz. XX),
- dwór ob. dom 43, mur., 2 poł. XIX),

- domy nr: 4, mur., pocz. XX, 13, mur., 1911; 20, mur./ szach., 1910-18; 35, mur., 1912; 39, mur., pocz. XX; 46, mur., 1. 30-te XX; 48, mur., 1. 30-te XX,
- kuźnia, dom nr 14, mur./ drewno, pocz.XX, przebud.,
- wędzarnia nr 44, mur., 2 poł. XIX,
- cmentarz katolicki, czynny, 1 poł. XIX,

g) we wsi Niezychowo:

- zespół pałacowo – parkowo – folwarczny (pałac, ob. Zespół Szkół Techniczno Rolniczych, mur., 1884, dwór, dom rządcy, mur., 4 ćw. XIX, stajnia I, mur., 2 poł. XIX, obora I, mur., 1880, obora II, mur., 1881, 1916, budynek gospodarczy, mur., 1885, spichlerz, mur., 1904, gorzelnia., mur., 1883, magazyn zbożowy., mur., 2 poł. XIX),
- zagroda nr 12 (dom, mur, ok. 1800 - 1900, chlew, mur, 1800- 1900, obora, mur, 1880-1900),
- domy nr: 13, mur, pocz. XX; 14, mur, pocz. XX; 78-79, mur./szach, poł. XIX; 80, mur, poł. XIX,
- kolonia mieszkaniowa dawnej cukrowni (domy nr: 65, mur, XIX/XX, 66, mur, 1905-1910, 67, mur, 1905-1910, 68, mur, 1905-1910 i 69, mur, 1905-1910), transformator między domem 66 i 67, mur, pocz. XX, waga, ob. nieużytkowana. mur, XIX/XX,

h) we wsi Niezychówko:

- szkoła, ob. dom nr 4, mur, 1900-1910,
- domy nr: 6, mur, 1900-10; 7, mur./ glina, 2 poł. XIX,
- cmentarz ewangelicki, nieczynny 2 poł. XIX,

i) we wsi Pobórka Mała:

- domy nr: 3, mur, ok. 1900; 11, mur, ok. 1900,
- cmentarz ewangelicko-augsburski, nieczynny, k. XIX,

j) we wsi Pobórka Wielka:

- szkoła ob. dom nr 26, mur, 1912,
- kapliczka z figurą Chrystusa, mur, 1 poł. XX,
- remiza straży pożarnej, mur, drewno, 1920 -30,
- domy nr: 27, mur., 1908-1912; 30, mur., 1912-13; 42., mur., 1912; dom mieszkalno-gospodarczy nr 47, mur., k. XIX; nr 53, mur., 1908-12; nr 54, mur., 1908 -12; nr 55, mur., 1912,
- gorzelnia ob. dom nr 76, mur., 4 ćw. XX,
- transformator, naprzeciwko domu nr 56, mur., 1 ćw. XIX,
- cmentarz ewangelicko-augsburski, nieczynny, 4 ćw. XIX,

k) we wsi Tomaszewo:

- kapliczka z figurą Matki Boskiej Niepokalanie Poczętej, mur., 1912.

Ponadto wykaz gminnej ewidencji zabytków obejmuje 35 zespołów stanowisk archeologicznych i 50 stanowisk poza zespołami.

II.2. SFERA SPOŁECZNA

II.2.1. Społeczeństwo

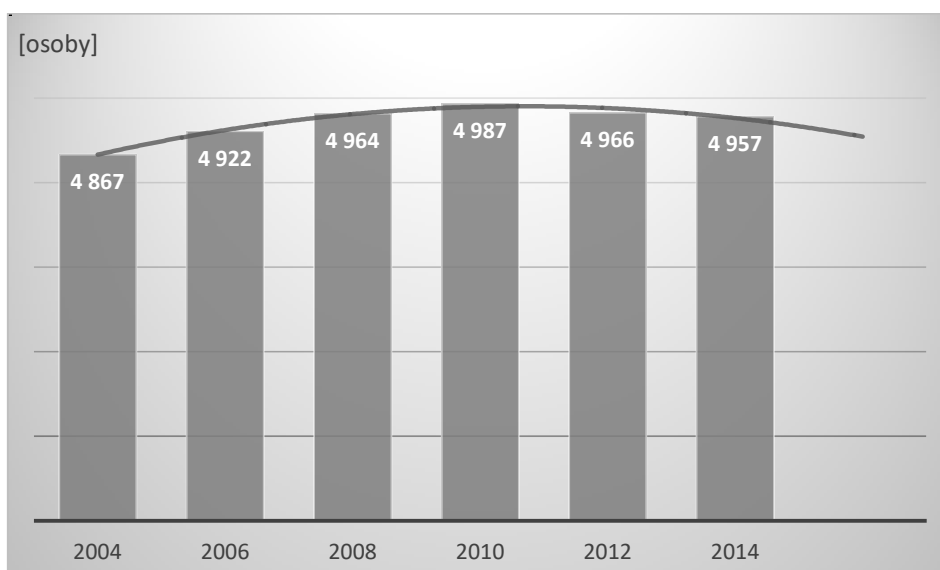
Dynamiczne zmiany zachodzące w ostatnich latach na płaszczyźnie społecznej znajdują swoje odzwierciedlenie w sytuacji demograficznej poszczególnych jednostek samorządowych. Szczególnie intensywnie zmiany zachodzą w relacji miasto-wieś. Prężnie rozwijające się ośrodki miejskie oferujące szeroki wachlarz możliwości na rynku pracy, z dobrze rozwiniętym systemem szkolnictwa oraz służbą zdrowia, od lat stanowią atrakcyjne kierunki migracji dla ludności, w tym głównie mieszkańców wsi, którzy mogą tu realizować własne plany życiowe. W efekcie prowadzi to do nasilającego się procesu przepływu ludności pomiędzy różnymi jednostkami samorządu terytorialnego (JST). Na powyższy proces nakładają się zmiany o charakterze stricte demograficznym, związane z malejącymi wskaźnikami urodzeń, spadkiem bądź stagnacją liczby mieszkańców, czy wydłużaniem się wieku ludności (proces starzenia się społeczeństwa będący de facto odzwierciedleniem postępu w medycynie oraz poprawą warunków sanitarno-bytowych). Wszystkie powyższe czynniki natury demograficzno-społecznej stawiają szereg wyzwań przed samorządem, chcącym sprostać wymaganiom i potrzebom mieszkańców. W realizacji tego celu pomocna będzie promocja regionu oraz stworzenie dogodnych warunków życia dla mieszkańców, poprzez rozwój przedsiębiorczości (miejsca pracy) oraz nieustanne dążenie do poprawiania atmosfery w otoczeniu (np. poprzez realizowanie celów związanych z odbudową, czy fizjonomią wsi, działań rewitalizacyjnych w miejscach zniszczonych i opuszczonych, działań związanych z aktywizacją oraz rekreacją dla mieszkańców – ścieżki rowerowe, boiska sportowe, siłownie napowietrzne itd.).

II.2.1.1. Demografia

Gminę Białośliwie w 2015 roku zamieszkiwało 4957 osób, co w przeliczeniu na powierzchnię (76 km²) daje wynik gęstości zaludnienia na poziomie 66 osób/km². W porównaniu z innymi jednostkami terytorialnymi gmina Białośliwie jest słabiej zaludniona (powiat pilski - 109, województwo wielkopolskie – 116, Polska – 123 os/km²). Zestawiając jednak gminę z innymi samorządami wiejskimi, Białośliwie cechuje się korzystnym wskaźnikiem, bowiem średni poziom gęstości zaludnienia dla ogółu gmin wiejskich w Polsce wynosi 56 os/km², zaś dla gmin wiejskich z regionu wielkopolski – 63 os/km².

Analiza stanu demograficznego z ostatniej dekady wskazuje na stagnujący typ demograficzny, objawiający się niewielkimi fluktuacjami w średniorocznym rozkładzie danych. Co prawda w globalnym ujęciu w ostatniej dekadzie przybyło ok. 90 os., tym niemniej przebieg wielomianowej linii trendu wskazuje, iż okres nieznacznego wzrostu populacji (lata 2004-2010) gmina ma za sobą, zaś obecnie

weszła ona w powolny, acz zauważalny trend spadkowy. Kulminacyjny stan pod względem liczebności populacji przypadł na rok 2010, kiedy w gminie zamieszkiwało 4987 osób (dane Urzędu Gminy w Białośliwiu za lata 2013-2015 podają średnio o kilka osób więcej aniżeli statystyka publiczna zawarta w Banku Danych Lokalnych GUS). W latach 2010-2014 w gminie ubyło 30 os., co oznacza średnioroczny spadek na poziomie ok. 5-10 os. Kierunki i tempo zmian demograficznych obserwowanych w gminie Białośliwie wpisują się w ogólne trendy dla większości obszarów Polski. Transformacja gospodarcza oraz głębokie zmiany struktur społecznych spowodowały zahamowanie wzrostu naturalnego, w niektórych obszarach przeradzając się w stagnację.

Ryc.7. Ludność gminy Białośliwie w latach 2004-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych, GUS

Najludniejszą miejscowością jest siedziba gminy – wieś Białośliwie, którą zamieszkuje 58,9% ogółu ludności gminy. Z pozostałych wsi najwięcej osób zamieszkuje w Niezychowie – 12,9% oraz Pobórcie Wielkiej – 8,3%.

Tab. 5. Liczba ludności gminy z podziałem na miejscowości

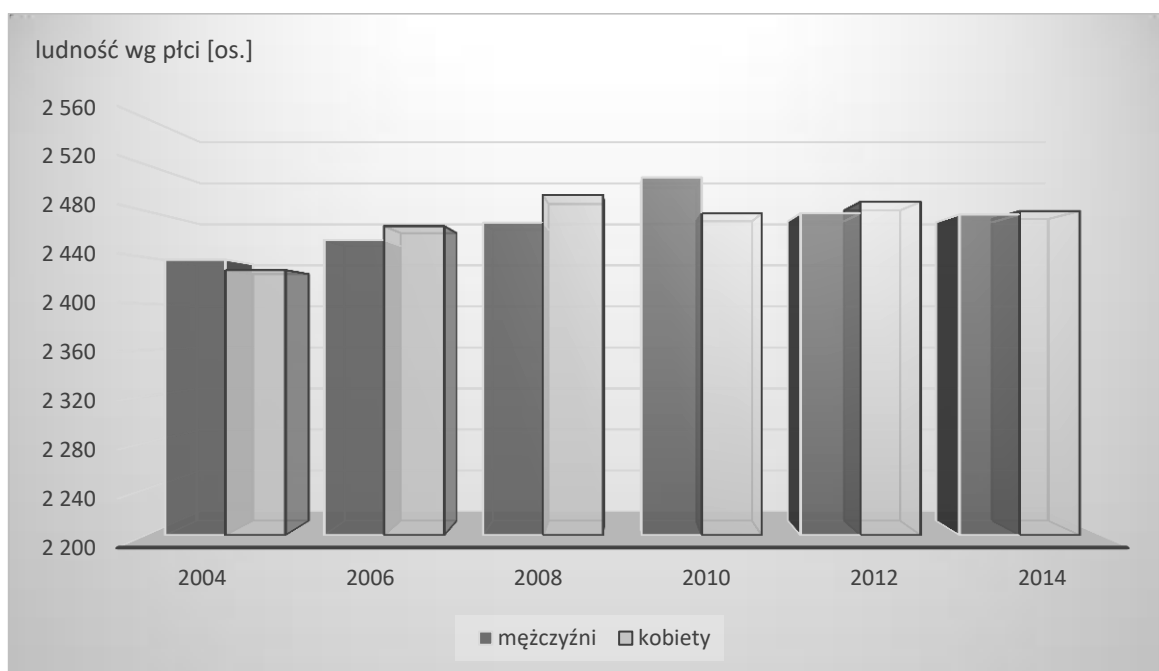
Lp.	Miejscowość/sołectwo	2013	2014	2015
1	Białośliwie	2900	2921	2922
2	Dębówko Nowe	205	202	204
3	Dębówko Stare	58	53	55
4	Dworzakowo	244	245	241
5	Krostkowo	335	339	336
6	Niezychowo	632	639	638
7	Niezychówko	43	41	41
8	Pobórka Mała	47	45	45
9	Pobórka Wielka	402	407	409
10	Tomaszewo	108	103	94

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Białośliwiu

W ostatniej dekadzie zachodziły niewielkie zmiany w relacji płci. Za wyjątkiem pojedynczych lat, zarysowuje się nieznaczna, rzędu kilku osób, przewaga kobiet. Z uwagi na bardzo zbliżone średnioroczne wskaźniki można przyjąć, iż stan populacji

obu płci pozostaje w stabilnej równowadze. W przypadku gminy Białośliwie wskaźnik feminizacji (Wf) oscyluje w okolicy 100 kobiet przypadających na 100 mężczyzn. Świadczy to o pewnej specyfice gminy, jako że w większości jednostek samorządowych w Polsce Wf pozostaje na poziomie ok. 102-106 (w tym również w powiecie pilskim oraz województwie wielkopolskim). Stan taki może wynikać z faktu, iż obszary wiejskie w większym stopniu oparte są na rynku pracy mężczyzn, którzy najczęściej przejmują gospodarstwa rolne z pokolenia na pokolenie, podczas gdy kobiety częściej realizują się zawodowo w sektorze pozarolniczym, co raczej sprzyja ich wyjazdom do miast (stąd pojawiający się charakterystyczny problem „żony dla rolnika”).

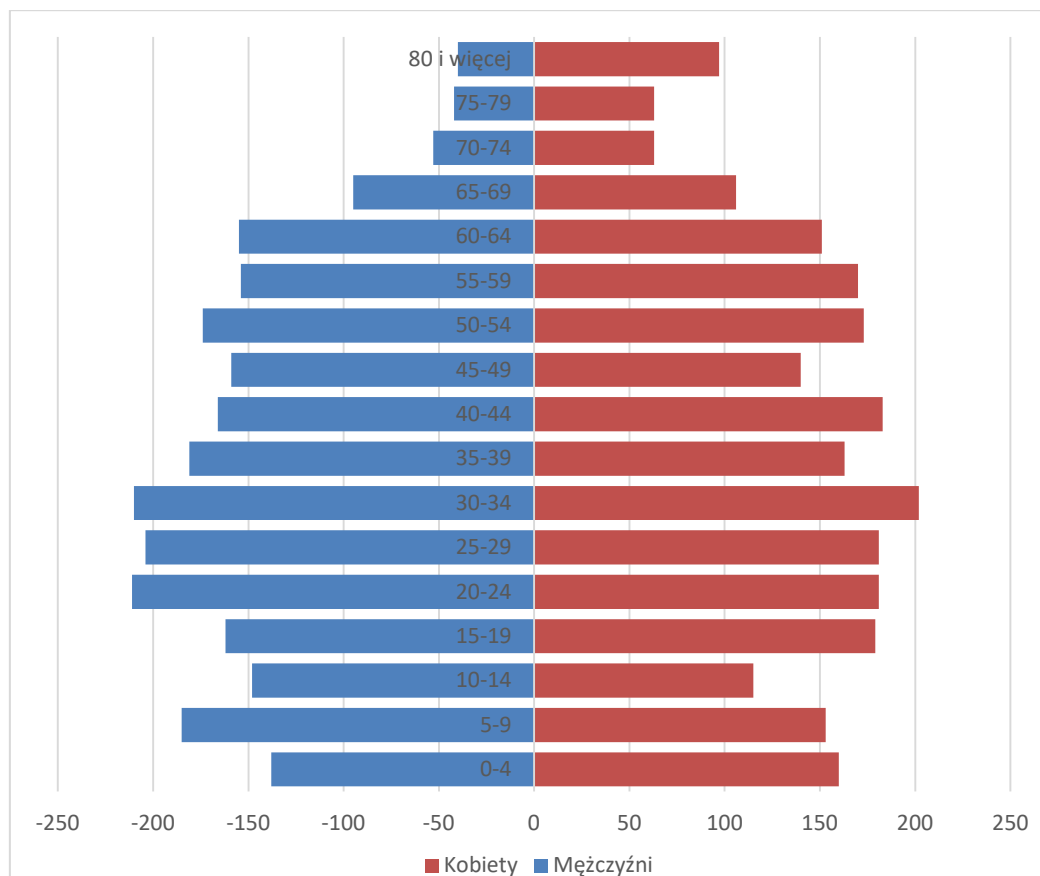
Ryc.8. Liczba mężczyzn i kobiet w gminie Białośliwie w latach 2010-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych, GUS

Piramida wieku i płci opracowana dla gminy Białośliwie (stan na 31.12.2014) wyraźnie przyjmuje postać typu stagnacyjnego, charakterystycznego dla coraz większej liczby gmin w Polsce. Cechuje się on podcięciem podstawy piramidy (najmłodsze roczniki), co świadczy o postępującym procesie starzenia się społeczeństwa (coraz mniej liczne najmłodsze grupy wiekowe i zaraz liczniejsze roczniki w starszych grupach wiekowych). Wskaźnik feminizacji w ujęciu poszczególnych grup wiekowych wskazuje na nadwyżkę mężczyzn w grupach do 65 lat (poza czterema grupami: 0-4, 15-19, 40-44 i 55-59 lat), co przekłada się na podniesiony już problem braku „żony dla rolnika”. Najistotniejsze znaczenie w tym kontekście ma wskaźnik feminizacji w grupach wiekowych 20-40 lat, tj. w wieku najczęstszego zawierania małżeństw i zakładania rodzin (wiek rozrodczy kobiet). We wszystkich tych kategoriach wiekowych liczebnie przeważają mężczyźni (Wf=90). Tak duży „niedobór” kobiet jest bardzo niekorzystną sytuacją z punktu widzenia

potencjalnej rodności i w dalszym horyzoncie czasowym może przyczynić się do postępującego powolnego spadku liczby ludności w gminie.

Kobiety przeważają z kolei w najstarszych grupach wiekowych, co jest prawidłowością wynikającą m.in. z dłuższego średniego życia kobiet oraz wyższej śmiertelności mężczyzn w wieku powyżej 50, a zwłaszcza 60 lat. Wskaźnik feminizacji znacząco rośnie w grupie powyżej 75 roku życia, gdzie Wf przekracza 150, a po 80 roku życia nawet 250 (2,2-krotnie więcej kobiet aniżeli mężczyzn).

Ryc. 9. Piramida wieku i płci dla gminy Białośliwie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

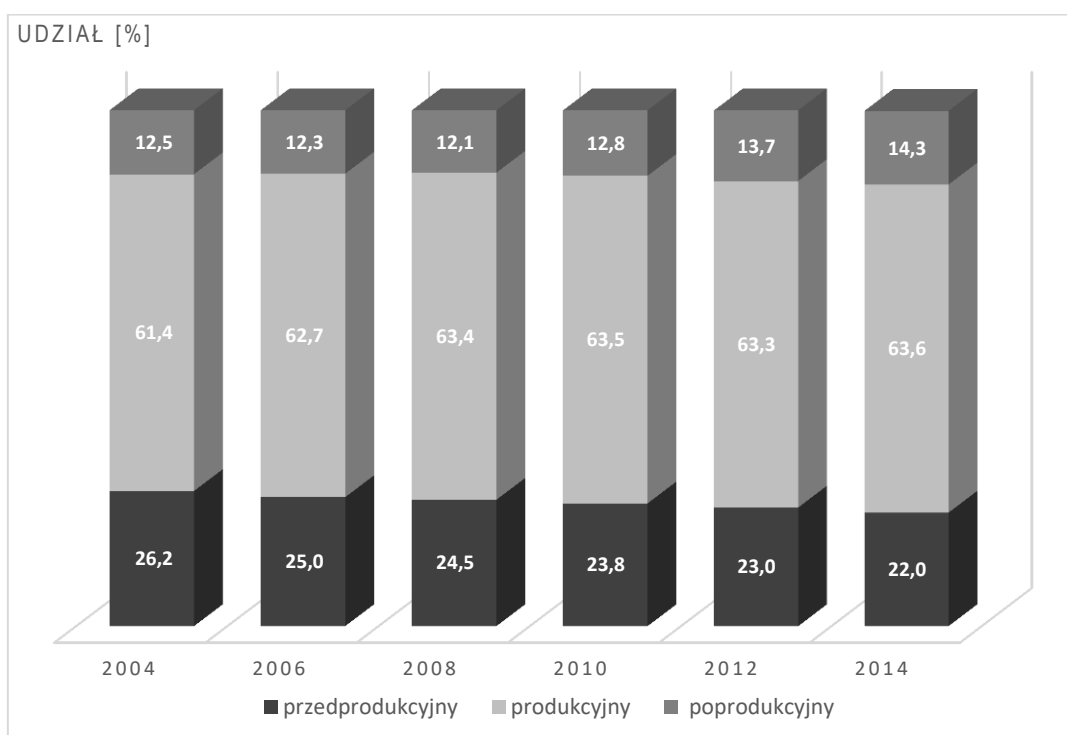
Tab.6. Wskaźnik feminizacji w gminie Białośliwie na tle innych jednostek administracyjnych

Jednostka terytorialna	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	107	107	107	107	107
woj. wielkopolskie	106	106	106	106	106
powiat pilski	104	105	105	104	104
gm. Białośliwie	99	100	100	100	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych, GUS

Analiza potencjału demograficznego pod względem struktury ludności wg ekonomicznych grup wieku wskazuje, iż w gminie Białośliwie przeważają osoby w wieku produkcyjnym (63,6%). Udział tej grupy, która stanowi o zasobach siły

roboczej, od kilku lat pozostaje na względnie podobnym poziomie. Odmiennie kształtują się natomiast trendy w pozostałych dwóch kategoriach wiekowych. O ile nadal drugą pod względem liczebności grupą są osoby w wieku przedprodukcyjnym (22,0%), to zauważalny jest sukcesywny spadek udziału ludności w wieku do 18 lat. Dekadę wcześniej odsetek ten przekraczał bowiem 26%. Przy stabilnym poziomie grupy w wieku produkcyjnym, powoduje to, iż sukcesywnie rośnie odsetek ludności w grupie wieku poprodukcyjnego (wzrost z 12,5% do 14,3%). Świadczy to o postępującym procesie starzenia się społeczeństwa. Sytuacja ta nie jest wyjątkowa w gminie Białośliwie bowiem większość jednostek samorządowych w Polsce musi zmierzyć się z tym problemem. W dalszym horyzoncie czasowym taka sytuacja będzie wpływała na kształt polityki społecznej (i senioralnej) prowadzonej zarówno przez władze szczebla centralnego, jak i lokalne władze samorządowe.

Ryc.10. Ludność gminy Białośliwie wg ekonomicznych grup wieku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych, GUS

Pomimo wyraźnie kształtujących się trendów demograficznych, sytuacja gminy Białośliwie w porównaniu do innych jednostek terytorialnych z terenu Wielkopolski prezentuje się względnie korzystnie. Świadczy o tym fakt, iż odsetek populacji najmłodszej grupy wiekowej (tj. do 17-tego roku życia) pozostaje na poziomie o blisko 3% wyższym aniżeli ma to miejsce w powiecie pilskim czy ogółem w woj. wielkopolskim. Niepokojącym zjawiskiem jest jednak wyższa dynamika trendu spadkowego tej grupy wiekowej w gminie Białośliwie (w latach 2010-2014 nastąpił spadek udziału tej grupy o -1,8%) aniżeli w powiecie pilskim (-1,2%) czy woj. wielkopolskim (-0,7%). W perspektywie kilku najbliższych lat wpłynie to na

pogorszenie wskaźników demograficznych w gminie i ich zbliżenie do wartości średnich dla Wielkopolski.

Potencjalny zasób siły roboczej w gminie Białośliwie mierzony wielkością grupy osób w wieku produkcyjnym pozostaje w ostatnich latach na stabilnym poziomie ok. 63,5% $\pm$ 0,3%, podczas gdy w przypadku powiatu pilskiego oraz województwa wielkopolskiego odnotowano spadek udziału tej grupy wiekowej odpowiednio o -1,5% oraz -1,8% na przestrzeni lat 2010-2014. Tym samym nastąpiło wyrównanie odsetka tej grupy wiekowej pomiędzy Białośliwem, a pozostałymi porównywanymi JST. Udział osób w wieku poprodukcyjnym (emerytalnym) w gminie Białośliwie wykazuje niższy poziom (14,3%) aniżeli średnio w powiecie pilskim czy całym regionie Wielkopolski (ok. 17-17,7%). Pomimo, iż udział ten rośnie z roku na rok, to jednak sytuacja w gminie Białośliwie nadal przedstawia się korzystniej aniżeli w większości jednostek w regionie.

Tab.7. Ludność wg ekonomicznych grup wieku [%] w gminie Białośliwie na tle innych jednostek administracyjnych

Jednostka	w wieku przedprodukcyjnym					w wieku produkcyjnym					w wieku poprodukcyjnym				
	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
woj. wielkopolskie	19,9	19,6	19,4	19,3	19,2	64,9	64,5	64,1	63,6	63,1	15,3	15,9	16,5	17,1	17,7
powiat pilski	20,3	19,9	19,6	19,4	19,1	65,4	65,1	64,8	64,3	63,9	14,3	14,9	15,6	16,3	17,0
gm. Białośliwie	23,8	23,3	23,0	22,2	22,0	63,5	63,5	63,3	63,6	63,6	12,8	13,2	13,7	14,2	14,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tab.8. Ludność wg ekonomicznych grup wieku w gminie Białośliwie w latach 2013-2015

Wyszczególnienie	2013	2014	2015
Ludność w wieku przedprodukcyjnym			
Ogółem	1154	1187	1154
Mężczyźni	569	603	596
Kobiety	585	584	558
Ludność w wieku produkcyjnym			
Ogółem	3140	3147	3159
Mężczyźni	1674	1663	1670
Kobiety	1466	1484	1489
Ludność w wieku poprodukcyjnym			
Ogółem	680	661	672
Mężczyźni	206	211	216
Kobiety	474	450	456

Źródło: na podstawie danych Urzędu Gminy w Białośliwiu

Podsumowując trendy oraz stan zasobów demograficznych, sytuacja w gminie Białośliwie przedstawia się nieco korzystniej aniżeli w innych przyjętych do porównania jednostek. Wyższy odsetek osób w wieku najmłodszym związany jest z naturalnie kształtującym się trendem demograficznym w ujęciu poszczególnych typów jednostek samorządowych, z którego wynika, iż gminy wiejskie notują nieco

korzystniejsze współczynniki urodzeń aniżeli pozostałe typy gmin (tj. miejskie, miejsko-wiejskie). Jest to o tyle istotne, iż gmina Białośliwie posiada znaczący zasób kapitału ludzkiego, co ma znaczenie z punktu widzenia zastępowalności pokoleń. Przejawia się to głównie w stabilnej sytuacji w grupie produkcyjnej, która jest sukcesywnie „zasilana” przez osoby z młodszej grupy wiekowej. Należy jednak zaznaczyć, iż pomimo względnie „lepszej” sytuacji demograficznej gminy Białośliwie w porównaniu z innymi analizowanymi jednostkami samorządowymi, zachodzące trendy demograficzne powoli acz sukcesywnie wpływają na pogorszenie tego stanu. Należy zatem postrzegać to jako stan chwilowy (bieżący), który w perspektywie najbliższej dekady będzie ulegał zmianom w kierunku mniej sprzyjającym. Świadczą o tym zmiany w spadku wartości wskaźnika obciążenia demograficznego, którego wartość w latach 2004-2014 zmalała z $Wod=63,0$ do $Wod=57,1$.

Zauważalne jest, iż pomimo względnie niskiego udziału osób w wieku emerytalnym, brak jest odpowiedniego poziomu kompensacji demograficznej po stronie grupy przedprodukcyjnej. Czynniki wpływające na ten stan można podzielić na dwie grupy, które z punktu postrzegania ich wpływu na demografię można podzielić na: korzystne (lepsza opieka medyczna, poprawa stanu sanitarno-bytowego ludności, wzrost świadomości i zmiana trybu życia na bardziej „prozdrowotny”, co w efekcie korzystnie wpływa na wydłużanie średniej długości życia ludzkiego) oraz niekorzystne (spadek dynamiki zawartych związków małżeńskich, spadek dzietności kobiet, wybór samotnej drogi życiowej, wzrost chęci zrobienia kariery co skutkuje odkładaniem „na później” założenia rodziny). Kompilacja powyższych czynników przekłada się bezpośrednio na obecnie przeważające trendy w demografii.

Sytuacja demograficzna gminy Białośliwie (podobnie jak innych jednostek) oraz zachodzące zmiany są wypadkową dwóch nakładających się czynników, tj. przyrostu naturalnego (PN) i salda migracji (SM), które w efekcie mają przełożenie na ruch (przyrost) rzeczywisty (PR).

Ruch naturalny

Pierwszym z czynników jest ruch naturalny, na kształtowanie którego wpływ ma wskaźnik urodzeń (żywych) oraz zgonów. W czasach dynamicznego rozwoju nowoczesnej gospodarki, dającej szansę rozwoju oraz realizowania aspiracji zawodowych społeczeństwa, mamy do czynienia z gwałtownymi zmianami na płaszczyźnie społecznej, w tym zmianą modelu rodziny. W większości polskich gmin jest to obecnie najczęściej typ „2+1”, który zastąpił wcześniejsze „2+2” czy „2+3”, co w efekcie prowadzi do obniżania się poziomu wskaźnika przyrostu naturalnego, czyli zaburzenia naturalnego rytmu reprodukcji demograficznej i braku zastępowalności pokoleń, która następuje przy wskaźniku dzietności na poziomie 2,1. Jediną szansą na utrzymanie względnie stabilnego poziomu stanu ludności pozostaje zatem ruch migracyjny, a w sytuacji, gdy i on wykazuje ujemny kierunek prowadzić to może do

kryzysu demograficznego przejawiającego się pogłębiającym spadkiem liczby ludności i zaburzeniem podstawowych struktur demograficznych.

Tab.9. Ruch naturalny w gminie Białośliwie w latach 2004-2014

Rok	Urodzenia żywe	Zgony	Przyrost naturalny	Urodzenia żywe	Zgony	Przyrost naturalny
	ogółem			na 1000 ludności		
2004	41	46	-5	8,3	9,29	-1,0
2005	51	44	7	10,4	8,94	1,4
2006	51	47	4	10,3	9,53	0,8
2007	74	47	27	14,9	9,47	5,4
2008	73	62	11	14,7	12,47	2,2
2009	74	51	23	14,8	10,22	4,6
2010	86	42	44	17,3	8,43	8,8
2011	52	47	5	10,4	9,43	1,0
2012	56	35	21	11,2	7,01	4,2
2013	55	42	13	11,1	8,47	2,6
2014	58	49	9	11,7	9,90	1,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Tab.10. Analiza porównawcza ruchu naturalnego w gminie Białośliwie do innych jednostek administracyjnych w latach 2010-2014

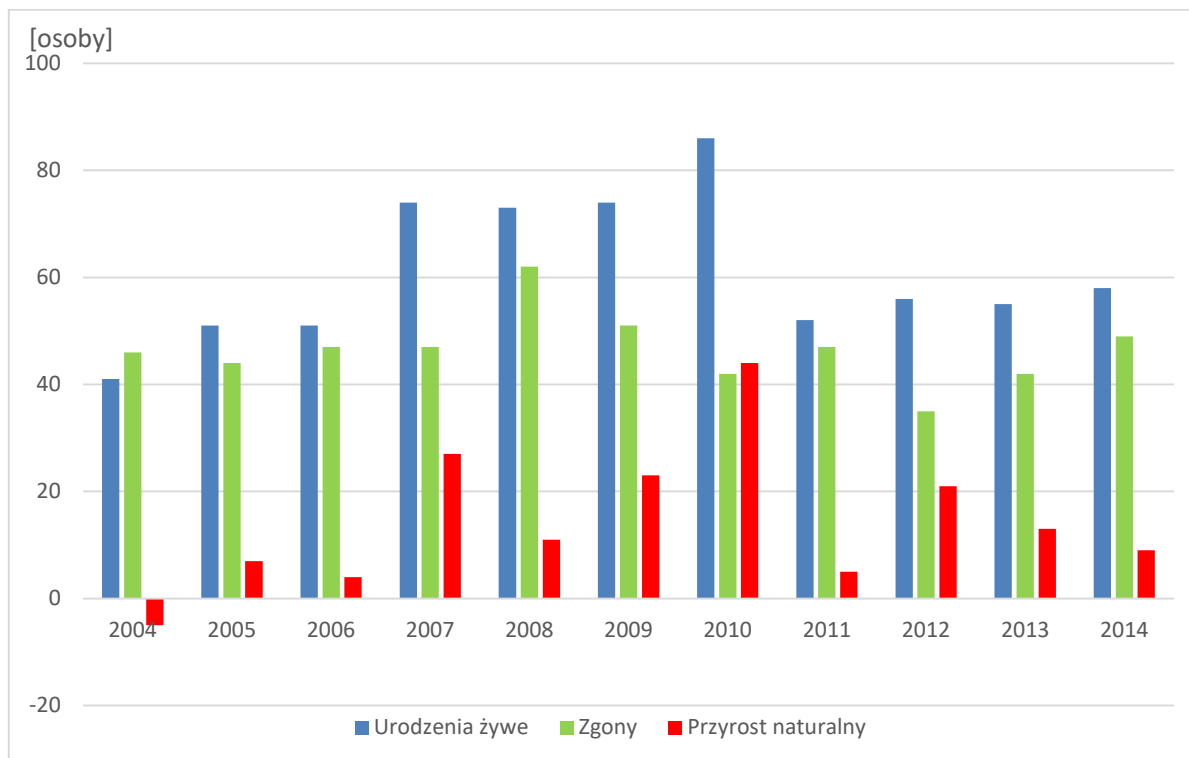
Jednostka	Urodzenia żywe na 1000 ludności					Zgony na 1000 ludności					Przyrost naturalny na 1000 ludności				
	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
woj. wielkopolskie	11,9	11,0	10,9	10,6	10,7	9,0	8,9	9,1	9,3	9,0	2,9	2,1	1,8	1,2	1,7
powiat pilski	11,6	10,4	10,2	9,8	9,3	8,4	8,7	8,9	8,8	9,3	3,2	1,7	1,3	0,9	0,1
gm. Białośliwie	17,3	10,4	11,2	11,1	11,7	8,4	9,4	7,0	8,5	9,9	8,8	1,0	4,2	2,6	1,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Główne wskaźniki ruchu naturalnego (urodzenia żywe, zgony, przyrost naturalny) są zjawiskiem dynamicznym w czasie, o czym świadczą dane zawarte w powyższej tabeli. W gminie Białośliwie pierwsza część analizowanego okresu (lata 2004-2010) charakteryzowała się wysokim współczynnikiem urodzeń, który – za wyjątkiem roku 2004 – wynosił średnio ok. 14‰, przy kulminacji w roku 2010 (17,3‰), podczas gdy w latach 2011-2014 wskaźnik ten spadł do 11‰. Według danych Urzędu Gminy w Białośliwiu w 2015 r. osiągnął wartość ok. 10‰. Dużą zmienność wykazywał również współczynnik zgonów, który początkowo wahał się w okolicach 9,3‰, po czym w latach 2008-2009 wzrósł do 11,4‰, by w latach 2010-2014 spaść do 8,7‰, zaś w 2015 r. do ok. 7‰. Tak duża dynamika zmian wpłynęła na fluktuacyjny charakter wskaźnika przyrostu naturalnego. W ostatniej dekadzie jego wartość wahała się od wartości ujemnych - 1,0‰ (2004 r.) do + 8,8‰ (2010 r.). W

2015 r. było to 3‰ (dane UG w Białośliwiu). Średnia za ostatnie 10-lecie wynosi + 2,9‰. Wartości notowane dla gminy Białośliwie są korzystniejsze aniżeli rejestrowane ogólnie w powiecie pilskim czy województwie wielkopolskim.

Ponadto w ostatnich latach maleje również liczba zawartych małżeństw. O ile w roku 2013 zawarto jeszcze 58 związków, to dwa lata później odnotowano jedynie 44 zawarte małżeństwa.

Ryc.11. Podstawowe wskaźniki ruchu naturalnego w gminie Białośliwie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Ruch migracyjny

Ruch migracyjny to druga składowa wpływająca na ostateczny kształt sytuacji demograficznej danej jednostki samorządowej. Zmiany związane z przemieszczaniem się ludności mogą mieć różny kierunek. Najczęściej uwzględnia się kierunki: miasto-wieś, wieś-miasto, miasto-miasto, wieś-wieś oraz ruch zagraniczny. Analiza ruchu migracyjnego wskazuje pośrednio na atrakcyjność (głównie ekonomiczną) miejsc, do których skierowany jest ruch napływowy.

Tab.11. Zameldowania w gminie Białośliwie na tle powiatu pilskiego

Jednostka	Zameldowania ogółem														
	ogółem					w tym									
						mężczyźni					kobiety				
	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
powiat pilski	1461	1445	1292	1459	1311	659	680	605	668	643	802	765	687	791	668

gm. Białośliwie	59	49	47	58	57	30	21	21	26	20	29	28	26	32	37
-----------------	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

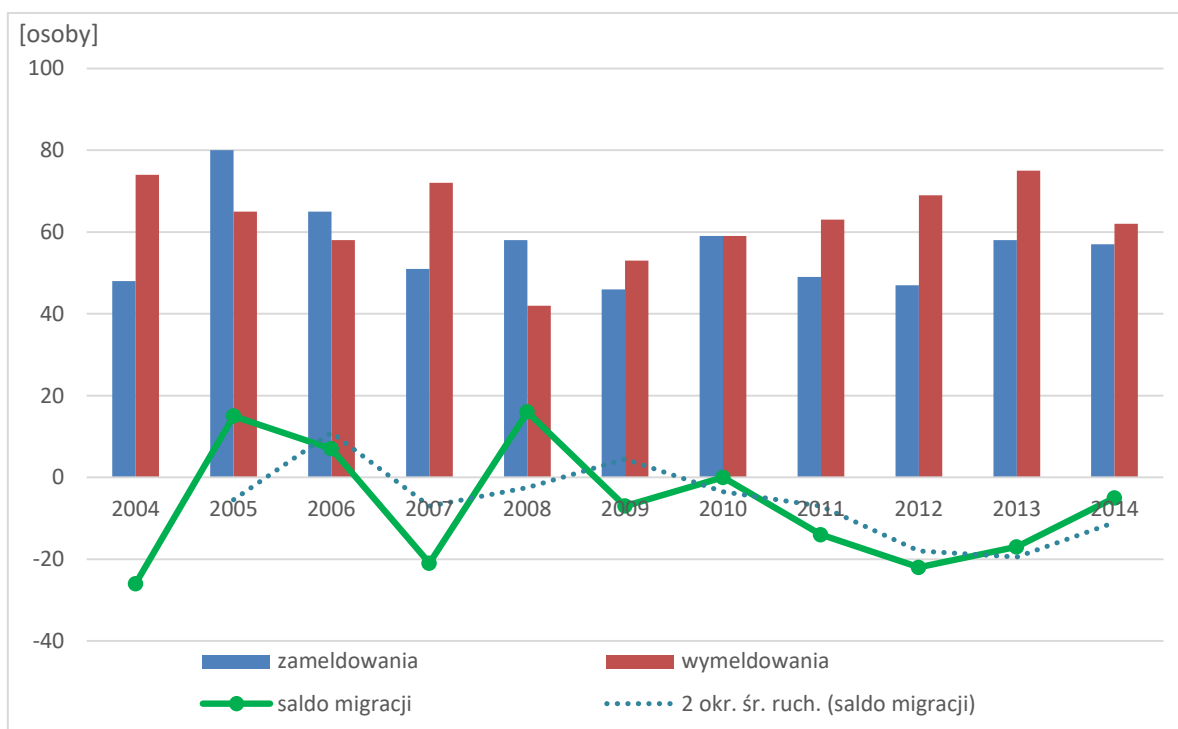
Tab.12. Wymeldowania w gminie Białośliwie na tle powiatu pilskiego

Jednostka	Wymeldowania ogółem														
	ogółem					mężczyźni					kobiety				
	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
powiat pilski	1742	1635	1665	1766	1702	810	746	755	834	786	932	889	910	932	916
Białośliwie	59	63	69	75	62	24	35	37	27	31	35	28	32	48	31

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Na podstawie danych zawartych w powyższych tabelach oraz na wykresie liniowym obserwuje się niekorzystną sytuację związaną z przewagą odpływu ludności i tym samym ujemnym saldem migracji w analizowanym okresie, którego łączny bilans sięga - 74 osób. Daje to średnioroczny wskaźnik na poziomie - 6,7 osób/rocznie. Większy odpływ ludności odnotowuje się w przypadku kobiet (średnia ostatniego 5-lecia ok. - 35 osób/rok), podczas gdy napływ wynosi średnio ok. 30 osób rocznie. W przypadku mężczyzn średni roczny odpływ oscyluje w granicach - 31 osób, przy napływie ok. 24 osób. Powstaje zatem ubytek migracyjny w gminie, który niweluje tym samym nieznaczną nadwyżkę wynikającą z przyrostu naturalnego. Odpływ ten wiąże się ściśle z czynnikami ekonomicznymi, a mianowicie utrzymującym się wysokim bezrobociem, niskimi dochodami ludności, brakiem wyraźnych perspektyw na wzrost ekonomiczny w gminie. W bilansie demograficznym za okres ostatniego 5-lecia obserwujemy tendencję do nieznacznego acz sukcesywnego spadku liczby ludności na poziomie kilku - kilkunastu osób rocznie.

Ryc.12. Ruch migracyjny w gminie Białośliwie w latach 2004-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ludność coraz chętniej skłania się ku migracji do większych miast, a głównym czynnikiem jest podłoże ekonomiczne i chęć znalezienia lepiej płatnej pracy. Drugim najczęstszym podłożem migracji jest czynnik edukacyjny, głównie poprzez podejmowanie decyzji o studiowaniu. Potwierdzają to kierunki ruchów migracyjnych w gminie Białośliwie, które wskazują, iż osoby emigrujące z obszaru gminy najczęściej wybierają miasta (średniorocznie ok. 37 osób), podczas gdy osoby migrujące w relacji wieś-wieś stanowią średnio ok. 26 osób rocznie. Jest to obecnie powszechnie występujący trend na terenie Polski, wskazujący na rosnącą mobilność Polaków, migrujących coraz częściej do większych ośrodków, głównie we wspomnianych celach zaspokajania potrzeb edukacyjnych oraz zarobkowych (większe szanse i dostępność rynku pracy). Ponadto w ostatnich kilku latach nasilił się trend emigracji zagranicznych, co związane jest m.in. z wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej i otwarciem rynków pracy w większości państw Wspólnoty.

Tab.13. Kierunki zameldowań w gminie Białośliwie na tle powiatu pilskiego wg kierunków

Jednostka	zameldowania z miast					zameldowania ze wsi					zameldowania z zagranicy				
	ogółem					ogółem					ogółem				
	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
powiat pilski	817	804	641	723	712	618	615	629	718	579	15	17	14	8	12
Białośliwie	22	30	16	18	33	37	19	31	40	24	0	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Tab.14. Kierunki wymeldowań w gminie Białośliwie na tle powiatu pilskiego wg kierunków

Jednostka	wymeldowania do miast					wymeldowania na wieś					wymeldowania za granicę				
	ogółem					ogółem					ogółem				
	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
powiat pilski	883	829	939	888	878	828	768	641	780	750	31	38	85	98	74
Białośliwie	42	37	36	35	33	17	26	22	38	28	0	0	11	2	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Tab.15. Saldo migracji [%] w gminie Białośliwie na tle powiatu pilskiego

Jednostka	saldo migracji na 1000 osób				
	2010	2011	2012	2013	2014
Powiat pilski	-2,0	-1,4	-2,7	-2,2	-2,8
Białośliwie	0,0	-2,8	-4,4	-3,4	-1,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

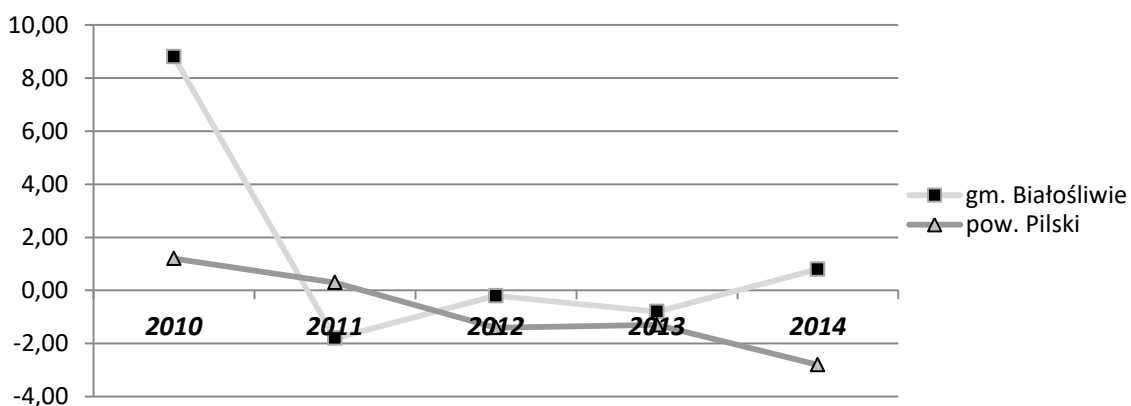
Przyrost rzeczywisty

Syntetycznym ujęciem przyrostu naturalnego (PN) oraz salda migracyjnego (SM) jest przyrost rzeczywisty (PR). Na jego podstawie możliwe jest określenie, czy mamy do czynienia ze wzrostem liczby mieszkańców, czy też z ubytkiem. Analizowany okres cechuje się dynamiczną sytuacją w gminie Białośliwie pod względem zmian wskaźnika przyrostu rzeczywistego. Największe amplitudy zmian w ruchu naturalnym obserwowano w 2010 r., co przełożyło się na wysoką wartość PR (blisko 9‰). W tym samym roku w powiecie pilskim odnotowano 6-krotnie niższy poziom wskaźnika przyrostu rzeczywisty (1,2‰). Ostatnie lata wskazują na znaczne obniżenie wskaźnika PR, co w efekcie skutkuje nieznacznym, acz sukcesywnym średniorocznym ubytkiem ludności w gminie Białośliwie. Mamy tym samym do czynienia z trendem stagnacyjnym, typowym dla większości jednostek samorządowych w Polsce. Biorąc pod uwagę fakt, iż Białośliwie jest gminą typowo rolniczą (które są znacznie silniej poddawane niekorzystnej presji demograficznej), należy uznać iż obecna sytuacja demograficzna jest względnie korzystna. Tym niemniej trendy ostatnich lat świadczą o pogarszających się perspektywach demograficznych w kolejnej dekadzie. Będzie to miało swoje odzwierciedlenie w polityce gminy, która musi uwzględniać fakt potrzeb edukacyjnych, z jednej strony malejącej liczby dzieci, z drugiej zaś konieczności dostosowywania oferty edukacyjnej do wymogów rynku. Ponadto rosnąca grupa seniorów będzie wymagała zaspokojenia jej potrzeb, zarówno w warstwie zdrowotnej (medyczno-rehabilitacyjnej), z drugiej zaś efektywnego wykorzystania czasu wolnego (rekreacja, edukacja, wypoczynek, itp.).

Tab.16. Przyrost rzeczywisty [%] w gminie Białośliwie na tle powiatu pilskiego

Jednostka	Przyrost rzeczywisty				
	2010	2011	2012	2013	2014
powiat pilski	1,2	0,3	-1,4	-1,3	-2,8
Białośliwie	8,8	-1,8	-0,2	-0,8	0,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Ryc.13. Trend zmian przyrostu rzeczywistego [%] w gminie Białośliwie i powiecie pilskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

II.2.1.2. Struktura zatrudnienia i rynek pracy

Struktura zatrudnienia wraz z sytuacją na rynku pracy w gminie Białośliwie jest uwarunkowana szeregiem czynników, które silnie oddziałują na cały sektor gospodarczy. Z jednej strony sytuacja ta jest determinowana położeniem gminy i jej potencjałem gospodarczym (głównie sektor rolny wraz z sadownictwem), z drugiej zaś strony dynamicznymi zmianami w gospodarce krajowej oraz globalnej zachodzącymi na przestrzeni ostatnich lat. Wszystko to przyczynia się do zmian kształtowania się struktury społeczno-zawodowej ludności oraz jej źródeł utrzymania. Głównym źródłem utrzymania większości gospodarstw domowych pozostaje czynna praca zawodowa, wykonywana zarówno na rachunek własny (dotyczy to szczególnie wspomnianego sektora rolnictwa), jak i praca najemna. Spisy Powszechne, które są sporządzane mniej więcej raz na dekadę (ostatni NSP -2011 r.), wskazują jednak, iż udział tych grup sukcesywnie maleje. Zmiana ta następuje przy jednoczesnym wzroście udziału ludności utrzymującej się z pozostałych źródeł, w tym źródeł o charakterze socjalnym (utrzymujący się z tytułu rent i emerytur) czy też deklarujących inne źródła utrzymania (głównie zasiłki dla bezrobotnych lub pomoc opieki społecznej). W wyniku następujących zmian zaczyna kształtować się niekorzystna struktura ludności posiadające własne źródło utrzymania (następuje wzrost udziału osób nie utrzymujących się z pracy na korzyść innych źródeł, w tym emerytur i rent). Dane z lat 2010-2014 r. dotyczące rynku pracy pokazuje poniższa tabela.

Tab. 17. Podstawowe dane o rynku pracy w latach 2010-2014

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Bezrobotni zarejestrowani					
ogółem	232	237	261	230	190
mężczyźni	103	110	120	91	73
kobiety	129	127	141	139	117
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (%)					
ogółem	7,3	7,5	8,3	7,3	6,0
mężczyźni	6,1	6,5	7,1	5,4	4,4
kobiety	8,7	8,6	9,6	9,5	7,9
Pracujący*					
ogółem	673	597	598	551	645
mężczyźni	321	316	312	276	343
kobiety	352	281	286	275	302
Pracujący na 1000 ludności*					
ogółem	135	120	120	112	130

* dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; bez pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS, Warszawa

Do największych pracodawców na terenie gminy zaliczają się firmy świadczące usługi przede wszystkim w zakresie robót budowlanych, transportem drogowym, a zwłaszcza z szeroko rozumianym sektorem rolnym, w tym produkcją rolną (produkcja roślinna, sadownicza, mięsna) oraz produkcją na rzecz rolnictwa (pasze). Listę największych pracodawców w gminie Białośliwie zawiera poniższa tabela. Oprócz wymienionych do największych pracodawców w gminie zalicza się również Urząd Gminy w Białośliwiu. W gminie brak jest instytucji reprezentujących przedsiębiorców (stowarzyszenia, cechy, zrzeszenia).

Tab. 18. Lista największych pracodawców w gminie Białośliwie.

Nazwa/ Miejscowość	Forma prawna	Rodzaj produkcji lub usług
Usługi Ogólnobudowlane MAJER Anna Majer, Białośliwie	Osoba fizyczna	Roboty budowlane
Zakład Usługowo-Produkcyjno-Handlowy „BU-DRO-MEL” Tomasz Pęski, Pobórka Mała	Osoba fizyczna	Roboty związane z budową dróg i mostów
P.U.H. Gólcz & Synowie, Mieczysław Gólcz, Białośliwie	Osoba fizyczna	Transport drogowy towarów
Białośliwska - Grupa Producentów Owoców „Sady Krajny”	Spółka	Przetwórstwo spożywcze (rolno-przemysłowe) - owoce okolicznych sadów
„BEMIX” Międzynarodowy Transport i Spedycja Dawid Bembnista, Białośliwie	Osoba fizyczna	Transport drogowy towarów
POLFURNITUR Sp. zo.o. Białośliwie	Spółka z o.o.	Produkcja formatek z oklein naturalnych
Međa Veneer Spółka z o.o. Białośliwie	Spółka z o.o.	Produkcja arkuszy forniowych i płyt wykonanych na bazie drewna
Zakład młynarsko-paszowy Młynpasz Spółka z o.o., Białośliwie	Spółka z o.o.	Produkcja pasz
Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna „Otylin”	spółdzielnia	Produkcja rolna (mleko)
Nadnotecki Bank Spółdzielczy w Białośliwiu	spółdzielnia	Usługi bankowe
Polieuro Spółka z o.o. Gospodarstwo Rolne, Niezychowo	Spółka z o.o.	Produkcja roślinna i przemysł rolny
Przedsiębiorstwo „DAMIS-POL” Michał Stachowiak, Białośliwie	Osoba fizyczna	Produkcja i hurt – mięso, drób
Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „BARKAM” s.c. J.D. Stalka, Białośliwie	Spółka cywilna	Usługi tapicerskie, produkcja mebli tapicerowanych

Źródło: opracowanie na podstawie danych Urzędu Gminy w Białośliwiu

Struktura instytucji związanych z otoczeniem biznesu jest w gminie Białośliwie stosunkowo uboga. Otoczenie przedsiębiorców w gminie reprezentowane jest głównie przez sektor finansowy, tj. banki. Listę instytucji przedstawia poniższa tabela.

Tab. 19. Lista instytucji z otoczenia biznesu w gminie Białośliwie

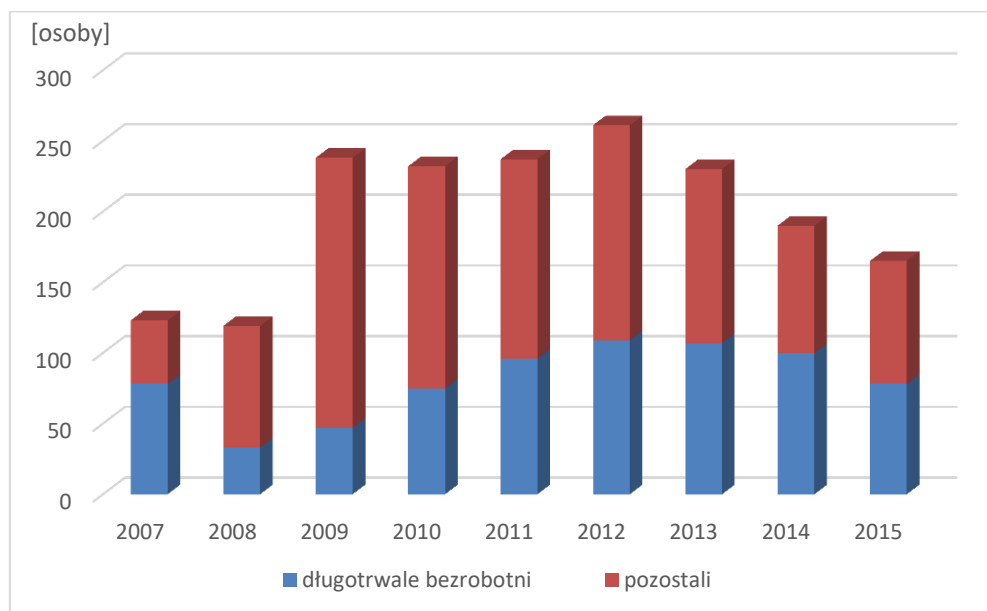
Nazwa instytucji	Forma prawna	Oferowane produkty
Nadnotecki Bank Spółdzielczy w Białośliwiu, ul. Kościuszki 41 (bank posiada stronę internetową (www.bsbialosliwie.pl))	spółdzielnia	Produkty finansowe

Oddział Banku Spółdzielczego w Więcborku, Białośliwie, ul. Podgórna 10 (bank posiada stronę internetową (www.bswiecbork.pl))	spółdzielnia	Produkty finansowe
Urząd Pocztowy (usługi finansowe Banku Poczтового), Białośliwie ul. Dworcowa 2 (bank posiada stronę internetową (www.poczta-polska.pl))	Brak danych w Urzędzie Gminy	Produkty finansowe

Źródło: opracowanie na podstawie danych Urzędu Gminy w Białośliwiu

II.2.1.3. Bezrobocie

W gminie Białośliwie zarejestrowanych jest obecnie 165 osób bezrobotnych, co stanowi nieco ponad 3% ogółu bezrobotnych w powiecie pilskim. Jak wynika z analizy trendu z ostatniej dekady jest to najmniejsza zarejestrowana ilość od 2008 roku. Kulminacyjnym punktem był rok 2012 kiedy to w gminie było zarejestrowanych blisko 100 bezrobotnych więcej (261) niż obecnie. Od tego czasu ich liczba sukcesywnie maleje. Obserwowane kierunki zmian są zbliżone do innych jednostek terytorialnych (np. powiat pilski, woj. wielkopolskie, kraj), w których również obserwujemy spadek osób bezrobotnych. Jest to efektem poprawy sytuacji gospodarczej po okresie kryzysu zapoczątkowanego na przełomie lat 2007/2008, po którym gospodarki wielu państw pogrążyły się w recesji. Od kilku lat obserwuje się jednak wychodzenie ze stagnacji, w tym w naszym kraju, co ma przełożenie na sytuację na rynku pracy. Obecnie pracodawcy coraz mniej boją się pogorszenia sytuacji gospodarczej, zarówno na rynku krajowym, jak i rynkach światowych, stąd chętniej inwestują, zwiększają skalę produkcji i częściej zatrudniają niż dokonują zwolnień.

Ryc.14. Zmiana liczby bezrobotnych (w tym długotrwale bezrobotnych) w latach 2007-2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP Piła

Tym, co może niepokoić to udział osób pozostających długotrwale bezrobotnymi, którzy stanowią blisko połowę ogółu bezrobotnych. Takie zjawisko powoduje utrwalanie się poziomu ubóstwa i uzależnienia od świadczeń pomocy społecznej osób pozostających bez pracy. Osobom, które raz wypadły z rynku pracy coraz trudniej jest na niego wrócić.

Wskaźnik bezrobocia rejestrowanego (liczony wg liczby bezrobotnych i liczby ludności w wieku produkcyjnym) na koniec grudnia 2015 r. w gminie Białośliwie wyniósł 5,2%. Dla porównania w tym samym czasie w powiecie pilskim wskaźnik wyniósł – 4,8%, w województwie wielkopolskim – 4,3%, a w kraju – 6,5%. Na przestrzeni 4 ostatnich lat wskaźnik ten na terenie gminy zmniejszył się o ponad 3 pp (z 8,3% w 2012 r.).

Na bardzo niskim poziomie pozostaje udział osób z prawem do zasiłku, do którego było uprawnionych niespełna 18% ogółu bezrobotnych (stan na 2015 r.).

Ponadto charakterystycznym elementem w strukturze bezrobotnych w gminie Białośliwie jest wysoki odsetek kobiet, który sukcesywnie od wielu lat rośnie i obecnie wynosi 66,7%, co jest najwyższym wskaźnikiem w powiecie pilskim. Tak wysoki udział kobiet świadczy o pewnym niedomaganiu lokalnego rynku pracy, który generuje zbyt mało miejsc dla kobiet. Jest to też jeden z powodów wyższej migracji kobiet do większych miast w celu podjęcia pracy.

Tab.20. Podstawowe dane dotyczące bezrobocia w gminie Białośliwie w latach 2007-2015

Rok	Liczba osób bezrobotnych (stan na koniec roku)					Wskaźnik bezrobocia rejestrowanego	Udział osób z prawem do zasiłku w ogólnej liczbie osób bezrobotnych (%)
	ogółem	kobiety		mężczyźni	będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy		
		ogółem	% ogółu bezrob.				
2007	123	85	69,1	38	-	4,0	
2008	119	64	53,8	55	-	3,8	
2009	238	126	52,9	112	-	7,5	
2010	232	129	55,6	103	-	7,3	21,1
2011	237	127	53,6	110	208	7,4	17,7
2012	261	141	54,0	120	230	8,3	13,8
2013	230	139	60,4	91	211	7,3	16,5
2014	190	117	61,6	73	162	6,1	14,2
2015	165	110	66,7	55	140	5,2	17,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP Piła

Tab.21. Bezrobotni zarejestrowani w gminie Białośliwie na tle innych jednostek administracyjnych w latach 2010-2014

Jednostka	ogółem					mężczyźni					kobiety				
	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
woj. wielkop.	135172	134954	147902	144832	116410	59461	56585	66610	65042	50568	75711	78369	81292	79790	65842
powiat pilski	5984	6429	7451	6795	5360	2834	2943	3490	3151	2465	3150	3486	3961	3644	2895
gm.Białoś-	232	237	261	230	190	103	110	120	91	73	129	127	141	139	117

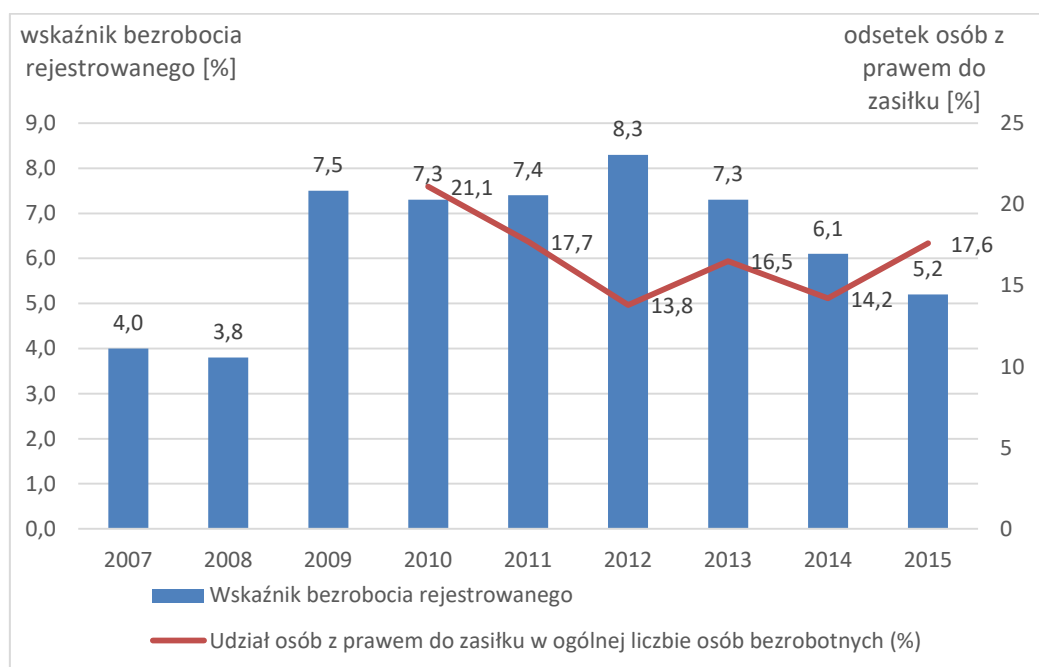
liwie																			
-------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tab.22. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Białośliwie na tle wybranych jednostek samorządowych w latach 2010-2014

Jednostka	ogółem					mężczyźni					kobiety				
	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
woj. wielkop.	6,0	6,1	6,7	6,6	5,3	5,1	4,8	5,7	5,6	4,4	7,1	7,4	7,7	7,6	6,3
powiat piłski	6,6	7,1	8,3	7,6	6,1	6,0	6,2	7,4	6,7	5,3	7,3	8,1	9,3	8,7	7,0
gm.Białośliwie	7,3	7,5	8,3	7,3	6,0	6,1	6,5	7,1	5,4	4,4	8,7	8,6	9,6	9,5	7,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ryc.15. Wskaźnik bezrobocia rejestrowanego oraz odsetek osób z prawem do zasiłku w gminie Białośliwie

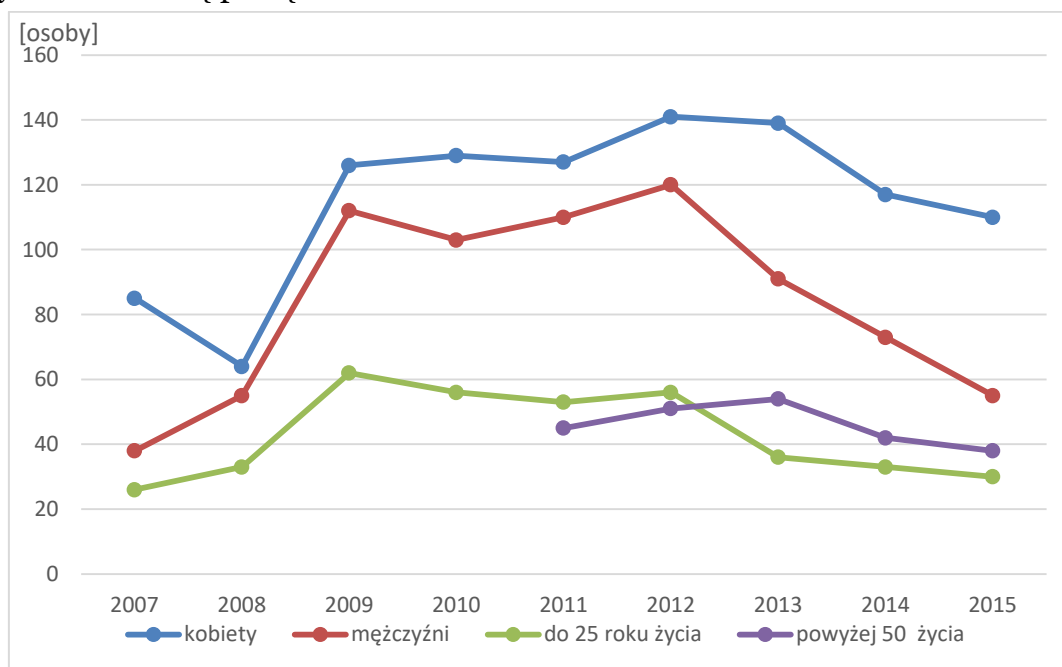
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP Piła

Analiza bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Pile wg wieku wskazuje, iż na terenie powiatu piłskiego najliczniejszą grupę bezrobotnych stanowiły osoby między 25 do 34 roku życia – 1.099 osób, tj. 26,0% ogółu. Grupa osób z przedziału od 35 do 44 lat stanowiła 871 osób, tj. 20,6% ogółu. Najmniej liczne grupy wiekowe stanowiły osoby od 55 do 59 roku życia – 572 osoby, tj. 13,5% oraz od 60 lat i więcej – 257 osób, tj. 6,1% ogółu.

Podobne trendy obserwuje się na terenie gminy Białośliwie. Osoby młode, do 25 roku życia stanowią nieco ponad 18%, lecz wartym podkreślenia jest fakt, iż jest to wskaźnik o blisko 10 pp niższy niż kilka lat temu (np. w 2008 r. było to 27,7%). Taki trend jest bardzo korzystny, gdyż młodzi nie wchodzi na rynek pracy jako bezrobotni,

co korzystnie stymuluje ich aktywność zawodową. Niepokojącym zjawiskiem jest natomiast wzrost odsetka osób po 50 roku życia, który zbliża się do 1/4 ogółu bezrobotnych. Osobom starszym, które tracą pracę trudniej jest odnaleźć się na rynku pracy i znaleźć inną pracę.

Ryc.16. Bezrobocie według płci oraz wieku w gminie Białośliwie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP Piła

Tab.23. Bezrobocie wg wieku w gminie Białośliwie w latach 2007-2015

Rok	Liczba bezrobotnych (os.)			Udział w ogólnej liczbie bezrobotnych (%)		
	do 25 roku życia	powyżej 50 życia	długotrwale bezrobotni	do 25 roku życia	powyżej 50 życia	długotrwale bezrobotni
2007	26	-	78	21,1	-	63,4
2008	33	-	33	27,7	-	27,7
2009	62	-	47	26,1	-	19,7
2010	56	-	75	24,1	-	32,3
2011	53	45	96	22,4	19,0	40,5
2012	56	51	109	21,5	19,5	41,8
2013	36	54	107	15,7	23,5	46,5
2014	33	42	100	17,4	22,1	52,6
2015	30	38	78	18,2	23,0	47,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP Piła

Wśród bezrobotnych zarejestrowani w Powiatowym Urzędzie Pracy w Pile pod względem posiadanego wykształcenia najliczniejszą grupę stanowią osoby posiadające wykształcenie zasadnicze zawodowe (30,3% ogółu; wg stanu na koniec 2015 r.). Bardzo liczna była również grupa osób wykształconych na poziomie szkoły gimnazjalnej i poniżej (28,0%) oraz z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym (23,0% ogółu). Bezrobotni z wykształceniem wyższym stanowią jedynie

10,9% ogółu, zaś ze średnim ogólnokształcącym 7,8%. Dane te potwierdzają fakt, iż im wyższy poziom wykształcenia, tym mniejszy problem w znalezieniu pracy.

W kategorii czasu pozostawania bez pracy najliczniejszą grupę w PUP Piła stanowią osoby pozostające bez pracy od 1 do 3 miesięcy (22,4%), a następnie do 1 miesiąca (16,4%), oraz od 6 do 12 miesięcy (16,0%).

Przeciwdziałaniu bezrobociu próbuje zapobiegać Powiatowy Urząd Pracy, który podlega pod starostwo w Pile. Najczęściej stosowanymi formami aktywizacji zawodowej oraz wsparcia osób bezrobotnych są: prace interwencyjne, roboty publiczne, szkolenia i bony szkoleniowe, staże oraz bony stażowe, bony na zasiedlenie, bony zatrudnieniowe, dofinansowanie wynagrodzeń osób powyżej 50. roku życia, czy jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej.

Inną formą aktywizacji są prace społeczne, wśród których na terenie gminy Białośliwie zrealizowano m.in.: porządkowanie terenów zielonych – pobocza dróg, trawniki; koszenie trawy, nasadzanie kwiatów, zmiatanie ulic, chodników i parkingów; zagrabianie, załadunek i wywóz liści; przycinanie zadrzewień przydrożnych oraz odrostów drzew; czyszczenie rowów melioracyjnych; utrzymanie czystości w budynkach gminnych oraz budynku socjalnym oczyszczalni ścieków w Białośliwiu; dostarczanie korespondencji; malowanie ogrodzeń i innych elementów dekoracyjnych, czy też pomoc przy imprezach organizowanych przez Gminę Białośliwie.

Ponadto Powiatowy Urząd Pracy w Pile opracował szereg programów, na które złożył wnioski i próbuje zdobyć środki finansowe na ich realizację. Wśród przykładowych programów można wskazać chociażby na: „Program na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych do 25 roku życia”; „Program specjalny realizowany w oparciu o dodatkowe środki rezerwy Funduszu Pracy”; „Program na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy”; „Program na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych po 50 roku życia”; „Program na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych w wieku 30-50 lat”. Środki na przeciwdziałanie bezrobociu pozyskiwane są również z programów finansowanych ze środków unijnych (głównie Europejski Fundusz Społeczny).

II.2.1.4. Aktywność społeczna

Mieszkańcy gminy wykazują znaczną aktywność społeczną, o czym świadczy fakt, iż do różnego typu stowarzyszeń należy ok. 1000 członków, co przy niespełna 5 tys. mieszkańców oznacza, iż ok. 25% mieszkańców jest aktywnych społecznie. Wskaźnik taki świadczy o dużym zaangażowaniu mieszkańców w życiu gminy na różnych płaszczyznach działalności. W gminie funkcjonuje ponad 30 stowarzyszeń,

które charakteryzują się szerokim profilem działalności. Najczęściej przedmiotem ich działań są kwestie szeroko rozumianego rolnictwa, bezpieczeństwa (straże pożarne), sportu, ekologii, aktywizacji społecznej, czy pomocy potrzebującym (w tym osobom starszym).

Tab.24. Podstawowe informacje o stowarzyszeniach działających na terenie gminy Białośliwie

Nazwa stowarzyszenia	Czym się zajmuje	Ilość członków
Kółko Rolnicze w Tomaszewie	Utrwalanie własności i prawa dziedziczenia indywidualnych gospodarstw, równe traktowanie zawodu rolnika z innymi grupami zawodowymi, obrona praw i interesów rolników, rozwój indywidualnych gospodarstw rolnych i wzrost ich produktywności, zapewnienie opłacalności produkcji rolnej i należytego wyposażenia rolnictwa w środki produkcji, poprawa materialnych, socjalnych i kulturalno-oświatowych warunków pracy i życia ludności rolniczej.	19
Kółko Rolnicze w Pobórcie Wielkiej	Utrwalenie własności prawa dziedziczenia indywidualnych gospodarstw rolnych. Równoprawne traktowanie zawodu rolnika z innymi grupami zawodowymi. Obrona praw i interesów zawodowych, materialnych, socjalnych i kulturalnych rolników i ich rodzin. Rozwój indywidualnych gospodarstw i ich produktywność. Zapewnienie opłacalności produkcji rolnej i należytego wyposażenia rolnictwa w środki produkcji. Poprawa materialnych, socjalnych i oświatowo-kulturalnych warunków pracy i życia ludności rolniczej	38
Kółko Rolnicze w Niezychowie		22
Kółko Rolnicze w Białośliwiu		20
Regionalny Związek Pszczelarzy Wielkopolski Północnej w Chodzieży Koło w Białośliwiu	Rozwijanie pszczelarstwa, reprezentowanie i ochrona interesów oraz godności i dobrego imienia pszczelarzy, kontynuowanie tradycji poprzednich organizacji pszczelarskich i dawnego Związku Pszczelarskiego.	18
Ochotnicza Straż Pożarna w Dworzakowie	Zapobieganie pożarom, branie udziału w akcjach ratowniczych przeprowadzanych w czasie pożarów i innych klęsk żywiołowych, rozwijanie wśród członków OSP zainteresowań w dziedzinie kultury, oświaty i sportu, wykonywanie innych zadań wynikających z przepisów ustawy o ochronie przeciwpożarowej.	22
Ochotnicza Straż Pożarna w Krostkowie		20
Ochotnicza Straż Pożarna w Dębówku Nowym		29
Ochotnicza Straż Pożarna w Niezychowie		17
Ochotnicza Straż Pożarna w Białośliwiu		48
Ochotnicza Straż Pożarna w Pobórcie Wielkiej		40
Koło Łowieckie nr 16 „Bażant” Białośliwie	Gospodarowanie zwierzyną na terenach łowieckich, działalność na rzecz utrzymania środowiska naturalnego	39
Chór "Złota Jesień" (działający przy Gminnym Ośrodku Kultury w Białośliwiu)	Występy artystyczne	22
Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów, Koło Terenowe nr 1 w Białośliwiu	Zrzeszanie starszego pokolenia, spotkania integracyjne.	75
Towarzystwo Wyrzyska Kolejka Powiatowa	Rewitalizacja taboru wąskotorowego, ochrona zabytku dawnej techniki kolejowej oraz obsługa turystów.	30
Koło Gospodyń Wiejskich Niezychowo	Uczestnictwo w kształtowaniu i realizacji polityki rolnej i społecznej państwa na rzecz postępu gospodarczego, społecznego, socjalnego oraz kulturalnego i oświatowego wsi. Obrona praw, reprezentowanie i poprawa sytuacji kobiet wiejskich i ich rodzin. Działania na rzecz poprawy warunków pracy kobiet wiejskich. Działalność opiekuńcza, oświatowa, edukacyjna, obrona tożsamości wsi. Uczestnictwo w organizacji imprez i festynów na rzecz społeczności lokalnej, integracja mieszkańców wsi	24
Stowarzyszenie Koło Gospodyń Wiejskich Krostkowo	Działalność opiekuńcza, oświatowa, edukacyjna, kulturalna, sportowo-rekreacyjna, turystyczna, wspieranie inicjatyw społecznych, ochrona zdrowia, współpraca z innymi organizacjami, integracja pokoleniowa	22
Koło Gospodyń Wiejskich Tomaszewo	Działalność opiekuńcza, oświatowa, edukacyjna, obrona tożsamości wsi, uczestnictwo w organizacji imprez i festynów na rzecz społeczności lokalnej, integracja mieszkańców wsi, kultywowanie tradycji i obyczajów wiejskich	18
Koło Gospodyń Wiejskich Pobórka Wielka		30
Koło Gospodyń Wiejskich Dębówko Nowe		15
Koło Gospodyń Wiejskich Białośliwie		48
Koło Gospodyń Wiejskich „Włościanki” Białośliwie		54
Polski Związek Wędkarski Okręg Nadnotecki Koło Białośliwie	Propaguje wśród młodzieży pasję wędkarstwa, opiekuje się wodami rzeki Noteć	138
Krostkowskie Stowarzyszenie Trzeźwości "Michał"	Propagowanie trzeźwości	20
Klub Sportowy "Błyskawica" Niezychowo	Działalność sportowa	46

Klub Sportu i Rekreacji Sportico Białosłiwie	Działalność sportowa	32
Parafialny Klub Sportowy Michał w Krostkowie	Działalność sportowa	45
Gminny Ludowy Klub Sportowy "Stella" Białosłiwie	Działalność sportowa	120
Uczniowski Klub Sportowy "Orlik" w Białosłiwie	Działalność sportowa	30
Uczniowski Klub Sportowy "Iskra" przy Szkole Podstawowej im. Wiktora Kaji w Białosłiwie	Działalność sportowa	60

Źródło: opracowanie na podstawie informacji Urzędu Gminy w Białosłiwie

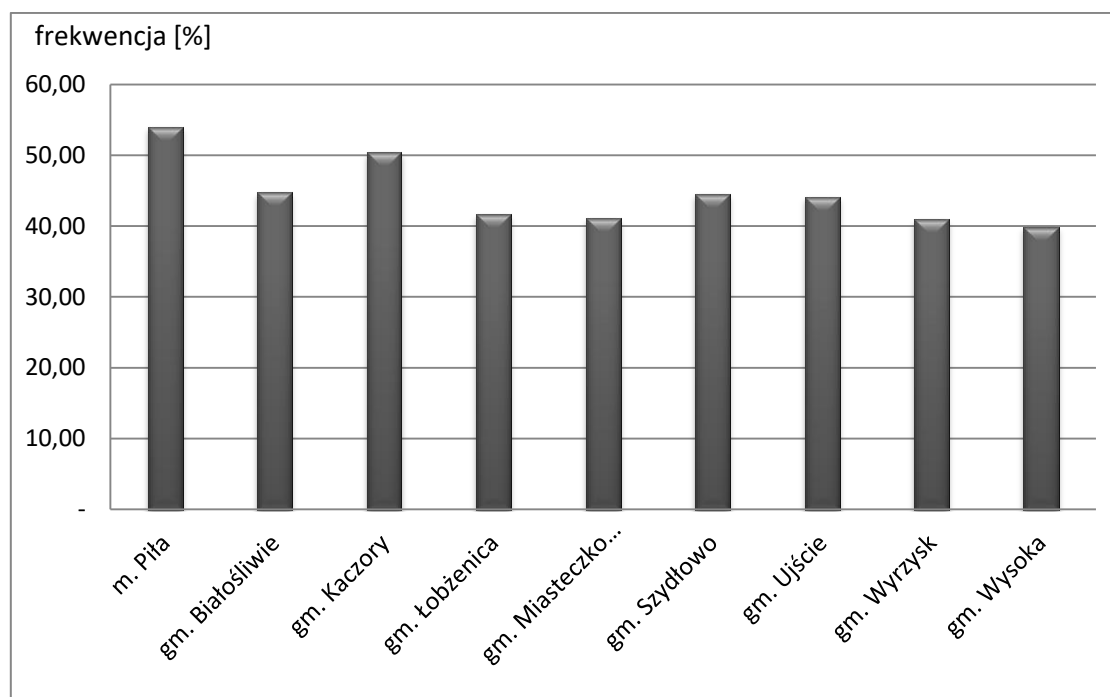
Ponadto gmina należy do dwóch związków samorządowych, tj. Związku Miast i Gmin Nadnoteckich, Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Nadnoteckich. Ponadto gmina należy też do Stowarzyszenia Lokalnej Grupy Działania „Krajna nad Notecią”.

Tab.25. Przynależność gminy Białosłiwie do związków samorządowych

Nazwa związku	Główny cel	Rok przystąpienia gminy
Związek Miast i Gmin Nadnoteckich	wspieranie idei samorządu terytorialnego, integrację wspólnot lokalnych, dążenie do gospodarczego, kulturowo-turystycznego rozwoju gmin Nadnoteckich, inicjowanie i wspieranie działań zmierzających do przywrócenia jakości wód Noteci, jej żeglowności, infrastruktury komunikacyjnej, turystycznej, rekreacyjnej i sportowej, utrzymania walorów przyrodniczych i krajobrazowych Noteci.	2016
Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Nadnoteckich	wspieranie idei samorządu terytorialnego, integracja wspólnot lokalnych oraz dążenie do gospodarczego, kulturowego i turystycznego rozwoju miast i gmin nadnoteckich	1999
LGD „Krajna nad Notecią”	aktywizowanie społeczeństwa, działalność na rzecz zrównoważonego rozwoju społeczno – gospodarczego obszarów wiejskich, ochrona i promocji środowiska naturalnego oraz miejscowego krajobrazu, ochrona zasobów historycznych, przyrodniczych i kulturalnych, wspieranie przedsięwzięć w zakresie turystyki i agroturystyki, popularyzacja i rozwój produkcji wyrobów regionalnych	2007

Źródło: opracowanie na podstawie informacji Urzędu Gminy w Białosłiwie

Aktywność społeczna na rzecz lokalnej wspólnoty samorządowej i mieszkańców, częściowo znajduje również swoje odzwierciedlenie na płaszczyźnie wyborczej. Frekwencja wyborcza, w zależności od typu wyborów, waha się przeważnie w granicach 40-50%. Jest to wynik oscylujący najczęściej w granicach średniej dla kraju i zbliżony do regionu oraz powiatu pilskiego. W wyborach do Sejmu i Senatu w 2015 r. uprawnionych do głosowania było 3786 mieszkańców, zaś wydano 1674 karty do głosowania. Frekwencja wyniosła 44,74% (Senat 44,72%). Na tle powiatu był to 3. wynik po mieście Piła (Sejm - 54,01%) i gminie Kaczory (50,46%).

Ryc.17. Frekwencja w wyborach do Sejmu w 2015 r. (wyniki do Senatu dotyczące frekwencji były niemal identyczne, max. różnica wynosiła +/- 0,1%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej

II.2.2. Infrastruktura społeczna

II.2.2.1. Infrastruktura edukacyjna

Zadania związane z edukacją i wychowaniem w gminie Białośliwie realizowane są przez kilka placówek oświatowych. W diagnozie szerzej omówiono wychowanie przedszkolne oraz szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne ze względu na to, że podlega ono władzom gminnym. Za szkolnictwo na poziomie ponadgimnazjalnym i szkolnictwo specjalne odpowiadają natomiast władze powiatowe.

Wychowanie przedszkolne

W gminie Białośliwie funkcjonuje Przedszkole Samorządowe zlokalizowane na terenie wsi Białośliwie. Placówka ta organizacyjnie prowadzi siedem grup przedszkolnych (dane UG), w tym dwie zlokalizowane w wsiach Niezychowo i Pobórka Wielka.

Placówka jest sukcesywnie rozwijana. Od roku szkolnego 2005/2006 wprowadzono naukę języka angielskiego dla dzieci 6 letnich, zaś w 2007 r. zatrudniono logopedę. W roku 2012 wprowadzono zajęcia gimnastyki korekcyjnej we wszystkich grupach, a kolejne zajęcia dodatkowe - rytmika odbywają się od roku 2013/2014. W tym też czasie uzupełniono ofertę o wyjazdy na basen dzieci 5,6 letnich, gdzie mają lekcje z nauki pływania.

Liczba miejsc oferowanych przez tę placówkę jest adekwatna i dostosowywana do bieżących potrzeb i zbieżna z liczbą dzieci⁹. W bieżącym roku szkolnym (2015/2016) do placówki uczęszcza łącznie 122 dzieci (wg danych Urzędu Gminy) i jest to o ok. 20-30 osób mniej niż w poprzednich latach. Dla przykładu dwa lata wcześniej (rok 2013/2014) do placówki uczęszczało 163, zaś rok później (2014/2015) 139 dzieci. Obłożenie placówki jest zatem bardzo duże biorąc pod uwagę, iż w przypadku średniej dla powiatu pilskiego, na jedno przedszkole przypada ok. 89 dzieci. Wskazuje to na duże obciążenie placówki i jednocześnie na potrzebę funkcjonowania w gminie.

Tab.26. Przedszkola - liczba miejsc oraz dzieci w przedszkolach w gminie Białośliwie w latach 2010-2014

Jednostka	Liczba nauczycieli (etaty)						Liczba dzieci					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Białośliwie	(6,65)	(7,78)	(7,74)	11 osób (8,5 etatu)	11osób (9,28 etatu)	10 osób (8,32 etatu)	118	123	154	163	139	122

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL oraz UG Białośliwie

Tab.27. Liczba dzieci i nauczycieli (etaty) w oddziałach przedszkolnych przy Szkole Podstawowej w Białośliwiu

Nazwa placówki/ Miejscowość	2013/2014		2014/2015		2015/2016	
	dzieci	nauczycieli (etaty)	dzieci	nauczycieli (etaty)	dzieci	nauczycieli (etaty)
OP Dębówko	13	4 (1,13)	10	4 (1,13)	13	4 (1,13)
OP Pobórka	11	4 (1,13)	15	4 (1,13)	6	4 (1,13)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Białośliwie

Jak wynika ze struktury wiekowej gros wychowanków stanowią dzieci w grupie od 3 - 6 lat. Liczba dzieci w wieku 6 lat jest natomiast bardzo zmienna i w roku 2014 było to zaledwie 19 dzieci, podczas gdy rok wcześniej 51. Takie zmiany są jednak również charakterystyczne dla całego powiatu pilskiego i wynikają nie tylko z trendów demograficznych, ale również zmian administracyjnych dotyczących podejmowania o rok wcześniejszej edukacji szkolnej.

Tab.28. Struktura wiekowa dzieci w przedszkolach

Jednostka	dzieci 6-letnie					dzieci od 3 do 5 lat				
	ogółem					ogółem				
	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
Białośliwie	33	29	35	51	19	115	123	152	161	129

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Istotnym elementem związanym z funkcjonowaniem przedszkoli jest kadra nauczycielska. W bieżącym roku szkolnym (2015/16) jest to 10 nauczycieli

⁹ Dane dotyczące wykorzystania dotyczą dzieci przebywających w placówkach w danym roku sprawozdawczym

zatrudnionych na 8,32 etatu. Generalnie na przestrzeni lat 2010-2015 liczba etatów zwiększyła się o blisko 2 (z 6,65 w 2011 r.), co wskazuje na wzrost zapotrzebowania kadrowego. Gros pracowników to kobiety. Kwalifikacje kadry nauczycielskiej w placówkach edukacyjnych prowadzonych przez gminę przedstawia poniższa tabela.

Tab.29. Kwalifikacje zawodowe nauczycieli i liczba etatów w przedszkolach i szkołach prowadzonych przez gminę

Posiadane kwalifikacje	Stopień awansu zawodowego nauczyciela												
	stażysta			kontraktowy			Mianowany			Dyplomowany			razem
	Prz.	SP	G	Prz.	SP	G	Prz.	SP	G	Prz.	SP	G	
doktor, magister z przyg. pedagogicznym	0	0,5	2,66	3,0	4,0	1,0	4,0	7,37	4,16	1,32	17,0	9,33	8,32 28,87 17,15
magister bez przyg. pedagogicznego, licencjat z przyg. pedagogicznym		1,0			1,0								2,0
licencjat bez przyg. pedagogicznego													
Inne kwalifikacje								2,0					2,0
Łącznie	0	1,5	2,66	3,0	5,0	1,0	4,0	9,37	4,16	1,32	17,0	9,33	58,34

Źródło: dane Urzędu Gminy W Białośliwiu

Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne

W gminie Białośliwie funkcjonuje obecnie jedna szkoła podstawowa w Białośliwiu, w skład której wchodzi szkoła filialna w Dębówku Nowym. Szczególnie istotną funkcję na terenie gminy pełni Szkoła Podstawowa w Białośliwiu, do której uczęszcza większość uczniów. W obecnym roku szkolnym (2015/16) funkcjonuje 19 oddziałów i ich liczba w ostatnich latach sukcesywnie rośnie, bowiem w roku 2013/14 było to 15 oddziałów. Jest to spowodowane sukcesywnym wzrostem liczby dzieci w ostatnich kilku latach, co jest powodowane zmianami administracyjnymi związanymi z wcześniejszym pójściem do szkół 6-latków. Dzieci z pozostałych miejscowości w gminie są dowożone, zaś ich obecny stan wygląda następująco (wg danych UG w Białośliwiu): 1) Dworzakowo, Wolsko – 22; 2) Jańczyn – 1; 3) Dębówko Nowe, Dębówko Stare, Otylin – 25; 4) Pobórka Wielka, Pobórka Mała – 40; 5) Niezychowo, Niezychówko, Tomaszewo - 22.

Tab.30. Liczba oddziałów w szkołach podstawowych

Nazwa placówki / Miejscowość	2013/2014	2014/2015	2015/2016
SP Białośliwie	12	14	16
SF Dębówko	3	3	3

Źródło: dane Urzędu Gminy W Białośliwiu

W obecnym roku szkolnym do szkół podstawowych w gminie uczęszcza ok. 390 uczniów. Dostrzega się znaczący wzrost liczby uczniów względem wcześniejszych lat (np. w 2012 i 2013r. było poniżej 300 uczniów). Trend ten wynika z dwóch przyczyn. Jedną z nich jest fluktuacyjny charakter zmian demograficznych w naszym kraju, który cechuje się naprzemiennymi falami wzrostu i spadku liczebności poszczególnych roczników. Echa wyżów i niżów demograficznych (pochodzących

jeszcze z lat powojennych) są jednak coraz słabsze i obserwuje się obecnie trend wyrównujący w poszczególnych rocznikach, zaś zmiany sięgają obecnie kilku-kilkunastu osób rocznie. Drugą i na obecnym etapie istotniejszą przyczyną wzrostu liczby uczniów jest wejście w życie ustawy o systemie oświaty, zgodnie z którą dzieci urodzone w okresie 1 stycznia - 30 czerwca 2008 r. pójną w wieku sześciu lat obowiązkowo do szkoły 1 września 2014 r., natomiast dzieci urodzone w drugiej połowie 2008 r. pójną obowiązkowo do szkoły 1 września 2015 r. wraz ze wszystkimi dziećmi sześciolletnimi urodzonymi w 2009 r.

Tab.31. Liczba uczniów w latach 2013-2016 w szkołach podstawowych

Nazwa placówki / Miejscowość	2013/2014	2014/2015	2015/2016
SP Białośliwie	254	327	369
SF Dębówko	19	23	20

Źródło: dane Urzędu Gminy Białośliwie

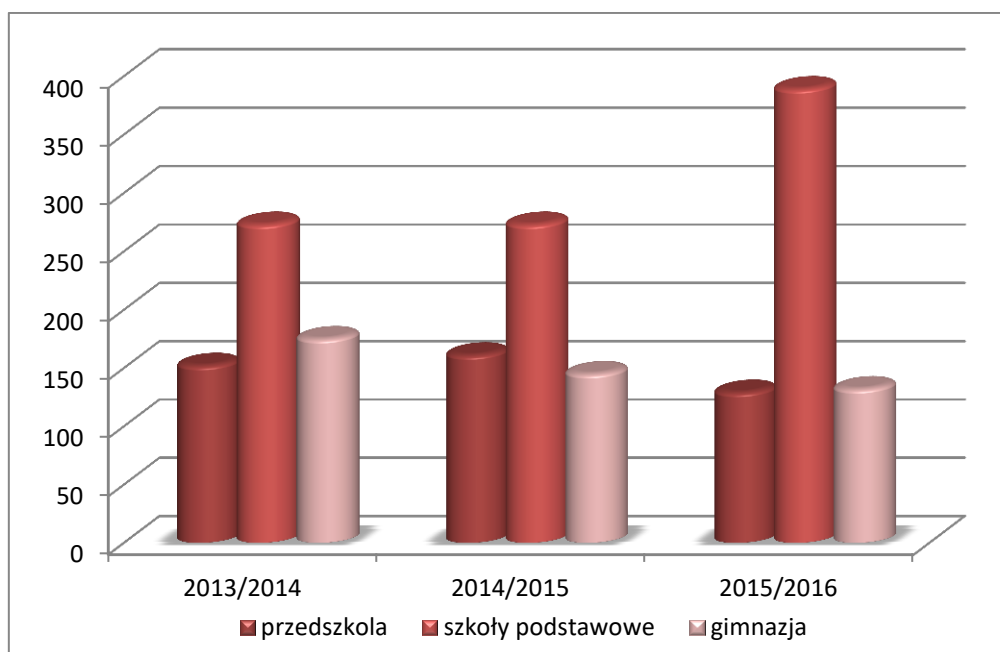
Porównując strukturę płci uczniów, w poszczególnych latach dostrzega się pewną przewagę chłopców, która wynosi przeciętnie średniorocznie ok. 20 osób. Jest to uwarunkowane względami demograficznymi, jako że statystycznie nieco więcej rodzi się chłopców (ok. 515-520 na 1000 urodzeń) aniżeli dziewczynek. Przewaga ta utrzymuje się w wieku szkolnym.

Tab.32. Uczniowie wg płci w szkołach podstawowych gminy Białośliwie

Jednostka	chłopcy					dziewczynki				
	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
Białośliwie	178	168	158	149	187	152	148	138	129	162

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ryc.18. Zmiana liczby uczniów uczęszczających do przedszkola, szkoły podstawowej i gimnazjum na terenie gminy Białosłiwie w latach 2013-2016

Źródło: dane Urzędu Gminy Białosłiwie

Pod względem kadrowym według najnowszych danych UG w Białosłiwie w obu szkolnych placówkach zatrudnionych jest 33 nauczycieli, przy czym gros z nich w SP w Białosłiwie (27 osób). W przeliczeniu na pełne etaty jest to nieco mniej i wskaźnik ten wynosi 31,16, w tym 27,5 etatu w Białosłiwie. Pod względem płci przeważają kobiety, co z uwagi na znaczne sfeminizowanie zawodu nauczyciela jest naturalnym czynnikiem w całym kraju. W gminie Białosłiwie proporcje mężczyzn i kobiet wynoszą ok. 1:4,5. Stan kadrowy poprawił się w ostatnich latach, bowiem obecnie pracuje 5 nauczycieli więcej niż jeszcze 2-3 lata temu. Tak istotny wzrost jest efektem wspomnianej wcześniej zmiany związanej z wcześniejszym pójściem do szkół 6-latków co w naturalny sposób zwiększyło konieczność dostosowania personelu nauczycielskiego.

Tab.33. Liczba nauczycieli w szkołach podstawowych

Nazwa placówki / Miejscowość	2013/2014	2014/2015	2015/2016
SP Białosłiwie	23 (22,39 etatu)	27 (26,50 etatu)	28 (27,50 etatu)
SF Dębówko	5 (2,95 etatu)	5 (2,95 etatu)	5 (3,66 etatu)

Źródło: dane Urzędu Gminy Białosłiwie

W zakresie infrastruktury zauważalne są znaczące różnice pomiędzy obiema funkcjonującymi szkołami. Najistotniejszą z nich jest brak dostępu do sali gimnastycznej przez uczniów szkoły filialnej w Dębówku Nowym, brak świetlicy oraz brak dostępu do internetu. Szkoła Podstawowa w Białosłiwie pod względem wyposażenia infrastrukturalnego przedstawia się stosunkowo korzystnie.

Tab.34. Informacje o szkołach podstawowych na rok szkolny 2015/2016*

Nazwa placówki Miejscowość	Sala gimnastyczna	Liczba pracowni kompute- rowych	Liczba stanowisk komputerowych	Liczba stanowisk komputerowych z dostępem do internetu	Czy szkoła ma świetlicę? Liczba godzin otwarcia świetlicy tygodniowo
Szkoła Podstawowa im. Wiktora Kaji w Białośliwiu	tak	2	27	27	tak 42,5 godz.
Szkoła Filialna w Dębówku Nowym	nie	1	4	0	nie

Źródło: dane Urzędu Gminy Białośliwie

Tab.35. Informacje o szkołach podstawowych na rok szkolny 2015/2016* cd.

Nazwa placówki Miejscowość	Liczba godzin zajęć pozalekcyjnych tygodniowo	Rodzaje zajęć pozalekcyjnych (proszę wymienić)	Wymiana uczniów z placówkami z za granicy	
Szkoła Podstawowa im. Wiktora Kaji w Białośliwiu	53 godz.	<ul style="list-style-type: none"> - zajęcia komputerowe - zajęcia wyrównawcze - praca z uczniem zdolnym - chór - zespół instrumentalny - kółko regionalno-turystyczne - kółko plastyczne - kółko matematyczne - Ognisko Misyjne - schola, kółko liturgiczne - Koło Przyjaciół Biblioteki 	<ul style="list-style-type: none"> - zajęcia indywidualne i korekcyjno-kompensacyjne w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej - przygotowanie do sprawdzianu kl. VI - piłka nożna - zajęcia sportowe ogólnorozwojowe - zajęcia świetlicowe - kółko warcabowe - tenis stołowy 	nie
Szkoła Filialna w Dębówku Nowym	7 godz.	<ul style="list-style-type: none"> - kółko teatralne - kółko plastyczne - kółko małych odkrywców 	<ul style="list-style-type: none"> - zajęcia wyrównawcze - zajęcia komputerowe 	nie

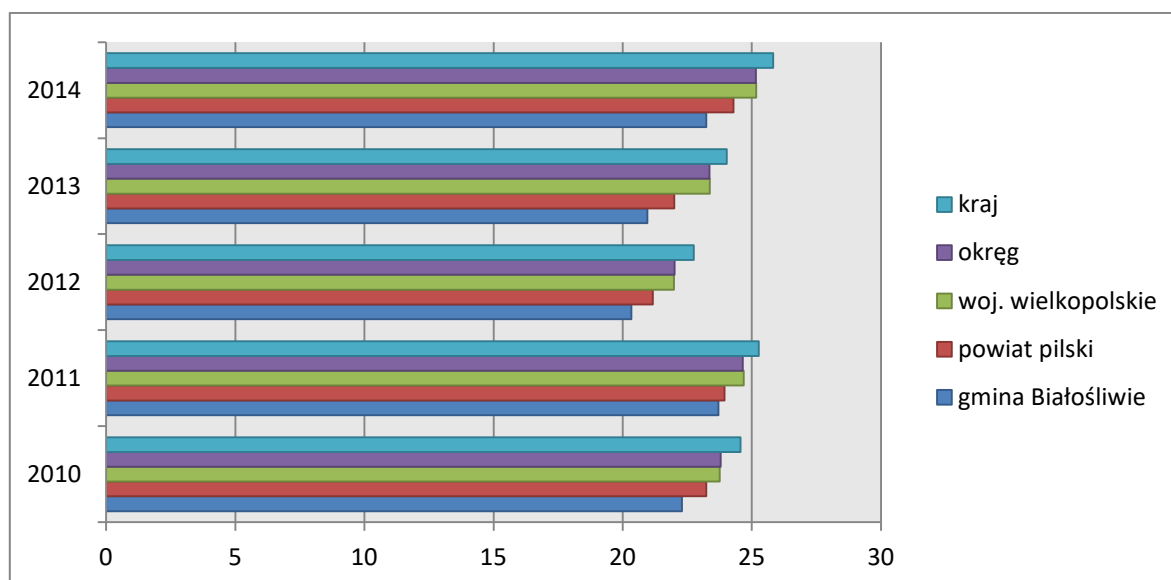
Źródło: dane Urzędu Gminy Białośliwie

Oprócz zaplecza i infrastruktury istotnym czynnikiem dającym możliwość oceny nauczania w szkołach są wyniki sprawdzianów, które są miarodajne w skali całego kraju. Wyniki sprawdzianu po zakończeniu klasy szóstej szkoły podstawowej w gminie Białośliwie są średnio nieco niższe niż w przypadku średniej dla innych jednostek (powiat, województwo, czy kraj).

Tab.36. Średnie wyniki sprawdzianu po zakończeniu szkoły podstawowej w gminie Białośliwie w latach 2010 - 2014.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Średni wynik % gminy Białośliwie	22,29	23,71	20,33	20,95	23,24
Średni wynik % powiatu pilskiego	23,24	23,94	21,17	21,99	24,29
Średni wynik % woj. Wielkopolskiego	23,76	24,69	21,98	23,37	25,17
Średni wynik % okręgu	23,79	24,65	22,01	23,36	25,16
Średni wynik % kraju	24,56	25,27	22,75	24,03	25,82

Źródło: dane Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Poznaniu <https://www.oke.poznan.pl>

Ryc.19. Wyniki sprawdzianu w szkole podstawowej w gminie Białośliwie na tle innych jednostek administracyjnych w latach 2010-2014

Źródło: dane Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Poznaniu <https://www.oke.poznan.pl>

Tab.37. Wyniki sprawdzianu uczniów klas VI w zakresie poszczególnych umiejętności w latach 2010-2014 (wg maksymalnej liczby punktów do zdobycia)

	średnia punktów	czytanie	pisanie	rozumowanie	korzystanie z informacji	wykorzystywanie wiedzy w praktyce
Maksymalna liczba punktów do uzyskania	(40)	(10)	(10)	(8)	(4)	(8)
2014						
Okręg	25,16	7,65	5,45	4,46	2,73	4,87
Wielkopolskie	25,17	7,63	5,41	4,48	2,74	4,92
piłski	24,29	7,46	5,29	4,20	2,64	4,69
Białośliwie	23,24	6,82	4,50	4,37	2,42	5,13
2013						
Okręg	23,37	7,19	5,97	4,06	2,41	3,74
Wielkopolskie	23,37	7,13	5,98	4,08	2,40	3,79
piłski	22,00	6,96	5,48	3,81	2,37	3,37
Białośliwie	20,95	6,79	4,79	3,79	2,32	3,26
2012						
Okręg	22,01	6,16	5,56	2,69	2,72	3,58
Wielkopolskie	21,98	6,14	5,52	2,70	2,72	3,59
piłski	21,17	5,94	5,53	2,50	2,62	3,27
Białośliwie	20,33	5,56	5,54	2,36	2,54	3,02
2011						
Okręg	24,65	8,18	5,19	5,19	2,29	3,80
Wielkopolskie	24,69	8,15	5,18	5,22	2,31	3,83
piłski	23,94	8,15	4,95	5,03	2,26	3,54
Białośliwie	23,71	7,87	4,89	5,05	2,15	3,75
2010						
Okręg	23,79	7,26	4,89	5,13	2,29	4,22
Wielkopolskie	23,76	7,24	4,86	5,14	2,30	4,23
piłski	23,24	7,07	4,74	5,06	2,21	4,16
Białośliwie	22,29	6,73	4,78	5,13	1,87	3,78

Źródło: dane Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Poznaniu <https://www.oke.poznan.pl>

W celu oceny stanu nauczania szczególnie przeanalizowano wyniki ze sprawdzianu z lat 2010-2014 wg podziału na podstawowe umiejętności, tj.: czytanie, pisanie, rozumowanie, wykorzystanie informacji, wykorzystanie wiedzy w praktyce (tab. 37). Wyniki uczniów szkoły w Białośliwiu w każdej z kategorii umiejętności są nieco niższe aniżeli w innych przyjętych do porównania jednostkach.

Na terenie gminy Białośliwie funkcjonuje jedno gimnazjum im. Biskupa Michała Kozala w Białośliwiu, w którym w bieżącym roku szkolnym uczy się 131 uczniów (w tym jedna nauczana indywidualnie). Odnotowuje się sukcesywny spadek liczby uczniów w ostatnich kilku latach, bowiem jeszcze w roku szkolnym 2013/14 było to 174 uczniów, zaś w 2010 aż 204 osoby. Podobną sytuację obserwuje się jednak na terenie całego powiatu pilskiego, w którym funkcjonują łącznie 22 gimnazja. Spadek liczby uczniów w gimnazjum w Białośliwiu przekłada się również na spadek liczby oddziałów, która co roku sukcesywnie maleje o 1 oddział. Nie przekłada się to jednak na stan kadrowy. Tu z kolei w latach 2013-2016 co roku 1 osoba zasilala kadrowo personel nauczycielski, chociaż przełożyło się to zaledwie na wzrost zatrudnienia o 0,3 etatu (do stanu 18,27 etatu obecnie). Podobnie jak w innych typach szkół również w gimnazjum w kadrze nauczycielskiej przeważają kobiety. Stan wyposażenia infrastrukturalnego gimnazjum jest niezadowolający. Brak jest w nim świetlicy i sali gimnastycznej. Tym niemniej gimnazjum oprócz zajęć stricte lekcyjnych stara się prowadzić inne zajęcia dla uczniów, w tym zajęcia wyrównawcze, kółka tematyczne, czy sportowe.

Tab.38. Podstawowe informacje o Gimnazjum w Białośliwiu

Nazwa placówki / Miejscowość	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Liczba dzieci w gimnazjach	174 (+ 1 nauczana indywidualnie w domu, rewalidacja)	144 (+ 1 nauczana indywidualnie w domu, rewalidacja)	131 (+ 1 nauczana indywidualnie w domu, rewalidacja)
Liczba oddziałów w gimnazjach	9	8	7
Liczba nauczycieli w gimnazjach	21 (17,97 etatu)	22 (18,08 etatu)	23 (18,27 etatu)

Źródło: dane Urzędu Gminy Białośliwie

Tab.39. Informacje o gimnazjach na rok szkolny 2015/2016*

Nazwa placówki Miejscowość	Czy szkoła posiada salę gimnastyczną	Liczba pracowni komputerowych / stanowisk	Liczba stanowisk komputerowych z dostępem do internetu	Czy szkoła ma świetlicę? Liczba godzin otwarcia świetlicy tygodniowo
Gimnazjum im. Biskupa Michała Kozala w Białośliwiu	nie	1 / 24 (+ 1 nauczyciela)	25 + 7	nie

Źródło: dane Urzędu Gminy Białośliwie

Tab.40. Informacje o gimnazjach na rok szkolny 2015/2016* Cd.

Nazwa placówki Miejscowość	Liczba godzin zajęć pozalekcyjnych tygodniowo	Rodzaje zajęć pozalekcyjnych (proszę wymienić)	Czy szkoła prowadzi wymianę uczniów z placówkami z za granicy
Gimnazjum im. Biskupa Michała Kozala w Białośliwiu	ok. 20	kółka przedmiotowe, kółka tematyczne, zajęcia wyrównawcze i przygotowujące do egzaminu, zawody sportowe, wycieczki	nie

Źródło: dane Urzędu Gminy Białośliwie

Pod względem struktury płci, w gimnazjum w Białośliwiu nieznacznie przeważają chłopcy, aczkolwiek ich liczba z roku na rok, jak również w przypadku dziewcząt – zmniejsza się. Podobnie sytuacja kształtuje się na terenie całego powiatu pińskiego, gdzie odnotowuje się spadek w obu grupach uczniów.

Tab.41. Uczniowie wg płci w gimnazjach w gminie Białośliwie

Jednostka	chłopcy					dziewczęta				
	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
Białośliwie	101	94	93	91	77	103	88	80	83	67

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

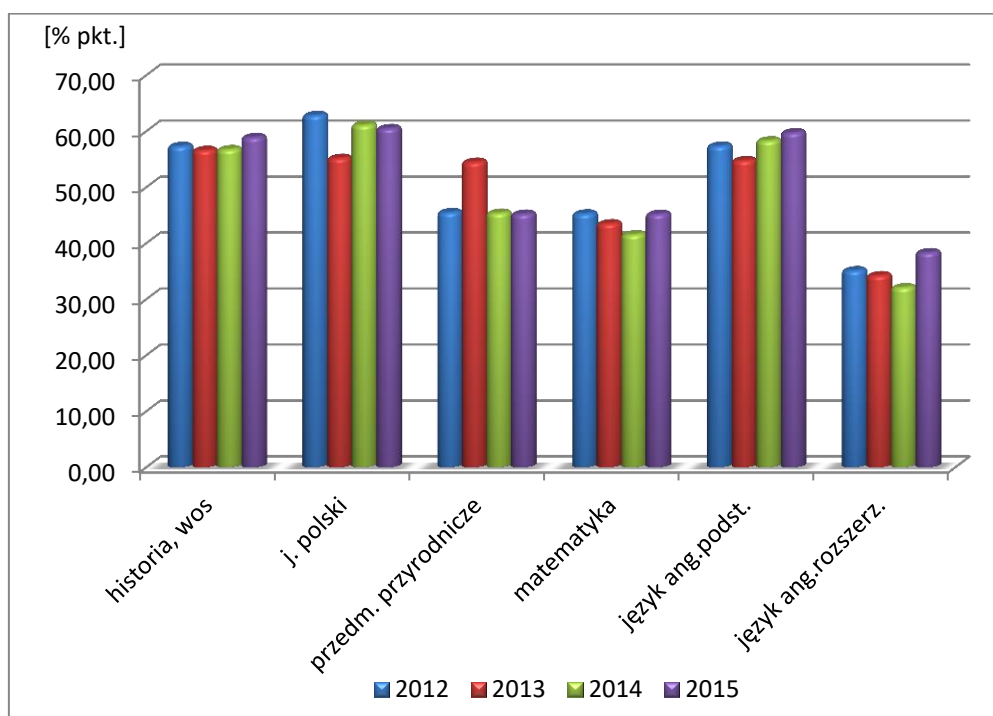
Tab.42. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w gminie Białośliwie na tle innych jednostek w latach 2012-2015

	historia, wos	język polski	przedmioty przyrodnicze	matematyka	język angielski poziom podstawowy	język angielski poziom rozszerzony
2012						
Okręg	59,48	63,10	48,89	45,91	62,13	45,93
Wielkopolskie	59,89	62,97	48,98	46,25	62,10	45,52
piński	58,44	62,77	49,18	45,37	61,16	46,73
Białośliwie	57,33	62,86	45,51	45,27	57,38	35,14
2013						
Okręg	56,17	59,45	57,59	46,64	61,80	45,35
Wielkopolskie	56,56	59,99	58,18	47,52	61,82	44,55
piński	54,07	57,52	56,92	44,46	59,09	43,11
Białośliwie	56,62	55,19	54,50	43,52	54,79	34,24
2014						
Okręg	57,59	65,25	50,63	45,86	65,10	45,85
Wielkopolskie	58,11	65,43	51,18	46,79	65,30	45,20
piński	56,17	64,03	50,20	44,52	64,66	45,21
Białośliwie	56,76	61,12	45,40	41,55	58,33	32,11
2015						
Okręg	62,36	58,85	48,70	46,32	65,12	47,94
Wielkopolskie	62,65	58,98	49,19	46,98	64,95	46,78
piński	60,83	58,18	48,06	44,05	62,74	46,48
Białośliwie	58,92	60,51	45,22	45,20	59,76	38,35

Źródło: dane Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Poznaniu <https://www.oke.poznan.pl>

Wyniki osiągnięte na końcowym egzaminie gimnazjalnym przez uczniów w Białośliwiu w latach 2012-2015 były najczęściej nieco niższe aniżeli w innych porównywalnych jednostkach. Tym niemniej podczas ostatniego egzaminu (w 2015

r.) na dwóch płaszczyznach udało się osiągnąć wyniki nieco lepsze. Najlepiej uczniowie z Białośliwia wypadli w części związanej z j. polskim oraz części matematycznej. W tym pierwszym średni osiągnięty wynik w gminie to 60,51%, przy średniej dla powiatu 58,18% i 58,98% dla województwa. W drugim z przedmiotów końcowy wynik (45,20%) był nieco lepszy niż średnio w powiecie pilskim (44,05%) i zarazem nieco słabszy niż średnio w regionie (46,98%). Najslabiej wypadła część związana z językami obcymi. J. angielski, który był wybrany przez uczniów w Białośliwiu na poziomie podstawowym, wyniósł średnio 59,76%, przy średniej dla powiatu 62,74% i dla województwa 64,95%; zaś na poziomie rozszerzonym wynik ten wyniósł jedynie 38,35%, przy 46,48% w powiecie i 46,78% w województwie.

Ryc.20. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w gminie Białośliwie w latach 2012-2015

Źródło: dane Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Poznaniu <https://www.oke.poznan.pl>

II.2.2.2. Infrastruktura sportowa

Baza i zaplecze infrastruktury sportowej na terenie gminy Białośliwie jest adekwatne do potrzeb i dostosowana do sieci osadniczej gminy. Ponadto jest ona sukcesywnie rozbudowywana. Obecnie istnieje pięć boisk sportowych, w tym dwa kompleksy typu „Orlik”:

- Boisko sportowe GLKS Stella Białośliwie.
- Boisko sportowe KS Błyskawica Niezychowo
- Kompleks boisk „ORLIK” Białośliwie
- Kompleks boisk „ORLIK” Niezychowo
- Boisko Sportowe w Dębówku Nowym.

Ponadto istnieją dwie hale sportowe: przy Szkole Podstawowej im. Wiktora Kaji w Białośliwiu oraz przy CKUZ w Wyrzysku - obiekt w Niezychowie. Na terenie gminy brak jest natomiast basenów, zarówno krytych, jak i odkrytych. Spośród innych obiektów sportowych można wymienić:

- Boisko do piłki nożnej przy świetlicy wiejskiej w Dworzakowie
- Boisko wielofunkcyjne (piłka nożna, piłka ręczna, koszykówka, siatkówka) w Tomaszewie
- Teren rekreacyjno-sportowy w Krostkowie- w trakcie realizacji

W Białośliwiu organizowanych jest sporo różnego typu imprez sportowych, o zasięgu zarówno lokalnym, jak i regionalnym a nawet ogólnopolskim. Wykaz imprez wraz z liczbą uczestników zawiera tabela zamieszczona poniżej.

Tab.43. Związki, kluby i stowarzyszenia sportowe na terenie gminy

Nazwa związku, stowarzyszenia, klubu sportowego	Zakres działalności	Ilość uczestników
GLKS Stella Białośliwie	Piłka nożna dzieci, młodzieży i dorosłych	35
KS Błyskawica Niezychowo	Piłka nożna dzieci, młodzieży i dorosłych	30
PKS Michał Krostkowo	Tenis stołowy	30
UKS Iskra	Piłka nożna dzieci	20
UKS Orlik	Piłka nożna dzieci	25
Klub Sportu i Rekreacji „Sportico”	Taniec, gimnastyka ogólna kobiet	35

Źródło: na podstawie danych UG w Białośliwiu

Tab.44. Imprezy sportowe organizowane na terenie gminy Białośliwie

Nazwa imprezy	Organizator	Charakter imprezy (lokalny, powiatowy, wojewódzki, ogólnopolski)	Czas trwania (ilość dni)	Szacunkowa ilość uczestników
Rozgrywki piłki nożnej w ramach rywalizacji w Pilskim OZPN	GLKS Stella Białośliwie, KS Błyskawica Niezychowo	Wojewódzki - w części dawnego woj. pilskiego	Jesień/wiosna	55
Rozgrywki tenisa stołowego w ramach rywalizacji w WZTS w Poznaniu	PKS Michał Krostkowo	wojewódzki	Jesień/wiosna	10
Udział w turniejach organizowanych przez WZTS	PKS Michał Krostkowo	wojewódzki	Jesień/zima	20
Turnieje w ramach SZS w Pile	UKS Orlik, UKS Iskra	powiatowy	Jesień/wiosna	45
Cross Niezychowski	Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Wyrzysku	ogólnopolski	maj	80

Źródło: na podstawie danych UG w Białośliwiu

II.2.2.3. Infrastruktura kultury

Sieć placówek kulturalnych w gminie jest średnio rozwinięta. Podstawową instytucją zajmującą się działalnością kulturalną jest Gminny Ośrodek Kultury w Białośliwiu wraz z biblioteką. Zajmuje się on organizacją najważniejszych wydarzeń kulturalnych w gminie, udziela również wsparcia innym instytucjom i organizacjom przy organizacji szeregu imprez. W gminie zlokalizowane są trzy biblioteki, w tym dwie w szkołach (gimnazjum oraz szkoła podstawowa w Białośliwiu + szkoła filialna w Dębówku Nowym). Placówką ogólnodostępną dla mieszkańców jest jednakże tylko

biblioteka gminna, pozostałe świadczą usługi jedynie na rzecz uczniów i nauczycieli. Biblioteki zatrudniają w sumie cztery osoby na etacie i posiadają łączny wolumin ok. 23,5 tys. książek (w tym blisko 19,5 tys. w bibliotece gminnej). Podstawowe informacje związane z działalnością bibliotek zawiera poniższa tabela.

Tab.45. Biblioteki w gminie Białośliwie

Miejscowość	Liczba pracowników	Liczba woluminów	Wypożyczenia woluminów na zewnątrz	Liczba czytelników
Białośliwie	2	19412	17444	425
Białośliwie- Gimnazjum	1	2726	Książki wypożyczone tylko uczniom i nauczycielom	133 uczniów 21 nauczycieli
SP Białośliwie + SF Dębówko Nowe	1	11778	Książki wypożyczone tylko uczniom i nauczycielom	429

Źródło: dane UG w Białośliwiu (na podstawie sprawozdań)

Inne obiekty kultury zlokalizowane na terenie gminy to Regionalne Centrum Sadownictwa w Pobórcie Wielkiej oraz świetlice wiejskie w Dębówku Nowym, Krostkowie, Niezychowie i Dworzakowie. Stan techniczny świetlic w większości pozostaje na dobrym bądź zadowalającym poziomie. Sale w świetlicach są zróżnicowane pod względem wielkości. Największą świetlicą wiejską gminy jest ta ulokowana w Dębówko Nowym (140 miejsc), zaś najmniejszą zaś jest świetlica w Niezychowie (20 miejsc).

Tab.46. Świetlice wiejskie w gminie

Miejscowość	Na ile osób	Wyposażenie	Stan techniczny
Białośliwie	100	Krzesła, stoły, w pełni wyposażona kuchnia	b. dobry
Dębówko Nowe	140	Krzesła, stoły, częściowo wyposażona kuchnia, plac zabaw przy obiekcie	dobry
Krostkowo	70	Krzesła, stoły, częściowo wyposażona kuchnia, plac zabaw przy obiekcie	zadowalający
Pobórka Wielka	100-110	Krzesła, stoły, w pełni wyposażona kuchnia, sprzęt nagłaśniający	b. dobry
Dworzakowo	50-60	Krzesła, stoły, tv, kuchnia	dobry
Niezychowo	20	Sprzęt nagłaśniający, częściowe wyposażenie kuchni	zły

Źródło: dane UG w Białośliwiu (na podstawie sprawozdań)

Gmina Białośliwie może pochwalić się dużą ilością organizowanych wydarzeń i imprez o charakterze kulturalnym. Średnio w roku odbywa tu się ok. 30-40 imprez, co jak na stosunkowo niewielką społeczność jest wynikiem bardzo dobrym. Na uwagę zasługuje również duża liczba osób uczestniczących w wydarzeniach kulturalnych. Ponadto mieszkańcy sami chętnie podejmują się działalności kulturalnej, głównie działając w zespołach tanecznych i wokalnych. Stan ten pokrywa się z wysokim poziomem aktywności społecznej, którą omówiono przy okazji innego rozdziału. Potwierdza to zatem duży kapitał społeczny tkwiący wśród lokalnych mieszkańców. Ponadto warto podkreślić fakt, iż o ile większość imprez ma charakter lokalny, to w gminie odbywają się również wydarzenia rangi wojewódzkiej, czy nawet krajowej. Stanowi to tym samym duży potencjał do promocji gminy i zaistnienia na mapie

turystyczno-kulturalnej w kraju. Przy okazji organizowania licznych imprez warto położyć większy nacisk na poszerzenie oferty kulturowej skierowanej do seniorów. Jest to szczególnie ważne dla kobiet w wieku poprodukcyjnym, których w gminie jest stosunkowo dużo.

Tab.47. Imprezy kulturalne odbywające się na terenie gminy Białosłowie

Nazwa imprezy	Organizator	Charakter imprezy - zasięg	Czas trwania (ilość dni)	Szacunkowa ilość uczestników
Finał WOŚP	Gminny Ośrodek Kultury w Białosłowie, Gimnazjum im. Biskupa Michała Kozala w Białosłowie	ogólnopolski	1	250
Wieczór poezji „Podróż sentymentalna”	Biblioteka Publiczna Gminy Białosłowie	lokalny	1	80
„Fakir show” pokaz żywych gadów, prelekcja	Biblioteka Publiczna Gminy Białosłowie	lokalny	1	200
Wernisaz malarstwa	Samorząd Gminy Białosłowie, Wójt Gminy Białosłowie, Gminny Ośrodek Kultury w Białosłowie, Biblioteka Publiczna Gminy Białosłowie	lokalny	1	150
„Towarzyskie Spotkanie Akordeonistów”	Gmina Białosłowie, Gminny Ośrodek Kultury w Białosłowie, Powiat Piłski	wojewódzki	1	150
Obchody Święta Narodowego Trzeciego Maja	Gminny Ośrodek Kultury w Białosłowie, Gimnazjum im. Biskupa Michała Kozala w Białosłowie	ogólnopolski	1	150
Ogólnopolski Tydzień Bibliotek	Biblioteka Publiczna Gminy Białosłowie	ogólnopolski	5	300
„Koncert Pieśni Maryjnych i Religijnych	Gminny Ośrodek Kultury w Białosłowie, Parafia Rzymskokatolicka pw. NSPJ w Białosłowie, Powiat Piłski	wojewódzki	1	250
„Dzień Matki w Gminnym Ośrodku Kultury w Białosłowie”	Wójt Gminy Białosłowie, Samorząd Gminy Białosłowie, Gminny Ośrodek Kultury w Białosłowie	lokalny	1	150
„Cała Polska czyta dzieciom”	Biblioteka Publiczna Gminy Białosłowie	ogólnopolski	3	150
„Majówka przy stawie” w Pobórcie Małej	Gminny Ośrodek Kultury w Białosłowie, Sołectwo Pobórka Mała	lokalny	1	100
„Festyn Rodzinny”	Samorządowe Przedszkole w Białosłowie, Gminny Ośrodek Kultury w Białosłowie	lokalny	1	300
Wystawy w spichlerzu „WACEK”	Gminny Ośrodek Kultury w Białosłowie	lokalny	2-caloroczne 2-miesiąc	4
„Regionalne Święto Sadowników”	Powiat Piłski, Gmina Białosłowie, Gminny Ośrodek Kultury w Białosłowie, Samorząd Mieszkańców wsi Pobórka Wielka, Grupa Producentka „Sady Krajny”	wojewódzka	1	300
„Taneczne Rytm Przedszkolaków”	Gminny Ośrodek Kultury w Białosłowie	lokalny	1	300
„Festyn Rodzinny” w Krostkowie	Sołectwo Krostkowo, Gminny Ośrodek Kultury w Białosłowie	lokalny	1	100
Festyn rekreacyjny połączony z „Sołtysówką gminną” w Tomaszewie	Samorząd Mieszkańców wsi Tomaszewo, Kółko Rolnicze w Tomaszewie, Koło Gospodyń Wiejskich w Tomaszewie, Gminny Ośrodek Kultury w Białosłowie	lokalny	1	100
„Biesiada wśród sadów” w Pobórcie Wielkiej	Rada Solecka w Pobórcie Wielkiej, KGW w Pobórcie Wielkiej, Gminny Ośrodek Kultury w Białosłowie	lokalny	1	100
„Gminne Święto Plonów”	Gmina Białosłowie, Rady Sołeckie, Gminny Ośrodek Kultury w Białosłowie	powiatowy	1	600
Koncerty muzyczne w spichlerzu	Gminny Ośrodek Kultury w Białosłowie, Biblioteka Publiczna Gminy Białosłowie	lokalny	1	100
„Święto Pieczonego Ziemniaka”	Rada Solecka Niezychowo, KGW w Niezychowie, GOK w Białosłowie	powiatowy	1	200
„Europejski Dzień Seniora”	Gmina Białosłowie, GOPS, GOK w Białosłowie, KGW z Białosłowie, KGW „Włościanki” z Białosłowie, KGW z Pobórki Wielkiej	ogólnopolski	1	150
„Święto Niepodległości”	Gmina Białosłowie, GOK w Białosłowie	ogólnopolski	1	150
Wieczór poezji „Listopadowe Zamyślenie”	Biblioteka Publiczna Gminy Białosłowie	lokalny	1	100
„Konkurs Kolęd i Pastoralek”	Gminny Ośrodek Kultury w Białosłowie, Parafia Rzymskokatolicka pw. NSPJ w Białosłowie	wojewódzki	1	200
Przedszkolny Festyn Integracyjny	Samorządowe Przedszkole w Białosłowie, Biblioteka Publiczna Gminy Białosłowie	lokalny	1	300
„Koncert Świąteczny”	Biblioteka Publiczna Gminy Białosłowie	lokalny	1	100
Festyn-Dzień Dziecka w	Sołectwo Krostkowo, Gminny Ośrodek Kultury w Białosłowie	lokalny	1	100

Krostkowie				
„Dzień Sportu”	Samorząd Gminy Białośliwie, Gminny Ośrodek Kultury w Białośliwiu	lokalny	1	150
Biesiadówka Dębówianka	Sołectwo Dębówko Nowe, Gminny Ośrodek Kultury w Białośliwiu	lokalny	1	150
„Festyn Mikołajkowy”	Samorząd Gminy Białośliwie, Gminny Ośrodek Kultury w Białośliwiu	lokalny	1	300

Źródło: dane UG w Białośliwiu

Na terenie gminy działa też kilka zespołów artystycznych oraz indywidualnych artystów, wśród których można wymienić:

- w zakresie śpiewu: chór "Złota Jesień",
- w zakresie gry i śpiewu: Zespół wokalny-instrumentowy "TRIO", soliści działający przy GOK,
- w zakresie tańca: Zespół taneczny "FRUGO", Zespół taneczny "TĘCZA", Zespół taneczny "PRĆBY".

W zakresie usług sakralnych obszar gminy należy do dekanatu Wyrzysk, zaś obsługę ludności zapewniają następujące parafie (wg danych Studium....):

- Białośliwie – Kościół p.w. Najśw. Serca Pana Jezusa, do rejonu obsługi należą: Białośliwie i Dworzakowo;
- Pobórka Wielka - kaplica pw. Niepokalanej Najświętszej Maryi Panny, do rejonu obsługi należą: Pobórka Wielka i Pobórka Mała (należy do parafii Białośliwie);
- Krostkowo – Kościół p.w. św. Mikołaja Bpa i błogosławionego Michała Kozala, do rejonu obsługi należą: Krostkowo, Dębówko Nowe, Dębówko Stare;
- Kościół p.w. Niepokalanego Poczęcia Maryi Panny w Niezychowie, do rejonu obsługi należą: Niezychowo, Tomaszewo.

2.2.4. Infrastruktura ochrony zdrowia i opieki społecznej

Na terenie gminy funkcjonuje jedna niepubliczna przychodnia lekarska – „Mutmed”, która oprócz gminy Białośliwie posiada jeszcze placówki w pobliskich gminach Wysokiej i Wyrzysku, gdzie istnieje również laboratorium analityczne, w którym wykonywane są badania diagnostyczne. Przychodnia przyjmuje pacjentów w godzinach 8 - 18. Sieć medyczną uzupełnia indywidualna specjalistyczna praktyka lekarska, tj. gabinety: stomatologiczny, ginekologiczny, pielęgniarstwo środowiskowych.

Tab.48. Placówki opieki zdrowotnej/ prywatne gabinety lekarskie, dentystyczne

Rodzaj placówki	Godziny pracy (przyjmowania pacjentów)	Miejscowość	Poradnie oraz specjaliści	Liczba lekarzy/pielęgniarek
Centrum Medyczne MUTMED Oddział w Białośliwiu	Pn-pt 8 - 13 16:30 – 17:30	Białośliwie	Lekarz rodzinny	1 - 1 etat 1 - 0,5 etatu
Centrum Medyczne MUTMED Oddział w Białośliwiu	Pn-pt 7:30-18	Białośliwie	Pielęgniarki	2
Prywatny Gabinet Stomatologiczny Izabela Wyszomirska	Pn., śr. 12-18 Wt. Cz. Pt. 8-14:00	Białośliwie	Lekarz stomatolog	1

Indywidualna Specjalistyczna Praktyka Lekarska lek. med. Tomasz Jakóbek	Czwartek 14 - 16	Białośliwie	Praktyka lekarska specjalistyczna	1
Maria Fraćkowiak Pielęgniarka Środowiskowo-Rodzinna	Pon-pt 8-18	Białośliwie	Praktyka pielęgniarek i położnych	1
Krystyna Wencel Usługi Pielęgniarskie	Pon-pt 8-18	Białośliwie	Praktyka pielęgniarek i położnych	1
Centrum Medyczne Mutmed Ewa Patryka-Nasrullah	Pon-pt 8-18	Białośliwie	Praktyka lekarska ogólna	1
Teresa Kopaniewska Zespół Pielęgniarki i Położnej Środowiskowo- Rodzinnej „Zdrowie”	Pon-pt 8-18	Białośliwie	Praktyka pielęgniarek i położnych	1
Bernadeta Pater Usługi Pielęgniarskie	Pon-pt 8-18	Białośliwie	Praktyka pielęgniarek i położnych	1

Źródło: dane UG w Białośliwiu

Usługi pielęgniarskie i położnicze świadczą cztery pielęgniarki środowiskowo-rodzinne. W gminie istnieje też apteka (św. Łukasza w Białośliwiu, ul. Księdza Kordeckiego). Szpitale obsługujące ludność gminy znajdują się w Wyrzysku oraz w Pile (Specjalistyczny Szpital im. Stanisława Staszica).

Ilość udzielanych porad kształtuje się na poziomie ok. 22-26 tys. rocznie (dane z lat 2012-2015). Najczęstsze schorzenia występujące wśród mieszkańców gminy to: choroby nowotworowe, reumatologiczne, nadciśnieniowe, kardiologiczne, układu słuchu, cukrzyca i alergie oraz depresje (wg Strategii integracji....).

Pomoc społeczna świadczona jest przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Białośliwiu, który jest jednostką organizacyjną gminy. Ośrodek ten powstał w 1990 r. i swoim zasięgiem obejmuje wszystkie wsie w gminie. Ośrodek zatrudnia obecnie 6 osób na podstawie umowy o pracę oraz 5 na podstawie umowy zlecenia (informatyk, radca prawny, 3 opiekunki). Teren działania został podzielony na dwa rejony opiekuńcze, co przynosi pozytywne efekty. Pracownicy mają w ten sposób bezpośredni kontakt ze środowiskiem, co służy właściwej diagnozie i ułatwia skuteczne rozwiązywanie problemów. W Ośrodku realizowane są również zadania z zakresu świadczeń rodzinnych, funduszu alimentacyjnego, świadczeń wychowawczych oraz wynikające z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (asystent rodziny). Od 2015 r. GOPS współpracuje ze Związkiem Stowarzyszeń Pilski Bank Żywności. Ośrodek korzysta sporadycznie z usług placówek funkcjonujących na terenie powiatu pilskiego, chodzieskiego, złotowskiego i nakielskiego: DPS, Warsztaty Terapii Zajęciowej w Pile, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Wielofunkcyjna Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza, Pilskie Centrum Pomocy Bliźniemu „Monar-Markot”, PCPR, PUP, Policja, Sąd rejonowy, kuratorzy sądowi i społeczni, parafie itp.

Cele i zadania pomocy społecznej na terenie gminy oprócz ośrodka realizują jeszcze: komisja ds. rozwiązywania problemów alkoholowych, organizacje pozarządowe, rodzinne domy dziecka, czy Krostkowskie Stowarzyszenie Trzeźwości „Michał”, które jest swego rodzaju schronieniem przed nałogami i uzależnieniami. Brak jest natomiast instytucjonalnych placówek pomocy społecznej sprawujących całodobową lub dzienną opiekę, tj. placówki dla bezdomnych, domu pomocy społecznej, domu dziennego pobytu, ośrodka wsparcia. Uwzględniając jednakże

niewielką lokalną społeczność ich obecność dla prawidłowego funkcjonowania nie jest niezbędna.

Główne problemy społeczne wśród mieszkańców gminy to: ubóstwo, starzenie się społeczeństwa i związana z nim niepełnosprawność, długotrwałe i przewlekłe choroby fizyczne i psychiczne, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, nadużywanie alkoholu, bezrobocie, niską aktywność społeczeństwa, niewystarczająca współpraca lokalnych instytucji. Dodatkową trudność przysparza fakt, iż większość tych problemów nie występuje w izolacji od siebie, lecz jest ze sobą silnie sprzężona.

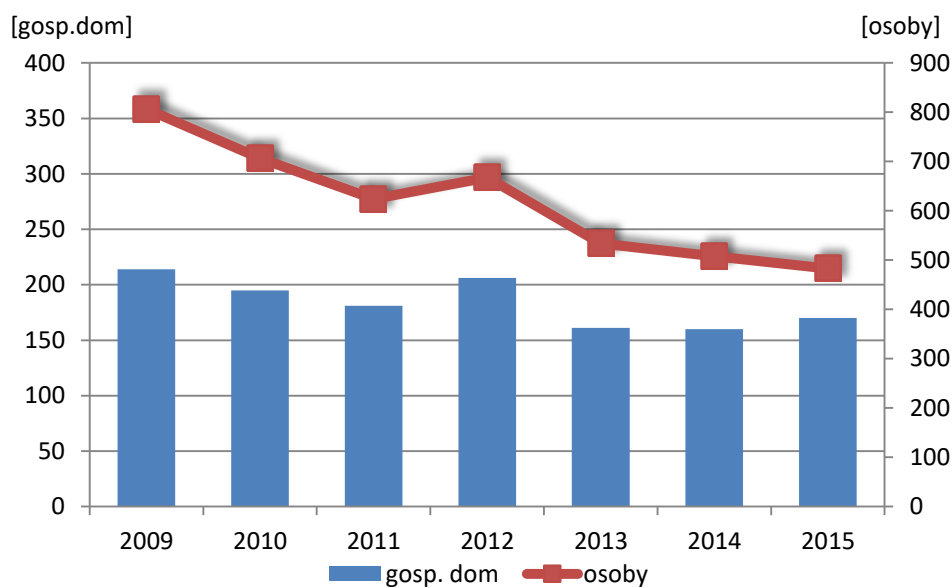
Liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej na przestrzeni lat 2009-2014 malała z 214 (2009) do 160 (lata 2013-14), po czym w 2015 ponownie nieznacznie wzrosła (do 170). Podobnie przedstawia się sytuacja w zakresie liczby osób korzystających ze świadczeń. Zauważalny jest też sukcesywny spadek przeciętnej liczby osób w gospodarstwach domowych, korzystających z pomocy społecznej z 3,8 do 2,8 osób. Zmniejszenie przeciętnej liczby osób w rodzinach świadczy z jednej strony o malejącej liczbie dzieci w rodzinach, z drugiej zaś o rosnącej liczbie rodzin bez dzieci (w tym rencistów i emerytów), którym udzielana jest pomoc. W ostatnim roku z ogólnej liczby rodzin, 26 to rodziny rencistów i emerytów, co przekłada się na 57 osób w tego typu gospodarstwach. Liczba osób, którym przyznane zostało świadczenie pozostaje na względnie stabilnym poziomie i wynosiła w roku: 2013 – 286, 2014 – 271, 2015 – 297.

Najczęstszymi powodami przyznania pomocy są: ubóstwo (148 rodzin, którym przyznano pomoc), bezrobocie (99), długotrwała lub ciężka choroba (54), niepełnosprawność (47), bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (30), potrzeba ochrony macierzyństwa (15) oraz alkoholizm (8). Struktura powodów przyznania świadczeń od kilku lat pozostaje niezmienna. Więcej udzielonych świadczeń miało charakter niepieniężny (200) aniżeli pieniężny (155). Najczęstsze formy pomocy to posiłki (221), zasiłki celowe i w naturze (112), zasiłki okresowe (84), zasiłki stałe (23).

Tab.49. Korzystający z pomocy społecznej w gminie Białośliwie

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
gosp. dom	214	195	181	206	161	160	170
osoby	807	707	624	668	534	508	483
liczba osób w gosp. dom.	3,8	3,6	3,4	3,2	3,3	3,2	2,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS Białośliwie (raporty MPiPS-03) oraz BDL

Ryc.21. Liczba gospodarstw domowych oraz osób w gospodarstwach domowych objętych pomocą społeczną w latach 2009-2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS Białośliwie (raporty MPiPS-03) oraz BDL

II.2.2.5. Infrastruktura bezpieczeństwa publicznego

O kwestie bezpieczeństwa publicznego w gminie dbają dwie instytucje. Ponadto funkcjonuje Gminny Zespół Zarządzania Kryzysowego. Podstawowym organem dbającym w Białośliwiu o bezpieczeństwo jest posterunek policji, który zatrudnia 7 policjantów (kierownik, 2 funkcjonariuszy operacyjno-dochodzeniowych, 2 dzielnicowych, 2 funkcjonariuszy patrolowo-interwencyjnych). Posterunek posiada do dyspozycji dwa auta. W ostatnich latach obserwowany jest pozytywny trend malejącej liczby przestępstw (ze 130 w 2013 r. do 71 w 2015 r.). Ponadto rośnie wskaźnik wykrywalności (z 55% do 85%). Najczęściej popełniane przestępstwa związane są z uszkodzeniami ciała (art. 157 kk), uszkodzeniami mienia (art. 288 kk) oraz kierowaniem pojazdami mechanicznymi w stanie nietrzeźwości (art. 178a§1).

Tab.50. Przestępczość, wskaźnik dynamiki, wykrywalność przestępstw na terenie gminy

Rok	Ilość przestępstw ogółem	Przestępstwa wśród nieletnich	Wskaźnik dynamiki przestępstw	Wykrywalność przestępstw (w %)
2013	130	12	97,62%	55,56
2014	96	4	73,85%	79,80
2015	71	10	75,00%	84,72

Źródło: dane z ankiety Urzędu Gminy w Białośliwiu (informacje z posterunku policji)

Zabezpieczenie przeciwpożarowe pozostaje w gestii Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Pile, wspomaganą przez sześć funkcjonujących jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych na terenie gminy w: Białośliwiu, Krostkowie, Dębówku Nowym, Pobórcie Wielkiej, Dworzakowie i Niezychowie. Łączna liczba strażaków we wszystkich jednostkach wynosi blisko 180. Jednostki posiadają na swoim wyposażeniu cztery samochody, motopompy oraz inny sprzęt p.poż.

Liczba interwencji w ostatnich latach uległa zmniejszeniu. W 2013 było ich 120, w 2014 – 75, zaś w ostatnim roku (2015) – 86. Wśród najczęstszych interwencji wymienić można pożary, a także kolizje drogowe i plamy oleju.

Tab.51. Jednostki państwowej i ochotniczej straży pożarnej

Miejscowość/ adres	Liczba strażaków	Ilość i rodzaj posiadanego sprzętu; wiek sprzętu
OSP Białośliwie	48	Samochody poż.: STAR L-70 rok 2003, Ford Transit rok 2012; Piły spalinowe STIHL (2 szt.), motopompa Polonia, motopompy pływające (2 szt.), agregaty prądotwórcze (2 szt.), przecinarka do betonu i stali, agregat hydrauliczny, wentylator, pompa szlamowa, piła do drewna oraz inny sprzęt p.poż.
OSP Krostkowo	20	Samochód poż. STAR 244 rok 1987, Motopompa Polonia M8/8 oraz inny sprzęt p.poż.
OSP Dębówko Nowe	29	Samochód poż. STAR 244 rok 1977; Motopompa Polonia, Pilarka spalinowa. Motopompa pływająca oraz inny sprzęt p.poż.
OSP Pobórka Wielka	40	Motopompa Polonia M8/8 oraz inny sprzęt p.poż.
OSP Dworzakowo	22	Motopompa Polonia M8/8 oraz inny sprzęt p.poż.
OSP Niezychowo	17	brak

Źródło: dane z ankiety Urzędu Gminy w Białośliwiu

II.3. SFERA GOSPODARCZA

II.3.1. Rolnictwo

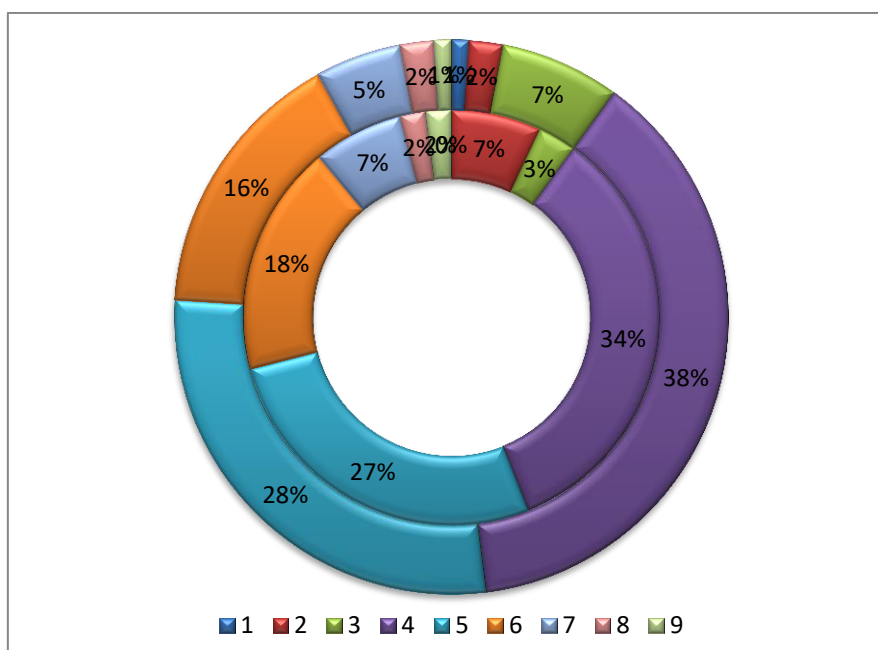
Szeroko rozumiany sektor rolnictwa pełni w gminie istotną rolę, w tym zwłaszcza jedna z branż, w której gmina jest wyspecjalizowana – sadownictwo. Sektor ten pełni ważną rolę nie tylko z punktu gospodarczego, ale także ma istotne znaczenie społeczne dając zatrudnienie miejscowej ludności. Gmina posiada dobre warunki przyrodnicze pod kątem produkcji rolniczej. Gleby są tu znacznie zróżnicowane i ukształtowane pod wpływem zróżnicowanych procesów glebotwórczych na co wpływ ma różnorodność skały macierzystej oraz panujące stosunki wodne. Podstawowe rodzaje występujących tu gleb to: gleby brunatne, gleby bielcowe, gleby czarnoziemne i gleby organiczne. Ich rozmieszczenie i kontury na terenie wysoczyznowym jest bardzo zmienne tworząc swoistą mozaikę. Wpłynęło na to położenie terenu w strefie moren czołowych i w ich bezpośrednim zapleczu, gdzie dynamika sedymentacji i utworów, na których powstały gleby jest bardzo zmienna. Gleby brunatne (właściwe i wylugowane) powstały na glinach, ilach, glinach piaszczystych, piaskach gliniastych mocnych, piaskach gliniastych, piaskach słabogliniastych, a także na piaskach luźnych. Gleby bielcowe, które występują głównie w północnej części Niezychowa i w obrębie Pobórka Wielka, powstały głównie na piaskach gliniastych mocnych, pod którymi występuje glina. Są to głównie gleby sklasyfikowane jako kompleks czwarty, lokalnie kompleks pierwszy gruntów ornych. Czarne ziemie występują na zachód i południe od Jez. Niezychowskiego, gdzie sklasyfikowane zostały jako drugi kompleks gruntów ornych. Ich gorsza odmiana czarne ziemie zdegradowane występują lokalnie w obniżeniach na wysoczyźnie zaliczone są do 5 kompleksu gruntów ornych, 8 kompleksu zbożowo pastewnego lub do 2 kompleksu trwałych użytków zielonych. Gleby organiczne występujące w dnach obniżeń i dolin na wysoczyźnie oraz w Pradolinie Noteci obejmują gleby mułowo - torfowe, torfowe i murszowe. Gleby te zaklasyfikowane zostały do 8 lub 9 kompleksu zbożowo pastewnego, a głównie do 2 lub 3 kompleksu trwałych użytków zielonych (*Studium uwarunkowań...*).

Najczęściej występującym typem kompleksu przydatności rolniczej gruntów ornych (GO) są 4 i 5, które łącznie zajmują 2/3 ogółu powierzchni GO.

Tab.52. Kompleksy przydatności rolniczej gruntów ornych

Gmina	Kompleksy przydatności rolniczej gruntów ornych w (%)								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
kompleks	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Białośliwie	1	2	7	38	28	16	5	2	1
Powiat pilski	0	7	3	34	27	18	7	2	2

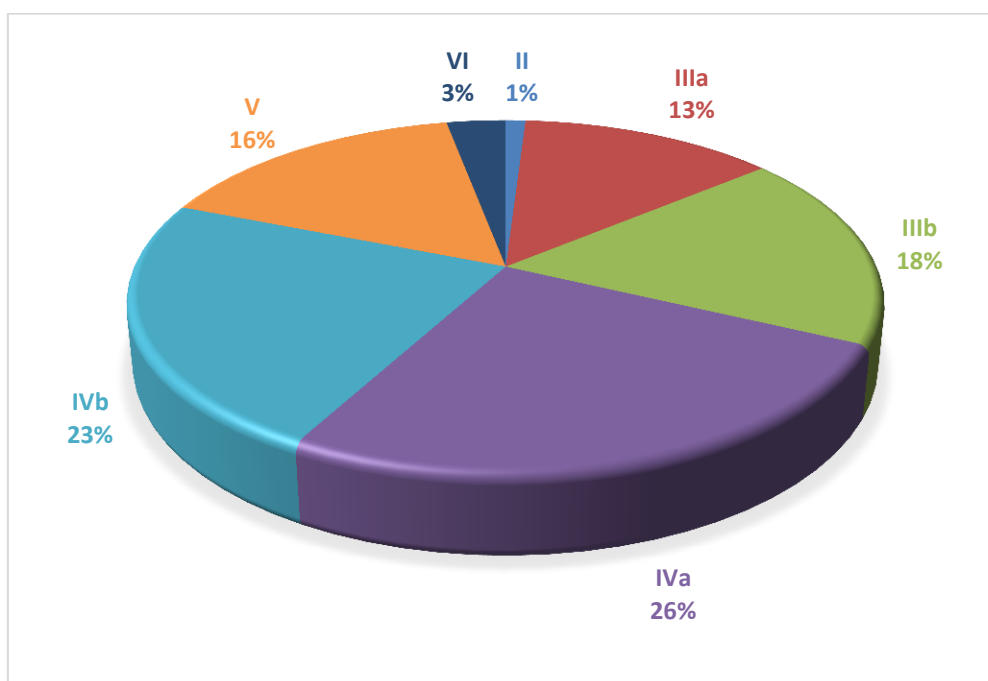
Źródło: dane na podstawie Studium uwarunkowań gminy Białośliwie

Ryc.22. Udział kompleksów przydatności rolniczej gruntów ornych w gminie Białośliwie (pierścień zewnętrzny) w porównaniu z powiatem pilskim (pierścień wewnętrzny)

1-9 - typ kompleksu: 1 – kompleks pszenno-żytni bardzo dobry – kl. I i II; 2 – kompleks pszenno-żytni dobry – kl. II, IIIa, i IIIb; 3 – kompleks pszenno-żytni wadliwy – kl. IIIb, IVa i IVb; 4 – kompleks żytni bardzo dobry (pszenno-żytni) – kl. IIIb; 5 – kompleks żytni dobry – kl. IVa i IVb; 6 – kompleks żytni słaby – kl. IVb i V; 7 – kompleks żytni bardzo słaby (żytnio-łubinowy) – kl. VI; 8 – kompleks zbożowo-pastewny mocny – kl. IIIb i IVa; 9 – kompleks zbożowo-pastewny słaby – kl. IVb i V.

Źródło: dane na podstawie Studium uwarunkowań gminy Białośliwie

Ryc.23. Udział i struktura klas bonitacyjnych gruntów ornych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Studium...

W podziale na klasy bonitacyjne, najczęściej występują grunty klas IV (a i b), zajmujące połowę powierzchni GO. Występuje niewielki areał najlepszych klas (I i II), natomiast grunty klas III zajmują blisko 1/3 powierzchni. Na terenie gminy występuje relatywnie niezbyt wysoki odsetek gruntów najsłabszych klas bonitacyjnych, tj. V i VI, których jest mniej niż 20%. Warunki glebowe w gminie Białośliwie są stosunkowo korzystne i nieco lepsze aniżeli przeciętnie w powiecie pilskim.

Tab.53. Klasy bonitacyjne gruntów ornych

Gmina/powiat	Klasy bonitacyjne gruntów ornych								
	I	II	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI	VI RZ
Białośliwie	0	1	13	18	26	23	16	3	0
powiat pilski	0	0	7	19	32	19	16	6	1

Źródło: dane na podstawie Studium uwarunkowań gminy Białośliwie

O dobrych warunkach przyrodniczych dla potrzeb rolnictwa świadczy wartość wskaźnika waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej, która w gminie Białośliwie wynosi 68,4 pkt. Dla porównania średnia wartość wskaźnika dla całego powiatu to 64,4 pkt., zaś dla Polski 66,6 pkt. Zatem gmina ma nieco korzystniejsze uwarunkowania aniżeli średnia dla kraju.

Tab.54. Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Jednostka	Bonitacja gleb		Przydatność rolnicza		Wskaźnik syntetyczny jakości		Wskaźnik jakości i przydatności rolniczej	Ogólny wskaźnik waloryzacji przestrzeni produkcyjnej
	grunty orne	Użytki zielone	grunty orne	Użytki zielone	grunty orne	Użytki zielone		
Białośliwie	54,4	44,3	55,2	43,6	54,8	43,9	50,8	68,4
powiat pilski	47,9	39,2	49,5	38,6	49,3	39,7	47,3	64,4

Źródło: Waloryzacja Rolniczej Przestrzeni Produkcyjnej, IUNG Puławy, T. Witek; za: Studium uwarunkowań gminy Białośliwie

Tab.55. Struktura powierzchni rolnych ze względu na rodzaj i klasę gruntów

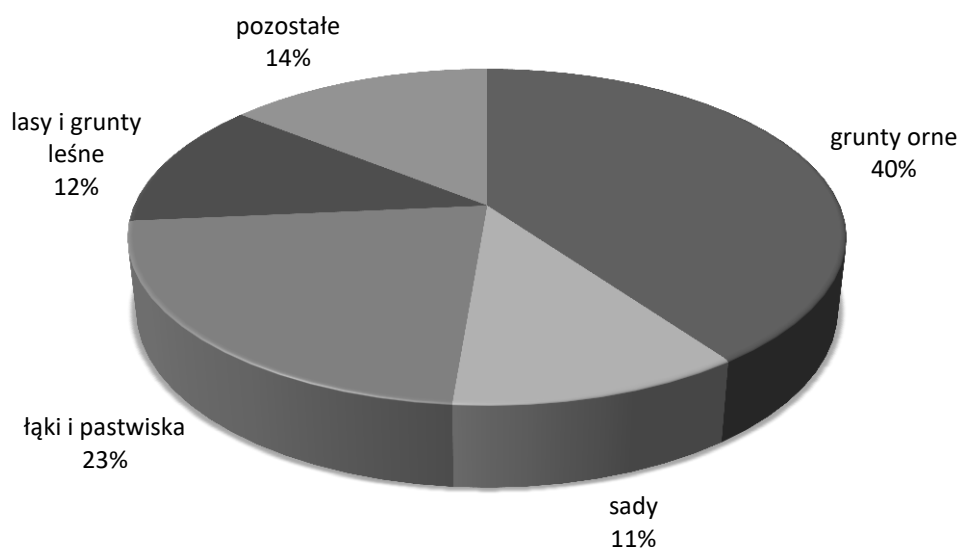
Struktura gruntów ornych w gminie	Powierzchnia w hektarach
grunty bardzo dobre - klasa I , II	86,9422
grunty dobre - klasa III	1495,8993
grunty średnie - klasa IV	1765,5608
grunty słabe - klasa V, VI	620,7744
Struktura użytków zielonych w gminie	Powierzchnia w hektarach
grunty bardzo dobre - klasa I , II	Brak
grunty dobre - klasa III	101,4186
grunty średnie - klasa IV	752,1375
grunty słabe - klasa V, VI	1109,0860

Źródło: dane UG w Białośliwiu

Tab.56. Struktura użytków rolnych ogółem ze względu na klasę gruntów

Wyszczególnienie	2013	2014	2015
Powierzchnia ogółem	7557	7557	7557
W tym			
Użytki rolne	5762	5760	5757
Grunty orne	3042	3037	3032
Sady	836	841	844
Łąki	1631	1628	1627
Pastwiska	55	54	54
Lasy i grunty leśne	922	922	924
Pozostałe grunty	198	200	200

Źródło: dane UG w Białośliwiu

Ryc.24. Struktura użytkowania ziemi w gminie Białośliwie w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Studium...

W strukturze użytkowania ziemi dominują użytki rolne, których łączny udział przekracza 76% powierzchni ogółem, przy nieco ponad 12% udziale lasów i gruntów leśnych, zaś pozostałe grunty to tereny zabudowane, komunikacyjne, nieużytki itp. Wśród użytków rolnych przeważają grunty orne (40% pow. ogółem) oraz łąki i pastwiska (nieco ponad 22%). Tym co wyróżnia gminę to wysoki udział sadów, które zajmują ponad 11% powierzchni ogółem. W zdecydowanej większości gmin w Polsce udział tej kategorii z reguły nie przekracza 1-2%. Porównując powyższe dane, wyraźnie widać znacznie sadów dla gospodarki gminy. W uprawach sadowniczych większość to jabłonie, wiśnie, czereśnie, śliwy. Gmina jest znaczącym producentem owoców w całym regionie Polski północno-zachodniej.

Zauważalny jest postępujący spadek liczby gospodarstw rolnych, co jest trendem charakterystycznym dla sektora rolnego w Polsce od przełomu lat 80/90 XX. Powszechny Spis Rolny (PSR) z 2002 r. wykazał istnienie 619 gospodarstw rolnych (w 615 indywidualnych gosp. rol.), podczas gdy PSR 2010 już tylko 596 gospodarstw (z czego 595 to indywidualne gospodarstwa rolne), zaś ostatnie dane z Urzędu Gminy za 2015 r. wskazują na istnienie jedynie 551 gospodarstw. W porównaniu z 2002 r. stanowi to spadek o 11%.

Struktura wielkościowa gospodarstw jest niekorzystna, podobnie zresztą jak w większości kraju, bowiem małe gospodarstwa zdecydowanie dominują w krajobrazie większości polskich regionów. Przeważają gospodarstwa małe o powierzchni do 5ha, które zdecydowanie dominują w gminie stanowiąc 55,5% ogółu gospodarstw rolnych. Są to w większości tzw. gospodarstwa socjalne, bowiem produkują wyłącznie na zaspokojenie własnych potrzeb i stanowią uzupełnienie skromnych środków finansowych, jakimi dysponują z reguły osoby je prowadzące. Często utrzymują się one z innych, pozarolniczych świadczeń o charakterze socjalnym. W dalszej kolejności są gospodarstwa o powierzchni powyżej 15 ha – 17,8%, 5-10 ha – 14,2% oraz 10-15 ha 12,5% ogólnej liczby gospodarstw rolnych. Strukturę powierzchni gruntów oraz zmiany jakie zaszły w latach 2002-2015 według wielkości gospodarstw przedstawia poniższa tabela oraz rycina.

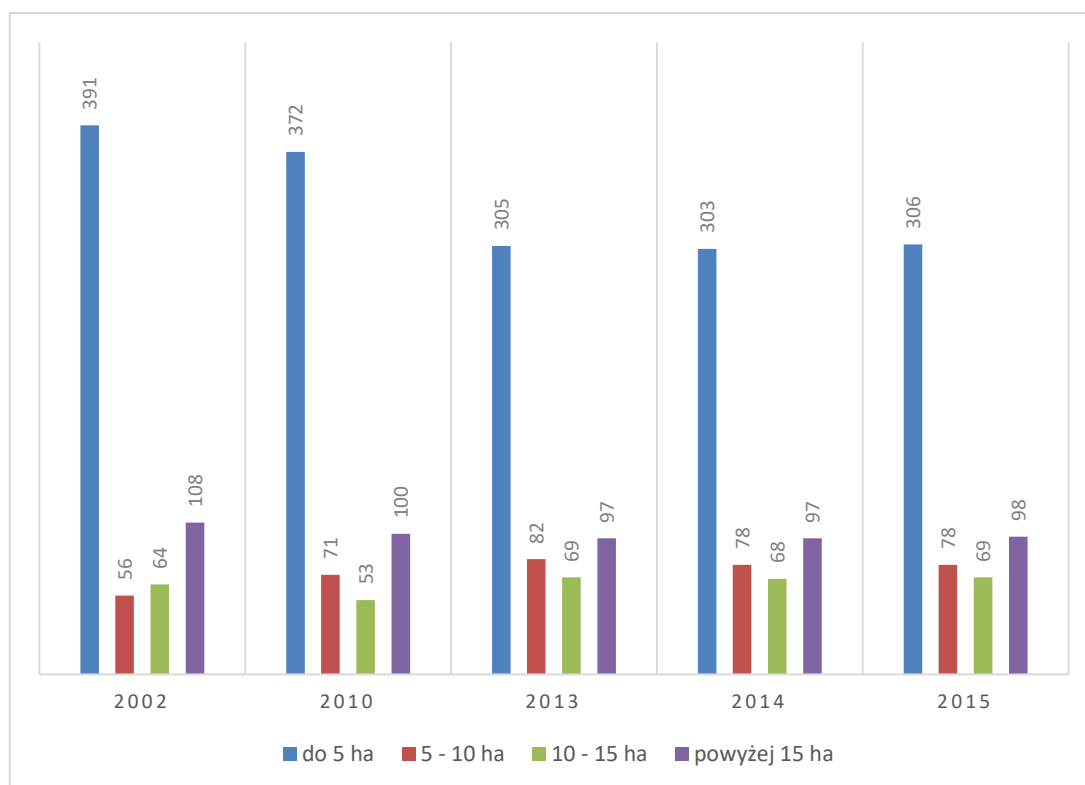
W analizowanym okresie obserwuje się trend postępującej polaryzacji, która cechują się dużą ilością małych gospodarstw oraz rosnącym udziałem gospodarstw dużych, który odbywa się kosztem gosp. o średniej wielkości. Takie trendy związane są z nastawieniem na dwutorowy rozwój rolnictwa. Z jednej postępuje specjalizacja gosp. w działalności wymagającej wysokich nakładów pracy wykonywanej ręcznie (warzywnictwo, sadownictwo, gosp. ekologiczne), które z uwagi na duże nakłady pracy własnej koncentrują się w małych gospodarstwach, z drugiej zaś rolnicy którzy nastawili się na tradycyjną produkcję roślinną bądź hodowlaną dążą do powiększenia posiadanego areału. Wynika to z kalkulacji ekonomicznej i racjonalizacji prowadzonej działalności, która w dużych gospodarstwach opiera się na wysokim poziomie zmechanizowania (w odróżnieniu od gosp. małych), które opłacalne staje się przy wyższych areałach.

Spadek liczby gospodarstw rolnych prowadzi do powolnego, acz sukcesywnego wzrostu średniej wielkości gospodarstwa rolnego. O ile na początku poprzedniej dekady średnia wielkość gospodarstwa w gminie nieznacznie przekraczała 9 ha, to obecnie jest to już 10,45 ha. Rosnąca powierzchnia jest zjawiskiem pozytywnym (w warunkach znacznego rozproszenia gruntów w Polsce) i zarazem koniecznym w dobie podnoszenia efektywności ekonomicznej gospodarstw.

Tab.57. Struktura wielkościowa gospodarstw rolnych

Liczba indywidualnych gospodarstw rolnych wg powierzchni	2002	2010	2013	2014	2015
do 5 ha	391	372	305	303	306
5 - 10 ha	56	71	82	78	78
10 - 15 ha	64	53	69	68	69
powyżej 15 ha	108	100	97	97	98
RAZEM	619	596	553	546	551

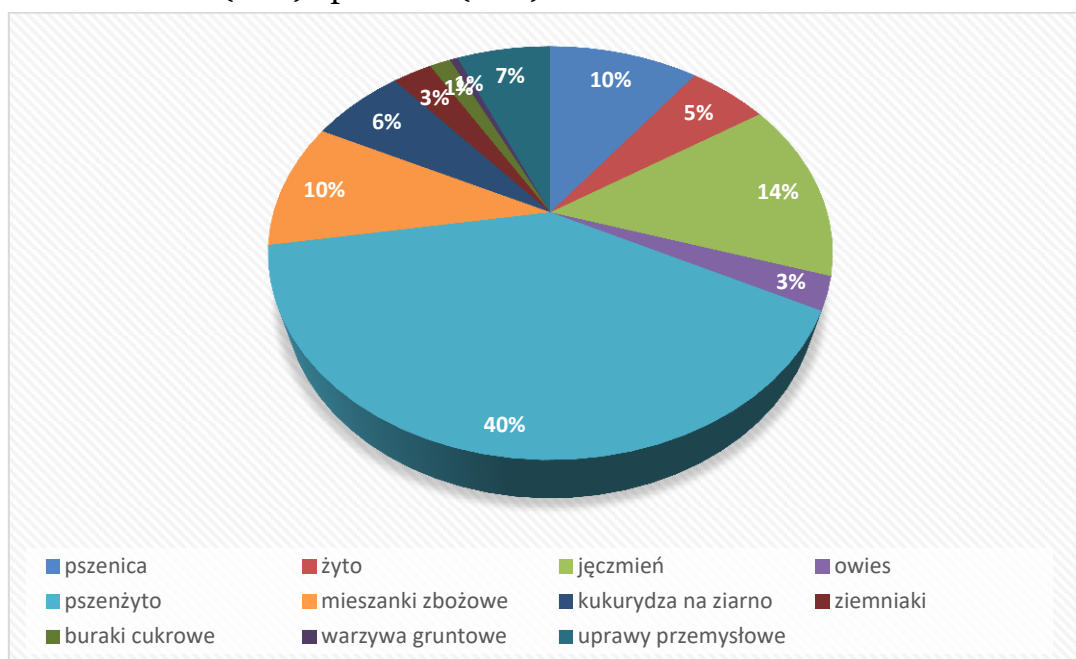
Źródło: opracowanie własne: dane PSR 2002 i 2010, UG Białośliwie

Ryc.25. Zmiana liczby gospodarstw rolnych w latach 2002-2015 w gminie Białośliwie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PSR 2002, 2010 oraz danych UG Białośliwie

W strukturze produkcyjnej, poza wspomnianą już produkcją owoców, w gminie uprawia się zboża, rośliny okopowe oraz uprawy przemysłowe, które prowadzone są na większości obszaru gminy, wykorzystywanej na cele rolnicze. Bezpośredni wpływ na rodzaj upraw ma jakość gleb (która w gminie jest dobra), a także kierunki produkcji zwierzęcej, jako że część plonów jest wykorzystywana jako pasza dla zwierząt. Dominują zboża, zwłaszcza pszenżyto, które stanowi 40% powierzchni zasiewów. Z pozostałych istotniejszą rolę pełnią jeszcze jęczmień (14%), mieszanki zbożowe (10%) i pszenica (10%).

Ryc.26. Struktura upraw w gminie Białośliwie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PSR 2010

Drugim zasadniczym kierunkiem produkcji rolnej jest produkcja zwierzęca. W ostatnich latach obserwuje się tu istotne zmiany i przestawienie rolników z tuczu świń na rzecz hodowli bydła, które jest obecnie dominującym kierunkiem (wg danych PSR z 2002 i 2010 roku). W gminie następuje postępujący proces specjalizacji ukierunkowanej właśnie na hodowlę bydła. O ile bowiem w 2002 r. jego pogłowie wynosiło 2044 szt., to w 2010 było to już blisko 3,2 tys. szt. W tym samym czasie pogłowie trzody chlewnej spadło ponad dwukrotnie z 6,5 tys. szt. do 2,8 tys. szt. Trzecim kierunkiem hodowli jest drób, którego liczebność w latach 2002-2013 również wzrosła.

Tab.58. Pogłowie zwierząt

	bydło	trzoda chlewna	konie	drób ogółem
2002	2 044	6 464	34	15 287
2010	3 185	2 809	29	23 284

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PSR 2002, 2010

Ze względu na istnienie niezaprzeczalnych walorów przyrodniczych wyróżniających gminę Białośliwie, sektor rolnictwa wraz z przetwórstwem rolno-spożywczym mogą (i powinny) stanowić istotny czynnik stymulujący rozwój gospodarczy oraz społeczny (rynek pracy). Ze względu na położenie oraz wysoki poziom czystości środowiska teren ten predestynowany jest do rozwoju różnego rodzaju „czystych” oraz specjalistycznych form rolnictwa min.: rolnictwa ekologicznego, sadownictwa, ogrodnictwa, czy warzywnictwa. Powyższe formy rozwoju rolnictwa są bardzo pracochłonne, co stanowią niejako dodatkową korzyść przy nadwyżce siły roboczej na terenie gminy.

II.3.2. Przedsiębiorczość

Z uwagi na mocno rolniczy charakter gminy, działalność gospodarcza prowadzona jest przede wszystkim w obrębie tej sfery działalności, co nie sprzyja na wysokie wskaźniki przedsiębiorczości w innych obszarach. Obszar gminy Białośliwie, z uwagi na położenie geograficzne w rejonie doliny rzeki Noteć rzutujące na wysokie walory krajobrazowe, preferowane jest do rozwoju np. sektora energetyki w oparciu o odnawialne źródła energii (w tym zasoby energetyczne wiatru), dobre warunki naturalne dla rozwoju upraw sadowniczych, czy ogrodniczych oraz ekologicznego rolnictwa. Ogólnie przyjętym wyznacznikiem przedsiębiorczości jest liczba podmiotów gospodarczych oraz wskaźnik określony na podstawie liczby podmiotów gospodarki narodowej w przeliczeniu na liczbę mieszkańców. Poziom nasycenia przedsiębiorczością mierzony na 1 tys. mieszkańców stanowi jeden z mierników aktywności gospodarczej i kreatywności mieszkańców.

Łącznie na terenie całej gminy funkcjonuje 309 podmiotów gospodarczych. Dane rejestru REGON wykazują, że analizowana gmina charakteryzuje się dodatnią dynamiką rozwoju o czym świadczy tempo wzrostu liczby nowych podmiotów gospodarczych, których w latach 2009-2015 przybyło 53 (wzrost od 256 do 309 jednostek).

Tab.59. Zmiany w liczbie podmiotów gospodarczych (w tym osób fizycznych) zarejestrowanych w rejestrze REGON

Nazwa	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
podmioty gospodarcze ogółem	256	267	273	277	299	300	309
w tym osoby fizyczne	bd	bd	bd	211	231	229	238

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

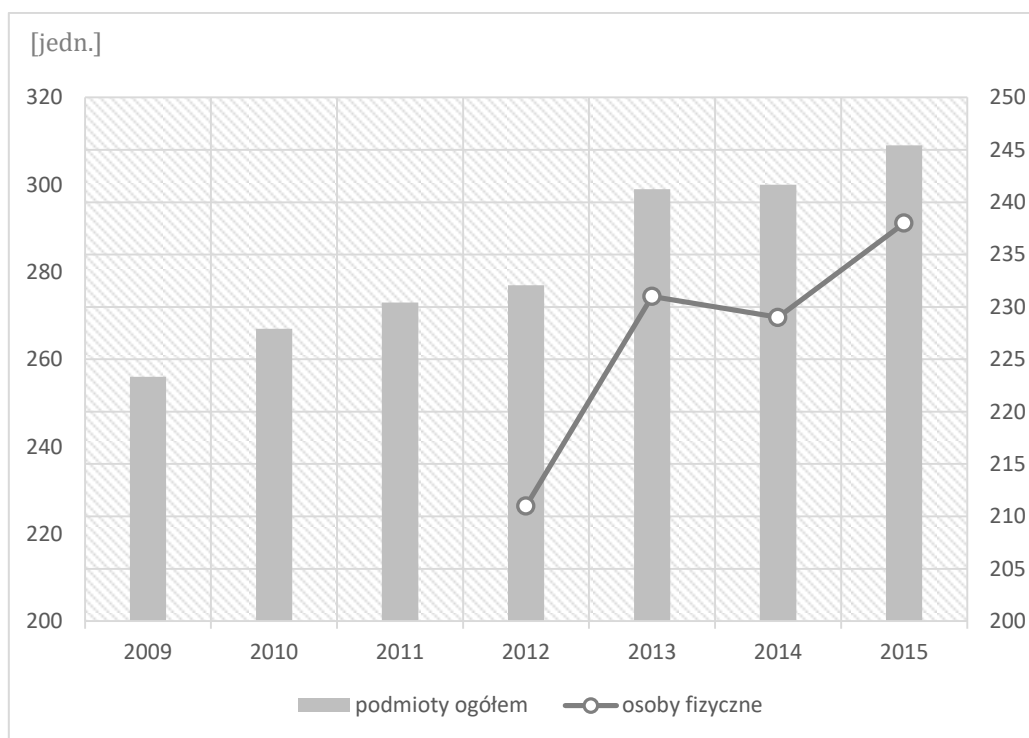
Tym niemniej wskaźnik przedsiębiorczości mierzony liczbą podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców jest niski i wynosi 61 podmiotów (2015 r.), co daje wskaźnik znacznie gorszy niż średnia dla powiatu (93), kraju (107), a zwłaszcza w porównaniu do całego regionu Wielkopolski (116). Jak jednak zaznaczono powyżej fakt ten jest przynajmniej częściowo spowodowany rolniczym charakterem gminy, w której gros osób prowadzi własne gospodarstwa rolne, które z kolei nie wliczane do rejestru REGON (choć fakt ten można by również zakwalifikować jako prowadzenie własnej firmy).

Tab.60. Przedsiębiorczość w gminie Białośliwie na tle wybranych jednostek samorządowych wg podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON

Nazwa	podmioty wpisane do rejestru REGON na 1000 ludności									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	95	95	97	99	98	101	100	103	106	107
Wielkopolskie	101	102	104	106	105	109	109	112	115	116
Powiat pilski	86	86	86	87	86	90	89	90	92	93
Białośliwie	53	54	54	55	51	54	55	56	61	61
	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności									
Polska	73	73	73	75	74	76	75	76	77	77
Wielkopolskie	80	80	81	83	82	85	84	85	87	87
Powiat pilski	69	69	68	67	68	71	71	71	72	72
Białośliwie	42	42	42	42	38	41	42	42	47	46
	fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców									
Polska	2,08	2,24	2,37	2,48	2,60	2,71	2,84	3,00	3,15	3,31
Wielkopolskie	2,18	2,37	2,50	2,61	2,72	2,82	2,96	3,12	3,28	3,42
Powiat pilski	2,09	2,15	2,26	2,32	2,35	2,45	2,50	2,58	2,68	2,80
Białośliwie	2,47	2,44	2,44	2,62	2,79	2,81	2,81	2,82	2,84	3,03

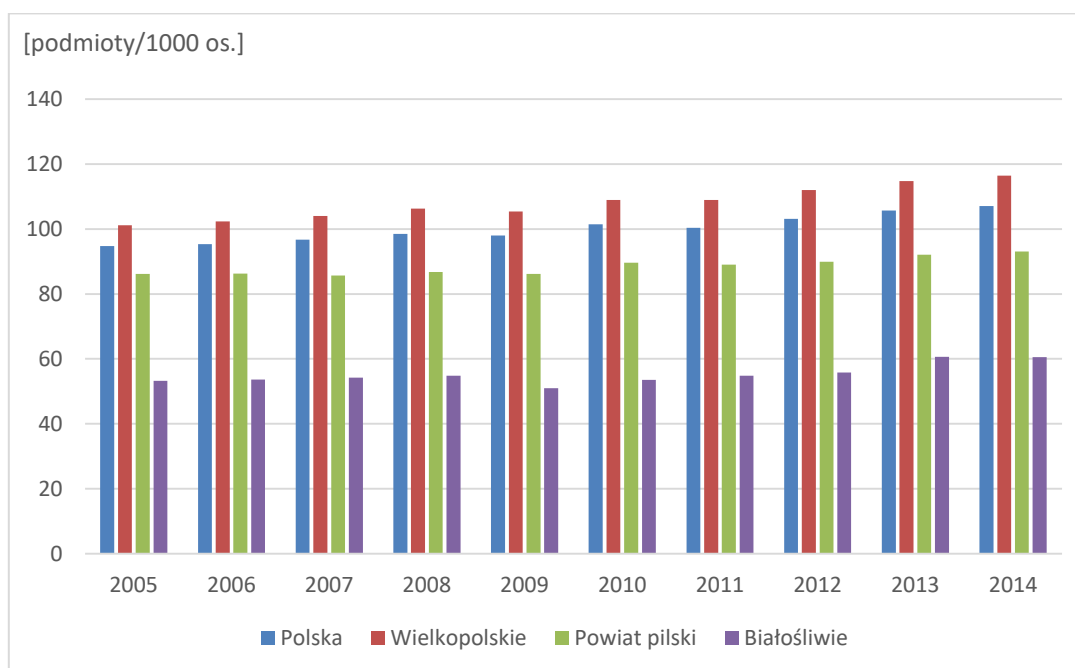
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Wartym podkreślenia jest fakt, iż wskaźnik przedsiębiorczości cały czas ma trend wzrostowy i to pomimo faktu, iż od 2007 r. mamy do czynienia ze znacznym spowolnieniem gospodarczym wywołanym globalnym kryzysem. Zatem również w przypadku dekoniunktury możliwe jest takie prowadzenie polityki, aby stymulować rozwój przedsiębiorczości, co dodatkowo wpływa na łagodzenia niekorzystnych skutków kryzysu. Tym niemniej lata światowego kryzysu również odcisnęły swoje piętno na gminie, bowiem w okresie 2007-2012 wyraźnie zauważalna była stagnacja w rozwoju firm. Dopiero począwszy od 2013 obserwuje się ożywienie gospodarcze, które skutkuje wzrostem liczby podmiotów gospodarczych.

Ryc.27. Zmiana liczby podmiotów gospodarczych ogółem oraz prowadzonych przez osoby fizyczne zarejestrowane w rejestrze REGON w latach 2009-2015

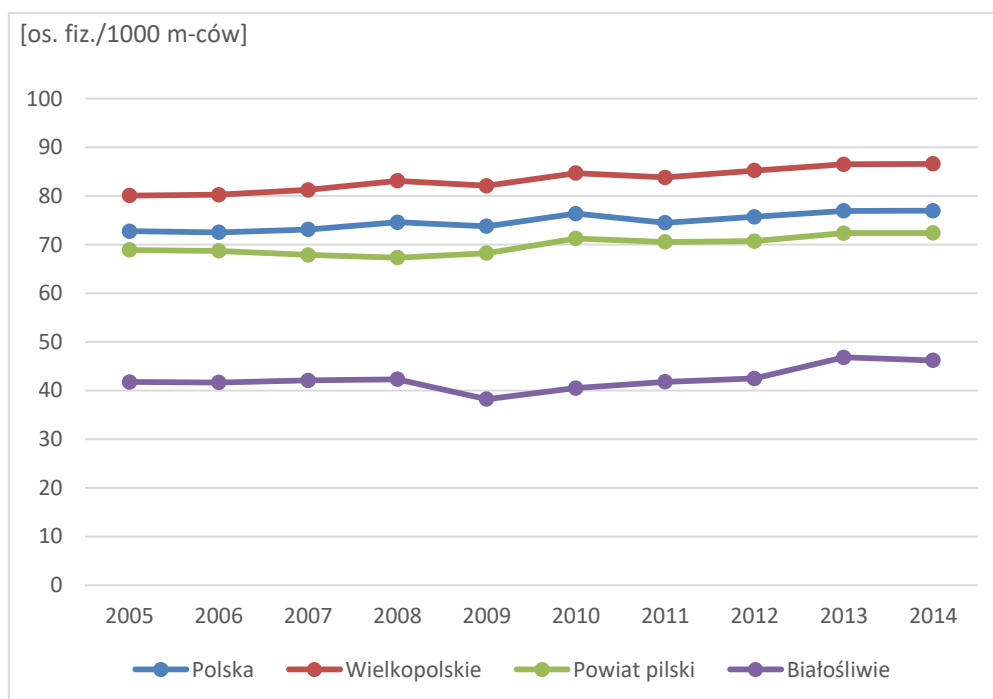
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Ryc.28. Dynamika wskaźnika przedsiębiorczości w gminie Białośliwie na tle innych jednostek administracyjnych

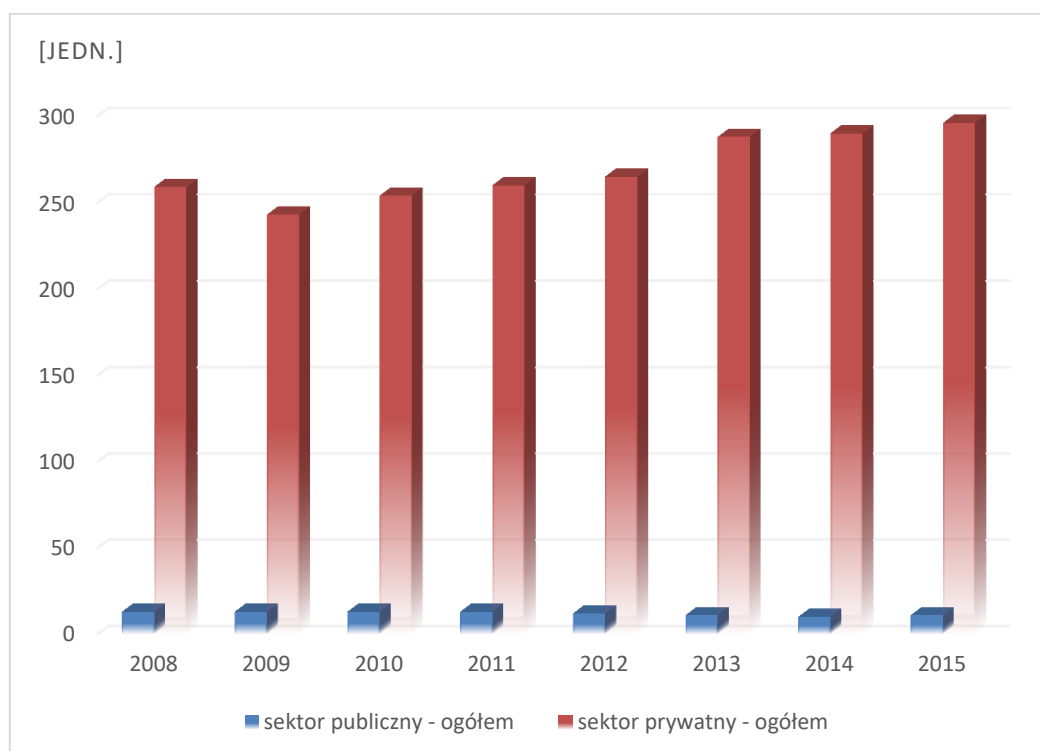
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych rejestru REGON, BDL

Ryc.29 Dynamika wskaźnika osób fizycznych prowadzących własną działalność gospodarczą w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w gminie Białośliwie na tle innych jednostek administracyjnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych rejestru REGON, BDL

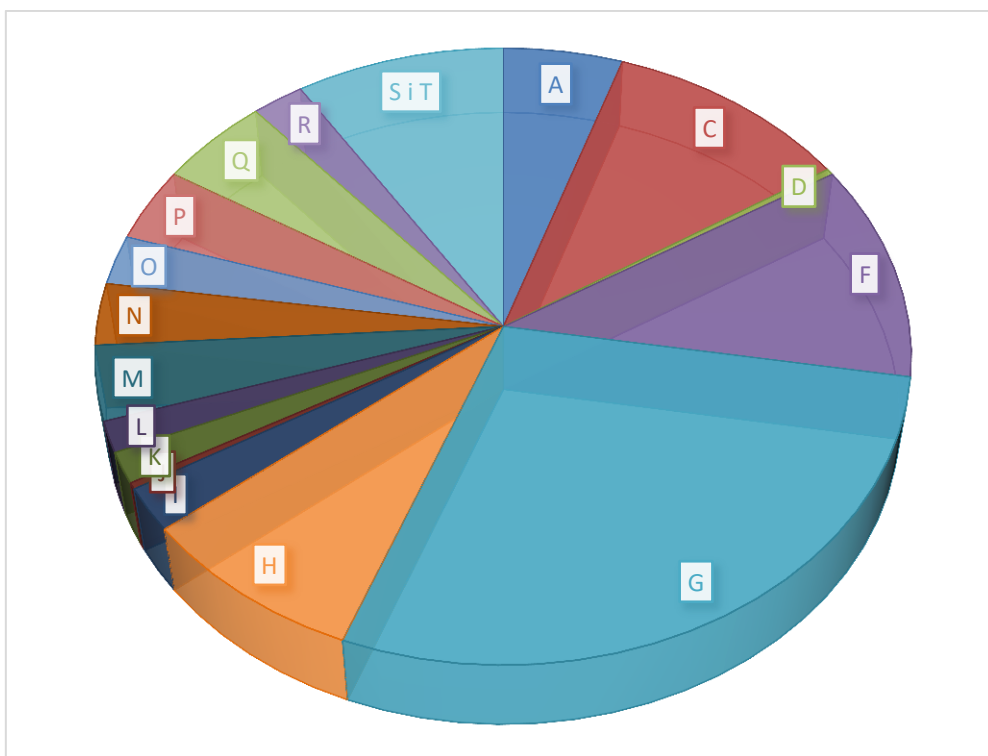
Ryc.30. Podmioty gospodarcze wg sektorów własności

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych REGON, BDL, GUS

Aktywność gospodarcza mieszkańców Białośliwia jest przede wszystkim efektem wzrostu udziału sektora prywatnego w strukturze gospodarczej podmiotów. W strukturze własnościowej zdecydowanie dominują podmioty prywatne, których jest obecnie 296 (2015 r.), co stanowi 95,8% ogółu podmiotów. Sektor ten stanowią głównie osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, których jest 238, tj. 80,4% ogółu firm prywatnych. Z pozostałych form własnościowych przedsiębiorstw prywatnych najliczniejsze są: stowarzyszenia i organizacje społeczne – 16 i spółki handlowe – 12. Spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego jest 6. W sektorze publicznym działa 11 jednostek.

W ocenie aktywności gospodarczej mieszkańców najważniejszą kategorią analizy są osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Są to bowiem inicjatywy kreowane przez samych mieszkańców próbujących podjąć prywatną działalność na własną rękę. Jest to zatem najbardziej przedsiębiorcza grupa osób, która wpływa na stymulowanie lokalnej gospodarki. W gminie Białośliwie wskaźnik przedsiębiorczości mierzony liczbą podmiotów gospodarczych prowadzących przez osoby fizyczne wykazuje trend wzrostowy, który na przestrzeni ostatniej dekady wzrósł z 42 podm./1000 mieszk. do 46 podm./1000 mieszk. Ta grupa przedsiębiorców w każdej jednostce samorządowej stanowi podstawę działalności gospodarczej, stąd władze powinny starać się tworzyć przyjazne mechanizmy ułatwiające zakładanie i prowadzenie własnych firm. Dobrze rozwinięta sfera działalności indywidualnej, tzw. sektora małych i średnich przedsiębiorstw daje szansę na właściwy rozwój jednostki samorządowej. Zapewnia on bowiem dywersyfikację struktury gospodarczej, zapewnia miejsca pracy oraz przychody z tytułu podatków.

Przyjmując do analizy podmioty gospodarki narodowej sektora prywatnego zarejestrowane w systemie Regon w podziale na sekcje Polskiej Klasyfikacji Działalności 2007 (PKD), uwidacznia się przewaga działalności handlowej oraz usługowej. Druga z grup (łącznie sekcje od I do T) grupuje 110 podmiotów (35,7% ogółu podm.). Handel (sekcja G, wg podziału PKD 2007) jest reprezentowany przez 87 podmioty, co stanowi 28,2% ogółu jednostek. Z pozostałych sektorów można jeszcze wymienić sektory F – budownictwo (35 firm), C – przetwórstwo przemysłowe (33 podm.), H – transport i gospodarka magazynowa (26 podm.).

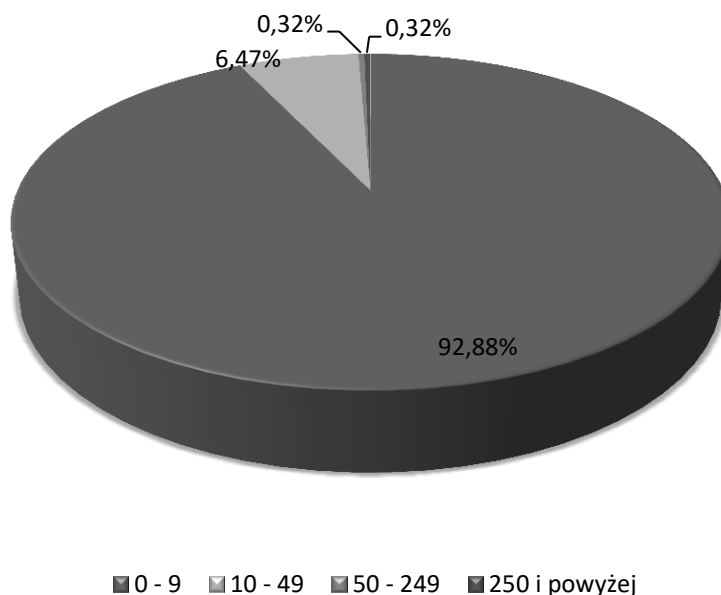

Ryc.31. Struktura podmiotów gospodarczych wg sekcji* PKD 2007 w gminie w 2015 r.

*Podział na sekcje PKD 2007: A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo; B – Górnictwo i wydobywanie; C – Przetwórstwo przemysłowe; D – wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych; E – dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją; F – Budownictwo; G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle; H – Transport i gospodarka magazynowa; I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi; J – Informacja i komunikacja; K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa; L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości; M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna; N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca; O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne; P – Edukacja; Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna; R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją; S – Pozostała działalność usługowa; T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych REGON, BDL, GUS

W strukturze wielkościowej przedsiębiorstw zdecydowanie dominują małe firmy, zatrudniające do 9 osób, których na terenie gminy jest 287, co stanowi blisko 93% ogółu firm. Podmiotów zatrudniających między 10 - 49 osób jest 20 (6,5%), zaś firm większych, zatrudniających więcej niż 50 pracowników jest zaledwie 2. Struktura wielkościowa firm jest podobna do innych regionów, bowiem wszędzie zdecydowanie dominują małe przedsiębiorstwa, najczęściej będące własnością osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Gospodarka gminy opiera się przede wszystkim na przetwórstwie rolno-spożywczym oraz handlu i usługach. Na terenie gminy dominują drobne gospodarstwa rolne nastawione na produkcję o niewielkiej skali.

Ryc.32. Struktura wielkościowa podmiotów gospodarczych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych REGON, BDL, GUS

Gmina posiada możliwości rozwojowe pod kątem rozbudowy funkcji przemysłowo-przetwórczej, jako że dysponuje terenami nieuzbrojonymi zapisanymi w MPZP jako przemysłowe.

II.3.3. Turystyka i rekreacja

Analiza zasobów (potencjału) turystycznych obejmuje szereg elementów. Składają się nań walory turystyczno-wypoczynkowe, w tym przyrodnicze i kulturowe, zagospodarowanie turystyczno-rekreacyjne obejmujące bazę noclegową, gastronomiczną i towarzyszącą. Gmina Białośliwie pomimo rolniczego charakteru posiada również pewne walory turystyczno-rekreacyjne, przede wszystkim w zakresie walorów przyrodniczych, chociaż znajdziemy tu także walory antropogeniczne. Walory te rzutują na możliwości odpowiedniego zagospodarowania turystycznego oraz na wielkość i zasięg zarówno ruchu turystycznego jak i formy oraz czasokres wypoczynku mieszkańców gminy, jak i turystów.

Gmina umożliwia turystom możliwość bliskiego kontaktu z przyrodą, ciszę, spokój, zdrowe środowisko i czyste powietrze. Do najważniejszych elementów przyrodniczych zalicza się Dolinę Noteci wraz z terenem przystani przy rzece, która posiada duży potencjał turystyczny.

Rzeka umożliwia organizację spływów kajakowych. Notec od Krostkowa w stronę Ujścia to ciekawa propozycja dla osób, które cenią bogatą przyrodę i spokój oraz bezpieczną wyprawę w kajaku. Rzeka na tym odcinku jest nazywana Notecią

Leniwą, z uwagi na powolny przepływ wody i liczne zakola. Noteć na tym odcinku przypomina Biebrzę. Trasa ta polecana jest szczególnie dla osób z dziećmi i osób starszych, jednak i młodzież znajdzie w niej wiele ciekawych przeżyć.

Oprócz Doliny Noteci występują tu obszary chronione (opisane w walorach przyrodniczych). Znajdziemy tu zatem obszary chronionego krajobrazu (ok. 3,5 tys. ha), 5 pomników przyrody, cztery obszary włączone do sieci Natura 2000, z czego 3 dotyczą dyrektywy siedliskowej (Dolina Noteci, Struga Białośliwka oraz Dębowa Góra), zaś jeden dyrektywy ptasiej (Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego). Bardzo ważnym miejscem na mapie aktywności rekreacyjno-wypoczynkowej gminy jest Park Dworski „Raczyńskich”, który jednak wymaga doinwestowania w niezbędne elementy infrastrukturalno-architektoniczne.

Z walorów antropogenicznych największą atrakcją jest istniejąca tu od końca XIX w. kolejka wąskotorowa, która jednak przestała być eksploatowana. W 2001 r. zawiązało się stowarzyszenie pod nazwą **„Wyrzyska Kolejka Powiatowa”**, które czyni starania, aby wąskotorówka była eksploatowana choćby w minimalnym zakresie. Czynione są zabiegi pielęgnacyjne, oczyszczanie torów z trawy i krzewów, odbudowa zniszczonych odcinków, konserwacja taboru. Stowarzyszeniu pomagają samorządy - powiatowy i gminny, Nadleśnictwo Kaczory a także prywatni sponsorzy. Utrzymywane są wagonownia, lokomotywownia i warsztaty w Białośliwiu, które po wcześniejszym uzgodnieniu można zwiedzać. Istnieje możliwość przejazdu kolejką (informacje - Towarzystwo Wyrzyskiej Kolejki Powiatowej w Białośliwiu).

Ponadto na terenie gminy istnieje szereg innych atrakcji, z których można wymienić chociażby unikalny budynek starego XIX wiecznego spichlerza („Wacek”) o interesującej konstrukcji ryglowej który jest wpisany do ewidencji zabytków. Pochodzi z l. 80-tych XIX w. Pierwszym właścicielem był mieszkaniec Nakła, niejaki Berwald. Po wojnie spichlerz został upaństwowiony, a od 1996 roku należy do Gminy Białośliwie. Jest to obiekt czterokondygnacyjny, drewniany o konstrukcji ryglowej, ze ścianą szkieletową z wypełnieniem cegłą. W roku 2012 został częściowo wyremontowany (dwie kondygnacje) i udostępniony mieszkańcom, odbywają się w nim różne wydarzenia kulturalne – wystawy, spotkania, koncerty).

Na terenie gminy istnieje kilka wytyczonych szlaków turystycznych o łącznej długości ok. 120 km, które można przemierzać pieszo czy też rowerem. Bazę turystyczną uzupełniają istniejące obiekty sportowe oraz miejsca rekreacyjne. W większości służą one jednak miejscowej ludności.

Fot. Spichlerz „Wacek” o konstrukcji ryglowej

Źródło: Solecka Strategia Rozwoju wsi Białośliwie

Tab.61. Szlaki turystyczne na terenie gminy Białośliwie

Skąd dokąd prowadzi szlak	Kolor szlaku (czarny, czerwony, niebieski, zielony)	Długość
Szlak pieszy Osiek nad Notecią – Białośliwie – Kaczory - Piła Kalina Odcinek 1: Kaczory - Kalina - Motylewo - Stobno Odcinek 2: Osiek nad Notecią - Krostkowo - Białośliwie – Kaczory	Żółty	61,5 km (cały)
- Leśna Dydaktyczna Ścieżka rowerowa „Kreta”	Trasa przebiega głównie przez tereny leśne	6,5 km
Międzynarodowy szlak rowerowy EURO-ROUTE R-1 (Francja – kraje nadbałtyckie)	R1	3.800 km (cały szlak)

Źródło: dane UG w Białośliwiu

Baza noclegowa w gminie nie jest zbyt rozwinięta, tym niemniej istnieje tu kilka obiektów, które oferują usługi noclegowe. Znajduje się tu dwa pensjonaty: „Rosa” i „Anna Charlotte” (oba zlokalizowane we wsi Białośliwie), które dysponują łącznie 31 miejscami noclegowymi, a także dwa gospodarstwa agroturystyczne, w których znajdują się 24 miejsca. Całkowita baza do dyspozycji turystów obejmuje zatem 55 miejsc noclegowych. Generalnie baza dostosowana jest głównie do potrzeb turystów indywidualnych oraz rodzin. Również niewielka grupa zorganizowana znajdzie tu nocleg, natomiast większe grupy muszą szukać noclegu na terenie gmin ościennych. Baza gastronomiczna na terenie gminy jest dosyć uboga. Tym niemniej istnieją tu dwie restauracje "MAJS" i "ROSA", które oferują m.in. pizzę.

Tab.62. Baza noclegowa na terenie gminy Białośliwie

Nazwa pensjonatu	Ilość miejsc	Standard (ilość gwiazdek lub krótki opis)	Gdzie się znajduje
1. Pensjonat „Rosa”	21	Wyżywienie w obiekcie, udogodnienia dla niepełnosprawnych, WIFI, sala konferencyjna w obiekcie	Białośliwie, ul. Podgórna 70
Pensjonat „Anna Charlotte”	10	Wyżywienie w obiekcie, zwierzęta mile widziane, pokoje z łazienkami	Białośliwie, ul. Strzelecka 21
Gospodarstwo agroturystyczne – „Ranczo w Dolinie”	12	3 domki 4-osobowe z wszelkimi wygodami. Obok domków znajduje się budynek z zapleczem sanitarnym: prysznic, ubikacje, pralka automatyczna i umywalki.	Krostkowo 41
Agropensjonat Borecki	12	Do dyspozycji gości kuchnia z pełnym wyposażeniem. Na terenie obiektu parking, ogród, altana ogrodowa, możliwość grillowania, sad. Obsługa w języku: angielskim, niemieckim, rosyjskim.	Dębówko Nowe 33

Źródło: dane UG w Białośliwiu

Podsumowując stan rozwoju infrastruktury turystycznej w gminie, należy zaznaczyć, iż nie jest ona zbyt rozbudowana. Baza noclegowa obejmuje 4 obiekty, brak jest natomiast rozwiniętej bazy gastronomicznej. Szeregu prac modernizacyjnych wymagają istniejące obiekty, stanowiące o atrakcyjności turystycznej gminy (kolejka wąskotorowa, spichlerze itp.). Tym niemniej z uwagi na walory przyrodnicze oraz kilka znaczących obiektów antropogenicznych, gmina ma warunki do rozwoju turystyki, głównie w kierunku turystyki aktywnej oraz weekendowej. Wymaga to jednakże dalszego rozwoju w zakresie rozbudowy i modernizacji infrastruktury rekreacyjno-rozrywkowej, a także rozbudowy bazy noclegowej i gastronomicznej. Przy odpowiednim zadbaniu o propagowanie walorów przyrodniczych oraz przygotowaniu atrakcyjnej oferty, turystyka może pełnić rolę komplementarną względem innych działalności gospodarczych.

II.4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

II.4.1. Infrastruktura transportowa i komunikacyjna

Najważniejszymi elementami sieci transportowej gminy są droga krajowa DK10 (zaliczana do klasy dróg GP) relacji Szczecin - Piła - Warszawa biegnąca w północnej części gminy, droga wojewódzka nr 190 (zaliczana do dróg klasy G) relacji Margonin - Szamocin - Wysoka - Krajenka oraz linia kolejowa nr 18 I klasy, zelektryfikowana dwutorowa relacji Piła - Bydgoszcz. Pozostałe ważne elementy sieci transportowej to 4 drogi powiatowe nr: 1180P, 1185P, 1186P i 1187P. Uzupełnienie całości systemu drogowego stanowią drogi gminne, które stanowią prawie 40% całkowitej długości dróg.

Łączna długość dróg gminnych to 57 km, przy czym gros to drogi o nawierzchni gruntowej (35,5 km). Dróg o nawierzchni twardej jest 18 km, zaś o nawierzchni twardej ulepszonej 3,5 km.

Tab.63. Drogi na terenie gminy w rodzaju i klasy technicznej

Rodzaje dróg	w kierunkach z ... do...(numer drogi)	Długość (km)	Rodzaj nawierzchni	Klasa techniczna/Stan nawierzchni (krótki opis)
krajowe	Szczecin-Płońsk DK10	6.7	twarda	Bitumiczna asfaltowa- stan dobry
wojewódzkie	Gniezno-Krajenka Droga 190	10.2	twarda	Bitumiczna asfaltowa- stan dobry
powiatowe		20.457	Twarda	Bitumiczna asfaltowa- stan dobry
		2.2	Gruntowa	Stan - dobry
gminne		18	twarda	Polbruki –stan dobry Bitumiczna asfalt.- stan dostateczny
		3.5	twarda ulepszona	Szuter –stan dostateczny
		35.5	gruntowa	stan dostateczny

Źródło: dane UG w Białośliwiu

Ciągi piesze (chodniki) w gminie mają łączną długość 9 km, z czego blisko 1/3 przypada na wieś Białośliwie. Stan techniczny ciągów pieszych można ocenić na dobry i dostateczny (w proporcjach zbliżonych do 50/50). Ścieżki rowerowe w gminie mają łączną długość 6,5 km. Ich stan techniczny jest na dostatecznym poziomie. Parkingi istnieją we wsi Białośliwie. Ich łączna powierzchnia to 1864 m², zaś stan techniczny można ocenić jako dobry.

Tab.64. Ciągi piesze wg miejscowości

Miejscowość	Długość	Stan techniczny
Pobórka Wielka	1.2km	dostateczny

Niezychowo	1.2km	dobry
Dworzakowo	1.9km	½ dobry i ½ dostateczny
Białośliwie	7.7km	½ dobry i ½ dostateczny
Dębówko Nowe Krostkowo	1.9km	dobry

Źródło: dane UG w Białośliwiu

II.4.2. Gospodarka wodno-ściekowa

Sieć wodociągowa

Sieć wodociągowa obejmuje cały obszar Białośliwia, jednak urządzenia funkcjonujące w sieci, jak i sama sieć wodociągowa wymagają modernizacji. Sieć wodociągowa jest sukcesywnie budowana od roku 1969, zaś jednostką zarządzającą siecią jest Gmina Białośliwie. Sumaryczna długość sieci wodociągowej w gminie wynosi blisko 61 km. W ostatniej dekadzie długość sieci nie zwiększyła się istotnie (nieco ponad 3 km), jako że zaspokojenie potrzeb związanych z dostarczaniem wody jest na bardzo wysokim poziomie. Woda nie jest jeszcze dostarczana jedynie do 12 gospodarstw domowych, co stanowi 1,2% ogółu gospodarstw domowych. Zwiększyła się natomiast istotnie liczba przyłączy, bowiem na przestrzeni lat 2005-2014 ich liczba wzrosła o ok. 10% (99 nowych przyłączy).

W ujęciu odbiorców korzystających z sieci wodociągowej zdecydowanie przeważają gospodarstwa domowe, których jest 927 i stanowi to 94% ogółu odbiorców w gminie. Pozostałe 6% to przedsiębiorcy i rzemieślnicy, których jest łącznie 63.

Pobór wody dla mieszkańców gminy następuje z ujęć wód podziemnych, które znajdują we wsiach Białośliwie, Krostkowo i Niezychowo, gdzie znajdują się stacje uzdatniania wody. Sumaryczna wydajność eksploatacyjna ujęć wody wynosi 1.086m³/d. Woda eksploatowana jest z 3 stacji uzdatniania oraz 5 studni. Jakość wody pitnej jest dobra.

Zużycie wody na cele przemysłowe (m³/rok) – 41.200, zaś na cele bytowe – gospodarcze (m³/rok) -165.400. Ubytki wody na sieci szacuje się na ok. 74.000 m³.

W zakresie zaspokojenia potrzeb związanych z dostarczaniem wody, zauważalna jest poprawa wszystkich wskaźników. O 400 osób wzrosła liczba ludności korzystającej z sieci wodociągowej, co obecnie stanowi 95% ogółu mieszkańców gminy. Znaczący jest wzrost zużycia wody oraz ilość wody dostarczanej gospodarstwom domowym, która wzrosła w ostatniej dekadzie o ok. 57%. Gros wody z wodociągów jest zużywane na potrzeby własne przez gospodarstwa domowe, bowiem udział przemysłu wynosi jedynie nieco ponad 12% ogółu zużytej wody. W przeliczeniu na statystycznego mieszkańca gminy zużycie wody wzrosło z 22 m³

(2006 r.) do 37 m³ (2014 r.). Podstawowe parametry dotyczące rozwoju infrastruktury sieci wodociągowej oraz zużycia wody przedstawia poniższa tabela.

Tab.65. Infrastruktura sieci wodociągowej oraz zużycie wody

Wodociągi	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Sieć wodociągowa - długość czynnej sieci rozdzielczej [km]	57,6	57,7	58,7	59,7	61,0	61,0	61,0	61,0	61,0	61,0
Sieć rozdzielcza wodociągowa na 100 km ²	76,1	76,4	77,7	79,0	80,7	80,7	80,7	80,7	80,7	80,7
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	893	898	905	907	961	961	968	985	992	992
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej	4 287	4 343	4 344	4 384	4 458	4 428	4 423	4 421	4 396	4 686
Korzystający z instalacji wodociągowej w % ogółu ludności	86,7	87,6	87,5	87,8	89,0	88,8	88,9	89,0	89,1	94,5
Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku ogółem [dam ³]	-	129,0	131,0	134,0	131,1	147,9	204,7	158,3	182,9	245,9
eksploatacja sieci wodociągowej [dam ³]	-	124,0	126,0	132,0	129,1	145,9	195,7	155,3	179,9	214,9
w tym przemysł [dam ³]	-	5	5	2	2	2	9	3	3	31
udział przemysłu w zużyciu wody ogółem [%]	-	3,9	3,8	1,5	1,5	1,4	4,4	1,9	1,6	12,6
Woda dostarczona gospodarstwom domowym	116,0	109,0	113,0	119,0	116,1	123,9	184,7	141,3	168,9	182,9
Zużycie wody w gospodarstwach domowych na wsi na 1 mieszkańca	23,6	22,1	22,8	23,9	23,3	24,9	37,1	28,3	34,1	37,0
Zużycie wody - woda z wodociągów na 1 korzystającego [m ³]	-	25,1	26,0	27,1	26,0	28,0	41,8	32,0	38,4	39,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL

Sieć kanalizacyjna

Jednostką zarządzającą siecią kanalizacyjną jest Gmina Białośliwie. Długość sieci kanalizacyjnej wynosi 38,10 km, zaś deszczowej 4,24 km. W ostatnich latach nastąpił dynamiczny rozwój sieci kanalizacyjnej, bowiem jeszcze w 2006 jej długość wynosiła 18 km, zatem zwiększyła się ponad 2-krotnie. Jej stan techniczny jest zatem bardzo dobry, jako że jest to sieć nowa. Była ona rozbudowywana etapami w latach 1994 – 2015. Sieć kanalizacyjna i sieć odprowadzająca wody powierzchniowe (kanalizacja deszczowa) wymaga jednak dalszej rozbudowy, a w niektórych fragmentach modernizacji. Długość sieci kanalizacyjnej do sieci wodociągowej w ostatnich latach znacząco się poprawiła. Do 2011 r. wskaźnik ten wynosił 0,3, zaś obecnie jest to 0,6. Najbliższe plany gminy w zakresie kanalizacji związane są z dalszą

rozbudową sieci lub budową przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach dotychczas nieskanalizowanych, w tym głównie we wsi Niezychowo.

W latach 2006-2014 nastąpił znaczący wzrost (o ponad 200) liczby przyłączy gospodarstw domowych z 413 do 653, co skutkowało wzrostem liczby ludności korzystającej z sieci o ponad 500 osób. Odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w stosunku do całkowitej ludności w gminie wynosi obecnie 59%. Gospodarstwa domowe stanowią łącznie 93% ogółu odbiorców korzystających z sieci kanalizacyjnej, zaś pozostałe 7% (48 przyłączy) to przedsiębiorcy i rzemieślnicy.

Dynamiczny rozwój sieci kanalizacyjnej skutkuje również wzrostem ilości ścieków ogółem (z 95 do 105 dam³) oraz w przeliczeniu na 1 mieszkańca (z 19,6 do 21,2 m³).

Tab.66. Rozwój sieci kanalizacyjnej oraz ilość odprowadzanych ścieków

Sieć kanalizacyjna	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej [km]	16,2	16,2	16,2	16,2	16,2	16,2	25,3	38,1	38,1
Sieć rozdzielcza kanalizacyjna na 100 km ²	21,4	21,4	21,4	21,4	21,4	21,4	33,5	50,4	50,4
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	413	418	418	418	418	423	521	653	653
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	2 418	2 426	2 448	2 476	2 460	2 466	2 693	2 913	2 927
Korzystający z instalacji kanalizacyjnej w % ogółu ludności	48,8	48,9	49,0	49,5	49,3	49,5	54,2	59,0	59,0
Ogółem na 1 mieszkańca [m ³]	19,6	23,8	20,3	21,5	21,3	20,3	22,8	22,8	21,2
Ogółem na 1 km ² powierzchni [dam ³]	1,3	1,6	1,3	1,4	1,4	1,3	1,5	1,5	1,4
Ścieki oczyszczane w ciągu roku odprowadzone ogółem [dam ³]	95,0	117,0	99,9	106,5	106,0	101,0	114,0	113,0	105,0
w tym oczyszczane biologicznie [dam ³]	95	117	96	103	106	101	114	113	105
oczyszczane łącznie z wodami infiltracyjnymi i ściekami dowożonymi [dam ³]	98	121	100	106	111	108	119	118	109
Ludność korzystająca z oczyszczalni (biologiczna)	2 620	2 620	2 600	2 600	2 600	2 600	2 900	2 950	3 100
odprowadzane w czasie doby do kanalizacji [dam ³]	-	-	1	1	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL

W gminie znajduje się oczyszczalnia ścieków, która jest zlokalizowana we wsi Białośliwie. Została ona zbudowana w 1994 r., co wiązało się z początkiem rozwoju sieci kanalizacyjnej w gminie. Wskaźnik RLM wg stanu na 2014 r. wynosił 6000 (wg BDL). Moc przerobowa oczyszczalni wynosi 680m³/d, zaś ilość oczyszczanych ścieków/dobę sięga 300m³/d. W 2015 r. odprowadzono łącznie 141 dam³ ścieków. Z ogólnej ilości odprowadzanych ścieków 73% to ścieki oczyszczone (proporcja

wynosiła 102,8 dam³ do 38,2 dam³). Liczba gospodarstw posiadających szamba wynosi 176, a ponadto 32 gospodarstwa posiadają indywidualne oczyszczanie ścieków (przydomowe, przyzagrodowe). Według obecnego stanu (2015 r.) z oczyszczalni ścieków korzysta 74% mieszkańców gminy Białośliwie.

II.4.3. Gospodarka odpadami

Zgodnie z art. 3 ustawy o *odpadach*, odpady komunalne to odpady powstające w gospodarstwach domowych, z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych. Źródłem powstawania odpadów komunalnych są: gospodarstwa domowe oraz obiekty infrastruktury (handel, usługi, rzemiosło, szkolnictwo, przemysł w części socjalnej i inne).

Gmina Białośliwie w 2012 r. przystąpiła do Związku Międzygminnego "Pilski Region Gospodarki Odpadami Komunalnymi" z siedzibą w Pile, który przejął większość obowiązków dotyczących gospodarki odpadami. Odpady trafiają na wysypisko do Kłody koło Piły. Podstawowe informacje związane z gospodarką odpadami zawiera poniższa tabela.

Tab.67. Podstawowe informacje związane z gospodarką odpadami

Odpady	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Zmieszane odpady zebrane w ciągu roku ogółem [t]	684,48	1 151,29	1 264,85	1 402,46	1 349,65	1 273,86	1 586,50
Odpady ogółem na 1 mieszkańca [kg]	138,9	232,0	253,9	281,5	270,4	257,0	320,6
Z gospodarstw domowych [t]	533,14	947,12	1 086,05	1 106,34	1 088,74	1 054,28	1 373,00
Odpady z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca [kg]	108,2	190,8	218,0	222,1	218,1	212,7	277,5
Budynki mieszkalne objęte zbieraniem odpadów z gospodarstw domowych	-	963	723	764	864	-	-
Odpady wytworzone w ciągu roku [tys. t]	-	-	-	13,7	13,9	9,8	9,8
Poddane odzyskowi [tys. t]	-	-	-	13,7	13,9	9,8	6,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL

Ilość odpadów zebranych sukcesywnie rośnie. O ile w 2008 r. było to niespełna 700 t, to w 2014 było to już blisko 1,6 tys. t, zatem odnotowano ponad 2-krotny przyrost odpadów. Znacząco wzrosła tym samym ilość odpadów przypadająca na

statystycznego mieszkańca, która w 2008 r. wynosiła niespełna 140 kg, zaś 6 lat później już 320 kg/os. Gros zbieranych odpadów pochodzi z gospodarstw domowych, które stanowią blisko 87% ogółu zebranych odpadów.

II.4.4. Zaopatrzenie w prąd i gaz

Zaopatrzeniem w prąd na terenie gminy Białośliwie odpowiada Enea Operator sp. z o.o. – Oddział Dystrybucji Poznań, Rejon Dystrybucji Chodzież. Na terenie gminy spółka posiada 38 stacji transformatorowych Sn/nn o łącznej zainstalowanej mocy 5,712 MVa. Długość linii to blisko 143 km, przy czym linii napowietrznych nieco ponad 124 km (Wn-110 kV – 7,7 km, Sn – 50,861 km, nn – 65,679 km) i nieco ponad 18 km linii kablowych (Sn – 2,049 km i nn – 16,025 km). Główna linia – Wn-110 kV biegnie w północnej części gminy (łącząc GPZ w Pile z GPZ z Wyrzysku i Miasteczku Krajeńskim) niedaleko ciągu drogowego DK10.

Liczba odbiorców w 2015 r. – 4 na Sn (moc 1560 MWh), 1489 – na nn (4245 MWh), gospodarstwa domowe – 1333 (moc 3101 MWh) (wg danych Enea Operator; podane dane obejmują okres od stycznia do października 2015 r.). Analogiczne dane za rok poprzedzający (cały rok 2014 r.) wynosiły: Sn – 4 (1574 MWh), 1497 (5679 MWh), gospodarstwa domowe – 1336 (3832 MWh) (dane Enea Operator).

System elektroenergetyczny jest dobrze rozbudowany. W chwili obecnej potrzeby na energię elektryczną są zbilansowane i zabezpieczają potrzeby mieszkańców. Tym niemniej strona jakościowa istniejącej infrastruktury jest niewystarczająca, podobnie jak w większości rejonów w kraju z uwagi na przestarzałą infrastrukturę budowaną jeszcze w latach 50, 60 i 70. XX w. Z tego względu stan sieci i związany z tym stan bezpieczeństwa energetycznego powoduje występowanie awarii wywołanych np. niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi. Dlatego też Plan Rozwoju spółki Enea Operator na lata 2014-2019 w zakresie zadań związanych z przyłączaniem nowych odbiorców na terenie gminy Białośliwie przewiduje dalsze sukcesywne przyłączanie odbiorców oraz rozbudowę i modernizację sieci (tj. budowa przyłączy, stacje i transformatory Sn/nn, linie kablowe i napowietrzne). Planowane jest też zwiększenie mocy przyłączeniowej.

Jednostką odpowiadającą za kwestie związane z zaopatrzeniem w gaz jest Polska Spółka Gazownictwa sp. z o.o. – Oddział w Poznaniu, Rejon Dystrybucji Gazu w Pile. Gmina została włączona do sieci dystrybucji w 1996 r. i do chwili obecnej zostało przyłączonych 5 miejscowości (w tym Białośliwie, Niezychowo, Pobórka Mała, Pobórka Wielka). Łączna długość sieci gazowej wynosi 35 050 m, z czego większość (34 500 m) to sieć średniego ciśnienia. Pozostała część (550 m) to sieć wysokiego ciśnienia. Ilość mieszkań (indywidualnych przyłączy) podłączonych do sieci wynosi 491. Stacja redukcyjno-pomiarowa znajduje się w Pobórcie Małej i jest zasilana z

gazociągu wysokiego ciśnienia DN100 relacji Wysoka-Pobórka Mała, a jej moc to $Q=3200 \text{ m}^3/\text{h}$ (wg danych Rejonu Dystrybucji Gazu w Pile – PSG).

Tab.68. Rozwój sieci gazowej oraz ilość zużywanego gazu

Wyszczególnienie	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Długość czynnej sieci gazowej [m]	19 504	26 106	27 360	27 360	27 360	27 360	27 360	27 360	27 360
Gaz - długość czynnej sieci przesyłowej [m]	550	550	550	7 152	7 152	7 152	7 152	7 152	7 152
Gaz - długość czynnej sieci rozdzielczej [m]	18 954	25 556	26 810	20 208	20 208	20 208	20 208	20 208	20 208
Sieć rozdzielcza gazowa na 100 km ²	25,1	33,8	35,5	26,7	26,7	26,7	26,7	26,7	26,7
Czynne przyłącza do budynków ogółem (mieszkalnych i niemieszkalnych) [szt.]	-	166	168	172	177	181	184	193	196
Odbiorcy gazu [gosp.]	153	160	163	167	165	165	167	170	177
Odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem [gosp.]	102	107	62	66	57	58	53	53	58
Ludność korzystająca z sieci gazowej	272	272	274	625	620	620	610	610	635
Korzystający z instalacji gazowej w % ogółu ludności	5,5	5,5	5,5	12,5	12,4	12,5	12,3	12,4	12,8
Zużycie gazu [tys. m ³]	204,50	185,40	189,50	187,10	201,00	160,70	168,4	182,1	173,8
Zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań [tys. m ³]	193,7	176,1	147,4	138,3	144,0	113,1	108,7	115,6	106,8
Zużycie gazu z sieci na 1 mieszkańca [m ³]	41,5	37,4	38,1	37,5	40,3	32,3	33,7	36,7	35,1
Zużycie gazu z sieci na 1 korzystającego	751,8	681,6	691,6	299,4	324,2	259,2	276,1	298,5	273,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL

Poziom zużycia gazu nie idzie w parze z rozwojem infrastruktury. Analizując powyższe dane można stwierdzić, iż mimo zwiększenia w przeciągu 10 lat długości sieci gazowej, popyt na gaz nie wzrastał. Ciekawym zjawiskiem jest stałe malejące zużycie gazu. Zauważalne jest to w odniesieniu do wszystkich wskaźników, czyli w przeliczeniu na jednego użytkownika korzystającego z sieci, na jednego mieszkańca, zużycie gazu ogółem, czy zużycie na ogrzewanie mieszkań. Przyczyny tej tendencji można upatrywać we wzrastających kosztach ogrzewania gospodarstw domowych tym paliwem, dużo droższym od paliw stałych, w tym pochodzenia węglowego. Mimo,

iż systematycznie wzrasta liczba odbiorców gazu, to zmniejsza się udział domostw ogrzewanych tym paliwem, ze 102 w 2006 r. do 58 w 2014 r.

Zaopatrzenie w ogrzewanie odbywa się głównie z indywidualnych źródeł ciepła. Zabudowa mieszkaniowa jest dogrzewana z kotłowni węglowych i gazowych. Zasilanie budynków instytucji użyteczności publicznej oraz gospodarstw indywidualnych następuje z lokalnych źródeł ciepła, w tym gazem ogrzewane są: Urząd Gminy, Ośrodek Zdrowia, budynek remizy OSP i świetlicy wiejskiej w Białośliwiu, samorządowe przedszkole i szkoły w Białośliwiu, budynki Regionalnego Centrum Sadownictwa i szkolnego punktu filialnego w Pobórcie Wielkiej.

II.4.5. Gospodarka mieszkaniowa

Analiza sytuacji mieszkaniowej obejmuje szereg elementów, do których zaliczyć można np. zasoby mieszkaniowe, powierzchnię użytkową, czy tempo rozwoju budownictwa mieszkaniowego. Generalnie mienie mieszkaniowe obejmuje dwa podstawowe zasoby: komunalny oraz prywatny (w większości budownictwo jednorodzinne). Jednym z podstawowych czynników determinujących rozwój zasobów mieszkaniowych jest liczba mieszkańców na terenie gminy. Pomimo, iż potencjał demograficzny w gminie Białośliwie jest względnie stabilny i nie ulega nagłym zmianom, to sytuacja na rynku mieszkaniowym wskazuje na powolne acz sukcesywne powiększanie się zasobów mieszkaniowych. W 2014 r. zasób mieszkaniowy składał się z 1032 budynków mieszkalnych, w których znajdowało się 1380 mieszkań. Od 2008 r. zasób powiększył się o 40 budynków (i tyle samo mieszkań). Łączna powierzchnia użytkowa mieszkań wynosi blisko 123 tys. m² (wzrost o 7,3% w stosunku do 2006r.). Liczba mieszkań corocznie oddawanych do użytku wykazuje powolny acz sukcesywny przyrost. Poprawia się także ich funkcjonalność, biorąc pod uwagę rosnącą przeciętną powierzchnię użytkową mieszkań, która w 2006 r. wynosiła 85,6 m², zaś w 2014 r. było to już 89,1 m².

Podstawowe wskaźniki mieszkaniowe dla gminy wskazują na powolną acz sukcesywną poprawę w mieszkalnictwie. Statystycznie w mieszkaniu znajduje się 4,5 izby, zaś średnia powierzchnia jednej izby wynosi 19,7 m², co jest korzystnym wskaźnikiem na tle większości gmin w regionie i kraju. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę wzrosła z 23,3 m² (2006 r.) do 24,8 m² (2014 r.).

W zakresie wyposażenia mieszkań w podstawowe media sytuacja w gminie przedstawia się korzystnie. Dostęp do wodociągu posiada blisko 97% mieszkań, do ustępu splukiwanego 93%, do łazienki 87%, zaś w centralne ogrzewanie wyposażone jest 79% ogółu mieszkań. Jedynie w zakresie dostępu do sieci gazowej wskaźnik ten jest niższy, bowiem jedynie 12% mieszkań jest podłączonych do sieci.

Tab.69. Zasoby mieszkaniowe – podstawowe parametry

Wyszczególnienie	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
budynki mieszkalne	-	-	992	993	993	1 021	1 026	1 026	1 032
mieszkania	1 339	1 339	1 340	1 342	1 368	1 368	1 374	1 374	1 380
izby	5 801	5 797	5 804	5 815	6 161	6 161	6 195	6 195	6 232
powierzchnia użytkowa mieszkań [m ²]	114 655	114 536	114 720	115 020	121 344	121 344	122 161	122 161	122 970
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania [m ²]	85,6	85,5	85,6	85,7	88,7	88,7	88,9	88,9	89,1
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę [m ²]	23,3	23,3	23,1	22,9	24,3	24,4	24,6	24,8	24,8
mieszkania na 1000 mieszkańców	272,0	272,2	269,9	267,3	274,3	274,8	276,7	278,5	278,4

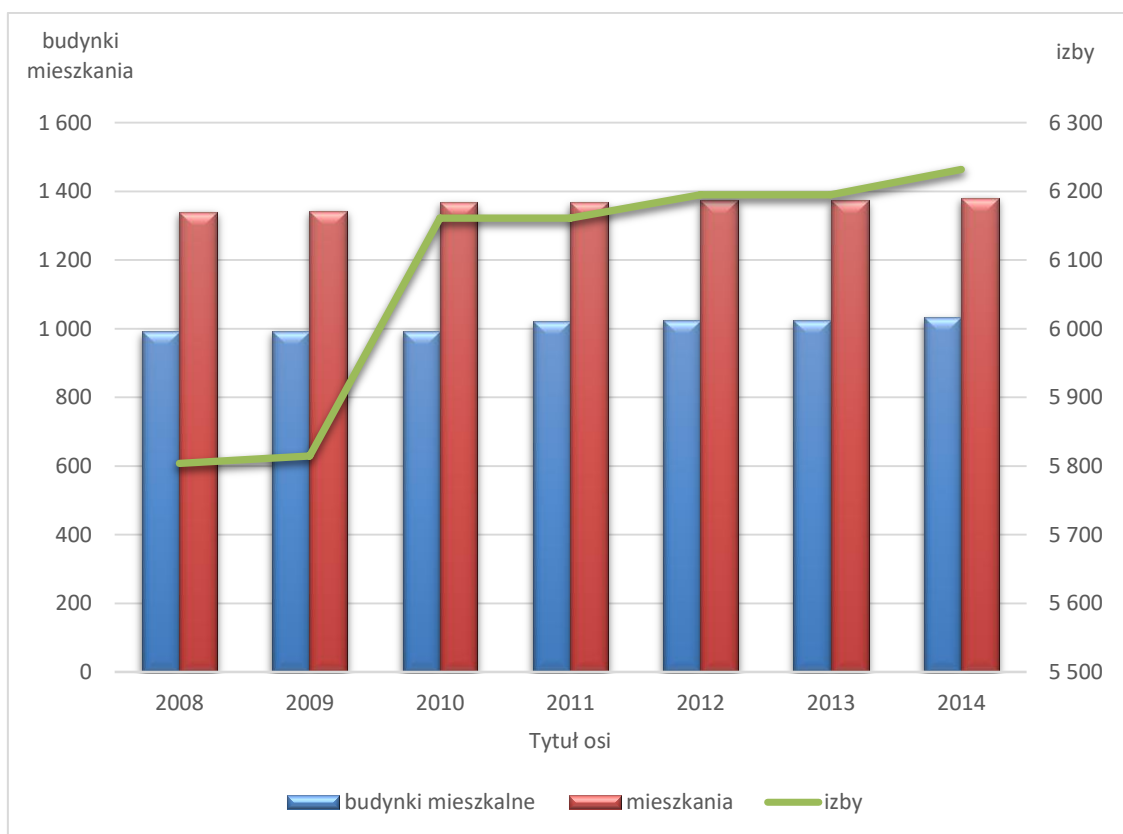
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL

Tab.70. Wyposażenie mieszkań w podstawowe instalacje

Mieszkania wyposażone w:	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ilość [szt.]									
wodociąg	1 282	1 282	1 283	1 285	1 321	1 321	1 327	1 327	1 333
ustęp splukiwany	1 154	1 154	1 155	1 157	1 265	1 265	1 271	1 271	1 277
łazienka	1 103	1 103	1 104	1 106	1 188	1 188	1 194	1 194	1 200
centralne ogrzewanie	1 004	1 005	1 006	1 008	1 080	1 080	1 086	1 086	1 092
gaz sieciowy	74	74	74	167	168	168	169	169	170
ogółem mieszkań	1 339	1 339	1 340	1 342	1 368	1 368	1 374	1 374	1 380
udział [%]									
wodociąg	95,7	95,7	95,7	95,8	96,6	96,6	96,6	96,6	96,6
ustęp splukiwany	86,2	86,2	86,2	86,2	92,5	92,5	92,5	92,5	92,5
łazienka	82,4	82,4	82,4	82,4	86,8	86,8	86,9	86,9	87,0
centralne ogrzewanie	75,0	75,1	75,1	75,1	78,9	78,9	79,0	79,0	79,1
gaz sieciowy	5,5	5,5	5,5	12,4	12,3	12,3	12,3	12,3	12,3

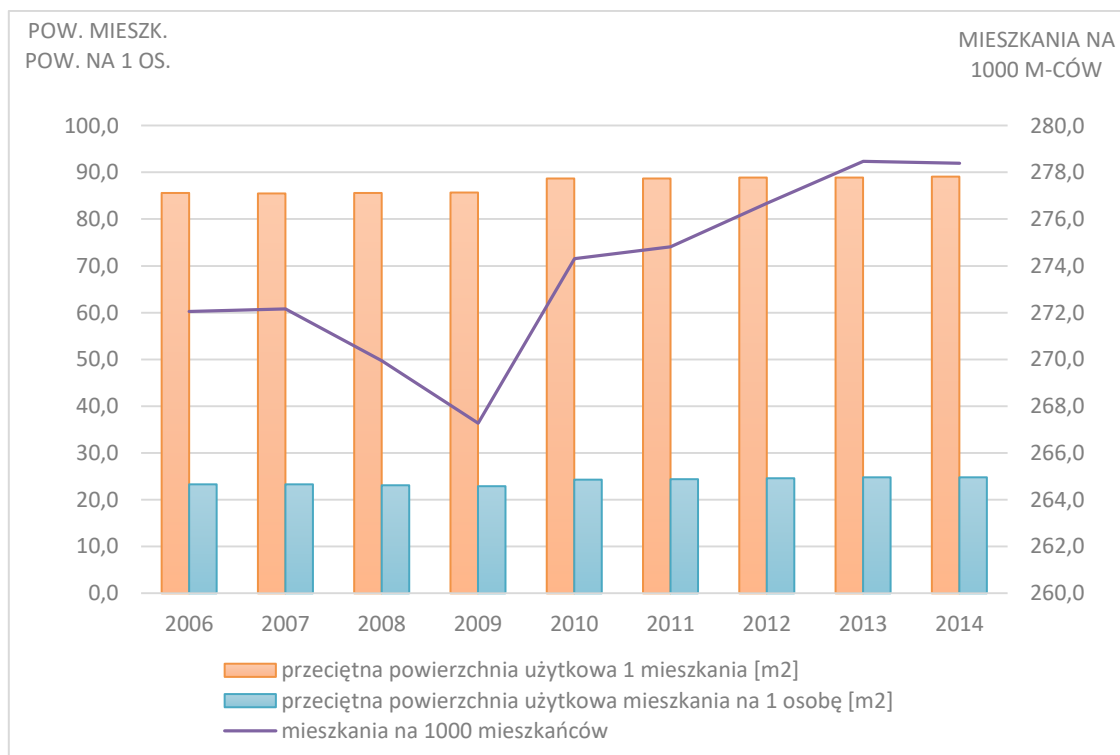
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL

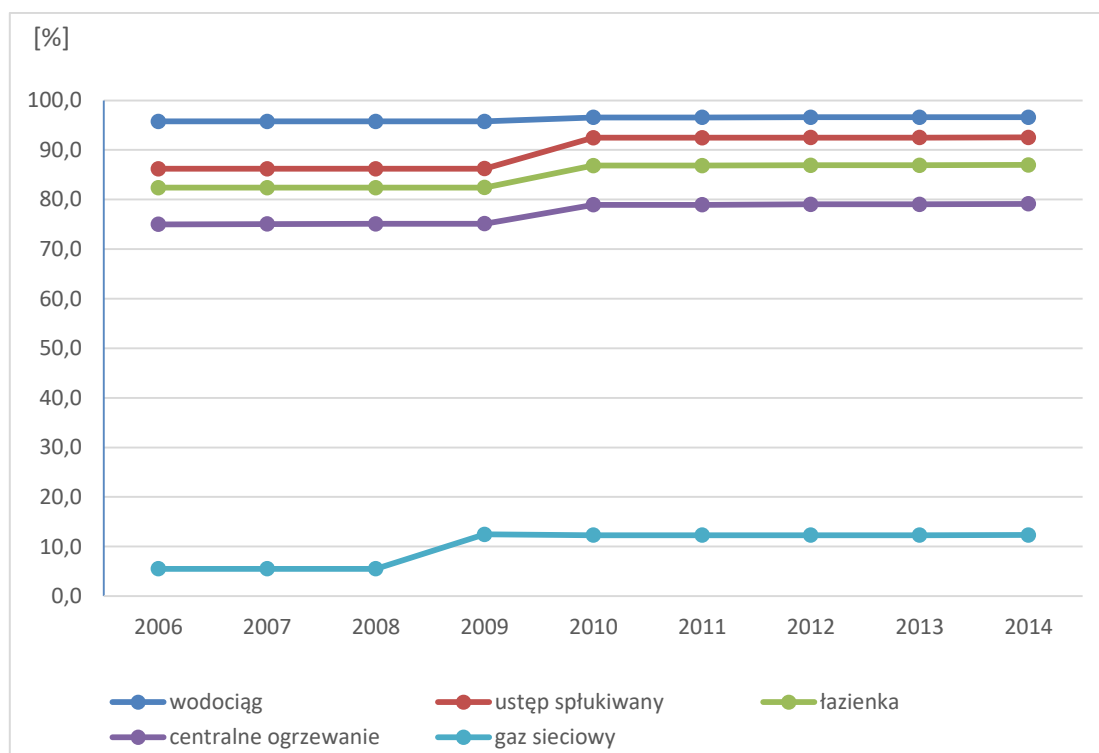
Ryc.33. Liczba budynków, mieszkań oraz izb w latach 2008-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL

Ryc.34. Zmiana powierzchni mieszkań ogółem, na 1 os. oraz liczby mieszkań na 100 m-ców w latach 2006-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL

Ryc.35. Odsetek mieszkań wyposażonych w podstawowe instalacje w latach 2006-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL

Na zasób komunalny gminy składa się osiem budynków, w których znajduje się 20 lokali mieszkalnych, w tym 1 lokal jest lokalem socjalnym.

Tab.71. Zasoby mieszkań komunalnych w gminie Białośliwie

Wyszczególnienie	2013	2014	2015
Liczba budynków mieszkalnych	9	9	8
liczba lokali mieszkalnych	21	21	20
liczba lokali użytkowych	6	6	6
pow. eksploatacyjna lokali użytkowych	286,41m ²	286,41m ²	286,41 m ²
pow. lokali mieszkalnych	997,28 m ²	997,28 m ²	962,50 m ²
Przeciętna wielkość mieszkania	48	48	48
Liczba lokali mieszkalnych wykupionych	1	-	1

Źródło: dane Urzędu Gminy w Białośliwiu

Ruch budowlany w gminie wskazuje, iż corocznie wydawanych jest przez Starostę Piłskiego kilka-kilkanaście pozwoleń na budowę. W ostatnich trzech latach wydano 29 pozwoleń na budowę, z czego 13 w 2013 r., 5 w 2014 r., zaś 11 w 2015 r. W tym samym czasie liczba mieszkań oddanych do użytku wyniosła 26, w tym 8 w 2013 r., 11 w 2014 r. oraz 7 w 2015 r.

Oceniając sytuację mieszkaniową mieszkańców gminy Białośliwie, zauważalna jest powolna acz sukcesywna poprawa poszczególnych wskaźników mieszkaniowych, co świadczy o rosnącym standardzie zamieszkania i poprawie warunków lokalowych.

W kwestii poprawy sytuacji mieszkaniowej aktywnie próbuje uczestniczyć Państwo, które co jakiś czas finansuje kolejne programy rządowe (RnS, MdM). Głównym problemem w poprawie stanu w mieszkalnictwie wraz z poprawą standardów technicznych jest ciągle niezbyt korzystna sytuacja materialna mieszkańców oraz poziom zarobków (zwłaszcza w odniesieniu do średniego poziomu ceny 1 m²) i dopóki ten stan nie ulegnie poprawie trudno będzie o nagłe zmiany w sektorze mieszkaniowym.

II.5. Podsumowanie analizy i diagnozy strategicznej

Gmina wiejska Białośliwie położona jest w północno-wschodniej części województwa wielkopolskiego, w powiecie pilskim nad rzeką Noteć. Gminę tworzy 9 sołectw: Białośliwie, Dębówko Nowe, Dębówko Stare, Dworzakowo, Krostkowo, Niezychowo, Pobórka Mała, Pobórka Wielka, Tomaszewo o łącznej powierzchni 75,57 km². W strukturze użytkowania dominują użytki rolne zajmujące ponad 76% powierzchni gminy, podczas gdy następną w kolejności grupa użytków, czyli lasy i tereny zalesione stanowią jedynie 15,7% (w tym lasy 12,2%). Porównując strukturę użytkowania ziemi należy zwrócić uwagę na wysoki – w porównaniu z innymi jednostkami samorządowymi – udział użytków rolnych oraz niski wskaźnik lesistości.

Najważniejszą rolę w układzie transportowo-komunikacyjnym pełni droga krajowa nr 10 (DK10) łącząca ze sobą aglomeracje warszawską, bydgosko-toruńską oraz szczecińską i która przebiega przez gminę Białośliwie w jej północnej części. Jest to główny szlak komunikacyjny przebiegający przez teren gminy i równocześnie łączący ją ze stolicą powiatu – Piłą (ok. 30 km). Ponadto ważnym elementem układu komunikacyjnego jest przebiegająca przez gminę linia kolejowa nr 18 I klasy zelektryfikowana dwutorowa relacji Piła - Bydgoszcz. W gminie znajdują się dwie stacje kolejowe w miejscowościach: Białośliwie i Krostkowo, z których można bezpośrednio dotrzeć do Piły oraz Bydgoszczy, natomiast z jedną przesiadką można dotrzeć do większych ośrodków miejskich np. do Poznania, czy Warszawy.

Ważną rolę pełni zachowana linia i tabor kolejki wąskotorowej relacji Białośliwie - Niezychowo – Łobzenica, która jest częścią Wyrzyskiej Kolei Powiatowej (WKP). Ze względu na swoje walory historyczne, techniczne i krajobrazowe jest docelowo ważnym obiektem pełniącym ważną rolę potencjału turystycznego gminy. Obiekty zaplecza kolejki wpisane są do rejestru zabytków.

W południowej części gminy Białośliwie rozciąga się Obszar Chronionego Krajobrazu – Dolina Noteci, który pokrywa ok. 46,5% ogólnej powierzchni gminy.

Obszar obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem, a także pełnią funkcję korytarzy ekologicznych. Na terenie gminy znajdują się również pomniki przyrody, które wpisane są do Centralnego Rejestru Form Przyrody prowadzonego przez GDOŚ. Zgodnie z ewidencją są to: głaz narzutowy oraz grupa 15 cisów zlokalizowanych w Parku Dworskim Raczyńskich w Białośliwiu, 4 dęby szypułkowe oraz bluszcz pospolity – rosnące na terenie Lasów Państwowych w Białośliwiu jak również aleja drzew lipowych i dębowych przy drodze krajowej nr 10 w Niezychowie.

W przestrzeni gminy Białośliwie występują cztery obszary włączone do sieci Natura 2000. Trzy z nich dotyczą dyrektywy siedliskowej (Dolina Noteci, Struga Białośliwka oraz Dębowa Góra), zaś jeden dyrektywy ptasiej (Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego).

Uwarunkowania te tworzą pewne ograniczenia dla intensywnego rolnictwa jednak gmina Białośliwie i tak ma charakter w znacznej mierze rolniczy. Dotyczy to głównie mocno rozwiniętego sektora sadowniczego, z którego gmina jest znana. Jednocześnie warunki te sprzyjają rozwojowi innych form działalności gospodarczej, w szczególności rekreacji i aktywnej turystyce. Aby turystyka pełniła większą rolę niezbędne jest jednak szersze rozwinięcie bazy gastronomicznej oraz noclegowej, zarówno w kwestii ilości miejsc noclegowych, jak i ich różnorodności (standardu). Należałoby się zastanowić również nad przeprowadzeniem akcji informacyjno-reklamowej poświęconej gminie i całej Dolinie Noteci (ta druga opcja np. przy wsparciu Stowarzyszenia LGD Krajna nad Notecią). Kampania mogłaby być kierowana głównie do mieszkańców kilku dużych miast na terenie województwa. Jej celem byłoby zachęcenie potencjalnych turystów do przyjazdu do gminy oraz wzrost rozpoznawalności gminy Białośliwie na turystycznej mapie województwa i kraju.

Analizując potencjał ludnościowy gminy Białośliwie na przestrzeni ostatniej dekady notuje się niewielkie zmiany. Do 2010 r. obserwowano niewielki ale stały wzrost liczby mieszkańców. Od tego czasu liczba ludności zaczęła wykazywać trend spadkowy, aczkolwiek jest on niewielki. W rozmieszczeniu ludności zauważalna jest duża dysproporcja, bowiem we wsi gminnej – Białośliwiu zamieszkuje prawie 60% ogółu mieszkańców gminy.

Niepokojącym zjawiskiem jest spadek liczby mieszkańców w najmłodszych grupach wiekowych. Osoby w wieku przedprodukcyjnym stanowią obecnie jedynie 22% ogółu mieszkańców i jest to zauważalny spadek, bowiem dekadę wcześniej udział ludności w wieku do 18 lat przekraczał 26%. W gminie przeważają osoby w wieku produkcyjnym (63,6%) i udział tej grupy, która stanowi o zasobach siły roboczej, od kilku lat pozostaje na względnie podobnym poziomie. Sukcesywnie rośnie natomiast odsetek ludności w grupie wieku poprodukcyjnego (wzrost z 12,5% do 14,3%). Świadczy to o postępującym procesie starzenia się społeczeństwa. Pomimo zmiany

trendów demograficznych na mniej korzystne, sytuacja demograficzna gminy i tak jest lepsza niż większości gmin wiejskich w regionie wielkopolski czy kraju.

Na niekorzystne trendy ruchu naturalnego nakładają się ponadto niesprzyjająca sytuacja związana z przewagą odpływu ludności i tym samym ujemnym saldem migracji w analizowanym okresie, którego łączny bilans sięga - 74 osób. Odpływ ten wiąże się ściśle z czynnikami ekonomicznymi, a mianowicie utrzymującym się wysokim bezrobociem, niskimi dochodami ludności, brakiem wyraźnych perspektyw na wzrost ekonomiczny w gminie. W bilansie demograficznym za okres ostatniego 5-lecia obserwujemy tendencję do nieznacznego acz sukcesywnego spadku liczby ludności na poziomie kilku - kilkunastu osób rocznie. Na czynnik demograficzny jest trudno wpłynąć działaniami administracyjnymi stąd możliwości samorządu są tu niewielkie. Co prawda gmina może nieco stymulować trendy migracyjne m.in. poprzez zachęty do osiedlenia się na terenie gminy, jednakże w przypadku gminy Białośliwie jest to utrudnione z uwagi na znaczne oddalenie od większych ośrodków miejskich.

Głównym źródłem utrzymania większości gospodarstw domowych pozostaje czynna praca zawodowa, wykonywana zarówno na rachunek własny (dotyczy to szczególnie wspomnianego sektora rolnictwa), jak i praca najemna. Następuje jednakże wzrost udziału ludności utrzymującej się z pozostałych źródeł, w tym źródeł o charakterze socjalnym (utrzymujący się z tytułu rent i emerytur) czy też deklarujących inne źródła utrzymania (głównie zasiłki dla bezrobotnych lub pomoc opieki społecznej), co należy rozpatrywać w kategoriach negatywnych w kontekście rynku pracy i źródeł utrzymania.

Pozytywnym aspektem jest natomiast spadek liczby bezrobotnych utrzymujący się od 2012 r. Obecnie w gminie Białośliwie zarejestrowanych jest 165 osób bezrobotnych, co stanowi nieco ponad 3% ogółu bezrobotnych w powiecie pilskim.

Mieszkańców gminy odznacza stosunkowo korzystny poziom aktywności społecznej. Potwierdza to fakt, iż do różnego typu organizacji należy 1/4 ogółu mieszkańców. W gminie funkcjonuje ponad 30 stowarzyszeń, których działalność koncentruje się najczęściej wokół spraw związanych z szeroko rozumianym rolnictwem, bezpieczeństwem (straże pożarne), sportem, ekologią, aktywizacją społeczną, czy pomocą osobom potrzebującym.

W zakresie edukacji w gminie Białośliwie funkcjonuje przedszkole, które prowadzi siedem grup przedszkolnych, w tym dwa zlokalizowane w wsiach Niezychowo i Pobórka Wielka. Funkcjonuje tu szkoła podstawowa w Białośliwiu wraz z filią w Dębówku Nowym. Szczególnie istotną funkcję na terenie gminy pełni ta pierwsza, do której uczęszcza większość uczniów z terenu gminy. W Białośliwiu istnieje także jedno gimnazjum, w którym w bieżącym roku szkolnym uczy się 131 uczniów. Niestety jego stan wyposażenia infrastrukturalnego jest niezadowolający. Brak jest bowiem świetlicy i sali gimnastycznej. Poziom nauczania w gminie jest nieco niższy niż w powiecie czy regionie wielkopolskim. Świadczą o tym wyniki uczniów

szkoły podstawowej oraz gimnazjum. W większości ocenianych przedmiotów oraz kategorii umiejętności wyniki te są nieco niższe aniżeli w innych jednostkach samorządowych.

Białośliwie, jak na stosunkowo niewielką jednostkę posiada dobrze rozwiniętą sieć infrastruktury sportowej. Funkcjonuje tu kilka boisk i obiektów sportowych. Działają też kluby sportowe, głównie piłka nożna.

Sieć placówek kulturalnych w gminie jest na przeciętnym poziomie. Podstawową instytucją zajmującą się działalnością kulturalną jest Gminny Ośrodek Kultury w Białośliwiu wraz z biblioteką, który zajmuje się on organizacją najważniejszych wydarzeń kulturalnych w gminie. Zlokalizowane są tu trzy biblioteki, w tym dwie w szkołach. Inne obiekty kultury zlokalizowane na terenie gminy to Regionalne Centrum Sadownictwa w Pobórcie Wielkiej oraz świetlice wiejskie w Dębówku Nowym, Krostkowie, Niezychowie i Dworzakowie. Stan techniczny świetlic w większości pozostaje na dobrym bądź zadowalającym poziomie. W gminie organizowanych jest średniorocznie ok. 30-40 imprez, co jak na stosunkowo niewielką społeczność jest wynikiem bardzo dobrym.

Na terenie gminy funkcjonuje jedna niepubliczna przychodnia lekarska – „Mutmed”, obsługiwana przez lekarza rodzinnego, dwie pielęgniarki oraz lekarza ogólnego oraz gabinety: stomatologiczny, ginekologiczny, pielęgniarek środowiskowych.

Pomoc społeczna świadczona jest przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Białośliwiu, który jest jednostką organizacyjną gminy. Ośrodek ten powstał w 1990 r. i swoim zasięgiem obejmuje wszystkie wsie w gminie. Główne problemy społeczne wśród mieszkańców gminy to: ubóstwo, starzenie się społeczeństwa i związana z nim niepełnosprawność, długotrwałe i przewlekłe choroby fizyczne i psychiczne, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, nadużywanie alkoholu, bezrobocie, niska aktywność społeczeństwa, niewystarczająca współpraca lokalnych instytucji. Dodatkową trudność przysparza fakt, iż większość tych problemów nie występuje w izolacji od siebie, lecz jest ze sobą silnie sprzężona. Liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej na przestrzeni lat 2009-2014 sukcesywnie malała, po czym w 2015 ponownie nieznacznie wzrosła (do 170 gospodarstw domowych obecnie).

O bezpieczeństwo publiczne w gminie dbają dwie instytucje: policja i straż pożarna (bezpieczeństwo ppoż.). Ponadto funkcjonuje Gminny Zespół Zarządzania Kryzysowego. Pozytywnym zjawiskiem jest malejąca liczba zdarzeń o charakterze przestępczym i wykroczeń, o czym świadczy malejąca liczba interwencji.

W kwestiach związanych z gospodarką podstawowe znaczenie ma szeroko rozumiany sektor rolnictwa, w tym zwłaszcza branża w której gmina jest wyspecjalizowana, tj. sadownictwo. Sektor ten pełni ważną rolę nie tylko jako funkcja gospodarcza, ale także ma istotne znaczenie społeczne dając zatrudnienie miejscowej

ludności. Gmina posiada dobre warunki przyrodnicze pod kątem produkcji rolniczej. Gleby są tu znacznie zróżnicowane i ukształtowane pod wpływem zróżnicowanych procesów glebotwórczych na co wpływ ma różnorodność skały macierzystej oraz panujące stosunki wodne.

Zauważalny jest postępujący spadek liczby gospodarstw rolnych, co jest trendem charakterystycznym dla sektora rolnego w Polsce od przełomu lat 80/90 XX. Obecnie produkcje rolnicza prowadzi 596 gospodarstw (z czego 595 to indywidualne gospodarstwa rolne). W porównaniu z 2002 r. stanowi to spadek liczby gospodarstw o 11%. Struktura wielkościowa gospodarstw jest niekorzystna bowiem zdecydowanie dominują małe gospodarstwa o powierzchni do 5ha, które stanowią 55,5% ogółu gospodarstw rolnych. W strukturze produkcyjnej przeważa produkcja owoców (jabłka, śliwy, czereśnie, wiśnie), a ponadto zboża, rośliny okopowe oraz uprawy przemysłowe, które prowadzone są na większości obszaru gminy, wykorzystywanej na cele rolnicze. Bezpośredni wpływ na rodzaj upraw ma jakość gleb, która w gminie Białośliwie jest dobra, a także kierunki produkcji zwierzęcej, jako że część plonów jest wykorzystywana jako pasza dla zwierząt. W ostatnich latach obserwuje się istotne zmiany i przestawienie rolników z tuczu świń na rzecz hodowli bydła, które jest obecnie dominującym kierunkiem.

Wskaźnik aktywności gospodarczej mierzony liczbą podmiotów ujętych w rejestrze REGON jest poniżej średniej dla powiatu i województwa. Łącznie na terenie całej gminy funkcjonuje 309 podmiotów gospodarczych. Dane rejestru REGON wykazują jednak, że gmina charakteryzuje się dodatnią dynamiką rozwoju o czym świadczy tempo wzrostu liczby nowych podmiotów gospodarczych, których w latach 2009-2015 przybyło 53. Stosunkowo niewysoki wskaźnik przedsiębiorczości powodowany jest rolniczym charakterem gminy, jako że wielu mieszkańców prowadzi produkcję rolną, zaś indywidualne gospodarstwa rolne nie są ujmowane w rejestrze REGON. Działalność gospodarcza w gminie Białośliwie to przede wszystkim handel, budownictwo i przetwórstwo przemysłowe. Trzeba zastanowić się nad stworzeniem przez gminę kolejnych różnego rodzaju ułatwień przy zakładaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej, w tym ulg czy zwolnień z opłat lokalnych. Chodzi tu zarówno o zwiększenie liczby nowych firm, jak i rozwój już istniejących, tak by w gminie pojawiło się więcej firm małych i średnich. Dotyczy to szczególnie działań w sferze przetwórstwa rolno-spożywczego, w tym sadownictwa, które może stać się swoistą dźwignią gospodarczą gminy.

Doposażenie w media jest na dobrym poziomie, tym niemniej konieczne są dalsze działania, głównie na rzecz skanalizowania terenów, na których mieszkańcy nie mają jeszcze dostępu do sieci kanalizacyjnej. Drugim ważnym działaniem jest modernizacja przestarzałej na niektórych odcinkach sieci wodociągowej.

Problemem w gminie jest ilość azbestu znajdującego się na posesjach prywatnych. Gmina Białośliwie zamierza podjąć działania w tym kierunku („Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Białośliwie na lata

2010 – 2032”). Wg stanu na listopad 2015 r. zinventaryzowano 183827,79 m² płyt azbestowo-cementowych na terenie gminy. Przy założeniu, że 1 m² płyty waży 17 kg masa wszystkich pokryć dachowych azbestowo-cementowych wynosi 3125,07 Mg. Ponadto masa rur azbestowo-cementowych, wynosi 40,6 Mg.

Ważnym zagadnieniem w kwestii infrastruktury jest gospodarka energetyczna. W zakresie energii cieplnej należy zwiększyć efektywność energetyczną i zminimalizować straty energii. W tym celu gmina powinna inwestować środki w wymianę stolarki okiennej oraz drzwiowej. Budynki powinny podlegać termomodernizacji i termorenowacji, należy je wyposażać w elementy pomiarowe i regulacyjne. Gmina powinna wspierać indywidualnych „inwestorów”, czyli mieszkańców, którzy na własny koszt remontują mieszkania. Wsparcie to może przyjąć charakter finansowy (np. w formie dopłat przy wymianie starych pieców węglowych na nowoczesne instalacje spełniające aktualne normy ochrony środowiska) bądź merytoryczny (np. audyt energetyczny, doradztwo w zakresie możliwych do zastosowania technologii). Należy promować budowę indywidualnych kotłowni i wykorzystywanie alternatywnych źródeł energii, zwłaszcza w przypadku nowych inwestycji mieszkaniowych. Podstawę wytwarzania energii w gminie stanowi węgiel. Należy jednak zastanowić się nad zastosowaniem bardziej „czystych” źródeł energii. Zaleca się także szersze stosowanie technologii LED np. do oświetlania budynków czy miejsc publicznych. Pozytywne skutki jej zastosowania wynikają z mniejszego zużycia energii, ale także mniejszej emisji szkodliwych substancji. Energooszczędne technologie powinny stosować wszystkie obiekty użyteczności publicznej.

III. ANALIZA SWOT

W celu poprawnego zdefiniowania celów i zadań na poszczególnych szczeblach hierarchii planowanych działań oraz prawidłowej oceny sytuacji w jakiej się znajduje gmina, należy przedstawić jego mocne oraz słabe strony. W metodologii planowania strategicznego istnieją różne sposoby podejść do opracowania punktu wyjścia. W latach 70. XX w. stworzono w tym celu podstawy metodologiczne tzw. procedury SWOT i ramy całej analizy strategicznej. Metoda ta jest obecnie najpowszechniej wykorzystywana w polskich realiach w opracowywanych strategiach rozwoju podmiotu gospodarczego lub jednostki samorządowej. Analiza SWOT jest akronimem od czterech angielskich słów i polega na identyfikacji uwarunkowań rozwojowych oraz prognozowania kierunków rozwoju w oparciu o ocenę atutów, czyli silnych stron (strengths) i słabości, czyli słabych stron (weaknesses) oraz możliwości, czyli szans rozwoju (opportunities) i zagrożeń, czyli barier rozwoju (threats).

Zakres rodzajowy analizowanych czynników, mających wpływ na funkcjonowanie gminy jest stosunkowo szeroki. Z jednej strony są to czynniki zewnętrzne i wewnętrzne, a z drugiej pozytywne i negatywne. Ich trafna identyfikacja stanowi podstawę analizy SWOT przeprowadzonej dla gminy Białośliwie. W tym celu wykorzystano zarówno wyniki z diagnozy stanu oraz kwerendy materiałów zastanych, jak i z przeprowadzonych warsztatów z mieszkańcami i liderami lokalnymi. W efekcie przeprowadzonych prac otrzymano cztery listy, które wypunktowują silne strony gminy (takie, które należy wzmacniać) i szanse (te, które należy wykorzystywać w planowaniu dalszego rozwoju), a także słabe strony (takie, które należy niwelować by nie stanowiły barier rozwojowych) i zagrożenia (te, których należy unikać). Z syntezy tych dwóch analiz powstała lista (zaprezentowana poniżej) przedstawiająca silne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia dla gminy.

Zasadniczo, analiza SWOT dotyczy oceny uwarunkowań rozwoju, czyli wyróżnienia czynników o charakterze zewnętrznym i wewnętrznym oraz wyróżnienia w ich ramach pozytywnych i negatywnych stron rozwoju. Do uwarunkowań zewnętrznych zalicza się:

- 1 – ocenę uwarunkowań makroekonomicznych,
- 2 – ocenę uwarunkowań krajowych,
- 3 – ocenę uwarunkowań regionalnych wraz z uwzględnieniem konkurencyjnego otoczenia gminy.

Z kolei na uwarunkowania wewnętrzne składa się:

- 1 – ocena sfery społecznej,
- 2 – ocena sfery ekonomicznej,
- 3 – ocena sfery infrastruktury technicznej,
- 4 – ocena sfery środowiskowo-przestrzennej.

Macierz wzajemnych powiązań czynników zewnętrznych oraz wewnętrznych przedstawia poniższy schemat.

Tab.72. Macierz powiązań czynników analizy SWOT dla gminy Białośliwie

		CHARAKTER ODDZIAŁYWANIA CZYNNIKA	
		POZYTYWNY	NEGATYWNY
MIEJSCE WYSTĘPOWANIA CZYNNIKA	WEWNĘTRZNE	<p>S</p> <p>SILNE STRONY</p>	<p>W</p> <p>SŁABE STRONY</p>
	ZEWNĘTRZNE	<p>O</p> <p>SZANSE</p>	<p>T</p> <p>ZAGROŻENIA</p>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Planowanie strategiczne. Poradnik dla pracowników administracji publicznej”

Wyniki analizy SWOT otrzymane w ramach ankietyzacji mieszkańców oraz konsultacji społecznych z lokalnymi liderami, przedsiębiorcami i władzami gminy przeprowadzonych podczas warsztatów przedstawiono poniżej w podziale na dwie zasadnicze płaszczyzny: uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne.

ANALIZA UWARUNKOWAŃ WEWNĘTRZNYCH

Czynniki wewnętrzne ze względu na ich charakter oddziaływania dzielimy na:

- mocne strony czyli atuty (czynniki wewnętrzne pozytywne) gminy to zjawisko bądź zasoby pozytywne z punktu widzenia możliwości kształtowania rozwoju gminy, na które bezpośredni wpływ ma sama gmina (mieszkańcy, instytucje, władze samorządowe);
- słabe strony (czynniki wewnętrzne negatywne) to zjawisko bądź deficyty ograniczające możliwości rozwoju gminy, na które bezpośredni wpływ ma sama gmina.

Przystępując do oceny i analizy strategicznej przy pomocy metody SWOT wykorzystano analizę wielokryterialną, bazując zarówno na wynikach konsultacji społecznych, jak i na podstawie analizy wielu dostępnych źródeł i materiałów

zastanych wraz z kwerendą istniejących dokumentów strategicznych metodą *desk research*. Posłużono się istniejącymi dokumentami pozostającymi do dyspozycji władz samorządowych, skorzystano z wyników ankiety skierowanej do społeczności gminy Białośliwie, a ponadto skorzystano z opinii i ocen lokalnych liderów, przedstawicieli władz samorządowych oraz mieszkańców reprezentujących różne środowiska zawodowe, edukacyjne i administracyjno-organizacyjne gminy, których zaangażowano w prace w ramach odbywających się warsztatów i konsultacji społecznych.

Odpowiedzi zostały odpowiednio uszeregowane i przypisane do określonej grupy, zgodnie ze swoim charakterem. Następnie uporządkowano otrzymane wyniki, zgodnie z przyjętą procedurą najczęściej pojawiających się odpowiedzi oraz najwyższych udziałów procentowych (na bazie ankiety), zwrócono uwagę najpierw na najistotniejsze słabe i mocne strony, które – jak wcześniej wspomniano - uporządkowano i przypisano do jednej z czterech grup uwarunkowań: społeczeństwo, gospodarka, infrastruktura techniczna oraz środowisko przyrodnicze i przestrzeń.

Tab.73. Wyniki analizy SWOT dla gminy Białośliwie – mocne i słabe strony

(sporządzone na podstawie wyników ankiety i warsztatów z mieszkańcami oraz lokalnymi liderami)

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
I. SPOŁECZEŃSTWO	
<p>Spółeczeństwo kultywujące tradycje, lokalni patrioci (kultywowanie lokalnej tradycji i przeszłości, regionalizm)</p> <p>Grono osób twórczych, utalentowanych, wysoko wykształconych</p> <p>Integracja i aktywność społeczna: wzrost aktywności grup odnowy wsi, prace społeczne</p> <p>Prężnie działające stowarzyszenia i organizacje społeczne (OSP, KGW, kluby sportowe, kółka rolnicze, Koło PZW, LGD Krajna nad Notecią, koło emerytów i rencistów, chór „Złota jesień”)</p> <p>Dobra infrastruktura edukacyjna: nowa szkoła podstawowa, gimnazjum, przedszkole</p>	<p>Niekorzystne trendy demograficzne - niski przyrost naturalny, spadek demograficzny, Starzenie się społeczeństwa</p> <p>Migracja ludności, głównie osób młodych za pracą (brak perspektyw dla młodzieży)</p> <p>Słaba aktywność społeczna, brak zaangażowania mieszkańców w sprawy społeczne i w życie gminy</p> <p>Niski poziom animacji kulturalnej oraz niewystarczająca oferta kulturalno-społeczna, brak miejsc spotkań i integracji społecznej, brak zagospodarowania czasu wolnego, brak kółek zainteresowań</p> <p>Brak współpracy lokalnych środowisk - duże antagonizmy społeczne, brak zrozumienia przez organy samorządowe potrzeb lokalnej społeczności, brak integracji środowisk sołeckich oraz integracji społecznej w sprawach kultury</p>

Imprezy cykliczne w każdej miejscowości	Mieszkalnictwo - brak terenów pod budownictwo mieszkaniowe, brak mieszkań socjalnych
Rozbudowana (2 Orliki) oraz w dobrym stanie technicznym baza obiektów sportowych	Likwidacja szkół ponadgimnazjalnych (Zespół Szkół Rolniczych - Niezychowo)
Wyremontowane świetlice wiejskie - miejsce spotkań mieszkańców	Stan świetlic wiejskich - brak świetlicy w Niezychowie, zły stan świetlicy w Krostkowie
Place zabaw dla dzieci	Brak terenów rekreacyjno-sportowych (w tym stadionów) w niektórych sołectwach
Gminny Ośrodek Kultury	Niedoinwestowanie placówek kulturalno-sportowych: GOK - zły stan techniczno-wizualny, hala sportowa, budynek gimnazjum itp.
Wzrost świadomości społecznej mieszkańców	Brak wieży widokowej
Zabezpieczona podstawowa opieka zdrowotna (Ośrodek Zdrowia Mutmed)	Brak dostępu do specjalistycznych usług medycznych, brak gabinetu rehabilitacyjnego
Wzrost dostępności do podstawowych usług m.in. prawnych, socjalnych	Brak warsztatów, w tym dla osób uzależnionych oraz dla niepełnosprawnych
	Niski poziom bezpieczeństwa publicznego
	Brak działań promujących gminę oraz przedsiębiorczość lokalną

II. GOSPODARKA

Wysoki poziom rozwoju produkcji rolniczej oraz sadowniczej	Brak bazy dla rozwoju przetwórstwa owocowo-warzywnego
Zagłębie sadownicze - Sady Krajny, sadownictwo potencjalnym pracodawcą	Brak rozwiniętego rynku pracy, brak sezonowych pracowników, brak miejsc pracy
Lokalne produkty - produkcja powideł śliwkowych, soki, produkcja lodów	Brak większych zakładów dających miejsca pracy, mała ilość przedsiębiorstw przemysłowych
Rozwój pasiek	Niewykorzystany potencjał kolejki wąskotorowej - zabudowań i infrastruktury turystycznej
Gospodarstwa rolne	Baza noclegowa, w tym dla potrzeb sektora turystycznego oraz baza gastronomiczna
Istniejące zakłady pracy oraz lokalni przedsiębiorcy (np. RSP Otylin)	Infrastruktura turystyczna – m.in. brak sceny w parku Raczyńskich

Atrakcje turystyczne: kolejka wąskotorowa - obiekty 120 letniej Wyrzyskiej Kolejki Powiatowej, zabytki, pomniki przyrody, spichlerz „Wacek”, Park Dworski Raczyńskich, Kościół w Krostkowie	Brak terenów inwestycyjnych pod rozwój działalności gospodarczej, rozwój przedsiębiorstw i produkcję przemysłową
Dobra baza dla rozwoju agroturystyki	Brak produktów lokalnych
Fundusze sołeckie	Niskie dochody z pracy
Niska stopa bezrobocia	Niska opłacalność produkcji rolnej

III. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Dobry układ komunikacyjny gminy (droga wojewódzka, droga krajowa, drogi powiatowe, PKP)	Utrudniona komunikacja w gminie, w tym: brak prywatnego przewoźnika do każdej miejscowości, słabo rozwinięta komunikacja publiczna, mała ilość połączeń lokalnych, brak skomunikowania PKS i PKP z większymi miastami, mała ilość połączeń kolejowych
Położenie komunikacyjne: przy drodze krajowej 10, drodze wojewódzkiej 190 oraz trasie kolejowej Warszawa-Szczecin	Brak przystanków autobusowych oraz wiat przystankowych
Stacja PKP, PKS - przystanki autobusowe, prywatny przewóz osób RAFBUS	Niska jakość i stan techniczny dróg gminnych
Wysoki stopień zwodociągowania i skanalizowania gminy	Zły stan (lub brak) chodników i ulic w gminie (dziury w nawierzchni, niski stan techniczny), brak dróg dojazdowych do pól i sadów, brak parkingów
Zorganizowana gospodarka odpadami - wywóz odpadów komunalnych i segregowanych w całej gminie	Niedostateczne oświetlenie ulic oraz miejscowości wymagające modernizacji i rozbudowy, brak nowoczesnego, energooszczędnego oświetlenia
Dostęp do sieci telekomunikacyjnej (telefony stacjonarne, telefonia komórkowa)	Brak ścieżek rowerowych
Internet szerokopasmowy - światłowód	Niska jakość sieci wodociągowej – słaba jakość wody oraz urządzeń technicznych
Ilość sklepów, lokale usługowe	Niewystarczający stopień gazyfikacji oraz skanalizowania gminy Zły stan sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej Nieuregulowana gospodarka melioracyjna na łąkach Niewystarczający dostęp do sieci internetu szerokopasmowego (światłowód)

IV. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I PRZESTRZEŃ

Obszary chronione - Dolina Noteci (obszar NATURA 2000) – dobre warunki dla wędkarstwa	Położenie - duża odległość od większych ośrodków
Korzystne warunki naturalne - umiarkowany klimat, kompleks leśny, tereny zielone, łąki nadnoteckie, Struga Białośliwka	Nieuregulowane koryto Doliny Noteci (zarośnięta dolina, zamulona rzeka, brak pogłębienia koryta rzeki) oraz słabe wykorzystanie walorów Noteci
Zróznicowanie ukształtowania terenu	Niska świadomość ekologiczna mieszkańców
Czyste środowisko - nieskażone przemysłem powietrze, brak zanieczyszczeń	Niski stan segregacji odpadów komunalnych
Duża ilość sadów	Niska jakość gleb
Wysokie naturalne walory krajobrazu - obszar atrakcyjny krajobrazowo pod kątem rozwoju turystycznego	Gospodarska przestrzenna – brak planu przestrzennego zagospodarowania dla terenu całej gminy, brak planu ochrony środowiska
Obfitość w dziką zwierzynę i ptactwo	Brak przystani rzecznej
Park Dworski Raczyńskich	Niski stan wykorzystania atrakcyjności gminy dla potrzeb rozwoju turystyki
Zadbane i estetyczne wioski	Brak alternatywnych systemów ogrzewania (głównie piece węglowe)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników warsztatów z mieszkańcami oraz wyników ankiet

ANALIZA UWARUNKOWAŃ ZEWNĘTRZNYCH

Analizując potencjalny wpływ czynników zewnętrznych można podzielić je na dwie wspomniane wcześniej płaszczyzny, tj.:

- szanse (czynniki zewnętrzne pozytywne), czyli zjawiska i tendencje występujące w otoczeniu, które odpowiednio wykorzystane osłabiają zagrożenia i staną się impulsem do rozwoju oraz
- zagrożenia (czynniki zewnętrzne negatywne), czyli wszystkie czynniki zewnętrzne, które postrzegamy jako bariery rozwoju jednostki, utrudnienia, dodatkowe koszty działania.

O ile możliwość kreowania mocnych stron i ich niwelowania jest w zasięgu naszych możliwości (możemy podejmować określone decyzje), o tyle zarówno na szanse jak i zagrożenia nie mamy wpływu bowiem występują one w otoczeniu i na ich występowanie mają wpływ inne podmioty. Możemy je jednak wykorzystywać i dostosowywać się.

Generalnie każda z jednostek administracyjnych i samorządowych rozwija się w konkretnych uwarunkowaniach zewnętrznych, które mogą sprzyjać, bądź przeciwdziałać jej rozwojowi. Uwarunkowania zewnętrzne można podzielić na trzy zasadnicze kategorie i najczęściej zalicza się do nich:

- uwarunkowania makroekonomiczne, wynikające z powiązania danej jednostki samorządowej z innymi krajowymi i zagranicznymi regionami lub miastami/gminami,
- uwarunkowania krajowe, wynikające z polityki realizowanej przez państwo i przejawiającej się w różnych sferach życia społeczno-gospodarczego,
- uwarunkowania regionalne, związane z oddziaływaniem województwa i powiatu na daną - mniejszą - jednostkę samorządową.

Uwarunkowania krajowe mające istotne znaczenie dla rozwoju gminy, wiążą się przede wszystkim z tym co określa polityka i gospodarka dnia codziennego, w tym prawo i finanse, czyli budżet kraju, ale także z założeniami długookresowej strategii rozwoju społeczno-gospodarczego Polski do 2020 r. oraz koncepcji przestrzennego zagospodarowania 2030.

Uwarunkowania regionalne wiążą się przede wszystkim z wizją przyszłości województwa wielkopolskiego określoną na podstawie strategicznych kierunków rozwoju regionu zapisanych w dokumentach regionalnych, m.in.: strategii rozwoju, RPO, czy zdefiniowanych inteligentnych specjalizacji województwa (strategia RSI).

Tab.74. Wyniki analizy SWOT dla gminy Białośliwie – szanse i zagrożenia

(sporządzone na podstawie wyników ankiety i warsztatów z mieszkańcami oraz lokalnymi liderami)

SZANSE	ZAGROŻENIA
Polityka prorodzinna Państwa „Program 500+” - szansa na wzrost demograficzny gminy	Niestabilna sytuacja na rynku pracy - brak miejsc pracy na terenie gminy
Oferta mieszkaniowa: programy typu "Mieszkanie dla Młodych", przeznaczenie terenów pod inwestycje budowlane i mieszkaniowe	Emigracja zarobkowa, w tym głównie wzrost migracji wykształconych młodych ludzi
Aktywizacja społeczności – rozwój sektora NGO, organizacje samorządowe i stowarzyszenia	Brak perspektyw dla rozwoju młodych osób
Animatorzy na obiektach sportowo-rekreacyjnych (Orlik 2012) - profesjonaliści skupiający dzieci i młodzież	Starzenie się społeczeństwa
Możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych – głównie funduszy unijnych	Akty wandalizmu, narkomania, alkoholizm wśród młodzieży wynikające z braku oferty kulturalno-sportowej

Rozwój sektora gospodarczego, rozwój przemysłu przetwórczego	Niski poziom dofinansowania oświaty
Zniesienie embarga na produkty rolne	Brak stabilnej polityki społecznej Państwa
Wzrost popytu na produkty sadownicze, ekologiczna produkcja owoców (szanse na promocję)	Niewystarczająca kwota środków zewnętrznych
Dobre położenie komunikacyjne gminy, zmiana DK na trasę szybkiego ruchu (droga ekspresowa)	Sytuacja polityczna kraju mająca wpływ na produkcję i sytuację gospodarczą
Rozwój energetyki odnawialnej, wzrost znaczenia OZE, budowa farmy wiatrowej	Niska atrakcyjność gminy dla inwestorów zewnętrznych
Rozwój turystyki i agroturystyki w oparciu o wykorzystanie walorów krajobrazowych (szlak wodny Doliny Noteci – rozwój żeglugi śródlądowej) oraz kulturowych (śluz w Krostkowie, kolejka wąskotorowa oraz spichlerz „WACEK”)	Brak zrozumienia przez organy samorządowe - ograniczenie społeczności lokalnych, faworyzowanie tylko wybranych miejscowości, brak samorządności i demokracji
Zmiana krajowej polityki rzecznej (śródlądowej) – tworzenie „traktów” rzecznych	Brak warunków dla rozwoju przemysłu
Rozwój Wyrzyskiej Kolejki Powiatowej w Białośliwiu - poprzez stworzenie oferty turystycznej przy współpracy z Domem Kultury, Urzędem Gminy, Starostwem Powiatowym i Urzędem Marszałkowskim przy wsparciu środkami zewnętrznymi	Pogarszająca się opłacalność produkcji rolnej, brak dochodowej gałęzi w tym sektorze, niska dochodowość gospodarstw rolnych
Wykorzystanie na cele turystyczne zabytków na terenie gminy wpisanych do rejestru zabytków	Brak stabilnej polityki państwa wobec MŚP oraz polityki rolnej
Promocja gminy w regionie	Ograniczenia prawne eksportu produktów rolnych
	Wysoka konkurencja produktów na rynku

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników warsztatów z mieszkańcami oraz wyników ankiet

Przedstawione uwagi dotyczące uwarunkowań nie wyczerpują oceny różnych potencjalnych kierunków rozwoju oraz możliwości realizacyjnych zapisanych celów i zadań. Nawet najlepiej skonstruowana strategia w toku realizacji może podlegać różnym weryfikacjom, wynikającym z nieustannych zmian natury politycznej, prawnej, czy ekonomicznej, zarówno w skali gminy, regionu, kraju, Unii Europejskiej, jak i globalnej. We współczesnym świecie różne fluktuacje znajdują bowiem swoje

odzwierciedlenie niemal w każdym zakątku globu, nawet jeśli wydaje się nam, że nas i naszej „małej ojczyzny” to nie dotyczy. Najlepszym przykładem jest chociażby sytuacja ostatnich kilku lat i dotyczy to zarówno sytuacji gospodarczej (kryzys światowy, który dotknął większość krajów i regionów), politycznej (niepokojna sytuacja na Bliskim Wschodzie, kryzys ukraińsko-rosyjski, problem terroryzmu, uchodźców itp.). W toku realizacji „Strategii rozwoju...” mogą wystąpić korzystne zjawiska, istotnie wzmacniające szanse realizacji strategii. Mogą jednak wystąpić także problemy utrudniające prawidłową realizację strategii jak np. finansowe, personalne, organizacyjne itp.

IV. ROZWÓJ STRATEGICZNY W LATACH 2016-2025

IV.1. WIZJA I MISJA ROZWOJU

Formułowanie wizji i misji rozwoju dla jednostki samorządowej stanowi projekcję i sposób osiągnięcia stanu, który w założeniach powinien być osiągnięty w docelowym roku założonego w niniejszej strategii, tj. do 2025 r., z uwzględnieniem bieżących i przyszłych potrzeb oraz panujących uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych.

Często określeń „misja rozwoju gminy” i „wizja rozwoju gminy” używa się jako pojęć zamiennych. Chociaż oba pojęcia są bliskoznaczne, to jednak między nimi występuje dość istotna różnica. Pod pojęciem misji należy rozumieć uzasadnienie sensu jej istnienia, natomiast wizja to zwięzłe określenie jej pożądanego stanu w perspektywie najbliższych kilku lat.

WIZJA

Wizją gminy Białośliwie, w opinii społeczności lokalnej, jest jej wykreowanie jako rejonu produkcji zdrowej żywności dla dużego zaplecza konsumpcyjnego jakim jest cały region Wielkopolski, ale również kraj i zagranica. Gmina ma być kwitnącym i dobrze prosperującym obszarem przede wszystkim produkcji wysokiej jakości, w tym często wskazywanej branży sadowniczej jako wiodącego kierunku produkcji wraz z rozwojem przetwórstwa rolno-spożywczego. Ważnym aspektem wizji gminy są także: rozwój na płaszczyźnie społecznej w kierunku aktywizacji mieszkańców gminy oraz wykorzystanie tkwiącego w gminie potencjału przede wszystkim przyrodniczego i kulturowego, w kierunku rozwoju sektora turystycznego.

Ostateczny kształt wizji gminy Białośliwie brzmi następująco:

**BIAŁOŚLIWIE GMINĄ BEZPIECZNĄ I NOWOCZESNĄ ZE
ZAKTYWIZOWANYM SPOŁECZEŃSTWEM KULTYWUJĄCYM
LOKALNE TRADYCJE, WYKORZYSTUJĄCĄ WALORY
KULTUROWE I PRZYRODNICZE W ROZWOJU TURYSTYKI
ORAZ GOSPODARKI ROLNO-SADOWNICZEJ**

MISJA

Poszukiwanie misji gminy to przede wszystkim poszukiwanie podstawowych wartości, na których powinny opierać się sprawy publiczne związane z życiem lokalnej społeczności. Dogłębne sformułowanie misji dotyka przede wszystkim określenia kierunków dążeń jej mieszkańców oraz zadań dla przedstawicieli lokalnej władzy samorządowej. Wynika ona z oczekiwań wobec lokalnych władz i administracji samorządowej, uzasadnienia sensu jego istnienia i realizowanych działań.

Misją gminy Białośliwie, według opinii społeczności lokalnej, są działania na rzecz wspierania i realizacji dążeń i potrzeb jej mieszkańców, zmierzających do modernizacji gminy i jej rozwoju na płaszczyźnie kulturowej i turystycznej.

Ostateczny zapis misji gminy otrzymał następujące brzmienie:

**BIAŁOŚLIWIE - NOWOCZESNY SAMORZĄD REALIZUJĄCY
POTRZEBY MIESZKAŃCÓW I WSPIERAJĄCY INTEGRACJĘ
LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI, MODERNIZUJĄCY I
ROZWIJAJĄCY GMINĘ KULTUROWO-TURYSTYCZNIE**

IV.2. CELE ROZWOJOWE

Przyjęte w „Strategii...” cele rozwojowe nawiązują przede wszystkim do możliwości rozwojowych gminy i wykorzystania tkwiącego w niej potencjału, a także do dokumentów strategicznych wyższego rzędu, w tym m.in. do Regionalnego Programu Operacyjnego (RPO) woj. wielkopolskiego, czy Regionalnej Strategii Innowacji (RSI) i jej podstawowych założeń przyświecających określeniu inteligentnych specjalizacji województwa wielkopolskiego wokół których koncentruje się rozwój regionu i zdefiniowanych jako: biosurowce i żywność dla świadomych konsumentów (bezpieczne bioprodukty i zdrowa żywność, nowoczesne technologie produkcji żywności, innowacyjne metody sprzedaży i dystrybucji wysokiej jakości żywności, ekologiczna produkcja żywności i zagospodarowanie odpadów, przygotowanie i profesjonalizacja kadr dla obszaru specjalizacji), wnętrza przyszłości (branża meblarska oraz wyposażenia wnętrz), przemysł jutra (branża produkcji i naprawy maszyn oraz urządzeń takich jak pojazdy i środki transportu, szczególnie przemysł motoryzacyjny), wyspecjalizowane procesy logistyczne, rozwój oparty na ICT, nowoczesne technologie medyczne.

Uwzględniając potencjał endogeniczny gminy Białośliwie, najważniejszą specjalizacją, w którą gmina może się wpisać jest pierwsza z wymienionych, tj. biosurowce i żywność dla świadomych konsumentów. Gmina ma duże szanse na rozwój nowoczesnego sektora produkcyjnego i przetwórczego w zakresie wytwarzania bezpiecznych bioproduktów i zdrowej żywności, zastosowania nowoczesnych technologii produkcji żywności, wdrażanie innowacyjnych metod sprzedaży i dystrybucji wysokiej jakości żywności, ekologicznej produkcji żywności i zagospodarowania odpadów. Stwarza to również szanse na wypromowanie własnej marki gminy Białośliwie w kwestii produkcji żywności i rozpoznawalnych produktów lokalnych.

Wdrażanie oraz dążenie do realizacji zapisów określonych w wizji i misji gminy Białośliwie wymaga podjęcia działań w zakresie merytorycznym, organizacyjnym jak i finansowym. Aby to osiągnąć niezbędne jest opracowanie i wyznaczenie określonych celów, zgodnych z dążeniami określonymi i misji i wizji. Stąd też do całościowej struktury strategii niezbędnym jest precyzyjna i czytelna identyfikacja i przyporządkowanie określonych celów i zaplanowanych do realizacji kierunków działań. W strategii, oprócz wizji i misji jako celów nadrzędnych, zostały ponadto wyróżnione następujące poziomy planowania strategicznego:

1. Cele strategiczne - wynikają bezpośrednio i pośrednio z misji oraz wizji – konkretnie definiują kierunki rozwoju gminy, jednocześnie pozwalają na zachowanie jasnego podziału strategii, grupując poszczególne programy i projekty.
2. Cele operacyjne - grupują projekty związane tematycznie z poszczególnymi dziedzinami życia, określoną branżą bądź sferą aktywności różnych podmiotów, bądź też wynikają z działań prowadzonych przez samorząd.
3. Kierunki działań – są to konkretne przedsięwzięcia, najłatwiej mierzalne przy wdrażaniu strategii, zawężające i konkretyzujące pole podejmowanych inicjatyw.

Ogólny, uproszczony model konstrukcji, w oparciu o który dokonano hierarchizacji poszczególnych celów przedstawia poniższa rycina. Wyodrębnione zostały cztery zasadnicze poziomy strategiczne. Poziom nadrzędny (I) związany jest ze zdefiniowaniem wizji i misji gminy Białośliwie. Kolejne trzy poziomy dotyczą bezpośrednio określeniu celów i możliwych do podjęcia działań, poprzez które samorząd będzie realizował wizję i misję gminy. Poziom II stanowią główne cele strategiczne, w obrębie których wyróżniono cele operacyjne (poziom III) oraz kierunki działań (poziom IV) stanowiące listę potencjalnych zadań, które służą realizacji celów nadrzędnych, tj. operacyjnych i strategicznych, a poprzez nie osiągnięciu zdefiniowanego w wizji docelowego obrazu gminy.

POZIOM I	WIZJA I MISJA			
POZIOM II	CEL STRATEGICZNY		CEL STRATEGICZNY	
POZIOM III	CEL OPERACYJNY	CEL OPERACYJNY	CEL OPERACYJNY	CEL OPERACYJNY
POZIOM IV	Kierunki działań	Kierunki działań	Kierunki działań	Kierunki działań

Ryc.36 . Schemat konstrukcji Strategii oraz hierarchizacji i operacjonalizacji celów

Źródło: opracowanie własne

IV.2.1. Cele strategiczne

Sformułowanie głównych celów strategicznych dla gminy Białośliwie wynika bezpośrednio ze szczegółowej analizy potencjału endogenicznego, który został określony poprzez wyniki diagnozy stanu, analizy SWOT, wyników przeprowadzonej ankiety oraz prac podczas warsztatów z mieszkańcami i liderami lokalnymi gminy Białośliwie. W ich wyniku w trakcie prac warsztatowych wypracowano finalną konstrukcję strategii opierającą się na trzech zasadniczych celach strategicznych nawiązujących do wizji i misji gminy:

- **CEL STRATEGICZNY I. POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW I ROZWÓJ KAPITAŁU LUDZKIEGO**
- **CEL STRATEGICZNY II. NOWOCZESNA I KONKURENCYJNA GOSPODARKA**
- **CEL STRATEGICZNY III. ZRÓWNOWAŻONE GOSPODAROWANIE ŚRODOWISKIEM W OPARCIU O ZASOBY NATURALNE**

Powyższe cele strategiczne są spójne i w całości wypełniają zapisy wizji i misji poprzez co przyczynią się do ich realizacji. Obejmują one swoim zakresem uwarunkowania rozwoju społecznego opartego o wyższą jakość kapitału ludzkiego i społecznego, rozwoju gospodarczego opartego o lokalną przedsiębiorczość, a także rozwoju środowiskowo-przestrzennego, w tym rozwoju infrastruktury technicznej, opartego o walory środowiska przyrodniczego. Całość opracowania i działań związanych ze strategią rozwoju gminy Białośliwie, można określić jako „strategiczny plan/program gospodarczy” lub „biznes plan”. Terminologia ta występuje bowiem w ustawie o samorządzie terytorialnym i nawiązuje do klasycznej koncepcji organizacji i zarządzania. Konstrukcja strategii opiera się łącznie na trzynastu celach operacyjnych, w tym:

- pięciu w celu strategicznym I,
- pięciu w celu strategicznym II,
- trzech w celu strategicznym III.

W ramach powyższych celów operacyjnych wyróżniono proponowane kierunki działań, tj. kluczowe zadania i projekty do realizacji. Należy je traktować jako pewną propozycję, otwartą listę przedsięwzięć w danym zakresie, określającą ogólne ramy koncentracji aktywności programowej, finansowej i organizacyjnej całej wspólnoty gminy Białośliwie w perspektywie długofalowej. W sumie celom operacyjnym przypisano kilkadziesiąt kierunków działań.

Niniejsza Strategia zawiera załącznik z listą potrzeb inwestycyjnych gminy Białośliwie.

IV.2.2. Cele operacyjne

CEL STRATEGICZNY I. POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW I ROZWÓJ KAPITAŁU LUDZKIEGO

Stworzenie możliwie najwyższej jakości życia swoim mieszkańcom jest jedną z najważniejszych funkcji podstawowej jednostki samorządu terytorialnego, czyli gminy. Realizacja niniejszego celu będzie odbywała się na dwóch płaszczyznach. Jedna wiąże się z zabezpieczeniem odpowiedniego poziomu rozwoju infrastruktury społecznej, czyli m.in. placówek edukacyjno-wychowawczych, czy usług rehabilitacyjno-zdrowotnych. Druga płaszczyzna będzie realizowana poprzez działania na rzecz podniesienia kapitału ludzkiego oraz społecznego, zatem będzie odnosiła się bezpośrednio do mieszkańców gminy. Dotyczy ona m.in. pomocy społecznej w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, bezpieczeństwa publicznego, czy budowania kapitału społecznego na bazie rozwijania tożsamości lokalnej i poczucia przynależności do społeczności lokalnej. W ten ostatni aspekt ściśle wpisuje się cel związany z dziedzictwem historyczno-kulturowym, który był silnie podkreślany przez mieszkańców w trakcie prowadzonych warsztatów, czy też poprzez wypełnione ankiety.

Poprawa jakości życia wraz z rozwojem kapitału ludzkiego i społecznego powinna obejmować możliwie najszerszej wszystkie grupy społeczne. Dotyczy to z jednej strony stworzenia szerokiej perspektywy rozwojowej dla dzieci i młodzieży, możliwości realizacji mieszkańców na płaszczyźnie zawodowej, jak i zadbania o stworzenie swoistego „pakietu” usług specjalistycznych skierowanych do grupy seniorów, ułatwiających życie i aktywizujących osoby starsze.

Zapewnienie wysokiej jakości warunków życia przyczyni się do podniesienia konkurencyjności gminy i jednocześnie stanowi dobry argument dla wzrostu atrakcyjności jednostki jako nowego miejsca zamieszkania.

Powyższy cel strategiczny będzie realizowany przez pięć celów szczegółowych:

- **Cel operacyjny I.1. Wyrównanie szans edukacyjnych poprzez inwestycje w infrastrukturę edukacyjną oraz dostęp do wysokiej jakości oferty edukacyjnej**
- **Cel operacyjny I.2. Zapewnienie spójności społecznej poprzez przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu**
- **Cel operacyjny I.3. Wzrost dostępności do dóbr i usług rehabilitacyjno-zdrowotnych**

- **Cel operacyjny I.4. Wsparcie kapitału społecznego poprzez budowę tożsamości lokalnej**
- **Cel operacyjny I.5. Zachowanie dziedzictwa historyczno-kulturowego na rzecz poprawy konkurencyjności gminy**

**CEL OPERACYJNY I.1. WYRÓWNANIE SZANS EDUKACYJNYCH POPRZEZ
INWESTYCJE W INFRASTRUKTURĘ EDUKACYJNĄ ORAZ DOSTĘP DO
WYSOKIEJ JAKOŚCI OFERTY EDUKACYJNEJ**

W trakcie przeprowadzonych warsztatów oraz przeprowadzonej ankietyzacji wśród mieszkańców wskazywano na dwa główne aspekty związane z edukacją. Z jednej strony podkreślano, iż gmina w większości posiada dobrą bazę lokalową, która wymaga jednak pewnych działań modernizacyjno-remontowych. Brak jest np. sal gimnastycznych, czy pracowni komputerowych z dostępem do internetu w gimnazjum i filii szkoły podstawowej w Dębówku Nowym. Należy również podjąć działania na rzecz wyposażenia szkół w potrzebne materiały dydaktyczne, w tym związane z nowymi technikami nauczania. Poprawy wymaga również wzrost dostępności do placówek i usług opiekuńczo-wychowawczych dla najmłodszych, głównie poprzez rozwój i rozbudowę placówek edukacji przedszkolnej. Biorąc pod uwagę powyższe potrzeby zdefiniowane zostały odpowiednie kierunki działań zmierzające do poprawy sytuacji w zakresie infrastruktury edukacyjnej.

Z drugiej strony podjęcia szerszych działań wymaga kwestia podniesienia jakości nauczania. Wyniki końcowych egzaminów zarówno uczniów ze szkół podstawowych jak i gimnazjum z terenu gminy Białośliwie są niższe niż średnia dla powiatu, a także niższe niż przeciętnie w województwie wielkopolskim i w kraju. Działania w tym zakresie powinny przebiegać dwutorowo. Z jednej strony poprawy wymaga oferta edukacyjna, która będzie atrakcyjna zarówno dla uczniów, jak i związana z potrzebami rynku pracy, dostarczając odpowiednio wykwalifikowanych kadr dla konkurencyjnej i innowacyjnej gospodarki oraz rozwój szkolnictwa zawodowego zgodnego z potrzebami nie tylko lokalnej gospodarki, ale również odnoszącymi się do całego pobliskiego rejonu (np. powiat pilski i jednostki ościenne). W celu podniesienia jakości kształcenia powinno się rozważyć stworzenie bloku zajęć dodatkowych (wyrównawczych), które pozwoliłyby na nadrobienie dystansu, zwłaszcza uczniom osiągającym słabsze wyniki w nauczaniu.

Jednocześnie zwrócono uwagę na zbyt słabą ofertę pozalekcyjną dla dzieci i młodzieży, która może być realizowana zarówno przez placówki oświatowe, jak i np. w świetlicach wiejskich. Gmina powinna rozważyć w najbliższych latach przeznaczenie większych środków na działalność jednostek (szkoły, świetlice wiejskie, ośrodek kultury) upowszechniających i wdrażających ofertę uzupełniającą oraz

komplementarną względem zajęć prowadzonych w szkole. Dotyczy to prowadzenia różnego typu kół zainteresowań, w tym np. koła sportowe, warsztaty podnoszące praktyczne umiejętności – języki, fotografia, zajęcia komputerowo-informatyczne itp. Zajęcia takie powinny wspomagać rozwój zainteresowań uczniów, a także pozwolić im nabyć umiejętności praktyczne, bez których trudno funkcjonować we współczesnym świecie. W związku z powyższym należałoby zatrudnić zawodowych animatorów, którzy przygotowaliby profesjonalną ofertę dla dzieci i młodzieży.

Dopełnieniem oferty edukacyjnej powinny być działania zmierzające do zróżnicowania form kształcenia ustawicznego i związane z aktywizacją starszej części społeczeństwa (osoby po 50 roku życia), w tym również seniorów. W związku z faktem, iż osoby te stanowią coraz większą część społeczeństwa, należy pomyśleć nad jak najdłuższym ich utrzymywaniem w stanie aktywności społeczno-zawodowej i wykorzystaniem doświadczenia. Zadania takie powinny być realizowane poprzez rozszerzenie oferty edukacyjnej oraz zapewnienie dostępu do wiedzy dla osób każdej grupy wiekowej, w tym osób starszych. Potencjalne możliwości, które pozostają w gestii samorządu dotyczą stworzenia oferty edukacyjnej, m.in. poprzez coraz powszechniejsze w kraju Uniwersytety III Wieku (prowadzenie dodatkowych zajęć, kursów, szkoleń, warsztatów dla seniorów, itp.).

Kierunki działań:

- Rozbudowa, modernizacja i remont bazy materialnej placówek edukacyjno-oświatowych
- Rozbudowa zaplecza sportowego przy placówkach edukacyjnych
- Poprawa dostępności do usług opiekuńczo-wychowawczych nad dziećmi
- Współpraca lokalnych jednostek na rzecz stworzenia nowoczesnej oferty edukacyjnej dostosowanej do potrzeb runku pracy
- Rozwijanie oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży
- Aktywizacja edukacyjno-zawodowa mieszkańców, w tym osób starszych i seniorów

CEL OPERACYJNY I.2. ZAPEWNIENIE SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ POPRZEZ PRZECIWDZIAŁANIE WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU

Zadania związane ze wzrostem spójności społecznej i ukierunkowane na wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym mogą być realizowane na kilku płaszczyznach, w tym zarówno przez aktywną działalność władz samorządowych, jak też wyspecjalizowany w tym zakresie podmiot, który mógłby świadczyć pomoc i wsparcie na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osób niepełnosprawnych. Obejmowałoby ono szeroki wachlarz kompleksowych działań w zakresie: doradztwa, wsparcia, pośrednictwa, czy pomocy osobom potrzebującym i znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej, rodzinnej, zdrowotnej, czy

zawodowej. Zakres udzielanego wsparcia jest szeroki i powinien odbywać się poprzez warsztaty terapii zajęciowej prowadzone dla osób uzależnionych, czy niepełnosprawnych, w tym również we współpracy z działającym w gminie Krostkowskim Stowarzyszeniem Trzeźwości „Michał”.

Drugą płaszczyzną działań zmierzającą do przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu jest sfera aktywności zawodowej mieszkańców obejmująca pomoc w zdobyciu bądź podniesieniu kwalifikacji zawodowych w tym reorientację zawodową poszczególnych grup zawodowych, zdobycie doświadczenia zawodowego, wsparcie na rozpoczęcie działalności gospodarczej, refundację kosztów dojazdu i zakwaterowania w bezpośrednim powiązaniu z lokalnym rynkiem pracy, w tym z uwzględnieniem inteligentnych specjalizacji województwa.

Wachlarz prowadzonych działań obejmuje również wsparcie osób i rodzin (ubogich, wielodzietnych) będących w trudnej sytuacji materialnej. Niezbędne jest również powiększenie oraz modernizacja zasobów lokali komunalnych pozostających w dyspozycji gminy i pozwalających na rozwiązanie problemu mieszkań typowo socjalnych dla uboższej części społeczeństwa. W tym celu możliwe jest m.in. zaadaptowanie (poprzez odbudowę i modernizację) istniejącej tkanki budowlanej (w tym zdekapitalizowanej) i przeznaczenie jej na potrzeby mieszkalnictwa chronionego i socjalnego.

Kolejne działania odnoszą się do sukcesywnej likwidacji barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych, głównie w obiektach użyteczności publicznej, co poprawi ich dostępność.

Niezbędnym współcześnie czynnikiem rozwoju, mogącym wpływać na powiększenie grona osób wykluczonych jest dostępność do nowoczesnych technik i form komunikacji jakie stwarza internet. Chcąc przeciwdziałać wykluczeniu cyfrowemu konieczna jest rozbudowa internetowej sieci szerokopasmowej, która umożliwia nie tylko załatwianie spraw bieżących, ale jest również narzędziem komunikowania, czy aktywnego poszukiwania niezbędnych informacji, w tym np. o ofertach pracy, możliwościach uzyskania wsparcia finansowego (nie tylko w formie zapomogi, ale również na rozwój własnej działalności gospodarczej) itp. Możliwość dostępu do sieci powinna być zapewniona dla mieszkańców wszystkich miejscowości w gminie. Można w tym celu wykorzystać obiekty pozostające w gestii gminy, np. placówki oświatowe, czy świetlice wiejskie. Te ostatnie powinny służyć szeroko rozumianym celom społecznym (kulturowym, edukacyjno-szkoleniowym, towarzyskim, rekreacyjnym itp.) stąd wymagane jest ich doprowadzenia do właściwego stanu technicznego, jak i odpowiedniego wyposażenia.

Ostatnim aspektem w tym celu są działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa publicznego, które powinny być realizowane poprzez instalację sieci monitoringowej, czy modernizację budynków służących celom publicznym, ich właściwe doświetlenie i utrzymywanie w należytym stanie technicznym, aby nie przerodziły się w miejsca generujące patologie społeczne.

Kierunki działań:

- Poprawa spójności lokalnej społeczności poprzez inicjatywy przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
- Powiększenie oraz modernizacja istniejących zasobów lokali socjalnych (komunalnych)
- Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu poprzez rozbudowę internetowej sieci szerokopasmowej
- Likwidacja barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych
- Działania wspierające dla rodzin wymagających pomocy
- Przebudowa i remont obiektów użyteczności publicznej wraz z zagospodarowaniem otoczenia na cele społeczne
- Działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa publicznego

**CEL OPERACYJNY I.3. WZROST DOSTĘPNOŚCI DO DÓBR I USŁUG
REHABILITACYJNO-ZDROWOTNYCH**

Wyzwaniem, przed którym stoją władze większości samorządów w Polsce jest proces starzenia się ludności, co niesie za sobą wzrost zapotrzebowania m.in. na usługi medyczne, zdrowotne, czy rehabilitacyjne. Pogłębianie się dolegliwości, wzrost różnego rodzaju chorób przewlekłych, w tym prowadzących do niepełnosprawności, może prowadzić w efekcie do wykluczenia społecznego oraz ograniczenia dostępności do wielu instytucji życia publicznego. Dlatego też gmina powinna być odpowiednio przygotowana na wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym, a co za tym idzie rozwój i poprawa zaplecza materialnego wraz z wyposażeniem sprzętowo-technicznym placówek infrastruktury zdrowotnej. Należy prowadzić aktywną politykę senioralną poprzez stworzenie oferty opiekuńczej dla seniorów i osób niepełnosprawnych w tym w postaci instytucjonalnych placówek pomocy społecznej sprawujących całodobową lub dzienną opiekę w postaci dziennego oddziału geriatrycznego, czy dziennych domów dla seniorów. Wraz z postępującym procesem starzenia obserwuje się również wzrost zapotrzebowania na usługi z zakresu rehabilitacji. Stąd koniecznością jest zapewnienie mieszkańcom dostępu do gabinetu i usług w tym zakresie na miejscu w swojej gminie, bez konieczności wyjazdów do dalej położonych miast, co jest dodatkowym obciążeniem.

W dalszym horyzoncie czasowym może pojawić się zapotrzebowanie na nowe usługi i zarazem nowe miejsca pracy, np. poprzez utworzenie Środowiskowego Domu Samopomocy. Zadania w tej sferze powinny zmierzać do stworzenia ponadlokalnej oferty opiekuńczo-zdrowotnej, a tym samym do zwiększania jakości i dostępności do opieki zdrowotnej dla wszystkich mieszkańców.

Kierunki działań:

- Poprawa zaplecza materialnego oraz stanu infrastruktury zdrowotnej
- Poprawa dostępu do specjalistycznych usług medycznych, w tym rehabilitacyjnych
- Budowa infrastruktury długoterminowej opieki dla osób starszych

**CEL OPERACYJNY I.4. WSPARCIE KAPITAŁU SPOŁECZNEGO POPRZEZ
BUDOWĘ TOŻSAMOŚCI LOKALNEJ**

W trakcie prowadzonych warsztatów wielokrotnie pojawiała się kwestia niedostatecznej współpracy i antagonizmów pomiędzy głównymi aktorami życia społecznego w gminie. Nieporozumienia te powodują niepotrzebne wydłużenie procesu decyzyjnego, a w skrajnych sytuacjach inercję. Nie wszystkim decyzjom towarzyszy klimat konsensusu, a poszczególni uczestnicy dyskusji wykazują postawę konfrontacyjną w procesie wypracowywania ostatecznej decyzji.

Z drugiej strony za pozytywny przejaw można uznać aspekt aktywności społecznej poprzez uczestniczenie w życiu codziennym gminy i poszczególnych jednostek (wsi). Przejawia się to chociażby w pracach nad wypracowaniem sołeckich strategii rozwoju, które były tworzone w okresie poprzedzającym prace nad niniejszą Strategią.

Działalność ta odbywa się również w zorganizowanej i zinstytucjonalizowanej formie, w tym działalności organizacji pozarządowych. Aktywność mieszkańców potwierdza również pomysł powołania Centrum Aktywności Lokalnej, który został wpisany w Sołecką Strategię Rozwoju Wsi Białośliwie. Można zatem próbować wykorzystać ten rodzaj aktywności mieszkańców do stworzenia szerszej płaszczyzny służącej porozumiewaniu się i wypracowywaniu konsensusu, a także promowaniu działań na rzecz partnerstwa i partycypacji społecznej w rozwoju lokalnym. W tym celu postuluje się powołanie Forum Organizacji Pozarządowych i stworzenie odpowiedniego modelu partycypacyjnego obejmującego cały proces twórczo-decyzyjny (od idei, przez informację, proces konsultacji, komunikat zwrotny po realny wpływ). Wachlarz narzędzi partycypacyjnych jest bardzo szeroki i składa się z szeregu odpowiednio dobranych do zadań metod (m.in.: spotkania dyskusyjne, informacje na www, gazetki, wysyłka listów i broszur, informacje w mediach, ogłoszenia, badanie opinii publiczne, warsztaty, dyskusje, fora, itp.). W opinii uczestników warsztatów i mieszkańców, wdrożone narzędzia partycypacji powinny być jak najpełniej wykorzystywane w przyszłym okresie realizacji niniejszej Strategii.

Narzędziami wspierającymi przedsięwzięcia na rzecz wzrostu aktywizacji i integracji społecznej mieszkańców powinny być zarówno te stosowane dotychczas m.in. fundusz sołecki, jak i nowe np. inicjatywa obywatelska, której idea opiera się nie

tylko na wyczekiwaniu na działania władz lokalnych, ale również (a może i przede wszystkim) na inicjatywach oddolnych, pochodzących bezpośrednio od mieszkańców i realizowana wspólnie zarówno przez nich samych oraz lokalne władze.

Ponadto powinno się podjąć działania w kierunku podwyższenia świadomości obywatelskiej np. poprzez włączenie mieszkańców w procesy odnowy obszarów wiejskich, w tym inwestycje w rozbudowę i modernizację świetlic wiejskich, zagospodarowanie i wyposażenie terenów przestrzeni publicznej w obiekty małej architektury, czy place zabaw. Miejsca te mogą i powinny służyć w dalszym etapie propagowaniu działań budujących wzrost poczucia przynależności do lokalnej wspólnoty poprzez organizację cyklicznych festynów, czy imprez plenerowych.

Przy podejmowaniu tego typu inicjatyw należy aktywnie promować wśród mieszkańców możliwość angażowania się przez nich w procesy decyzyjne oraz podejmowanie decyzji przy wykorzystaniu istniejących już w gminie narzędzi i rozwiązań. Jednym z działań mogących wzmocnić aktywność społeczności jest intensyfikacja procesu zaangażowania osób młodych. Taką formą może być Młodzieżowa Rada Gminy, której działania należy nadal wspierać w sposób aktywny. Innym przedsięwzięciem mogącym funkcjonować we współpracy oraz przy radzie młodzieżowej jest Centrum Wolontariatu.

Jednym z nowszych i ciekawszych rozwiązań sprzyjających aktywizacji mieszkańców i obecnie mocno promowanych, jest rozwój przedsiębiorstw ekonomii społecznej (PES). Zadaniem gminy powinno być w tym zakresie tworzenie odpowiednich warunków (programu) umożliwiających zakładania tego typu przedsiębiorstw na terenie gminy wykorzystując do tego celu chociażby proponowane w strategii sołeckiej Białośliwia Centrum Aktywności Lokalnej. Tego typu przedsiębiorstwo mogłoby funkcjonować m.in. w oparciu o istniejące obiekty mające potencjał do wykorzystania ich na cele turystyczne (spichlerze, kolejka wąskotorowa itp.).

Wszystkie powyższe proponowane rozwiązania będą służyły wzmocnieniu postaw obywatelskich, -podniesieniu kultury uspołecznienia decyzji w gminie, budowaniu więzi mieszkańców z gminą, a w efekcie pobudzenie świadomości tożsamości lokalnej i budowanie spójności społecznej.

Kierunki działań:

- Wsparcie przedsięwzięć na rzecz wzrostu aktywizacji i integracji społecznej mieszkańców
- Powołanie Forum Organizacji Pozarządowych służące promowaniu działań na rzecz partycypacji społecznej w rozwoju lokalnym
- Promowanie inicjatywy funduszy sołeckich
- Wzrost lokalnej tożsamości i spójności społecznej poprzez organizację cyklicznych festynów, imprez plenerowych
- Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorstw ekonomii społecznej
- Realizacja działań związanych z odnową obszarów wiejskich

CEL OPERACYJNY I.5. ZACHOWANIE DZIEDZICTWA HISTORYCZNO-KULTUROWEGO NA RZECZ POPRAWY KONKURENCYJNOŚCI GMINY

Samorządy chcące dążyć do zrównoważonego rozwoju kładą nacisk nie tylko na kwestie związane z gospodarką czy rozwojem infrastruktury, ale również na równomierny rozwój pozostałych sfer działalności. Jednym z obszarów zainteresowania władz pozostaje szeroko rozumiana działalność kulturalna i ochrona dziedzictwa historyczno-kulturowego. Poprzez realizację celu operacyjnego władze mogą ugruntować tą sferę działalności w gminie, która jest mocno dostrzegana także przez samych mieszkańców. Tym samym zapewnione zostaną mieszkańcom gminy usługi kulturalne wysokiej jakości, zaś z drugiej strony może stanowić to podłoże do stworzenia ciekawej oferty turystyki kulturowej, dzięki czemu gmina poprawi konkurencyjność względem innych jednostek oraz własną atrakcyjność dla osób z zewnątrz.

W założeniu niniejszy cel operacyjny ma pobudzić społeczność lokalną do aktywności, zarówno na polu zaangażowania z prace nad tworzeniem oferty kulturalnej, jak i uczestnictwa w tego typu wydarzeniach. Przykładów z innych rejonów dowodzą, że stagnację i niedostatki, społeczności lokalne przezwyciężają dzięki aktywności niewielkiej grupy pasjonatów i entuzjastów. Stąd należy wspierać lokalne środowiska twórcze w ramach posiadanych możliwości. Mogą, ale nie muszą to być działania związane z mikrograntami na działalność kulturowo-artystyczną, jak i również wsparcie niefinansowe poprzez wykorzystanie istniejącego potencjału instytucjonalno-społecznego, w celu stworzenia przestrzeni dla działań kulturalnych oraz udostępnienie przestrzeni lokalowej. W tym celu konieczne jest podjęcie działań związanych z modernizacją, rozbudową i doposażeniem istniejącej już infrastruktury kulturalnej, np. Gminnego Ośrodka Kultury. Ponadto należy wykorzystać potencjał tkwiący w obiektach historycznych, często zaniedbanych i niezagospodarowanych poprzez ich ochronę, remonty, czy renowację. Podjęcie tego typu działań stwarza dalsze możliwości rozwoju poszczególnych wsi i ich mieszkańców, w tym proponowane włączenie w ideę sieci wiosek tematycznych. Do tego celu nadaje się wykorzystanie zarówno tkanki materialnej w postaci istniejących obiektów dziedzictwa historyczno-kulturowego, jak i szeroko rozumianego potencjału gospodarczo-kulturowo-etnicznego poprzez wykorzystanie w celach promocyjnych potencjału sadowniczego i wykreowanie produktów lokalnych. Tym samym przyczyni się to do zwiększenia rozpoznawalności gminy, jak i będzie stanowiło szansę na rozszerzenie oferty dziedzictwa kulturowego gminy.

Spectrum możliwych do realizacji przedsięwzięć w omawianym celu jest jednak znacznie szersze. Jednymi z najistotniejszych placówek promujących kulturę są biblioteki. W celu ich unowocześnienia i uatrakcyjnienia oferty proponuje się rozbudowę biblioteki gminnej poprzez stworzenie Mediateki, która daje szansę na optymalizację oferty kulturalnej, stworzenie nowych produktów oraz wzrost zaangażowania mieszkańców w życie społeczno-kulturalne. Jest to ciekawa alternatywa uatrakcyjnienia dostępu do wiedzy, cyfryzacji zasobów, informowania o bieżących atrakcjach, a także promowania czytelnictwa oraz tworzenia kreatywnej atmosfery dla młodzieży i studentów, choć adresowane są dla wszystkich chętnych. Dzięki niej możliwe jest korzystanie (wypożyczanie, użytkowanie na miejscu) z multimediiów, książek, czy muzyki. Jest to także interaktywne multicum, które wspiera naukę dzięki zróżnicowanemu dostępowi do wiedzy (komputery, lektorzy) oraz pomaga opanować język. Mediateki zyskały znaczną przychylność państwa i

wielu firm upatrujących w nich przyszłość bibliotek, stąd wiele z nich w całym kraju zostało objętych planem restrukturyzacji, mającej przekształcić je w mediateki.

Kierunki działań:

- Aktywizacja mieszkańców w kierunku rozwoju działalności kulturalnej
- Modernizacja, rozbudowa oraz doposażenie istniejącej infrastruktury kulturalnej
- Poszerzenie oraz promocja oferty kulturalnej gminy
- Ochrona dziedzictwa historycznego i kulturowego poprzez remonty, renowację obiektów historycznych
- Włączenie w sieć wiosek tematycznych
- Promocja i wsparcie środowisk twórczych
- Rozwój nowych obiektów ukierunkowanych na rzecz zwiększenia kulturalnej atrakcyjności oferty gminy

CEL STRATEGICZNY II.
NOWOCZESNA I KONKURENCYJNA
GOSPODARKA

Podstawą funkcjonowania ekonomicznego każdej jednostki jest stworzenie odpowiednich warunków do rozwoju gospodarczego oraz wzmocnienie przedsiębiorczości mieszkańców. Dokładna analiza uwarunkowań, przeprowadzona w diagnozie stanu, a przede wszystkim w oparciu o proces konsultacji społecznych przeprowadzony w oparciu o warsztaty strategiczne i ankietyzację wyraźnie wskazały, że mieszkańcy gminy traktują kwestię gospodarki jako jeden z priorytetów. Mają przy tym świadomość pewnych ograniczeń, ale i posiadania znacznego potencjału w zakresie rozwoju przedsiębiorczości, zwłaszcza w sektorze związanym z rolnictwem oraz przetwórstwem rolno-spożywczym.

Formowanie przestrzeni gospodarczej na terenie gminy będzie odbywało się poprzez zastosowanie różnorodnych narzędzi, od „miękkich”, jak np.: kreowanie lokalnych zasobów wytwórczych poprzez stwarzanie korzystnych (preferencyjnych) warunków do rozwoju przedsiębiorczości, rozwijanie powiązań integrujących pomiędzy uczestnikami procesów gospodarczych, umacnianie istniejących przejawów życia gospodarczego na terenie gminy, po „twarde”, jak np.: przygotowanie gminnych terenów inwestycyjnych, czy rozwój i zarządzanie infrastrukturą komunikacyjną w celu ułatwienia nawiązywania stosunków gospodarczych stanowiącego zarazem „krwioobieg” każdej gospodarki.

Cel strategiczny związany z tworzeniem podstaw nowoczesnej i konkurencyjnej gospodarki będzie realizowany poprzez działania w ramach pięciu celów operacyjnych:

- **Cel Operacyjny II.1. Wzmocnienie rozwoju gospodarczego opartego na wewnętrznym potencjale Gminy**
- **Cel Operacyjny II.2. Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej Gminy**
- **Cel Operacyjny II.3. Poprawa konkurencyjności i rozwój nowoczesnego sektora rolnego**
- **Cel operacyjny II.4. Zwiększenie efektywności systemu transportowo- komunikacyjnego**
- **Cel operacyjny II.5. Zwiększenie atrakcyjności turystycznej i rozwój turystyki aktywnej**

**CEL OPERACYJNY II.1. WZMOCNIENIE ROZWOJU GOSPODARCZEGO
OPARTEGO NA WEWNĘTRZNYM POTENCJALE GMINY**

Rozwój lokalnej przedsiębiorczości (głównie małych i średnich przedsiębiorstw - MSP) jest najbardziej trwałą metodą gospodarowania zasobami jakie dostępne są na danym terenie – wpisuje się bowiem z endogeniczny model wzrostu. Doceniając wagę rozwoju przedsiębiorczości gminnej proponuje się realizację przedsięwzięć, które zmierzały będą do wsparcia istniejących podmiotów gospodarczym na terenie gminy oraz zachęcały mieszkańców do podejmowania własnej działalności gospodarczej. Korzystając z lokalnych walorów gminy, a także obserwując tendencje dotyczące wzrostu znaczenia produkcji żywności (np. żywność ekologiczna, produkcja z surowców naturalnych) i przedmiotów powszechnego użytku, czy kierunku rozwoju energii opartej o walory ekologiczne należy wspierać działalność w tzw. sektorze „zielonych miejsc pracy” na terenie gminy Białośliwie.

Samorząd gminny dysponuje w tym zakresie odpowiednimi instrumentami, które w celu pobudzania odpowiednich sektorów działalności może umiejętnie stosować. Dotyczy to wspierania lokalnych środowisk biznesowych, w tym o instrumenty preferencyjno-kapitałowe jak np. ulgi, zwolnienia podatkowe, rozporządzenia o pomocy *de minimis* i szereg pozostałych instrumentów pozostające w gestii gminy.

Z uwagi, iż obecnie jednym z najważniejszych źródeł wsparcia finansowego pozostają środki zewnętrzne, głównie środki Unii Europejskiej, należy przemyśleć kwestię punktu doradczego udzielającego informacji i wsparcia doradczego w zakresie pozyskiwania środków unijnych.

W założeniach niniejszego celu operacyjnego formowanie przestrzeni gospodarczej gminy powinno odbywać się również poprzez rozwijanie powiązań

integrujących pomiędzy poszczególnymi uczestnikami procesów gospodarczych, w tym rozwój i wsparcie szerokiego spectrum narzędzi wspierania lokalnego biznesu z instrumentami kapitałowymi, czy inicjatywami partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP). Partnerstwo to zachodzi na styku pomiędzy jednostkami administracji rządowej i samorządowej (administracji publicznej), a podmiotami prywatnymi w sferze usług publicznych. Partnerstwo obejmować może takie dziedziny jak np. budownictwo mieszkań na wynajem, centra sportowo-rekreacyjne, parkingi, szkoły, siedziby władz publicznych, gospodarka komunalna, czy budowa dróg. Biorąc pod uwagę słowa polityków krajowych i unijnych, z których wynika iż obecna perspektywa finansowa UE (2014-2020) może być ostatnia tak duża dla Polski, a także fakt że sporo samorządów jest mocno zadłużonych, instrument PPP jawi się jako ciekawa alternatywa dla kreowania warunków dalszego rozwoju.

Kierunki działań:

- Tworzenie warunków na rzecz wsparcia rozwoju lokalnego sektora MSP w oparciu o endogeniczny potencjał Gminy
- Promowanie inicjatywy partnerstwa publiczno–prywatnego
- Prozatrudnieniowa polityka wspomagająca działania na rzecz tworzenia nowych miejsc pracy
- Wsparcie doradcze w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych (w tym z Unii Europejskiej)
- Wzmacnianie rozwoju narzędzi wsparcia lokalnego biznesu, w tym o instrumenty preferencyjno-kapitałowe (ulgi, zwolnienia podatkowe, inne instrumenty pozostające w gestii gminy, itp.)

CEL OPERACYJNY II.2. POPRAWA ATRAKCYJNOŚCI INWESTYCYJNEJ GMINY

Działania, które samorząd może podjąć w ramach realizacji tego celu, polegają przede wszystkim na przygotowaniu odpowiedniej bazy do prowadzenia działalności gospodarczej. W ramach realizacji celu gmina powinna z jednej strony przygotować tereny inwestycyjne, z drugiej zaś opracować miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, szczególnie dla tych terenów które planuje się przeznaczyć pod inwestycje (jakikolwiek, nie tylko pod inwestycje gospodarcze, ale również handel, usługi, mieszkalnictwo, infrastruktura itp.). Istnienie takiego planu jest gwarancją stabilnego rozwoju i ładu przestrzennego, dla mieszkańców gminy, jaki i potencjalnych inwestorów. Ogranicza ryzyko inwestycyjne oraz określa w jednoznaczny sposób, jak gmina postrzega dalszy kierunki rozwoju i jakie konkretne inwestycje planuje się prowadzić w określonej przestrzeni. Obok planu powinno równoległe powstać opracowanie kompleksowego i czytelnego programu wspierającego inwestycje, co z punktu postrzegania gminy przez inwestorów

zewnątrznych stwarza odpowiedni fundament do przyciągania inwestycji i stabilnego rozwoju gospodarczego.

Uzupełnieniem spójności oferty inwestycyjnej powinno być utworzenie bądź skoncentrowanie obowiązków w tym zakresie w jednym punkcie (Punkt Obsługi Inwestora), gwarantującym kompleksową obsługę potencjalnych inwestorów, jak i działających już podmiotów gospodarczych.

Współczesna konkurencja tocząca się na każdej płaszczyźnie życia społeczno-gospodarczego, znajduje również swoje odzwierciedlenie w konkurowaniu pomiędzy samorządami lokalnymi, w tym powszechne starania na rzecz pozyskania kluczowego inwestora. Zabiegając o to (np. poprzez uczestnictwo w targach krajowych i międzynarodowych, czy podejmując współpracę z PAIiIZ - Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych), należy mieć też na uwadze założenia przyświecające tzw. inteligentnym specjalizacjom województwa wielkopolskiego, jako że każdy z regionów ma opracowaną własną Regionalną Strategię Innowacji (RSI). Dla regionu Wielkopolski specjalizacje te zdefiniowano jako: biosurowce i żywność dla świadomych konsumentów (bezpieczne bioprodukty i zdrowa żywność, nowoczesne technologie produkcji żywności, innowacyjne metody sprzedaży i dystrybucji wysokojakościowej żywności, ekologiczna produkcja żywności i zagospodarowanie odpadów, przygotowanie i profesjonalizacja kadr dla obszaru specjalizacji), wnętrza przyszłości (branża meblarska oraz wyposażenia wnętrz), przemysł jutra (branża produkcji i naprawy maszyn oraz urządzeń takich jak pojazdy i środki transportu, szczególnie przemysł motoryzacyjny), wyspecjalizowane procesy logistyczne, rozwój oparty na ICT, nowoczesne technologie medyczne.

Biorąc pod uwagę endogeniczny potencjał gminy Białośliwie, wydaje się że priorytetowe działania powinny koncentrować się wokół biosurowców i produkcji żywności dla świadomych konsumentów, tj. wytwarzanie bezpiecznych bioproduktów, zdrowej żywności, stosowania nowoczesnych technologii produkcji żywności, innowacyjnych metod sprzedaży i dystrybucji wysokojakościowej żywności, ekologicznej produkcji żywności i zagospodarowania odpadów, a także przygotowanie i profesjonalizacja kadr dla obszaru omawianej specjalizacji, co stwarza szanse na stworzenie i rozwinięcie odpowiedniej oferty edukacyjnej.

Działania w niniejszym celu operacyjnym, poza już omówionymi, powinny koncentrować się jeszcze wokół budowania marki „Gminy Białośliwie”. Rozpoznawalność jest jednym z kluczowych czynników sukcesu i instrumentów kreowania wizerunku jednostki terytorialnej, stąd należy zainicjować działania na rzecz wprowadzenia kompleksowego systemu identyfikacji wizualnej

Identyfikacja wizualna powinna odpowiadać specyfice gminy, zachowywać jednolitość i zgodność z całym systemem komunikacji społecznej, charakteryzować się oryginalnością, być łatwo dostrzegalną oraz łatwą. Na całokształt systemu identyfikacji składać powinien się nie tylko element graficzny (paleta barw, logotyp, typografia), ale również hasło, które jednoznacznie kojarzyć się będzie z Białośliwiem.

Zapewni to gminie nie tylko rozpoznawalność marki na płaszczyźnie gospodarczej (wśród inwestorów, przedsiębiorców), ale także w gronie potencjalnych turystów.

Kierunki działań:

- Kreowanie warunków dla lokalizacji strategicznych inwestycji
- Podnoszenie atrakcyjności i spójności oferty inwestycyjnej wraz z obsługą inwestorów
- Tworzenie i rozwój stref aktywności inwestycyjnej
- Opracowanie i wdrożenie promocji gospodarczej i oferty inwestycyjnej – budowanie marki "Gminy Białośliwie"
- Działania na rzecz pozyskania kluczowego inwestora, w tym z zakresu branż inteligentnych specjalizacji
- Poprawa innowacyjności i konkurencyjności gospodarki gminy poprzez działania na rzecz rozwoju nowych technologii (w tym proekologicznych)

**CEL OPERACYJNY II.3. POPRAWA KONKURENCYJNOŚCI I ROZWÓJ
NOWOCZESNEGO SEKTORA ROLNEGO**

W sposób naturalny częścią gospodarki gminy Białośliwie są gospodarstwa rolne i cały sektor rolny stanowiący fundament gospodarczy gminy. Jest to zarazem kolejna płaszczyzna wymagająca wsparcia w celu budowy trwałych podwalin gospodarczych. Można rzec, iż gmina Białośliwie rolnictwem stoi, zwłaszcza biorąc pod uwagę daleko posuniętą specjalizację w kierunku sadownictwa.

Nowoczesne podejście do sektora rolnego i zarazem stanowiącego o siłę lokalnej gospodarki przynoszącej dochody mieszkańcom, wymaga budowy swoistego systemu naczyń połączonych. Dotyczy to zarówno etapu produkcji, jak i następnie przetwórstwa surowca. Pierwszy etap związany jest z powstaniem nowoczesnych i innowacyjnych rozwiązań usieciowienia gospodarstw rolnych, w ramach łańcucha powiązań produkcyjnych, a także wspierania współpracy lokalnych producentów poprzez rozwój grup producenckich. Ten ostatni mechanizm jest zresztą silnie rozwijany poprzez wsparcie finansowe środkami unijnymi wdrażanymi w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW). Kolejnym krokiem powinno być promowanie i wsparcie idei powołania Klastra Produkcji Zdrowej Żywności wraz z wykreowaniem certyfikowanego lokalnego produktu markowego (np. powidła śliwkowe, soki, miody) pochodzącego z terenu Doliny Noteci.

Działania te w efekcie służyć będą rozwijaniu nowoczesnego rolnictwa, w tym zwłaszcza silnej w gminie Białośliwie branży sadowniczej, w kierunku produkcji wysokiej jakości surowców oraz zdrowej i bezpiecznej żywności.

Całości dobrze rozwiniętego sektora rolnego powinno dopełniać przetwórstwo rolno-spożywcze, w tym ukierunkowane na wykorzystanie i przetwarzanie lokalnego

surowca. Stwarza to tym samym możliwość kreowania nowych miejsc pracy w sektorze pozarolniczym bądź okołorolniczym na bazie kooperacji z rolnictwem indywidualnym. Ponadto funkcjonowanie znacznej liczby gospodarstw, przy uwzględnieniu potencjału środowiskowego gminy, stwarza również szanse na rozwój agroturystyki, która powinna być uzupełnieniem oferty szeroko rozumianej turystyki.

Kierunki działań:

- Rozwijanie nowoczesnego sadownictwa w kierunku produkcji wysokiej jakości produktów
- Nowoczesne i innowacyjne rozwiązania w ramach łańcucha powiązań produkcyjnych
- Działania na rzecz wsparcia rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego
- Promowanie i wsparcie idei powołania Klastra Produkcji Zdrowej Żywności
- Wspieranie współpracy lokalnych producentów poprzez rozwój grup producenckich
- Działania na rzecz stworzenia nowych miejsc pracy w sektorze pozarolniczym na bazie kooperacji z rolnictwem jako czynnika aktywizacji gospodarczej

CEL OPERACYJNY II.4. ZWIĘKSZENIE EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU TRANSPORTOWO- KOMUNIKACYJNEGO

Istniejąca sieć dróg umożliwia dotarcie do wszystkich miejscowości na jej terenie, ale ich parametry i stan techniczny bywa mocno zróżnicowany. W związku z powyższym proponuje się cel, którego efektem będzie poprawa efektywności systemu transportowo- komunikacyjnego opartego nie tylko o drogi. Tym niemniej to one stanowią zawsze podstawę dostępności komunikacyjnej stąd należy skierować działania na rzecz poprawy oraz bezpieczeństwa drogowego w obrębie gminy. Zakres koniecznych do podjęcia działań związany jest z budową, remontami, przebudową oraz modernizacją dróg gminnych wraz z towarzyszącymi im ciągami pieszymi i niezbędną infrastrukturą towarzyszącą (m.in. chodniki, przystanki autobusowe, wiaty przystankowe). Działania w zakresie dróg dotyczą również lobbowania na rzecz realizacji przedsięwzięć infrastrukturalnych obejmujących drogi wojewódzkie i krajowe (w tym główny ciąg komunikacyjny w przebiegający przez gminę, czyli droga krajowa DK10). Przeprowadzone warsztaty w trakcie prac nad Strategią oraz wyniki ankiet wskazują także na potrzebę rozbudowy sieci parkingów w gminie.

Przez gminę Białośliwie przebiega również infrastruktura kolejowa (linia nr 18 I klasy, zelektryfikowana dwutorowa relacji Piła – Bydgoszcz) wraz z lokalizacją dwóch stacji kolejowych w miejscowościach: Białośliwie i Krostkowo. Zarówno sama linia jak i stacje wymagają podjęcia działań modernizacyjnych poprawiających dostępność do transportu kolejowego. Pozostaje to jednak poza gestią gminy, która

może jedynie lobbować w tej kwestii, bądź też być partnerem na etapie modernizacji i przebudowy przejazdów przecinających ciągi drogowe.

Zwiększenie efektywności systemu transportowo-komunikacyjnego powinno odbywać się również poprzez rozwój systemu ścieżek rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą. Powinny one służyć nie tylko mieszkańcom, ale również zostać zagospodarowane na potrzeby ruchu turystycznego, tym bardziej, że przez gminę Białośliwie przebiega droga rowerowa rangi międzynarodowej, tj. Międzynarodowa Trasa Rowerowa Euro-Route R-1, łącząca szereg państw europejskich od Francji przez Niderlandy, Niemcy, Polskę, Obwód Kaliningradzki, Litwę, Łotwę i Estonię aż do Sankt Petersburga w Rosji. Stwarza to tym samym duże możliwości rozwoju turystyki w oparciu o ścieżki rowerowe.

Całości sprawnie funkcjonującego systemu transportowo-komunikacyjnego dopełnia stworzenie warunków dla rozwoju transportu publicznego wraz z poprawą dostępności poszczególnych miejscowości z siedzibą gminy - Białośliwiem. Dotyczy to zarówno optymalizacji sieci powiązań przewozowych, jak i powstania odpowiedniej infrastruktury (np. wspomniane przystanki i wiaty przystankowe).

Kierunki działań:

- Poprawa dostępności komunikacyjnej oraz bezpieczeństwa drogowego w obrębie gminy
- Rozwój systemu ścieżek rowerowych wraz z budową infrastruktury towarzyszącej
- Lobbowanie na rzecz realizacji przedsięwzięć infrastrukturalnych obejmujących drogi wojewódzkie i krajowe
- Wspieranie działań na rzecz modernizacji infrastruktury kolejowej wraz z poprawą dostępności do transportu kolejowego
- Rozbudowa sieci parkingów
- Stworzenie warunków dla rozwoju zrównoważonego transportu publicznego wraz z poprawą dostępności poszczególnych miejscowości z siedzibą gminy

**CEL OPERACYJNY II.5. ZWIĘKSZENIE ATRAKCYJNOŚCI TURYSTYCZNEJ
I ROZWÓJ TURYSTYKI AKTYWNEJ**

Gmina z racji posiadanych walorów, głównie środowiskowych ale uzupełnionych atrakcjami kulturowo-historycznymi (kolejka wąskotorowa, spichlerze) posiada pewną przestrzeń możliwą do zagospodarowania na cele turystyczne. Proponowany jest rozwój przede wszystkim w kierunku turystyki aktywnej, jako że stosunkowo niezbyt liczna oferta atrakcji nie sprzyja pozostawianiu turystów na dłuższy, kilkudniowy pobyt. Szansę taką stwarza natomiast stworzenie oferty turystyki poznawczej, wypoczynkowej czy kwalifikowanej. Dotyczy to m.in. takich form jak: turystyka przyrodnicza (obserwowanie i poznawanie przyrody: roślin, zwierząt, obszarów wodnych), birdwatching (obserwowanie ptaków w ich naturalnych siedliskach; gmina jest objęta siecią Natura 2000), ekoturystyka (środowisko przyrodnicze i społeczności lokalne), turystyka krajoznawcza (zwiedzenie określonych obiektów, miejscowości, wycieczki przedmiotowe, zielone szkoły, biwaki), agroturystyka (wypoczynek w gospodarstwach rolnych wraz z oferowaniem produktów własnego wyrobu), turystyka piesza i rowerowa (w oparciu o wykorzystanie istniejących oraz nowo stworzonych szlaków turystycznych wraz z infrastrukturą towarzyszącą), turystyka kajakowa (Dolina Noteci), czy turystyka kulturowo-kulinarna (np. przy wykorzystaniu potencjału tkwiącego w sadownictwie oraz stworzeniu markowego produktu lokalnego).

W zakresie szeroko rozumianej infrastruktury turystycznej pozostaje również budowa, rozbudowa i modernizacja placówek i infrastruktury sportowej w postaci boisk do gier zespołowych, kortów, czy siłowni napowietrznych.

Uzupełnieniu inwestycji w infrastrukturę sportową powinna towarzyszyć rozbudowa i modernizacja infrastruktury rekreacyjno-wypoczynkowej poprawiającej jakość życia dla mieszkańców gminy, jak i rozszerzająca ofertę świadczonych usług dla turystów. Dotyczy to np. działań związanych z zagospodarowaniem tzw. „*Doliny Grabowej*” i doposażeniem w urządzenia małej architektury, miejsca na ognisko czy grill oraz miejsca konsumpcji, budowy siłowni zewnętrznej, a także wykorzystania w tym celu bliskości bocznicy kolejki wąskotorowej wraz z istniejącymi obiektami stanowiącymi swoistego rodzaju dziedzictwo kulturowo-historyczne 120 letniej Wyrzyskiej Kolejki Powiatowej. Dodając do tego inne istniejące zabytki: spichlerze („Wacek”), Park Dworski Raczyńskich, Kościół w Krostkowie, drogę wodną E-70 na Noteci, Europejski Szlak Rowerowy R-1, planowane zagospodarowanie rzeki Noteć do potrzeb turystyki kajakowej wraz z budową mariny turystycznej, czy pomniki przyrody otrzymujemy w efekcie znaczący potencjał do zagospodarowania i stwarzający szanse na przyciągnięcie ruchu turystycznego.

Nie należy zapominać przy tym, iż rozbudowa atrakcji turystycznych nie stanowi jeszcze o realnym wpływie turystyki na gospodarkę lokalną. Aby było to możliwe niezbędny jest rozwój bazy noclegowej i gastronomicznej, chociaż pozostaje to raczej w gestii inicjatywy i przedsiębiorczości samych mieszkańców niż władz samorządowych. Rolą gminy jest dbanie o istniejące zasoby oraz takie kreowanie rozwoju, aby nie ucierpiało na tym środowisko przyrodnicze. Ponadto gmina funkcjonuje w Lokalnej Grupie Działania „Krajna nad Notecią”, promującej region ale i zarazem czyniącej starania na rzecz ochrony i podtrzymywania walorów środowiskowych Doliny Noteci.

Uzupełnieniem działań na rzecz rozwoju turystyki powinno być wzbogacenie oferty imprez turystyczno-rekreacyjnych o charakterze ponadlokalnym oraz większe wykorzystanie nowych kanałów dystrybucji (internet) do promocji turystycznej obszaru gminy.

Kierunki działań:

- Stworzenie wysokiej jakości infrastruktury noclegowej i gastronomicznej
- Odnowienie i rozszerzenie sieci szlaków turystycznych wraz z budową małej infrastruktury turystycznej
- Rozbudowa i modernizacja infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej poprawiającej jakość świadczonych usług
- Budowa, rozbudowa i modernizacja placówek i infrastruktury sportowej
- Kreowanie oferty innowacyjnych usług skierowanych na aktywne formy wypoczynku (nowe atrakcje rekreacyjno-wypoczynkowe) wraz z działaniami promocyjno-informacyjnymi
- Rozwój i promocja turystyki w oparciu o istniejące atrakcje

CEL STRATEGICZNY III. ZRÓWNOWAŻONE GOSPODAROWANIE ŚRODOWISKIEM W OPARCIU O ZASOBY NATURALNE

Zachowanie wysokich walorów przyrodniczych gminy Białośliwie jest jednym z najważniejszych wyzwań jakie stoją przed władzami i administracją samorządową. Wynika to nie tylko z konieczności zapewnienia wysokich standardów życia dla mieszkańców, ale również z potrzeby realizacji wysokich standardów środowiskowych. Aby efektywnie móc gospodarować środowiskiem, przy jednoczesnej dbałości o jego ochronę, kluczowe staje się sukcesywne rozbudowywanie nowoczesnej infrastruktury technicznej (sieć wodno-kanalizacyjna, przechodzenie na proekologiczne źródła ogrzewania, wdrażanie zasad gospodarki niskoemisyjnej itp.),

co w efekcie pozwoli na ograniczenie zanieczyszczenia środowiska. Zarazem podniesienie to komfort życia mieszkańców gminy.

Cel strategiczny związany ze zrównoważonym gospodarowaniem zasobami naturalnymi będzie realizowany przez trzy cele szczegółowe:

- **Cel operacyjny III.1): Wdrażanie zasad gospodarki niskoemisyjnej oraz efektywnego gospodarowania energią**
- **Cel operacyjny III.2) Poprawa jakości środowiska poprzez modernizację infrastruktury technicznej**
- **Cel operacyjny III.3) Zachowanie i ochrona walorów środowiska przyrodniczego**

**CEL OPERACYJNY III.1. WDRAŻANIE ZASAD GOSPODARKI
NISKOEMISYJNEJ ORAZ EFEKTYWNEGO GOSPODAROWANIA ENERGIĄ**

Istotnym w ostatnich latach priorytetem, nie tylko w działaniach samorządów lokalnych, ale również władz krajowych oraz organów decyzyjnych Unii Europejskiej jest kwestia podejmowania działań na rzecz ograniczenia tzw. „niskiej emisji” oraz poprawy efektywności energetycznej (termomodernizacja). Rozwój społeczno-gospodarczy generuje rosnące koszty oraz ciągły wzrost zapotrzebowania na energię, a co za tym idzie zwiększa zagrożenia dla środowiska naturalnego. W związku z tym koniecznym staje się podjęcie działań w zakresie zmniejszenia zapotrzebowania na energię elektryczną i ciepłą. Dotyczy to zarówno sektora prywatnego, głównie w zakresie promowania indywidualnych nowoczesnych rozwiązań (np. pompy ciepła) i ograniczania zjawiska „niskiej emisji”, jak i publicznym, głównie działania na rzecz termomodernizacji i remontów budynków użyteczności publicznej pozostających w gestii samorządu (co tym samym przyczyni się do sukcesywnej poprawy estetyki budynków). Dokonać się to może poprzez szereg działań, w tym zwiększenie udziału oraz promowanie działań na rzecz rozwoju sektora odnawialnych źródeł energii (OZE), zwłaszcza przy wykorzystaniu wewnętrznego potencjału gminy Białośliwie. Stąd szczególna uwaga kierowana jest w stronę wspierania takich źródeł jak kolektory słoneczne, fotowoltaika, czy biomasa przeznaczana na cele energetyczne (z uwagi na rolniczy charakter gminy i dostępność surowca). Z uwagi na fakt, iż na terenach wiejskich, sprzyjających bardziej rozproszonej zabudowie, głównie w postaci indywidualnych budynków mieszkalnych korzystających z indywidualnych systemów grzewczych (często zasilanych węglem), proponowane powyżej rozwiązania wydają się najbardziej optymalne, biorąc pod uwagę zarówno względy ekonomiczne, jak i środowiskowe (ekologiczne). Dokonać się to może poprzez takie działania jak: wymiana niskosprawnych i nieekologicznych kotłów na nowoczesne urządzenia grzewcze, szersze zastosowanie odnawialnych źródeł energii – poprzez montaż

instalacji solarnych i/lub pomp ciepła oraz szeroko rozumianej termomodernizacji, tj.: ocieplenie ścian zewnętrznych, ocieplenie dachu/stropu nad ostatnią kondygnacją, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej (zewnętrznej).

Poprawa stanu oraz efektywności energetycznej powinna również odbywać się w kwestii przechodzenia na nowoczesne, energooszczędne i wydajne źródła oświetleniowe oraz inteligentnych systemów dystrybucji (np. kogeneracja). Dotyczy to zarówno systemu oświetlenia ulicznego, miejscowości, jak i obiektów użyteczności publicznej (przechodzenie na oświetlenie LED, panele fotowoltaiczne).

Ważnym też jest prowadzenie działań informacyjnych, uświadamiających mieszkańcom gminy zagrożenia środowiskowe wynikające z prowadzenia nieracjonalnej gospodarki energetycznej w budynkach poprzez: wskazanie kierunków działań prowadzących do optymalizacji zużycia energii na cele grzewcze, wskazanie korzyści ekonomicznych na etapie eksploatacji wysokosprawnych urządzeń, rozważenie mechanizmu zachęt finansowych dla przyspieszenia procesu modernizacyjnego (pod względem energetycznym) w budynkach.

Kierunki działań:

- Termomodernizacja i poprawa efektywności energetycznej budynków publicznych w Gminie
- Poprawa stanu oraz efektywności energetycznej systemu oświetlenia ulicznego oraz miejscowości w kierunku nowoczesnych, energooszczędnych źródeł (np. oświetlenie LED, panele fotowoltaiczne)
- Wsparcie działań na rzecz poprawy efektywności energetycznej budynków mieszkalnych
- Promowanie technologii proekologicznych w kierunku rozwoju źródeł OZE

CEL OPERACYJNY III.2. POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA POPRZEZ MODERNIZACJĘ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

Odpowiednio rozwinięta i utrzymana w dobrym stanie infrastruktura techniczna jest podstawą do rozwoju wszelkich dziedzin życia. Od jej jakości i łatwej dostępności zależy nie tylko wysoka jakość i poziom życia mieszkańców i rozwój gospodarczy, ale wpływa również na zachowanie odpowiedniego poziomu ochrony środowiska. Tym samym przyczynia się do wzrostu atrakcyjności jednostki jako miejsca inwestowania przez podmioty zewnętrzne, a także do alternatywy jako potencjalnego miejsca zamieszkania.

Realizacja niniejszego celu operacyjnego wiąże się z zabezpieczeniem mieszkańców w sferze rozwoju infrastrukturalny technicznej, w tym głównie poprawie dostępu do podstawowych mediów (woda, kanalizacja, gaz). Poziom zwodociągowania gminy jest na wysokim poziomie tym niemniej sieć wodociągowa jest na niektórych odcinkach przestarzała i wymaga modernizacji, przebudowy bądź

wymiany. Konieczne są też działania w zakresie doposażenia i rozbudowy stacji uzdatniania wody, ujęć wody, hydroforni oraz zakup nowoczesnych urządzeń wodociągowych.

Kolejną ważną kwestią z zakresu przedsięwzięć wspierających efektywność gospodarowania oraz realizujących cele proekologiczne należy kontynuowanie działań w zakresie gospodarki ściekowej. Dotyczy to zarówno budowy, przebudowy i modernizacji sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej, modernizacji oczyszczalni i przepompowni ścieków w Białośliwiu poprzez zakup i montaż nowych urządzeń kanalizacyjnych, jak i uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej na terenach dotychczas nieskanalizowanych, w tym poprzez budowę przydomowych oczyszczalni ścieków.

W świetle działań promujących czystsze źródła energii i odchodzenia od paliw typu węgiel, czy drewno, na znaczeniu zyskuje gaz uważany za najczystsze z paliw kopalnych. Tym samym promowanie i lobbowanie na rzecz rozwoju sieci gazociągowej jest obecnie jednym z częściej podejmowanych przez samorządy działań z zakresu infrastruktury sieciowej.

Poprawa stanu środowiska naturalnego nie może ograniczyć się jedynie do budowy odpowiedniej infrastruktury środowiskowej. Istotna jest również dbałość o jego czystość w wymiarze fizycznym. W tej materii szczególną uwagę należy zwrócić na kwestie związane z polityką gospodarki odpadami. Dotyczy to zarówno realizacji działań związanych z właściwą utylizacją i likwidowaniem odpadów, rekultywacją składowiska odpadów, czy inwentaryzacją i likwidowaniem dzikich wysypisk śmieci. Jednocześnie powinno się systematycznie podnosić świadomość ekologiczną mieszkańców gminy, w tym poprzez promowanie idei sortowania odpadów i doposażeniem wszystkich wsi w odpowiednie pojemniki.

W trakcie warsztatów nad Strategią podnoszony był też problem zwiększenia dynamiki prac związanych z usuwaniem azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy.

Ostatni aspekt działań proponowanych w niniejszym celu operacyjnym związany jest z modernizacją rowów melioracyjnych, przebudową mostów i przepustów wraz z poprawą stanu infrastruktury chroniącej przed lokalnymi podtopieniami. Ten problem również był bowiem sygnalizowany przez mieszkańców gminy.

Kierunki działań:

- Modernizacja, przebudowa lub wyposażenie stacji uzdatniania wody, ujęć wody, hydroforni, wraz z wymianą części odcinków sieci wodociągowej
- Budowa, przebudowa i modernizacja sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej
- Modernizacja oczyszczalni i przepompowni ścieków w Białośliwiu

- Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenach dotychczas nieskanalizowanych, w tym budowa przydomowych oczyszczalni ścieków
- Realizacja działań związanych z gospodarką odpadami, w tym rekultywacja gminnego składowiska odpadów
- Rozbudowa sieci gazowej
- Modernizacja rowów melioracyjnych oraz przebudowa mostów i przepustów wraz z poprawą stanu infrastruktury chroniącej przed lokalnymi podtopieniami
- Usuwanie azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy

CEL OPERACYJNY III.3. ZACHOWANIE I OCHRONA WALORÓW ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

Jednym z najważniejszych atutów gminy Białośliwie jest stan oraz zasoby środowiska naturalnego, a w szczególności urzekająca przyrodniczo Dolina Noteci. Na szczególną uwagę zasługuje fakt, iż Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Noteci obejmuje blisko połowę obszaru gminy. Ponadto część terenów objęta jest programem Natura 2000. Ten unikalny zasób przyrodniczy otwiera perspektywy rozwijania przez gminę Białośliwie odpowiednio przygotowanej oferty turystyczno-rekreacyjnej z wykorzystaniem posiadanych walorów. Tak ukierunkowane działania są już podejmowane przez władze gminy, jak i mieszkańców, czy organizacje pozarządowe. Tym niemniej konieczne są dalsze działania w tej sferze.

Jednym ze sposobów wykorzystania potencjału przyrodniczego gminy powinno się stać stworzenie kompleksowej oferty edukacji ekologicznej skierowanej do dzieci i młodzieży z innych regionów województwa i kraju. W tym celu niezbędne jest opracowanie i realizacja odpowiedniego programu edukacji ekologicznej wykorzystującego istniejące zasoby i obszary cenne przyrodniczo, w tym m.in.: obszary chronione - Dolina Noteci (obszar NATURA 2000), tereny zielone, łąki nadnoteckie, kompleks leśny, czy Struga Białośliwka. Stworzenie dydaktycznych ścieżek przyrodniczych umożliwia zorganizowanie ciekawych i wieloaspektowych zajęć z zakresu poszerzania edukacji i świadomości ekologicznej.

W ramach realizacji zadania można organizować „zielone szkoły”, jak również warsztaty ekologiczne, czy artystyczno-ekologiczne. W trakcie tych zajęć uczniowie jak i nauczyciele mogliby poznać bliżej faunę i florę.

Zaproponowany i przyjęty do wdrożenia cel operacyjny kładzie również nacisk na kształtowanie i rewitalizację przestrzeni publicznej poprzez poprawę estetyki i ład u przestrzennego na terenie gminy Białośliwie. Działania rewitalizacyjne rozumiane są przy tym nie tylko jako poprawa wyglądu zewnętrznego ale także, a może przede wszystkim jako polityka zmierzająca do poprawy warunków życia i aktywizacji gospodarczej na zdegradowanych i zaniedbanych obszarach. Dzięki realizacji

przedsięwzięć związanych z rewitalizacją i odnową wsi nastąpi: zahamowanie procesu marginalizacji poszczególnych miejscowości oraz ich społeczności, zmiana struktury zagospodarowania oraz wdrożenie nowych funkcji miejscom i obiektom poddanych rewitalizacji, wzmocnienie poziomu bezpieczeństwa publicznego i socjalnego mieszkańców, wzmocnienie ładu estetycznego, podniesienie atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej poszczególnych miejscowości, wzrost zaspokojenia potrzeb społecznych i kulturalnych na wsi, rozwój tożsamości społeczności wiejskiej i zachowanie dziedzictwa kulturowego.

W ramach konkretnych działań można wykonać przedsięwzięcia mające na celu zagospodarowanie terenów publicznych, w tym obejmujących tereny zielone pochodzenia antropogenicznego, jakimi są parki. Dla społeczności lokalnej gminy Białośliwie takim szczególnym miejscem jest chociażby Park Dworski Raczyńskich. Wymaga on jednak odnowy i działań związanych z modernizacją poprzez budowę sceny i muszli koncertowej amfiteatru, modernizację ścieżek parkowych, stworzenie szerokiej oferty rekreacyjno-sportowej, w tym m.in.: skatepark i siłownia zewnętrzna. Tym samym służyłby różnym środowiskom i grupom społecznym, od dzieci i środowisk młodzieżowych począwszy, na seniorach skończywszy. Oprócz rewitalizacji wspomnianego parku istnieją również inne miejsca wymagające inwestycji. Dla mieszkańców Pobórki Wielkiej takim miejscem jest Dolina Grabowa, która także wymaga doposażenia w obiekty małej architektury, urządzenia rekreacyjno-wypoczynkowe itp. (szerzej omówione w celu związanym z turystyką). Poza wyżej wymienionymi należy również zadbać o stworzenie nowych miejsc rekreacji i wypoczynku, w tym dla mieszkańców wsi nie mających dostępu do takich miejsc.

Kierunki działań:

- Odnowa i modernizacja parków i innych terenów zielonych
- Opracowanie i realizacja programu edukacji ekologicznej w oparciu o istniejące zasoby i obszary cenne przyrodniczo
- Kształtowanie i rewitalizacja (przestrzeni publicznej poprzez poprawę estetyki i ładu przestrzennego na terenie gminy
- Racjonalne i efektywne wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz krajobrazu jako determinanty zrównoważonego rozwoju gminy

V. PROCEDURY WDRAŻANIA MONITORINGU, EWALUACJI I AKTUALIZACJI STRATEGII

Wdrażanie zapisów strategii wymaga właściwego zarządzania. Monitoring postępów pozwoli reagować na okoliczności, które wpłynąć mogą na modyfikację planów inwestycyjnych. Jest to szczególnie istotne z punktu widzenia wdrażanego i promowanego zintegrowanego podejścia do rozwoju lokalnego. Zwraca ono bowiem szczególną uwagę na rosnącą rolę uwzględnienia w działaniach formuły partnerskiej. Realizacja strategii pozostaje w gestii nie tylko władz samorządowych, ale pośrednio także w rękach lokalnych aktorów rozwoju – organizacji pozarządowych, mieszkańców, przedsiębiorców itp.

Zarządzanie strategią jest powiązane ściśle z rodzajami i typami instytucji zaangażowanych w poszczególne stadia jej realizacji. Obok służb administracji publicznej i samorządowej (Wójt i Rada Gminy) w realizacji strategii udział biorą różnego typu instytucje, np.: ministerstwa (jeśli inwestycja dotyczy przedsięwzięć o charakterze ponadregionalnym), organizacje pozarządowe, spółki, agencje, ośrodki i instytucje doradcze, przedsiębiorstwa państwowe lub spółdzielcze, itp. Dlatego zasady zarządzania strategią powinny opierać się na ścisłej współpracy między:

- różnymi szczeblami władzy administracyjnej i samorządowej (centralnej, regionalnej, powiatowej i lokalnej),
- różnymi wydziałami jednostki samorządowej,
- sektorem publicznym i prywatnym,
- społecznościami regionalnymi i lokalnymi (gminy z powiatem oraz pozostałymi gminami).

Instytucją wdrażającą strategię oraz osobą odpowiedzialną za jej aktualizację będzie Wójt Gminy Białośliwie oraz Rada Gminy. Monitoring strategiczny prowadzony będzie przez kierowników referatów Urzędu zgodnie z ich zakresem obowiązków. Dane i informacje gromadzone w poszczególnych referatach, ale także w jednostkach organizacyjnych gminy, będą służyły ocenie stopnia realizacji strategii. Tym samym dadzą możliwość wprowadzenie ewentualnych korekt w dokumencie dotyczących celów strategicznych i operacyjnych Strategii.

W celu sprawnego prowadzenia procesu monitoringu i ewaluacji proponuje się powołać zarządzeniem Wójta Gminy Białośliwie Zespół ds. Realizacji Strategii. Zespół

mógłby pełnić rolę zarówno instytucji wdrażania strategii, ale także inicjatora kontaktów z istniejącymi i potencjalnymi aktorami rozwoju lokalnego.

Wśród zadań Zespołu byłoby dostarczanie uczestnikom wdrażania strategii niezbędnych informacji i przyspieszenie trybu załatwiania spraw związanych z realizacją poszczególnych projektów i zadań strategicznych. W jego skład wchodzić powinni przedstawiciele najwyższego kierownictwa Urzędu Gminy, przedstawiciele referatów, jednostek organizacyjnych, przedstawiciele Rady Gminy, przedstawiciele stowarzyszeń i organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorców. Generalnie jednak wszyscy partnerzy realizujący zadania w Strategii Rozwoju będą proszeni o aktywną współpracę z Zespołem. W tym celu u każdej jednostki koordynującej zadania w Strategii powinna zostać wyznaczona osoba do kontaktu z Zespołem, szczególnie w kontekście aktualizacji i monitorowania strategii. Utworzenie takiej sieci współpracy na terenie gminy z pewnością przyczyni się do koordynacji zadań w zakresie wspierania rozwoju lokalnego, efektywniejszego generowania pomysłów na wspólne projekty oraz realnego zarządzania Strategią Rozwoju Gminy Białośliwie.

Bardzo istotny dla procesu wdrażania Strategii jest monitoring, tj. kontrola (ocena) dynamiczna postępów i efektów dokonywana stale w czasie oraz ewaluacja, której rolą jest kontrola statyczna, czyli ocena realizacji i efektów (rezultatów) dokonywana w określonych momentach czasu. Istotą funkcjonowania systemu monitoringu jest gromadzenie, opracowywanie i przetwarzanie informacji o stanie realizacji „Strategii...” oraz identyfikacja barier w tym zakresie (o ile takowe będą występowały).

Sprawozdawczość z monitoringu i ewaluacji powinna być dokonywana przez wspomniany Zespół ds. Realizacji Strategii, który okresową ocenę stopnia realizacji Strategii przygotowuje w oparciu o dwa elementy podsystemu monitorowania i ewaluacji:

1. Analizę wskaźnikową, bazującą na miernikach wyznaczonych dla każdego celu strategicznego Strategii Rozwoju, opracowywaną przez Zespół w oparciu o pozyskane dane statystyczne i pozostałe informacje, w skład których mogą wchodzić następujące źródła informacji:
  - statystyka publiczna – generowana m.in. przez Główny Urząd Statystyczny w ramach Banku Danych Lokalnych,
  - statystyka prowadzona przez samorząd gminny – generowana i gromadzona przez poszczególne komórki Urzędu Gminy oraz jednostki gminne, zobowiązane do terminowego przekazywania danych i informacji do Zespołu;
  - statystyka prowadzona przez podmioty prywatne, pozarządowe, samorząd powiatowy, samorząd regionalny i administrację rządową dot. działań zbieżnych merytorycznie z badanym celem operacyjnym,

- roczne sprawozdania z budżetów poszczególnych referatów, jednostek organizacyjnych, wskaźniki gromadzone przez Urząd Gminy oraz własne analizy i ewentualne wnioski,
- wszelkie pozostałe publikowane i niepublikowane źródła, w tym internetowe, które dotyczyć będą spraw gminnych oraz lokalnej społeczności.

Mierniki pochodzące ze statystyki publicznej (BDL GUS) mogą zostać przedstawione zarówno w układach porównawczych, tj. np. w porównaniach względnych do innych gmin i średniej dla powiatu, województwa wielkopolskiego oraz kraju, jak i analizach dynamicznych obejmujących zmiany w stosunku do roku bazowego i roku ostatniego badania.

2. Raport z wdrażania strategii. Może zostać sporządzany w razie konieczności wynikającej ze zmieniających się okoliczności (np. zmiana przepisów prawa, aktualizacja dokumentów strategicznych wyższego rzędu, itp.). Rekomenduje się jednak by był on opracowywany w okresach rocznych, dopasowanych do terminarza roku budżetowego – tak, aby w budżecie można było planować środki na realizację zadań przewidzianych w strategii. Raport powinien kończyć się wnioskami, a w razie konieczności propozycją zmiany zapisów w dokumencie. Wypracowane raporty z wdrażania Strategii zostaną przedłożone do zaakceptowania i zatwierdzenia przez Wójta Gminy Białośliwie.

Zespół Koordynacyjny powinien spotykać się raz w roku i dokonać oceny stopnia realizacji strategii. Ocena stopnia realizacji strategii sporządzana powinna być w postaci raportu z realizacji strategii, w którym znajdą się zapisy dotyczące stopnia osiągnięcia poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych. Na podstawie informacji zawartych w raporcie podejmuje się działania mające na celu usunięcie ewentualnych nieprawidłowości. Raport powinien być sporządzany w okresach rocznych, dopasowanych do terminarza roku budżetowego tak, aby w budżecie można było planować środki na realizację zadań przewidzianych w „Strategii...”. Raport będzie kończyć się wnioskami, a w razie konieczności propozycją zmiany zapisów w dokumencie. Wypracowane raporty z wdrażania „Strategii...” zostaną przedłożone do zaakceptowania i zatwierdzenia przez Burmistrza.

W efekcie analiz przeprowadzanych w procesie monitoringu uzasadnione może się okazać korygowanie Strategii i zawartych w niej kierunków działań, a w dalszej kolejności również celów operacyjnych. Jest to proces naturalny, ponieważ każdy dokument o charakterze strategicznym jest dokumentem „żywym” i dynamicznym. Oznacza to, że jednostki samorządu terytorialnego funkcjonują w określonych warunkach wewnętrznych, a przede wszystkim zewnętrznych, które ulegają ciągłym zmianom. Również realizacja jednych zadań będzie rodziła konieczność wytyczania sobie nowych. Organem władnym do przyjęcia nowych kierunków działań

(mieszczących się jednak w ramach wytyczonych celów i wizji) będzie organ stanowiący gminy.

Ważnym elementem zarządzania wdrażaniem Strategii Rozwoju jest tzw. element społeczny polegający na upowszechnianiu zapisów Strategii wśród społeczności lokalnej oraz pozyskiwania partnerów (zarówno lokalnych jak i zewnętrznych) dla realizacji zadań Strategii. Ma to na celu

- przekazywanie informacji związanych z działaniami inwestycyjnymi prowadzonymi przez Gminę i mogącymi mieć bezpośredni wpływ na życie mieszkańców,
- objaśnienie etapów procesu planowania rozwoju społeczno-gospodarczego w gminie
- zaproszenie i zachęcenie szerokiego grona partnerów do współpracy,
- prezentację lokalnego potencjału społeczno-gospodarczego gminy Białośliwie, celów i kierunków jej rozwoju w najbliższych latach,
- świadomy udział zarówno społeczności lokalnej, jak i pracowników Urzędu Gminy w Białośliwiu, jego jednostek organizacyjnych oraz radnych Rady Gminy w dążeniu do realizacji wizji gminy poprzez wdrażanie przyjętych celów,
- stworzenie narzędzi do realizacji celów promocyjnych, które powinny być skuteczne, względnie tanie, spójne i zapewniać rozpowszechnianie informacji w prawidłowy sposób. Pozytywny, jednolity wizerunek tworzy bowiem zaufanie do jednostki samorządowej i sprzyja indywidualizacji marki gminy, zatem wyróżnia ją spośród jednostek konkurencyjnych,
- wykorzystywanie każdej nadarzającej się okazji (odbywające się imprezy, kampanie reklamowe, wywiady w mediach lokalnych/regionalnych/krajowych, itp.) do informowania i promowania gminy Białośliwie,
- umiejętne prowadzenie public relations (m.in. poprzez promocję gminy, władz gminy, komunikaty kierowane do mieszkańców, kampanie na rzecz bezpieczeństwa, ochrony środowiska, etc.) oraz promocję wizerunku gminy, poprzez którą można dążyć do pozyskiwania potencjalnych turystów, czy też potencjalnych inwestorów.
- wpłynięcie na wzrost silniejszego utożsamiania się mieszkańców z gminą w której mieszkają oraz budowanie tożsamości lokalnej społeczności.

Upowszechnienie treści najważniejszych zapisów Strategii może nastąpić np. poprzez zamieszczenie skróconej wersji dokumentu do pobrania w wersji elektronicznej na stronie internetowej gminy Białośliwie, udzielanie przez władze samorządowe i pracowników Urzędu wywiadów dla mediów lokalnych i regionalnych na tematy związane z realizacją Strategii, czy też przekazanie lokalnym instytucjom (np. bibliotekom) egzemplarza tekstu Strategii, np. w wersji cyfrowej na nagrany nośniku (płyta CD), zawierającą materiał informacyjny na temat Strategii.

Elementem monitoringu, będą wskaźniki realizacji strategii. W dotychczasowym podejściu do opracowania założeń wdrażania dokumentów o charakterze strategicznym dominowało przeświadczenie o konieczności zapewnienia mierzalności celów poprzez wymierne efekty. Tym samym określano

zestaw wskaźników wynikających z przedstawienia w dokumencie konkretnych zadań czy przedsięwzięć. Obecnie podejście (wynikające z wdrażania środków pomocowych w ramach szeregu programów pomocowych) do wdrażania zapisów strategicznych w skali lokalnej (gmina, powiat) wskazuje na bardziej otwarte i szerokie rozumienie celów i kierunków działań. Dzięki temu zapewnia się większej grupie aktorów lokalnych uczestniczenie bezpośrednie i pośrednie w realizacji wizji i misji rozwoju jednostki. Jednocześnie umożliwia się tym podmiotom pewne ułatwienie w zakresie pozyskiwania środków pomocowych. Należy także zwrócić uwagę, że w obecnej perspektywie finansowej UE promowane będą projekty realizowane w partnerstwie obejmujące różne sfery działalności i sektory własnościowe. Dlatego też, projektując listę mierników realizacji strategii, proponuje się by ocena została prowadzona w oparciu o wskaźniki spełniające następujące kryteria:

- łatwość pomiaru,
- agregacja w taki sam sposób w dłuższym przedziale czasowym,
- możliwość do zbadania w ramach działań podejmowanych m.in. przez podmioty zaangażowane w realizację strategii.

Poniżej zaprezentowano zestawienie wskaźników dla celów strategicznych wraz z tabelą służącą raportowaniu stanu ich realizacji

Tab. 75. Lista wskaźników realizacji celów

Długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej (km)	dane UG																			
Ilość usuniętego azbestu (t)	dane UG																			
Powierzchnie odnowionych i zmodernizowanych terenów zielonych (ha)	dane UG																			
Liczba przedsięwzięć z zakresu edukacji ekologicznej (szt.)	dane UG/informacje jednostek organizacyjnych Gminy/dane organizacji pozarządowych																			

dane UG - dane uzyskane w ramach Wydziałów Urzędu Gminy

OPS - ośrodek Pomocy Społecznej

BDL - Bank Danych Lokalnych - statystyka publiczna GUS dostępna na stronie <https://bdl.stat.gov.pl>

Wartość bazowa - wartość danego wskaźnika w 2016 uzyskana z jednego z zaproponowanych źródeł. W przypadku wskaźników opisujących planowane działania (np. Liczba zmodernizowanych obiektów) proponuje się przyjąć wartość "0" jako punkt wyjścia do przyszłych i planowanych dopiero przedsięwzięć

Źródło: opracowanie własne

VI. ZGODNOŚĆ ZE STRATEGICZNYMI DOKUMENTAMI WYŻSZEGO RZĘDU

"STRATEGIA EUROPA 2020"¹⁰

Celem strategii „Europa 2020” jest osiągnięcie wzrostu gospodarczego, który będzie inteligentny – dzięki bardziej efektywnym inwestycjom w edukację, badania naukowe i innowacje; zrównoważony – dzięki zdecydowanemu przesunięciu w kierunku gospodarki niskoemisyjnej i konkurencyjnego przemysłu oraz sprzyjający włączeniu społecznemu, ze szczególnym naciskiem na tworzenie nowych miejsc pracy i ograniczanie ubóstwa. Strategia Rozwoju Gminy Białosłiwie na lata 2016-2025 jest spójna z założeniami Strategii Europa 2020, bowiem zaproponowane cele strategiczne i operacyjne obejmują zrównoważony rozwój, włączenie społeczne a także szeroko pojęte zarządzanie gospodarcze uwzględniające uczestnictwo obywateli. Realizacja powyższych celów odbywać się będzie poprzez szereg działań ukierunkowanych na wykorzystanie potencjału wewnętrznego Gminy.

Tab.76. Spójność Strategii ze Strategią Europa 2020

STRATEGIA ROZWOJU GMINY BIAŁOSŁIWIE NA LATA 2016-2025	Priorytet Strategii Europa 2020				
	Zatrudnienie	Badania i rozwój	Zmiany klimatu i zrównoważone wykorzystanie energii	Edukacja	Walka z ubóstwem i wykluczeniem społecznym
CEL STRATEGICZNY I. POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW i ROZWÓJ KAPITAŁU LUDZKIEGO					
Cel operacyjny I.1.) Wyrównanie szans edukacyjnych poprzez inwestycje w infrastrukturę edukacyjną oraz dostęp do wysokiej jakości oferty edukacyjnej					

	Cel operacyjny I.2) Zapewnienie spójności społecznej Gminy poprzez przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu					
	Cel operacyjny I.4) Wsparcie kapitału społecznego poprzez budowę tożsamości lokalnej					
CEL STRATEGICZNY II. NOWOCZESNA I KONKURENCYJNA GOSPODARKA						
	Cel Operacyjny II.1) Wzmocnienie rozwoju gospodarczego opartego na wewnętrznym potencjale Gminy					
	Cel Operacyjny II.2) Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej Gminy					
	Cel Operacyjny II.3) Poprawa konkurencyjności i rozwój nowoczesnego sektora rolnego					
	Cel operacyjny II.4) Zwiększenie efektywności systemu transportowo-komunikacyjnego					
CEL STRATEGICZNY III. ZRÓWNOWAŻONE GOSPODAROWANIE ŚRODOWISKIEM W OPARCIU O ZASOBY NATURALNE						
	Cel operacyjny III.1): Wdrażanie zasad gospodarki niskoemisyjnej oraz efektywnego gospodarowania energią					
	Cel operacyjny III.2) Poprawa jakości środowiska poprzez modernizację infrastruktury technicznej					

Źródło: opracowanie własne

"POLSKA 2030. DŁUGOOKRESOWA STRATEGIA ROZWOJU KRAJU POLSKA 2030. TRZECIA FALA NOWOCZESNOŚCI (DSRK)"¹¹

Długookresowa strategia wyznacza dla Polski nadrzędny cel, którym jest podniesienie jakości życia Polaków. Jego osiągnięcie zapewni nie tylko wzrost produktu krajowego brutto (PKB) na mieszkańca ale także większą spójność społeczną. Ponadto pozwoli na wyrównanie szans rozwoju poszczególnych regionów. Osiągnięcie tego celu będzie możliwe dzięki podjęciu działań w trzech sferach:

- konkurencyjność i innowacyjność;
- równoważenie potencjału rozwojowego regionów Polski;
- efektywność i sprawność państwa.

Założenia Strategii Rozwoju Gminy Białośliwie spójne są z obszarem działań zadaniowych Długookresowej Strategii przede wszystkim w obrębie wspierania

¹¹ Warszawa 11 stycznia 2013.

rozwoju gospodarczego i społecznego poprzez wszystkie dostępne kanały (inwestycja w edukację, promocja przedsiębiorczości, racjonalne wykorzystanie środowiska naturalnego - zrównoważony rozwój) czy opierania swoich działań na wcześniej dokonanych diagnozach, konsultowanych społecznie - działanie zgodnie ze społecznie ustalonymi kierunkami wsparcia;

STRATEGIA ROZWOJU KRAJU 2020 – AKTYWNE SPOŁECZEŃSTWO, KONKURENCYJNA GOSPODARKA, SPRAWNE PAŃSTWO (SRK)¹².

Strategia Rozwoju Kraju 2020 (SRK) jest elementem nowego systemu zarządzania rozwojem kraju, którego fundamenty zostały określone w znowelizowanej ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712, z późn. zm.) oraz w przyjętym przez Radę Ministrów 27 kwietnia 2009 r. dokumencie Założenia systemu zarządzania rozwojem Polski¹³. Strategia rozwoju Gminy Białośliwie jest spójna z założeniami obszarów strategicznych wspieranymi przez Strategię Rozwoju Kraju. Uwzględnia rozwój lokalnej gospodarki oraz wzmocnienie spójności terytorialnej i społecznej.

Tab.77. Spójność Strategii ze Strategią Rozwoju Kraju 2020

	Strategia Rozwoju Kraju 2020							
	Obszar Strategiczny II. Konkurencyjna Gospodarka					Obszar strategiczny III. Spójność społeczna i terytorialna		
STRATEGIA ROZWOJU GMINY BIAŁOŚLIWIE NA LATA 2016-2025	Cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki	Cel II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki	Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego	Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko	Cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu	Cel III.1. Integracja społeczna	Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych	Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych
CEL STRATEGICZNY I. POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW i ROZWÓJ KAPITAŁU LUDZKIEGO								
Cel operacyjny I.1.) Wyrównanie szans edukacyjnych poprzez inwestycje w infrastrukturę edukacyjną oraz dostęp do wysokiej jakości oferty edukacyjnej								
Cel operacyjny I.2) Zapewnienie spójności społecznej Gminy poprzez przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu								

¹² Warszawa, wrzesień 2012

¹³ Strategia Rozwoju Kraju, s. 5

Cel operacyjny I.3). Wzrost dostępności do dóbr i usług rehabilitacyjno-zdrowotnych									
Cel operacyjny I.4) Wsparcie kapitału społecznego poprzez budowę tożsamości lokalnej									
Cel operacyjny I.5) Zachowanie dziedzictwa historyczno-kulturowego na rzecz poprawy konkurencyjności Gminy									
CEL STRATEGICZNY II. NOWOCZESNA KONKURENCYJNA GOSPODARKA									
Cel Operacyjny II.1) Wzmocnienie rozwoju gospodarczego opartego na wewnętrznym potencjale Gminy									
Cel Operacyjny II.2) Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej Gminy									
Cel Operacyjny II.3) Poprawa konkurencyjności i rozwój nowoczesnego sektora rolnego									
Cel operacyjny II.4) Zwiększenie efektywności systemu transportowo-komunikacyjnego									
Cel operacyjny II.5) Zwiększenie atrakcyjności turystycznej i rozwój turystyki aktywnej									
CEL STRATEGICZNY III. ZRÓWNOWAŻONE GOSPODAROWANIE ŚRODOWISKIEM W OPARCIU O ZASOBY NATURALNE									
Cel operacyjny III.1): Wdrażanie zasad gospodarki niskoemisyjnej oraz efektywnego gospodarowania energią									
Cel operacyjny III.2) Poprawa jakości środowiska poprzez modernizację infrastruktury technicznej									
Cel operacyjny III.3) Zachowanie i ochrona walorów środowiska przyrodniczego									

Źródło: opracowanie własne

"KRAJOWA STRATEGIA ROZWOJU REGIONALNEGO: REGIONY, MIASTA, OBSZARY WIEJSKIE 2010-2020"¹⁴

Paradygmat terytorialny w koncepcji rozwoju regionalnego jest jednym z kluczowych w polityce regionalnej, dla której nadrzędnym dokumentem jest Krajowa

¹⁴ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego. Regiony, Miasta, Obszary wiejskie. 2010-2020. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2010.

Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 (KSRR). Zgodnie z nowymi zasadami kierowania wsparcia na rzecz rozwoju lokalnego i regionalnego, jednym z najważniejszych warunków będzie tzw. koncentracja geograficzna. Tym samym, określone zostały Obszary Strategicznej Interwencji (OSI). Zgodnie z KSRR są to obszary:

- wobec których wymagana jest interwencja rządu ze względu na ciężar, którego sam region nie jest w stanie udźwignąć,
- obszary, które ze względów społecznych, gospodarczych lub środowiskowych wywierają lub mogą w przyszłości wywierać istotny wpływ na rozwój kraju.

W stosunku do tych obszarów powinny zostać skierowane właściwe, zintegrowane działania mające na celu wyrównanie ich szans rozwojowych a przede wszystkim właściwe wykorzystanie istniejących potencjałów rozwojowych danego obszaru. Niestety Gmina Białośliwie nie zostało zakwalifikowane do żadnego ze wspomnianych wyżej obszarów. Stanowi ona lokalny ośrodek rozwoju. Jednak ze względu na położenie przy drodze krajowej nr 10 (Szczecin - Warszawa), że działania podejmowane w ramach strategii Gminy wpisują się w założenia KSRR.

Tab.78. Spójność z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego.

		KRAJOWA STRATEGIA ROZWOJU REGIONALNEGO 2010-2020		
STRATEGIA ROZWOJU GMINY BIAŁOŚLIWIE NA LATA 2016-2025		Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów	Cel 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych	Cel 3. Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie
CEL STRATEGICZNY I. POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW I ROZWÓJ KAPITAŁU LUDZKIEGO				
	Cel operacyjny I.1.) Wyrównanie szans edukacyjnych poprzez inwestycje w infrastrukturę edukacyjną oraz dostęp do wysokiej jakości oferty edukacyjnej			
	Cel operacyjny I.2) Zapewnienie spójności społecznej Gminy poprzez przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu			
	Cel operacyjny I.3). Wzrost dostępności do dóbr i usług rehabilitacyjno-zdrowotnych			
	Cel operacyjny I.4) Wsparcie kapitału społecznego poprzez budowę tożsamości lokalnej			
	Cel operacyjny I.5) Zachowanie dziedzictwa historyczno-kulturowego na rzecz poprawy konkurencyjności Gminy			
CEL STRATEGICZNY II. NOWOCZESNA I KONKURENCYJNA GOSPODARKA				
	Cel Operacyjny II.1) Wzmocnienie rozwoju gospodarczego opartego na wewnętrznym potencjale Gminy			
	Cel Operacyjny II.2) Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej Gminy			

	Cel Operacyjny II.3) Poprawa konkurencyjności i rozwój nowoczesnego sektora rolnego			
	Cel operacyjny II.4) Zwiększenie efektywności systemu transportowo-komunikacyjnego			
	Cel operacyjny II.5) Zwiększenie atrakcyjności turystycznej i rozwój turystyki aktywnej			
CEL STRATEGICZNY III. ZRÓWNOWAŻONE GOSPODAROWANIE ŚRODOWISKIEM W OPARCIU O ZASOBY NATURALNE				
	Cel operacyjny III.1): Wdrażanie zasad gospodarki niskoemisyjnej oraz efektywnego gospodarowania energią			
	Cel operacyjny III.2) Poprawa jakości środowiska poprzez modernizację infrastruktury technicznej			
	Cel operacyjny III.3) Zachowanie i ochrona walorów środowiska przyrodniczego			

Źródło: opracowanie własne

"STRATEGIA ROZWOJU POLSKI ZACHODNIEJ"¹⁵

Strategia stanowi jedną z krajowych strategii o charakterze ponadregionalnym. U podstaw procesu przygotowania strategii dla Polski Zachodniej znalazło się przekonanie, że możliwe jest określenie makroregionalnych potencjałów rozwojowych i ich skuteczne pobudzanie dzięki współpracy międzyregionalnej, która przynosi dodatkowe efekty rozwojowe, obok działań podejmowanych na poziomie niższym – regionalnym, i wyższym – krajowym.

Strategia przewiduje trzy cele szczegółowe:

- Cel szczegółowy I: Integracja przestrzenna i funkcjonalna makroregionu,
- Cel szczegółowy II: Budowa oferty gospodarczej makroregionu,
- Cel szczegółowy III: Wzmocnienie potencjału naukowo –badawczego makroregionu.

Strategia Rozwoju Gminy Białośliwie w obrębie swoich celów strategicznych i operacyjnych przewiduje poprawę infrastruktury technicznej, poprawę stanu ochrony środowiska poprzez wpieranie efektywności energetycznej i gospodarki niskoemisyjnej a także wpieranie i ochronę dziedzictwa kulturalnego i naturalnego. W związku z tym wpisuje się w założenia Strategii Rozwoju Polski Zachodniej.

¹⁵ 7 "Strategia Rozwoju Polski Zachodniej 2020", Ministerstwo Rozwoju, dokument przyjęty 30 kwietnia 2014 roku.

"PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH NA LATA 2014 – 2020"¹⁶

Położenie Gminy Białośliwie predysponują jednostkę do korzystania ze wsparcia pomocowego w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020. Celem głównym PROW 2014-2020 jest poprawa konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich. Cel ten zostanie osiągnięty poprzez sześć priorytetów, z czego przyjęte w Strategii Rozwoju Gminy Białośliwie cele bezpośrednio realizują cztery z nich:

- Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich.
- Poprawa konkurencyjności wszystkich rodzajów gospodarki rolnej i zwiększenie rentowności gospodarstw rolnych.
- Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym.
- Zwiększanie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.

"STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU WSI, ROLNICTWA I RYBACTWA NA LATA 2012-2020"¹⁷

Kierunki rozwoju Gminy Białośliwie korespondują z założeniami przyświecającymi wdrażaniu

Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa na lata 2012-2020. Diagnoza sytuacji obszarów wiejskich w kraju wskazała m.in. na konieczność podniesienia poziomu cywilizacyjnego obszarów wiejskich oraz wzmocnienia potencjału rozwojowego ośrodków lokalnych. Osiągnięciu tego założenia ma przyświecać realizacja głównego celu Strategii: „Poprawa jakości życia na obszarach wiejskich oraz efektywne wykorzystanie ich zasobów i potencjałów, w tym rolnictwa i rybactwa, dla zrównoważonego rozwoju kraju”. Gmina Białośliwie ze względu na istniejący potencjał i uwarunkowania wpisuje się w następujące cele:

- cel 1. „wzrost jakości kapitału ludzkiego, społecznego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich”,
- cel 2 „poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz poprawa ich dostępności przestrzennej”,
- cel 5 „ Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich”.

---

¹⁶ <http://www.minrol.gov.pl/pol/Wsparcie-rolnictwa-i-rybolowstwa/PROW-2014-2020>

¹⁷ <http://www.minrol.gov.pl/pol/Informacje-branzowe/Strategia-zrownowazonego-rozwoju-wsi-rolnictwa-i-rybactwa-na-lata-2012-2020>

WIELKOPOLSKA 2020. ZAKTUALIZOWANA STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO DO 2020 ROKU¹⁸

Kreowanie warunków rozwoju na szczeblu regionalnym pozostaje w gestii władz województwa wielkopolskiego. Kluczowym dokumentem wyznaczającym kierunki działań jest Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego. Strategia Rozwoju Gminy Białośliwie powinna uwzględnić realizację założeń polityki regionalnej, przez co wpisuje się w jej założenia w następujących obszarach, przewidzianych przez regionalny dokument strategiczny

Tab.79. Spójność ze Strategią Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku

		STRATEGIA ROZWOJU GMINY BIAŁOŚLIWIE NA LATA 2016-2025											
		CEL STRATEGICZNY I. POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW I ROZWÓJ KAPITAŁU LUDZKIEGO					CEL STRATEGICZNY II. NOWOCZESNA I KONKURENCYJNA GOSPODARKA					CEL STRATEGICZNY III. ZRÓWNOWAŻONE GOSPODAROWANIE ŚRODOWISKIEM W OPARCIU O ZASOBY NATURALNE	
		Cel operacyjny I.1.) Wyrównanie szans edukacyjnych poprzez inwestycje w infrastrukturę edukacyjną oraz dostęp do wysokiej jakości oferty edukacyjnej	Cel operacyjny I.2) Zapewnienie spójności społecznej Gminy poprzez przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu	Cel operacyjny I.3.) Wzrost dostępności do dóbr i usług rehabilitacyjno-zdrowotnych	Cel operacyjny I.4) Wsparcie kapitału społecznego poprzez budowę tożsamości lokalnej	Cel operacyjny I.5) Zachowanie dziedzictwa historyczno-kulturowego na rzecz poprawy konkurencyjności Gminy	Cel Operacyjny II.1) Wzmocnienie rozwoju gospodarczego opartego na wewnętrznych potencjałach Gminy	Cel Operacyjny II.2) Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej Gminy	Cel Operacyjny II.3) Poprawa konkurencyjności i rozwój nowoczesnego sektora rolnego	Cel operacyjny II.4) Zwiększenie efektywności systemu transportowo- komunikacyjnego	Cel operacyjny II.5) Zwiększenie atrakcyjności turystycznej i rozwój turystyki aktywnej	Cel operacyjny III.1): Wdrażanie zasad gospodarki niskoemisyjnej oraz efektywnego gospodarowania energią	Cel operacyjny III.2) Poprawa jakości środowiska poprzez modernizację infrastruktury technicznej
Cel strategiczny nr 1. Poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej regionu	1.1. Zwiększenie spójności sieci drogowej												
	1.2. Wzrost różnorodności oraz upowszechnienie efektywnych form transportu												
	1.3. Rozbudowa infrastruktury na rzecz społeczeństwa informacyjnego												
	1.5. Rozwój transportu zbiorowego												
Cel strategiczny nr 2. Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	2.1. Wsparcie ochrony przyrody												
	2.5. ograniczenie emisji substancji do atmosfery												
	2.6. uporządkowanie gospodarki odpadami												

¹⁸ <http://www.wrpo.wielkopolskie.pl/>

Cel strategiczny nr 7. Wzrost kompetencji mieszkańców i zatrudnienia	7.1. Poprawa warunków, jakości i dostępności edukacji														
	7.3. Promocja przedsiębiorczości i zatrudnialności														
	7.4. Rozwój oraz promocja postaw kreatywnych i innowacyjnych														
Cel strategiczny nr 8. Zwiększenie zasobów oraz wyrównanie potencjałów społecznych województwa	8.1. Wzmocnienie aktywności zawodowej														
	8.2. Poprawa sytuacji i przeciwdziałanie zagrożeniom demograficznym														
	8.4. Promocja zdrowego stylu życia														
	8.5. Wzmocnienie włączenia społecznego														
	8.6. Wzmocnienie systemu usługi i pomocy społecznej														
	8.8. Budowa kapitału społecznego na rzecz społeczeństwa obywatelskiego														
	8.9. Ochrona zasobów, standardu i jakości życia rodziny														
	8.10. Ochrona i utrwalenie dziedzictwa kulturowego														

Źródło: opracowanie własne

"WIELKOPOLSKI REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY NA LATA 2014-2020"¹⁹

Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014-2020 będzie stanowił narzędzie realizacji polityki spójności na obszarze województwa wielkopolskiego w perspektywie finansowej UE na lata 2014 - 2020. Założenia dokumentu Strategii Rozwoju Gminy Białośliwie są spójne i wpisują się w poszczególne osie priorytetowe RPO, tym samym stanowią kontynuację i uszczegółowienie założeń polityki regionalnej i przyczynią się do realizacji jej założeń na szczeblu regionalnym.

¹⁹ <http://www.wrpo.wielkopolskie.pl/>

Tab.8o. Spójność z WRPO 2014+

		Osie priorytetowe WRPO 2014+								
STRATEGIA ROZWOJU GMINY BIAŁOSŁOWIE NA LATA 2016-2025		Oś priorytetowa 1. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	Oś priorytetowa 2. Społeczeństwo informacyjne	Oś priorytetowa 3. Energia	Oś priorytetowa 4. Środowisko	Oś priorytetowa 5. Transport	Oś priorytetowa 6. Rynek pracy	Oś priorytetowa 7. Włączenie społeczne	Oś priorytetowa 8. Edukacja	Oś priorytetowa 9. Infrastruktura dla kapitału ludzkiego
CEL STRATEGICZNY I. POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW i ROZWÓJ KAPITAŁU LUDZKIEGO										
	Cel operacyjny I.1.) Wyrównanie szans edukacyjnych poprzez inwestycje w infrastrukturę edukacyjną oraz dostęp do wysokiej jakości oferty edukacyjnej									
	Cel operacyjny I.2.) Zapewnienie spójności społecznej Gminy poprzez przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu									
	Cel operacyjny I.3.) Wzrost dostępności do dóbr i usług rehabilitacyjno-zdrowotnych									
	Cel operacyjny I.4.) Wsparcie kapitału społecznego poprzez budowę tożsamości lokalnej									
	Cel operacyjny I.5.) Zachowanie dziedzictwa historyczno-kulturowego na rzecz poprawy konkurencyjności Gminy									
CEL STRATEGICZNY II. NOWOCZESNA I KONKURENCYJNA GOSPODARKA										
	Cel Operacyjny II.1.) Wzmocnienie rozwoju gospodarczego opartego na wewnętrznym potencjale Gminy									
	Cel Operacyjny II.2.) Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej Gminy									
	Cel Operacyjny II.3.) Poprawa konkurencyjności i rozwój nowoczesnego sektora rolnego									
	Cel operacyjny II.4.) Zwiększenie efektywności systemu transportowo-komunikacyjnego									
	Cel operacyjny II.5.) Zwiększenie atrakcyjności turystycznej i rozwój turystyki aktywnej									
CEL STRATEGICZNY III. ZRÓWNOWAŻONE GOSPODAROWANIE ŚRODOWISKIEM W OPARCIU O ZASOBY NATURALNE										
	Cel operacyjny III.1.): Wdrażanie zasad gospodarki niskoemisyjnej oraz efektywnego gospodarowania energią									
	Cel operacyjny III.2) Poprawa jakości środowiska poprzez modernizację infrastruktury technicznej									
	Cel operacyjny III.3) Zachowanie i ochrona walorów środowiska przyrodniczego									

Źródło: opracowanie własne

"REGIONALNA STRATEGIA INNOWACJI DLA WIELKOPOLSKI NA LATA 2015 – 2020. AKTUALIZACJA"²⁰

Jednym z ważniejszych celów rozwoju województwa wielkopolskiego w perspektywie najbliższych lat będzie podnoszenie konkurencyjności w oparciu o wdrażanie innowacji oraz wzmacnianie lokalnych specjalizacji. Region ma wysoki potencjał w tym zakresie, co wynika z szeregu uwarunkowań historycznych i gospodarczych. Poszczególne obszary województwa posiadają bardzo dobre uwarunkowania dla rozwoju tzw. inteligentnych specjalizacji, tj. specjalizacji wynikających z posiadanego potencjału wewnętrznego oraz oddolnych inicjatyw współpracy, partnerstwa i tworzenia nowej jakości w przestrzeni gospodarczej.

Gmina Białośliwie ma szansę na aktywny udział w rozwoju innowacyjnym w zakresie następujących inteligentnych specjalizacji: "biosurowce i żywność dla świadomych konsumentów" – rozwój bezpiecznych bioproduktów i zdrowej żywności, rozwój nowoczesnej technologii produkcji żywności, rozwój innowacyjnych metod sprzedaży i dystrybucji wysokojakościowej żywności, wsparcie ekologicznej produkcji żywności i zagospodarowanie odpadów, przygotowanie i profesjonalizacja kadr dla obszaru specjalizacji.

Strategia Rozwoju Gminy Białośliwie wpisuje się także w założenia przyświecające dokumentom na szczeblu lokalnym: Strategię Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Pilskiego na lata 2015-2025 oraz Lokalną Strategię Rozwoju kierowanego przez społeczność na lata 2016-2023.

Tab.81. Spójność z dokumentami lokalnymi.

Nazwa dokumentów lokalnych	Cele dokumentów lokalnych
Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Pilskiego na lata 2015-2025	Obszar strategiczny: przestrzeń przyjazna mieszkańcom <ul style="list-style-type: none"> – Cel strategiczny 1: rozwój infrastruktury drogowej – Cel strategiczny 2: rozwój infrastruktury na rzecz podniesienia jakości życia mieszkańców – Cel strategiczny 3: rozbudowa i modernizacja infrastruktury społecznej – Cel strategiczny 4: planowanie przestrzeni na rzecz konkurencyjności gospodarczej i turystycznej powiatu
	Obszar strategiczny: gospodarka <ul style="list-style-type: none"> – Cel strategiczny 1: tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości – Cel strategiczny 2: dążenie do zrównoważonego rozwoju powiatu – Cel strategiczny 3: promocja potencjału gospodarczego powiatu
	Obszar strategiczny: środowisko <ul style="list-style-type: none"> – Cel strategiczny 1: skuteczna ochrona środowiska przed zanieczyszczeniami

²⁰ <http://w.org.pl/inteligentne-specjalizacje>

	<ul style="list-style-type: none"> – Cel strategiczny 2: wykorzystanie walorów środowiskowych w rozwoju powiatu <p>Obszar strategiczny: rozwój kapitału ludzkiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – Cel strategiczny 1: rozwój lokalnego rynku pracy – Cel strategiczny 2: zapewnienie kształcenia zwiększającego szanse na rynku pracy – Cel strategiczny 3: podnoszenie jakości systemu edukacyjnego – Cel strategiczny 4: bezpieczny powiat – Cel strategiczny 5: przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu – Cel strategiczny 6: rozwój społeczeństwa obywatelskiego – Cel strategiczny 7: podnoszenie jakości zarządzania publicznego
Lokalna strategia rozwoju kierowanego przez społeczność na lata 2016-2023	<p>Cel ogólny 1. Zmniejszenie bezrobocia i poprawa warunków życia poprzez wzrost aktywności gospodarczej na obszarze LSR Krajna nad Notecią do 2023 roku</p> <p>Cel ogólny 2. Wzrost satysfakcji mieszkańców i turystów z poprawy dostępności infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz dziedzictwa historycznego i kulturowego na obszarze LSR do 2023 roku</p> <p>Cel ogólny 3. Wzmocnienie kapitału społecznego i zasobów oraz poprawa integracji wewnętrznej obszaru LSR do 2023 roku</p> <p>Cel ogólny 4. Zintegrowanie wewnętrzne obszaru historycznej Krajny poprzez realizację działań promocyjnych i usprawnienie funkcjonowania partnerstw do 2023 roku</p>

Źródło: opracowanie własne

VII. OPIS KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

Proces budowy „Strategii Rozwoju Gminy Białośliwie na lata 2016-2025” opierał się na partycypacyjno-eksperckim modelu budowy planów strategicznych, który wydaje się być najbardziej optymalnym rozwiązaniem dla tego typu opracowań. Łączy bowiem wiedzę i doświadczenie osób bezpośrednio związanych z tworzeniem dokumentu ze społecznym zaangażowaniem (poprzez dzielenie się wiedzą, doświadczeniem, zbieraniem informacji o gminie bezpośrednio od mieszkańców, dzielenie się własnymi pomysłami.), a tym samym odpowiada tym na autentyczne potrzeby mieszkańców. Podejście partycypacyjne jest bardzo ważne w procesie opracowania i wdrażania programów strategicznych. Wzmacnia demokrację obywatelską i stosunki partnerstwa samorządu z mieszkańcami. Jest to również sposób edukacji społeczeństwa i najlepsza forma przybliżenia mieszkańcom planów samorządów, ich włączenia, a tym samym zwiększenia skuteczności zaplanowanych działań. W ten sposób wytwarza się integracja społeczeństwa lokalnego wokół wspólnych problemów, interesów i dalekosiężnych celów. Finalna wersja dokumentu uwzględnia wnioski i rekomendacje sformułowane w ramach szerokiej debaty publicznej, której elementem były spotkania konsultacyjne z udziałem władz, mieszkańców, przedsiębiorców, przedstawicieli lokalnych instytucji, a także ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców gminy Białośliwie.

Proces prac uwzględniający udział społeczeństwa obejmował kilka form. Pierwsza związana była z udostępnieniem formularza ankietowego dotyczącego badania jakości życia w gminie Białośliwie. Mieszkańcy mieli możliwość wypełnienia ankiety zarówno w wersji tradycyjnej (papierowej) i dostarczenia jej do Urzędu Gminy, jak i w wersji on-line. Wyniki z przeprowadzonej ankietyzacji zostały dołączone do niniejszego dokumentu i zostały opracowane w formie raportu z badań (załącznik 2).

Kolejną formą uspołecznienia procesu opracowania dokumentu były warsztaty strategiczne. Przeprowadzono w sumie 3 cykle spotkań strategicznych. Spotkania odbyły się w następujących terminach:

- 29 luty 2016 roku – warsztat SWOT obejmujący określenie czynników warunkujących rozwój gminy. W spotkaniu udział wzięło 45 osób.
- 31 marca 2016 roku – warsztat, podczas którego pracowano nad wizją, misją oraz kierunkami rozwoju. W spotkaniu uczestniczyło 21 osób.

- 26 kwietnia 2016 roku – warsztat prezentujący propozycję struktury strategii – cele strategiczne, operacyjne i kierunki działań. W spotkaniu uczestniczyło 18 osób.

VIII. ZAKOŃCZENIE

Składamy na ręce władz i mieszkańców gminy Białośliwie dokument Strategii, życząc wykonawcom wytrwałości w jego realizacji w tak skomplikowanych czasach, w jakich przyszło nam żyć. Prezentowane opracowanie nie ma charakteru ekspansywnego, należy jednak pamiętać, że jest to ważny krok zmierzający do kierowania gminą w sposób aktywny i uporządkowany. Realizacja przyjętych celów i zadań z całą pewnością może doprowadzić do takiego rozwoju, jakiego oczekivaliby mieszkańcy i władze.

Realizatorzy powyższego dokumentu nie mogą jednocześnie zapominać, że zarządzanie strategiczne jest procesem „żywym”, wymagającym ciągłej kontroli i modyfikacji przyjętych rozwiązań, stosownie do zmieniających się warunków zewnętrznych i wewnętrznych. Dla jego powodzenia konieczne jest zaangażowanie nie tylko władz, ale również instytucji życia gospodarczego, społecznego i kulturalnego, a także samych mieszkańców.

Na zakończenie, w imieniu głównych wykonawców Strategii pragniemy podziękować wszystkim uczestnikom procesu społecznego, uczestnikom warsztatów strategicznych, władzom samorządowym, lokalnym liderom, przedsiębiorcom, jak i wszystkim mieszkańcom gminy, dzięki którym możliwe było stworzenie dobrego narzędzia, służącego realizacji celów i zaspokojeniu dążeń i ambicji, jakie stawia sobie cała lokalna społeczność gminy Białośliwie.

SPIS RYCIN

Ryc.1. Położenie gminy Białośliwie na tle Polski oraz województwa wielkopolskiego	8
Ryc.2. Powierzchnia gminy Białośliwie na tle pozostałych jednostek powiatu pilskiego	9
Ryc. 3. Sieć osadnicza gminy Białośliwie	11
Ryc.4. Obszary Chronionego Krajobrazu (pomarańczowy) oraz użytki ekologiczne (zielony) na terenie gminy Białośliwie	14
Ryc.5. Pomniki przyrody na terenie gminy Białośliwie	15
Ryc.6. Obszary sieci Natura 2000 (dyr. siedliskowa-czerwony, dyr. ptasia-niebieski) w gminie Białośliwie	16
Ryc.7. Ludność gminy Białośliwie w latach 2004-2014.....	24
Ryc.8. Liczba mężczyzn i kobiet w gminie Białośliwie w latach 2010-2014	25
Ryc. 9. Piramida wieku i płci dla gminy Białośliwie	26
Ryc.10. Ludność gminy Białośliwie wg ekonomicznych grup wieku	27
Ryc.11. Podstawowe wskaźniki ruchu naturalnego w gminie Białośliwie	31
Ryc.12. Ruch migracyjny w gminie Białośliwie w latach 2004-2014	33
Ryc.13. Trend zmian przyrostu rzeczywistego [%] w gminie Białośliwie i powiecie pilskim.....	35
Ryc.14. Zmiana liczby bezrobotnych (w tym długotrwale bezrobotnych) w latach 2007-2015	38
Ryc.15. Wskaźnik bezrobocia rejestrowanego oraz odsetek osób z prawem do zasiłku w gminie Białośliwie	40
Ryc.16. Bezrobocie według płci oraz wieku w gminie Białośliwie	41
Ryc.17. Frekwencja w wyborach do Sejmu w 2015 r. (wyniki do Senatu dotyczące frekwencji były niemal identyczne, max. różnica wynosiła +/- 0,1%)	45
Ryc.18. Zmiana liczby uczniów uczęszczających do przedszkola, szkoły podstawowej i gimnazjum na terenie gminy Białośliwie w latach 2013-2016.....	49
Ryc.19. Wyniki sprawdzianu w szkole podstawowej w gminie Białośliwie na tle innych jednostek administracyjnych w latach 2010-2014	51
Ryc.20. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w gminie Białośliwie w latach 2012-2015	54
Ryc.21. Liczba gospodarstw domowych oraz osób w gospodarstwach domowych objętych pomocą społeczną w latach 2009-2015	61
Ryc.22. Udział kompleksów przydatności rolniczej gruntów ornych w gminie Białośliwie (pierścień zewnętrzny) w porównaniu z powiatem pilskim (pierścień wewnętrzny)	64
Ryc.23. Udział i struktura klas bonitacyjnych gruntów ornych	64
Ryc.24. Struktura użytkowania ziemi w gminie Białośliwie w 2015 r.....	66
Ryc.25. Zmiana liczby gospodarstw rolnych w latach 2002-2015 w gminie Białośliwie	68
Ryc.26. Struktura upraw w gminie Białośliwie	69
Ryc.27. Zmiana liczby podmiotów gospodarczych ogółem oraz prowadzonych przez osoby fizyczne zarejestrowane w rejestrze REGON w latach 2009-2015	72
Ryc.28. Dynamika wskaźnika przedsiębiorczości w gminie Białośliwie na tle innych jednostek administracyjnych	72
Ryc.29 Dynamika wskaźnika osób fizycznych prowadzących własną działalność gospodarczą w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w gminie Białośliwie na tle innych jednostek administracyjnych.....	73
Ryc.30. Podmioty gospodarcze wg sektorów własności	73
Ryc.31. Struktura podmiotów gospodarczych wg sekcji* PKD 2007 w gminie w 2015 r.	75
Ryc.32. Struktura wielkościowa podmiotów gospodarczych.....	76
Ryc.33. Liczba budynków, mieszkań oraz izb w latach 2008-2014	89
Ryc.34. Zmiana powierzchni mieszkań ogółem, na 1 os. oraz liczby mieszkań na 100 m-ców w latach 2006-2014	89
Ryc.35. Odsetek mieszkań wyposażonych w podstawowe instalacje w latach 2006-2014	90
Ryc.36 . Schemat konstrukcji Strategii oraz hierarchizacji i operacjonalizacji celów	109

SPIS TABEL

Tab.1 Podział administracyjny gminy Białośliwie	9
Tab. 2. Struktura użytkowania ziemi w Gminie Białośliwie	10
Tab.3. Formy ochrony przyrody w gminie Białośliwie na tle powiatu i województwa	13
Tab.4. Obszary sieci Natura 2000 w gminie Białośliwie.....	15
Tab. 5. Liczba ludności gminy z podziałem na miejscowości	24
Tab.6. Wskaźnik feminizacji w gminie Białośliwie na tle innych jednostek administracyjnych.....	26
Tab.7. Ludność wg ekonomicznych grup wieku [%] w gminie Białośliwie na tle innych jednostek administracyjnych	28
Tab.8. Ludność wg ekonomicznych grup wieku w gminie Białośliwie w latach 2013-2015	28
Tab.9. Ruch naturalny w gminie Białośliwie w latach 2004-2014.....	30
Tab.10. Analiza porównawcza ruchu naturalnego w gminie Białośliwie do innych jednostek administracyjnych w latach 2010-2014	30
Tab.11. Zameldowania w gminie Białośliwie na tle powiatu pilskiego	31
Tab.12. Wymeldowania w gminie Białośliwie na tle powiatu pilskiego	32
Tab.13. Kierunki zameldowań w gminie Białośliwie na tle powiatu pilskiego wg kierunków	33
Tab.14. Kierunki wymeldowań w gminie Białośliwie na tle powiatu pilskiego wg kierunków	34
Tab.15. Saldo migracji [‰] w gminie Białośliwie na tle powiatu pilskiego.....	34
Tab.16. Przyrost rzeczywisty [‰] w gminie Białośliwie na tle powiatu pilskiego	35
Tab. 17. Podstawowe dane o rynku pracy w latach 2010-2014	36
Tab. 18. Lista największych pracodawców w gminie Białośliwie.....	37
Tab. 19. Lista instytucji z otoczenia biznesu w gminie Białośliwie	37
Tab.20. Podstawowe dane dotyczące bezrobocia w gminie Białośliwie w latach 2007-2015.....	39
Tab.21. Bezrobotni zarejestrowani w gminie Białośliwie na tle innych jednostek administracyjnych w latach 2010-2014.....	39
Tab.22. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Białośliwie na tle wybranych jednostek samorządowych w latach 2010-2014.....	40
Tab.23. Bezrobocie wg wieku w gminie Białośliwie w latach 2007-2015	41
Tab.24. Podstawowe informacje o stowarzyszeniach działających na terenie gminy Białośliwie	43
Tab.25. Przynależność gminy Białośliwie do związków samorządowych	44
Tab.26. Przedszkola - liczba miejsc oraz dzieci w przedszkolach w gminie Białośliwie w latach 2010-2014	46
Tab.27. Liczba dzieci i nauczycieli (etaty) w oddziałach przedszkolnych przy Szkole Podstawowej w Białośliwiu.....	46
Tab.28. Struktura wiekowa dzieci w przedszkolach.....	46
Tab.29. Kwalifikacje zawodowe nauczycieli i liczba etatów w przedszkolach i szkołach prowadzonych przez gminę	47
Tab.30. Liczba oddziałów w szkołach podstawowych	47
Tab.31. Liczba uczniów w latach 2013-2016 w szkołach podstawowych	48
Tab.32. Uczniowie wg płci w szkołach podstawowych gminy Białośliwie	48
Tab.33. Liczba nauczycieli w szkołach podstawowych.....	49
Tab.34. Informacje o szkołach podstawowych na rok szkolny 2015/2016*	50
Tab.35. Informacje o szkołach podstawowych na rok szkolny 2015/2016* cd.	50
Tab.36. Średnie wyniki sprawdzianu po zakończeniu szkoły podstawowej w gminie Białośliwie w latach 2010 - 2014.....	50
Tab.37. Wyniki sprawdzianu uczniów klas VI w zakresie poszczególnych umiejętności w latach 2010-2014 (wg maksymalnej liczby punktów do zdobycia)	51
Tab.38. Podstawowe informacje o Gimnazjum w Białośliwiu	52
Tab.39. Informacje o gimnazjach na rok szkolny 2015/2016*.....	52
Tab.40. Informacje o gimnazjach na rok szkolny 2015/2016* Cd.....	53
Tab.41. Uczniowie wg płci w gimnazjach w gminie Białośliwie	53

Tab.42. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w gminie Białośliwie na tle innych jednostek w latach 2012-2015	53
Tab.43. Związki, kluby i stowarzyszenia sportowe na terenie gminy	55
Tab.44. Imprezy sportowe organizowane na terenie gminy Białośliwie.....	55
Tab.45. Biblioteki w gminie Białośliwie.....	56
Tab.46. Świetlice wiejskie w gminie	56
Tab.47. Imprezy kulturalne odbywające się na terenie gminy Białośliwie.....	57
Tab.48. Placówki opieki zdrowotnej/ prywatne gabinety lekarskie, dentystyczne	58
Tab.49. Korzystający z pomocy społecznej w gminie Białośliwie	60
Tab.50. Przestępczość, wskaźnik dynamiki, wykrywalność przestępstw na terenie gminy.....	62
Tab.51. Jednostki państwowej i ochotniczej straży pożarnej.....	62
Tab.52. Kompleksy przydatności rolniczej gruntów ornych	63
Tab.53. Klasy bonitacyjne gruntów ornych.....	65
Tab.54. Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej.....	65
Tab.55. Struktura powierzchni rolnych ze względu na rodzaj i klasę gruntów	66
Tab.56. Struktura użytków rolnych ogółem ze względu na klasę gruntów	66
Tab.57. Struktura wielkościowa gospodarstw rolnych.....	68
Tab.58. Pogłowie zwierząt.....	69
Tab.59. Zmiany w liczbie podmiotów gospodarczych (w tym osób fizycznych) zarejestrowanych w rejestrze REGON.....	70
Tab.60. Przedsiębiorczość w gminie Białośliwie na tle wybranych jednostek samorządowych wg podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON.....	71
Tab.61. Szlaki turystyczne na terenie gminy Białośliwie	78
Tab.62. Baza noclegowa na terenie gminy Białośliwie	79
Tab.63. Drogi na terenie gminy w rodzaju i klasy technicznej	80
Tab.64. Ciągi piesze wg miejscowości.....	80
Tab.65. Infrastruktura sieci wodociągowej oraz zużycie wody	82
Tab.66. Rozwój sieci kanalizacyjnej oraz ilość odprowadzanych ścieków	83
Tab.67. Podstawowe informacje związane z gospodarką odpadami.....	84
Tab.68. Rozwój sieci gazowej oraz ilość zużywanego gazu.....	86
Tab.69. Zasoby mieszkaniowe – podstawowe parametry.....	88
Tab.70. Wyposażenie mieszkań w podstawowe instalacje	88
Tab.71. Zasoby mieszkań komunalnych w gminie Białośliwie.....	90
Tab.72. Macierz powiązań czynników analizy SWOT dla gminy Białośliwie	98
Tab.73. Wyniki analizy SWOT dla gminy Białośliwie – mocne i słabe strony.....	99
Tab.74. Wyniki analizy SWOT dla gminy Białośliwie – szanse i zagrożenia.....	103
Tab. 75. Lista wskaźników realizacji celów	137
Tab.76. Spójność Strategii ze Strategią Europa 2020	143
Tab.77. Spójność Strategii ze Strategią Rozwoju Kraju 2020.....	145
Tab.78. Spójność z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego.	147
Tab.79. Spójność ze Strategią Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku.....	150
Tab.80. Spójność z WRPO 2014+	153
Tab.81. Spójność z dokumentami lokalnymi.	154

ZAŁĄCZNIK NR 1. LISTA POTRZEB INWESTYCYJNYCH

Poniższa tabela zawiera wykaz potrzeb inwestycyjnych oraz możliwych do realizacji przedsięwzięć wpisujących się w cele Strategii. Ich realizacja będzie zależała od możliwości technicznych i finansowych samorządu gminy oraz będzie warunkowana pozyskaniem wsparcia finansowego ze źródeł zewnętrznych (w tym środków UE).

Lp.	Nazwa zadania
1	Przebudowa drogi Niezychowo - Dębówko Stare (nr drogi: 129607P)
2	Przebudowa drogi Niezychowo - Niezychówko (nr drogi: 129605P)
3	Przebudowa odcinka drogi ul. Kościelna w Białosłowie
4	Przebudowa ulicy Dworcowej w Białosłowie
5	Przebudowa ul. Kolejowej w Białosłowie
6	Przebudowa ul. Księdza Kordeckiego w Białosłowie
7	Przebudowa ulicy Tysiąclecia w Białosłowie
8	Przebudowa drogi dojazdowej do gruntów rolnych ul. Zielona w Białosłowie
9	Rewitalizacja ulicy Lipowej oraz przebudowa ul. Kościuszki w Białosłowie stanowiących ciąg ulic gminnych
10	Przebudowa drogi gminnej na Osiedlu Leśnym w Białosłowie
11	Przebudowa drogi gminnej w Dworzakowie (dolna część wsi, nr drogi: 129624P)
12	Przebudowa drogi gminnej relacji Pobórka Wielka-Białosłowie (do ulicy 3 Maja, nr drogi: 129628P)
13	Przebudowa drogi gminnej Niezychowo-Krostkowo
14	Przebudowa drogi gminnej nr 129618P w Dębówku Nowym wraz z budową parkingu
15	Budowa ścieżek rowerowych na terenie gminy Białosłowie
16	Wybudowanie brakujących odcinków sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej w m. Białosłowie
17	Modernizacja oczyszczalni i przepompowni ścieków oraz odcinków kanalizacji sanitarnej w Białosłowie
18	Modernizacja stacji uzdatniania wody oraz ujęć wody i częściowa wymiana sieci wodociągowej w Białosłowie
19	Budowa przystani turystycznej "Mariny" na rzece Noteć w Białosłowie
20	Rewitalizacja Parku Dworskiego Raczyńskich w Białosłowie w zakresie rozbudowy funkcji wypoczynkowej, rekreacyjnej i sportowej
21	Termomodernizacja, remont, wyposażenie budynku Ośrodka Kultury w Białosłowie
22	Modernizacja budynku sali sportowej przy Szkole Podstawowej im. Wiktora Kaji w Białosłowie
23	Remont i przebudowa budynku Gimnazjum im. Biskupa Michała Kozala w Białosłowie
24	Modernizacja - przebudowa targowiska gminnego w ramach zadania "Utwardzenie terenu przy świetlicy wiejskiej w Białosłowie wraz z wykonaniem ogrodzenia placu"
25	Rekultywacja gminnego składowiska odpadów komunalnych w Białosłowie
26	Budowa monitoringu na głównych ulicach w m. Białosłowie
27	Remont budynku szkoły podstawowej w Dębówku Nowym
28	Remont świetlicy wiejskiej w Dębówku Nowym (remont sanitariatów, zaplecza kuchennego, doposażenie kuchni) oraz remont placu zabaw i budowa napowietrznej siłowni
29	Zagospodarowanie terenu przy boisku sportowym w Dębówku Nowym (nasadzenie krzewów zimozielonych, posianie trawy, montaż ławek i wc)
30	Zakup i ustawienie wiaty przystankowej w Dębówku Nowym
31	Budowa ciągu pieszo-rowerowego wzdłuż drogi powiatowej nr 1180P w Dębówku Nowym i Krostkowie
32	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gm. Białosłowie
33	Budowa świetlicy wiejskiej wraz z kotłownią gazową i wyposażeniem w Niezychowie
34	Budowa kanalizacji sanitarnej i deszczowej w Niezychowie
35	Modernizacja stacji uzdatniania wody i wymiana istniejącej sieci wodociągowej w Niezychowie
36	Remont pomieszczeń przedszkola Niezychowie
37	Remont drogi gminnej nr 129604P do Kosztowa
38	Remont drogi gminnej w Niezychowie nr 129608P wraz z budową chodnika
39	Modernizacja pomieszczeń w budynku oświatowym w Niezychowie do realizacji obowiązku szkolnego w formie nauczania indywidualnego dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym dzieci i młodzieży z dysfunkcjami niepełnosprawności

40	Modernizacja i doposażenie placu zabaw przy kompleksie sportowym ORLIK w Niezychowie wraz z ogrodzeniem terenu
41	Utworzenie terenu rekreacyjno-sportowego na działce nr geod. 16/5 w Krostkowie
42	Rozbudowa placu zabaw w Krostkowie (w tzw. Dolnym Krostkowie)
43	Budowa napowietrznych siłowni oraz doposażenie istniejącego placu zabaw przy sali wiejskiej w Krostkowie
44	Modernizacja istniejącego w centrum wsi Krostkowo zbiornika wodnego wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu
45	Zakup i ustawienie trzech wiat przystankowych w Krostkowie
46	Budowa ciągu pieszo-rowerowego łączącego Krostkowo tzw. Dolne i Górne
47	Modernizacja istniejących ciągów pieszych w Krostkowie
48	Modernizacja budynku sali wiejskiej w Krostkowie (naprawa dachu, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, budowa instalacji grzewczej) wraz z doposażeniem zaplecza kuchennego
49	Modernizacja budynku remizy Ochotniczej Straży Pożarnej w Krostkowie
50	Modernizacja stacji uzdatniania wody i wymiana istniejącej sieci wodociągowej w Krostkowie
51	Rozbudowa linii oświetleniowej w Krostkowie - do terenu rekreacyjno-sportowego oraz posesji znajdujących się poza tym terenem oraz do parkingu przy cmentarzu parafialnym
52	Utworzenie terenu rekreacyjno-sportowego na działce nr geod. 65 w Pobórcie Wielkiej
53	Remont oddziału przedszkolnego w Pobórcie Wielkiej
54	Zagospodarowanie Doliny Grabowej w Pobórcie Wielkiej
55	Budowa chodnika przy drodze gminnej nr 129613P w Pobórcie Wielkiej oraz poszerzenie drogi w obrębie skrzyżowania z drogą wojewódzką nr 190
56	Zakup i ustawienie wiat przystankowych w Pobórcie Wielkiej
57	Przebudowa odcinka drogi gminnej w Pobórcie Wielkiej o dług. ok. 120mb. wraz z poprawą odwodnienia (część działki nr geod. 148)
58	Przebudowa drogi gminnej nr 129616P wraz z budową oświetlenia oraz wiaty przystankowej w Dębówku Starym
59	Utwardzenie ciągu spacerowego wraz z budową oświetlenia na terenie rekreacyjnym - działka nr 26 w Pobórcie Małej
60	Budowa placu zabaw oraz wiaty nad stawem w Pobórcie Małej
61	Remont drogi w Pobórcie Małej od rozwidlenia na drogę wojewódzką nr 190 (zachodnia strona Pobórki Małej) do południowego wjazdu na drogę wojewódzką
62	Budowa pomostu i wodnej altany w Pobórcie Małej
63	Przebudowa drogi gminnej nr 129610P w Tomaszewie
64	Przebudowa drogi gminnej nr 129611P w Tomaszewie
65	Przebudowa drogi gminnej nr 129609P z Niezychówka do drogi krajowej nr 10
66	Odnowienie Kapliczki z figurą Matki Boskiej Niepokalanie Poczętej zlokalizowanej przy drodze krajowej nr 10 w Tomaszewie
67	Zakup i ustawienie wiat przystankowych w Tomaszewie
68	Ogrodzenie i uporządkowanie terenu nieczynnego cmentarza ewangelickiego w Tomaszewie
69	Zagospodarowanie terenu na działce nr 41/3 w Tomaszewie (nasadzenie drzew iglastych, posianie trawy, montaż ławek, budowa grilla).
70	Modernizacja oświetlenia ulicznego i drogowego oraz uzupełnienie punktów świetlnych na terenie gminy Białośliwie
71	Montaż kolektorów słonecznych i paneli fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej w gminie Białośliwie
72	Doposażenie istniejących placów zabaw w Białośliwiu (Osiedle Leśne, ul. Księdza Kordeckiego)
73	Budowa napowietrznej siłowni na terenie przy świetlicy wiejskiej w Dworzakowie
74	Ogrodzenie i uporządkowanie terenu nieczynnego cmentarza ewangelickiego w Dworzakowie
75	Przebudowa ul. Polnej w Białośliwiu
76	Odnowienie ogrodzenia cmentarza ewangelickiego w Białośliwiu ul. 4 Stycznia
77	Przebudowa drogi gminnej ul. Sportowa w Białośliwiu
78	Przebudowa drogi gminnej ul. Braniewicza w Białośliwiu wraz z dojazdem do oczyszczalni ścieków
79	Przebudowa drogi gminnej nr 129652P ul. Podgórna od drogi wojewódzkiej do skupu złomu
80	Przebudowa drogi gminnej ul. Kolejowa w Białośliwiu

Źródło: Urząd Gminy Białośliwie

ZAŁĄCZNIK NR 2. RAPORT Z PRZEPROWADZONYCH BADAŃ SPOŁECZNYCH

Załącznik zawiera „Raport z badania jakości życia mieszkańców gminy Białośliwie” opracowany w ramach prac nad „Strategią Rozwoju Gminy Białośliwie na lata 2016-2025”.